

Digitaliseret af / Digitised by

DET KONGELIGE BIBLIOTEK
THE ROYAL LIBRARY

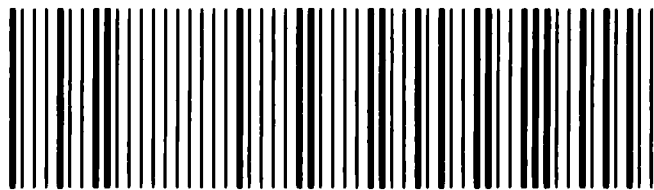
København / Copenhagen

For oplysninger om ophavsret og brugerrettigheder, se venligst www.kb.dk

For information on copyright and user rights, please consult www.kb.dk

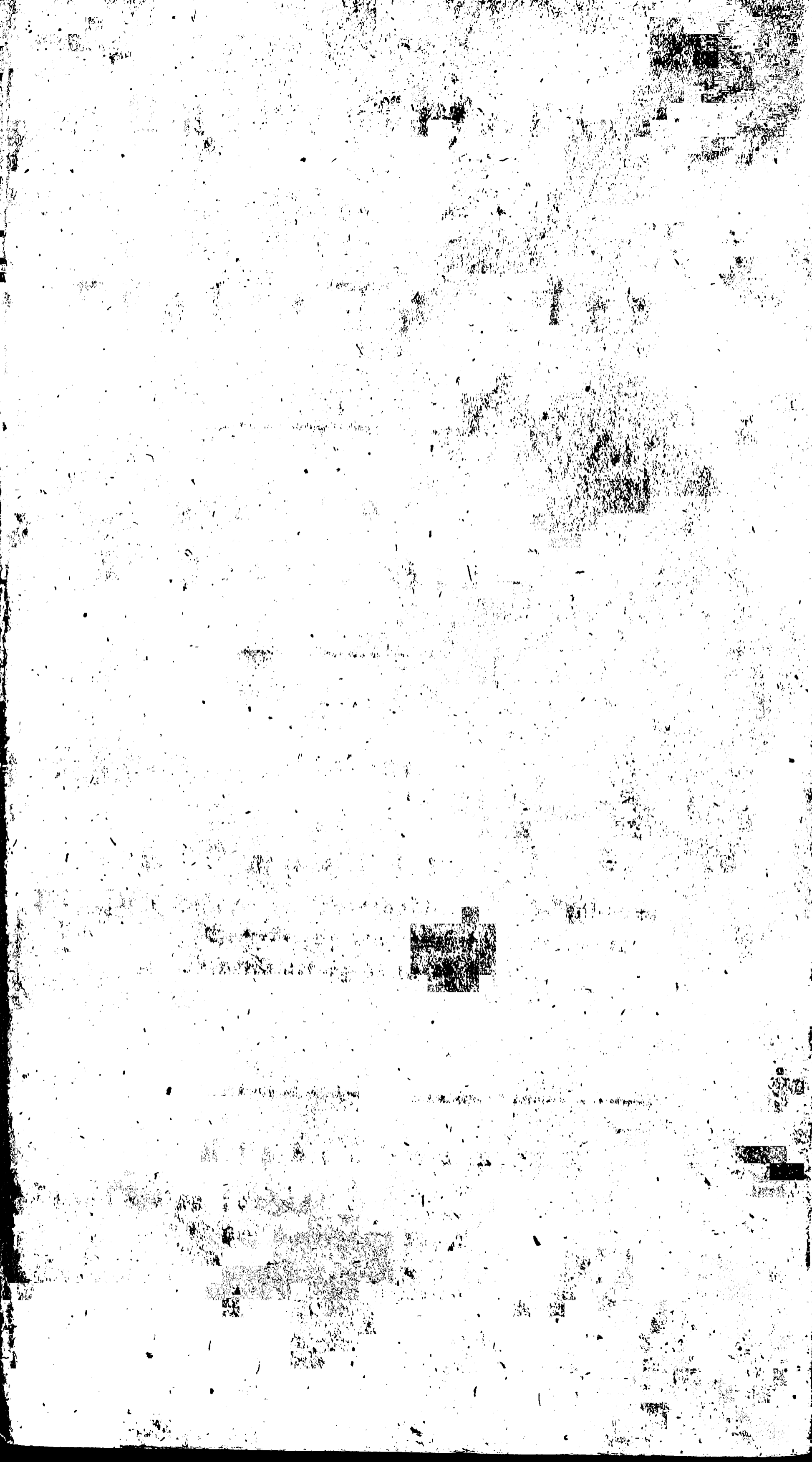

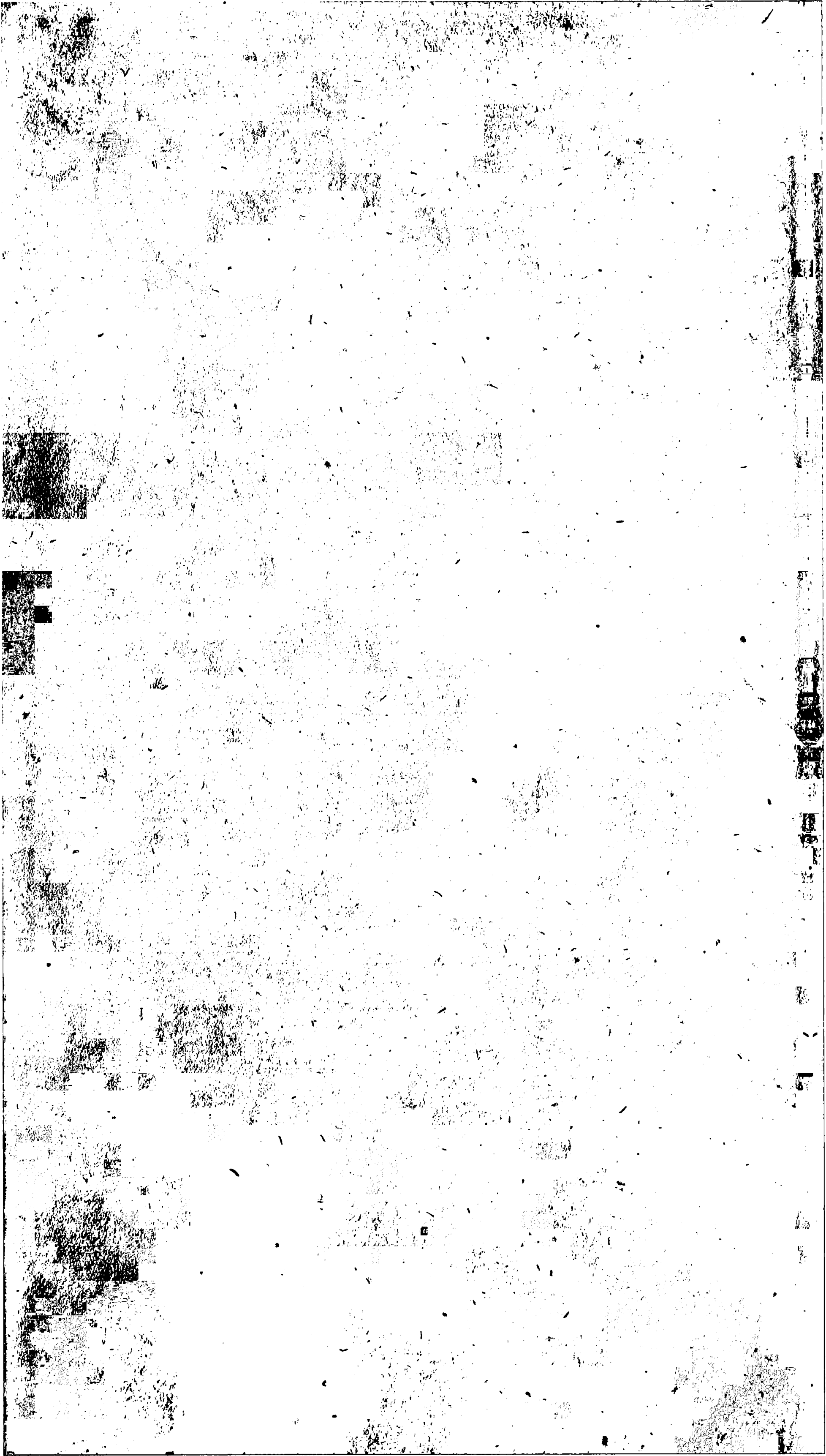
DET KONGELIGE BIBLIOTEK

130021865339

U n i v e r s i t e t s

o g

S k o l e = A n n a l e r.

---

1 8 0 7

F ø r s t e B i n d.

U d g i v n e

a f

L. E n g e l s t o f t,

Profesor i Historie og Geographie ved Kjøbenhavns
Universitet, Secretær og Bureauchef i Directionen
for Universitetet og de lærde Skoler.

K j ø b e n h a v n.

Trykt hos og forlagt af Andreas Seidelin,

Store Kannikestæde No. 46.

Indhold.

Første Kvartal.

A. Afhandlinger.

	Side.
I. Noogle Bemærkninger over de væsentligste Egenskaber, som en historisk Haandbog til Brug for Skolerne bør have; af Adjunct H. N. Kofod.	1.
II. Om den Kiærlighed for Konster og Videnskaber, som fortjener at kaldes agtværdig og ædel; af Mag. V. D. Brøndsted, oversat af det Latinske.	19.
III. En gammel Skolemands Tanker og Erfaringer	59.

B. Universitetet.

I. Academiske Examina	69.
II. Høitideligheder	76.
III. Academiske Stipendier	99.
IV. Regulative for 12 Stipendiariere, der skulle nyde kongl. Understøttelse til at dyrke de kirurgiske medicinske Videnskaber, for at ansættes i Landmilitair-Statens Tjeneste	103.
V. Indbydelse til et juridisk Lycæum	107.
VI. Promotioner	114.
VII. Academiske Smaaskrifter	116.
VIII. Blandede Efterretninger	120.

C. De lærde Skoler.

I. Udsigt over Forholdet mellem de ved Examen Artium tildeelte Characterer for Aar 1792 til 1804.	123.
II. Udsigt over Antallet af dem, som fra Aar 1792 til 1805 ere dimitterede fra enhver offentlig Skole i Danmark og Norge	124.
III. Høitideligheder	125.
IV. Necrologie	135.
V. Skolekrifter	136.
VI. Blandede Efterretninger.	141.

D. Universiteter og Høiskoler i Almindelighed.

I. Blandede Efterretninger	143.
II. Dagens Tone i Pædagogiken.	175.

Andet Quartal.

A. Afhandlinger.

	Side.
I. Bidrag til Universitetets Historie, af Justits- raad Hierulf, oversat af Udgiveren	189.

B. Universitetet.

I. Forelæsninger ved Kiøbenhavn's Universitet i Sommer-Semesteret 1807.	
A. Ved Universitetet	211.
B. I det pædagogiske Seminarium	220.
II. Academiske Examina	122.
III. Høitideligheder	228.
IV. Academiske Smaa skrifter	243.
V. Befordringer og Afgang	270.
VI. Blandede Efterretninger	—

C. De lærde Skoler.

I. Offentlige Foranstaltninger	274.
II. Skolehøitider	281.
III. Presbevisninger, Befordringer og Afgang	304.
IV. Skoleskrifter	305.
V. Blandede Efterretninger	310.

D. Universiteter og Høiskoler i Almindelighed.

I. Ny Organisation af det offentlige Opdragelses- væsen i den italienske Republik (nu Kongeriget Italien).	313.
II. Blandede Efterretninger.	333.
III. Blandede Optegnelse	353.

A.

I. Nogle Bemærkninger over de væsentligste Egenheder, som en historisk Haandbog til Brug for Skolerne bør have.

Af H. N. R o f o d, Adjunct ved Frue Skole i Kiøbenhavn.

Historiens almene Interesse for Unglingen og Manden, for den mindre som for den meer dannede, behøver neppe noget Beviis. Med hvilken sieleglad Deeltagelse lytter ikke Barnet paa Amsmens eller Bestemoderens; ikke just altid saa velvalgte Eventyrer! Med hvilken Zunderlighed, Beundring og Esterlignelseslyst følger Unglingen den ædle Camill i Landflygtighed, og vandrer som varm Patriot tilbage med ham for at befrie det overvundne, men ei undertvungne Rom! Vil Man

den oplive sig, efter eensformige Embedsforretninger, ved lærerig Lecture, tyer han da ikke som oftest til Historiens undervisende Muse? Selv Oldingen, for hvem Livets fleste Glæder have tabt deres Bærd, griber endnu med Længsel Nviferne (hvis historiske Stil dog almindeligen ei er at anbefale) for deraf at faae Efterretning om Dagens Begivenheder. Kort! denne Videnskab, der lader os leve blandt alle Nationer og til alle Tider, saa langt Erindringen gaaer, der viser os Mennesket, denne vor Philosophies vigtigste Gjenstand *a)*, i saa mange forskjellige Stillinger, under saa mange forskjellige Lidenkabers og Omstændigheders Paavirkning, kan i Interesse ei staae tilbage for nogen anden. Og dog har man hørt den Klage fra Skoler, at den historiske Undervisning var kjedsommelig. Her maae Skylden upaatviveligt hvile paa Læreren og Methoden; Videnskabben selv bør vist nok frikjendes. Kan de valgte og slet fortalte Eventyrer behage, hvor meget meer Begivenheder, som have vaft Verdens Opmærksomhed og frembragt store Omvæltninger, naar de fremstilles i det rette Lys og fremsættes i et godt Sprog, som man kan vente af en dannet Lærer, der gjør Historiens Studium til sin Hovedsag?

a) The proper study of mankind is man, siger den berømte A. Pope.

Men vist er det ogsaa paa den anden Side, at en ufyndig Lærer, med en upassende Haandbog, kan gjøre den interessanteste Videnskab kjedsommelig. Naar f. Ex. en Lærer, for at spare sig videre Uleilighed, sætter en Discipel et Par Sider for af et historisk Compendium, fyldt med Navne og Aarstal, kan man vel fortænke Discipelen i, at han finder saadan Historie kjedsom? eller kan man forundre sig over, han intet lærer? Snarere maatte man ansee det for et Mirakel, om han lærte noget andet end at plappre nogle Navne op i Dag og glemme dem igjen i Morgen. Saadanne Forbrydelser mod Historiens Interesse har man nu ikke meer at befrygte i de under offentlig Autoritet staaende Skoler; at ovenanførte Methode desværre for ikke saa meget længe siden har været brugt, er kun alt for bekjendt. I de efter en bedre Plan indrettede Skoler skal Læreren fortælle de historiske Begivenheder; unægteligt den rigtigste Maade at bibringe Eleverne samme, da det er en afgjort Sag, at *viva vox docet*, og at Munden her gjør levende, men Bogstaven ihjelslaaer. Læreren skal altsaa fortælle: det er afgjort; men — kan nu og Discipelen huske, hvad Læreren fortæller? I Dag og i Morgen: o ja! maaskee en heel Uge eller Maaned; imidlertid gjennemgaaes der mangfoldige Ting: Navne og Aarstal afvevle med hinanden: Discipelen maae desuden lære mere end Hi-

storie; vil man altsaa ei være ubillig i sine For-
 dringer, kan man ikke forlange, at Eleverne, som
 de almindeligen findes (og disse maae der vel tages
 Hensyn paa, da Genier hører til Undtagelserne)
 skulde efter et Aars Forløb kunne erindre Begiven-
 heder med deres Aarsager og Følger, Navne og
 chronologisk Orden, saaledes som Læreren har for-
 talt samme. De maae nødvendig have et Hjelpe-
 middel ved Repetitionen. Kunde de da ikke op-
 skrive hvad Læreren fortæller? Dette vilde være
 aldeles urigtigt. Da Eleverne umuligt kunne
 følge den mundtlige Fortælling med Pennen, vilde
 de paa engang nødes til at være opmærksomme
 baade paa det, de nedskrev, og tillige paa det, Lære-
 ren, der havde et Forspring for dem, fortalte: en
 saadan deelt Opmærksomhed var saa god som slet
 ingen, og Fortællingens Interesse faldt bort. Ikke
 at tale om, at meget vilde blive urigtigt, og mange,
 ja vel de fleste Navne galt skrevne. Dog dette
 Middel behøver man jo ikke at gribe til; vi have
 historiske Compendier nok, man kan give Discip-
 lerne i Hænder. Ja, historiske Haandbøger have
 vi tilviffe nok; men om man med nogen virkelig
 Fordeel kan lade Disciplene bruge dem, er et
 Spørgsmaal, jeg desværre troer, maae besvares
 med Nei. De fleste have ved at skrive historiske
 Haandbøger søgt at naae en dobbelt Hensigt (man
 maae naturligviis herfra undtage dem, der kun

have havt den ene, men vigtige Hensigt, at forøge deres Kasse) at forene Korthed med Interesse: denne dobbelte Hensigts Opnaaelse er overmaade vanskelig, ja næsten umulig. Vil man være kort, kan man ei give Facta i Detail, og altsaa heller ikke give dem nogen høi Grad af Interesse. Men kunde man ikke skrive en Haandbog, der indeholdt alt, hvad Læreren skulde fortælle? Denne vilde, for det første blive meget vidtloftig, og, for det andet, have den sllemme Følge, at Disciple kunde falde paa at ansee Læreren for en overflødig Person; maaskee vilde de heller ikke vise Fortællingen den tilstrækkelige Opmærksomhed, naar de stolede paa, hjemme at kunne læse alt hvad der paa Skolen blev gjennemgaaet. En saadan vidtloftigere Læsebog i Historien kunde i en anden Henseende være at anbefale; unægteligt vilde der findes mange, der med Fornøielse vilde modtage et Værk, der i et interessant Sprog fremstillede de vigtigste Begivenheder, der ere spillede paa Verdens store Skueplads. Hvorfor skulde en saadan Bog ikke gjøre ligesaamegen Lykke, som en Roman, naar den forbandt Foredragets Behagelighed med Sandhedens Interesse?

Men for igjen at komme til vor egentlige Gjenstand. Hvilke Egenskaber skulde vel en historisk Haandbog til Brug for Skolerne have? Dette vil bedst indsees, naar man

stedse har dens Hensigt for Dine. Haandbogen skal være et Mittel til at opvække Videbegjærligheden hos Disciplen, uden at tilfredsstille samme; videre maae den tjene Husommelsen til Hjælp ved Repetitionen af det Fortalte og til at lette Oversigten af samme.

For at kunne opfylde ovennævnte Hensigt, giver man den bedst en aphoristisk Form: Facta nævnes, men Indklædningen og Forbindelsen overlades til Læreren. Haandbogen bliver rig paa Indhold, men fattig paa Indklædning; den bliver, om man vil bruge denne Egnelse, Omridset af en Figur, hvor alle Bøininger og Grundtræk findes angivne; Skatteringen overlades til Læreren, som derved giver Figuren det nødvendige Liv, og fremstiller den som en fuldkommen Tegning. Ved en saadan Form bliver det mueligt at indbefatte meget paa et lidet Rum: Disciplen, hvis Videbegjærlighed sikkert forud gennemløber det Stykke, der skal gennemgaaes i den næste historiske Time, faaer Lust til at vide, hvorledes disse aphoristiske Facta og Navne kan sammensættes til et Heelt, og vil derfor upaatvivleligen vise Opmærksomhed ved Fortællingen. Ved Repetitionen kan nu Disciplen selv finde en behagelig Bestjæftigelse i at samle de opgivne Facta, og han erindrer letteligen det Hele. En meer udstrakt Oversigt vil ogsaa herved opnaaes: ved at gennemlæse en Side,

vil Eleven kunne repetere meer, end i en vidtløstigere Haandbog ved at gennemlæse mange. De fleste historiske Compendier forsynede sig herimod, de søge at være korte og blive utilstrækkelige, eller og de fortælle en Omstændighed alt for vidtløstigt, og nødes derved til, for Rummet's Skyld, enten blot at berøre, eller reent forbigaae en anden, ofte ligesaa vigtig. Næsten ethvert Compendium vil afgive flere Exempler herpaa. Kortheden i Fortællingen kan ogsaa let forårsage Misforstaaelse; og, da Forfatteren stedse nødes til at bruge almindelige Udtryk, faae Begivenheder, der ved mangfoldige Omstændigheder ere ganske forskellige, et Anstrøg af eensformighed, og bringes os ikke nær nok; kort sagt, vi blive ikke saaledes bekjendte med Personer og Handlinger, at de opvække Deeltagelse og Interesse.

For at lette Disciplene Oversigten af det Læste, og tillige faae visse Hvilepunkter, hvor man kunde holde op, for at repetere, maatte Begivenhederne ordnes under visse Perioder, hvilket ogsaa finder Sted ved de fleste Haandbøger. Saadanne Perioder tilbyder Materien os selv. Store Mænd, der have fremvirket almindelige Statsomvæltninger, Staters Opkomst og Fald &c. f. Ex. i den gamle Historie, Cyrus, Alexander, Karthagos og Corinth's Erobring med flere. I den nyere Historie vilde det være af megen Vigtighed til at bibringe

Disciplene Synchronismen, naar man til flige Perioders Bestemmelse valgte Begivenheder, hvis Virkning strakte sig til flere Stater, og altsaa havde almindelig Indflydelse, eller i det mindste bragte et Par Naboestater i Forbindelse med hinanden; saaledes blev Reformationens Indførelse en beqvem Periode i mange Stater: i Danmark og Sverrigs Historie, Kristendommens Antagelse og Calmar Unionen ic. Foruden disse Hovedafdelinger kunde man beqvemt dele Fortællingen i visse Paragrapher, og bestemme hvers Indhold ved kort Overskrift, der kunde, hvor det lod sig gjøre, characterisere Personerne eller Begivenhederne, Paragraphen skulde omtale, f. Ex. „affindig Daarskab og sdelæggende Grusomhed har givet Nero den første Plads blandt Tyranner.“

Derpaa hans Historie aphoristisk.

Naar man til en saadan Overskrift undertiden kunde bruge en eller anden classisk Skribents Ord, vilde det endog bidrage til Haandbogens Interesse, som dog ovenfor er viist, ikke egentlig kan forlanges. Saaledes kunde man som Overskrift over Nervas Historie bruge Tacitus's skjonne Ord: *Rara temporum felicitas, ubi sentire quæ velis, et quæ sentias dicere licet.* Et saadant Sted vilde Disciplen let huske udenad; ja maaskee endog bringes til at gjøre sig noiere bekjendt med den fortræffelige Forfatter; en Fordeel, der ikke

var ubetydelig. Ved denne Leilighed tillade man følgende Bemærkning: Skjønt Foredraget af Begivenhederne ved den aphoristiske Form overlades til Læreren, kunde dog Haandbogen ogsaa i denne Henseende give et og andet nyttigt Vink; anføre et eller andet Sted af en Forfatter eller henvise til en Digter, der har talt om den nævnte Gjenstand. Hvor tit kunde man i den romerske Historie ei anføre Horats. Havde Disciplen forhen læst Stedet, vilde denne Repetition være ham behagelig; havde han ikke, vilde han længe efter at blive nøiere bekendt med dets Forfatter. Unægtelig have ogsaa de latinske Skribenter det Fortrin, at de i faa Ord kan sige meget, hvorfor man beqvemt kunde indføre en eller anden kort Sætning af dem blandt Aphorismene. Naar man f. Ex. omtaler Numantias Adelæggelse og anfører Florus's Ord: Triumphus fuit tantum de nomine, vilde disse sikkert indprænte hele Begivenheden i Elevens Hukommelse. Meget Liv og megen Interesse giver det Foredraget, hvor det lader sig gjøre, at indføre de handlende Personer talende. Disciplen troer sig selv at være tilstæde ved Handlingen og den gjør dobbelt Indtryk paa ham. Hvor man skulde saaledes anføre de handlende Personers Ord, kunde og maatte vel overlades Læreren at bestemme ved den mundtlige Fortælling; dog vilde det ikke skade, om Haandbogen paa en

felte Steder kunde angive dette. Da Hannibal
 f. Ex. seer sin Broder Hasdrubals Hoved, som
 Romerne, barbarisk nok havde fremstillet ham til
 Skue, udbryder han: Nu erkjender jeg Cartha-
 gos Skjebne (agnosco fortunam Carthaginiis).
 Haandbogen maatte vel følge den chronologiske
 Orden; men derfor ei oversee Causalforbindelsen;
 begge lode sig bedst forene. Dette bliver tydeli-
 gere ved et Exempel: Naar jeg fortalte Carl den
 Tolvtes Flugt til Tyrkiet, vilde jeg fortsætte hans
 Tildragelser der, indtil han forlod det, og ei,
 efter at have fortalt et Aars Begivenheder, vende
 tilbage, for at see, hvad der imidlertid havde til-
 draget sig i Sverrig og Polen ic.; dette vilde for
 ofte afbryde Sammenhængen og svække Interessen.
 Disciplen vilde vanskeligere fatte Synspunkterne
 og ei faae en tydelig Oversigt; først naar Momen-
 terne til Carls Historie i Tyrkiet vare fremsatte,
 maatte man vende tilbage for at see, hvad hans
 Fiender imidlertid havde udrettet mod ham paa
 andre Steder. Ved en Haandbog bliver det upaa-
 tvivleligen ogsaa en Feil, at ordne Begivenhederne
 blot efter Materierne, f. Ex. omtale Krigsbegiven-
 heder for sig, ligeledes Kirkesager og Statsindret-
 ninger; derved vilde Compendiet faae en alt for
 systematisk Form, Disciplenes Opmærksomhed af-
 drages fra Interessen for Personerne og det Bio-
 graphiske, som dog gjør meest Indtryk paa dem.

Foredraget kommer nieer til at ligne en Afhandling end en Fremstilling af Begivenheder, ei at tale om, at Tildragelserne i et vist Tidspunkt, f. Ex. under en Konges Regjering, som oftest afhænge af hinanden, saa at man ikke uden Sænderribose af Causalforbindingen kan ordne dem efter Materien. Saaledes var Henrik den 8des Deeltagelse i Krigene paa det faste Land en Følge af Yndlingen Wolseys Indflydelse, hans Brud med Paven en Følge af hans huuslige Forhold &c. I følge det Foregaaende, troer ieg det heller ikke hensigtsmæssigt, ved Enden af en Periode at udsætte en Stats Regjeringsform, Lovgivning, Krigsmagt &c., bedre at indflette det Statistiske mellem Begivenhederne selv; fortælle Love og Indretninger, naar man nævner den eller de Personer, samme tilskrives, for Ex. tale om Raadet i Rom, Folkets Inddeling i Curier &c. ved Romulus; Præsterne, feciales, salii &c. ved Numa; Consulmagten, Dictatorværdigheden &c. paa de Steder, hvor den først nævntes. Men her kan Læreren, naar han anfaae det for passende, lade Disciplene, som en skriftlig Udarbeidelse, selv uddrage, hvad der i foregaaende Tidrum var anført om Regjeringsform, Næringsveie, Sæder &c., et Arbeide, der kunde blive baade interessant og tillige overmaade nyttigt. Man indvende ikke, det vilde være for vanskeligt for Disciplene. Naturligviis kunde man

ikke forlange det af de første Begyndere; man maatte maaskee indskrænke det til øverste Klasse, skjønt jeg er temmelig overbevist om, at det ogsaa før vilde lade sig gjøre, det forstaaer sig, ikke uden Anvisning; men derfor er jo og Læreren. Man kunde opgive dem visse Rubriker, vise dem, hvorledes de derunder skulde samle, hvad de havde hørt (og hvortil Momenterne fandtes i deres Haandbog), henhørende til det opgivne Spørgsmaal. En ligesaa hensigtsmæssig og nyttig Bestjefsigelse vilde det være ved hver Periodes Slutning, at lade Eleverne udsætte, hvad Tilvæxt en Stat havde gjort i geographisk Hensigt, eller hvad Tab den havde lidt. Den synchronistiske Form, adskillige Haandbøger have, er neppe den rigtige. Synchronismen er, efter al Erfaring, det vanskeligste at bibringe Disciplerne. Paa engang at oversee saa mange Stater, Personer og Begivenheder er ikke muligt, saa længe man endnu ikke har lært at kjende det Enkelte.

Naar man kom til en vidtløftig folkerig Stad, og vilde, for at lære at kjende den, gaae op paa et høit Taarn, hvorfra man kunde oversee det Hele; skulde man desuagtet, naar man kom ned igjen, ikke være istand til at finde Veien eller bestemme, hvor man var; rigtigt ere var det udentviol at lade sig føre omkring i Gaderne, mærke disses Retning imod hinanden, og

man vilde saaledes endelig komme til Bekjendtskab med og Oversigt af Staden. Saaledes maae man nok ogsaa gaae frem i Historien: først lære at kjende en Stat, f. Ex. vort Fædreland, gaae derfra til Nabo-staterne, lære at kjende Forholdet mellem disse; derpaa gaae videre, saa vilde man endelig, naar man havde gjort sig bekjendt med de enkelte Dele, ogsaa faae Kundskab om det Hele. Haandbogen skulde altsaa være ethnographisk, ikke synchronistisk, særdeles i den nyere Historie. Underledes er det paa nogle Steder i den gamle Historie, hvor enkelte Staters Historie undertiden indbefatter den største Deel af den bekjendte Verden, f. Ex. den macedoniske Stat under Alexander, det romerske Rige under Keiserne &c. Nu maatte man da i den naturligste Orden føie Staterne sammen, efter deres nærmere Forhold, Forbindelse og Virkning paa hinanden.

Haandbogen skulde dog ei blot være et Hjælpe-middel for Disciplene, men kunde og være en vigtig Veiledning for Læreren ved Valget af Facta.

Der er neppe nogen Deel af Undervisningen i Historien, som er vanskeligere end et bestemt Valg af de nødvendigste Facta; især kan en begyndende Lærer, der ikke saa nøie kjender Historien i dens hele Omfang og det Forhold, der finder Sted mellem de forskjellige Stater, lettelig henføres til for megen Vidtløstighed, fornemmelig naar

han har læst et vidtloftigt og tilføjede interessant
 Verk over det Lands Historie, han foredrager;
 alting forekommer ham vigtigt; hvorfor han ogsaa
 vil bibringe Disciplene det. Snart vil han
 rigtig nok erfare, at Tiden ei tillader denne Ud-
 førlighed og maae altsaa begynde paa en anden
 Plan. Dette Feilgreb kan undgaaes ved en Haand-
 bog, hvori Facta, sammenlignede med hinanden,
 ere fremsatte med et rigtigt bestemt Valg. Hvilke
 Facta, der ved dette Valg kunde komme i Betragt-
 ning, skal kortelig anføres i det Følgende:

1. Alt, hvad der tjener til rigtigt at oplyse
 et Foretagende i Historien, der ellers vilde blive
 os utydeligt, f. Ex. naar Carl den 12tes Forbin-
 delse med Cosakhetmannen Mazeppa ei omtales,
 maae man ansee hans Indmarsch i Ukraine, blot-
 tet som han var for Levnetsmidler og udsat for
 den strænge Kulde, som et rasende Foretagende og
 et blot Bovespil, hvori alting overlades til Lykken;
 dette fremstiller altsaa hans Handlemaade og Cha-
 racter fra en meget slem Side. Man skylder Carl-
 den Tolvte saa meget meer at sætte hans Handlin-
 ger i det rette Lys, som han almindeligt har været
 beskyldt for, planløs og uden Estertanke at styrte
 sig hovedfulds i Faren, og saaledes see virkeligt
 endeel af hans Handlinger ud, naar man ei tager
 de nærmere Bevæggrunde til samme i Betragtning.

Dette er at begaae Uretfærdighed i Historien, og denne maae man her, som alle vegne, vogte sig for.

2. Et Factum, der, skjøndt ubetydeligt i sig selv, indeholder Anledningen til en vigtig Begivenhed, eller tjener til at characterisere en berømt Mand. At Knud den Store spiller Skak med Ulf Jarl, er en i sig selv ubetydelig Omstændighed, men bliver vigtig som Anledning til Ulf's Drab. Sigrid Storraades Skjenderie med Oluf Tryggesen bliver en medvirkende Aarsag til hans paafølgende Undergang. Harald Haarfagers Frierie til Gyda og hendes Svar bidrager til Norges Undertvingelse &c. &c. Pompeius lægger tydelig sin Forsængelighed for Dagen, naar han siger: jeg behøver blot at stampe i Jorden, for at frembringe Legioner.

3. Ved Fortællingen af Krigsbegivenheder, maae man vogte sig for alt for megen Bidtlostighed. At fortælle enhver Marsch, enhver Skjermydsel vilde være baade yderst uinteressant og yderst unyttigt, undtagen for en Kriger af Profession. I en historisk Haandbog kunde blot Hovedarmeer og Hovedslag komme i Betragtning; men naar disse udmærkede sig ved en eller anden Omstændighed, der bidrog til Slagets Udfald, eller kastede Lys paa Feldtherrens Talenter, var det saa meget bedre at anføre denne, som der ellers ogsaa vilde blive for stor Gensformighed i Fortællingen. Saa-

ledes kunde man f. Ex. anføre den List, Hannibal brugte ved Trebia, for at lokke Romerne til Slag; den Omstændighed i Slaget ved Narva, at et stærkt Sneefog hindrede Russerne i at vide deres Fienders Antal, og var dem desuden til Uleilighed. *Emilius Paulus* seirede over *Perseus* ved den Orden, hvori han opstillede sine Tropper. Indretningerne af Armeerne i Slaget ved Zama.

4. *Facta*, man kunde formode, *Disciplene* maatte finde nævnte hos en eller anden almindelig læst Forfatter, eller som ere forevige ved bekjendte Kunstværker, maatte ene af den Grund komme i Betragtning. Dette blev især vigtigt ved den græske og romerske Historie, da man med Visshed veed, at *Disciplene* læse de meest classiske af Grækenlands og Romis Forfattere. De Mænd, hvis Minde opbevares ved Monumenterne paa Jagerspriis, maatte man ved Fædrelandets Historie, om ogsaa kun i største Korthed, omtale.

5. Anekdoter burde kun meget sjeldent finde Sted, og da maatte de være enten virkelig interessante eller saa almindeligt bekjendte, at man formodede, Eleverne havde hørt dem før. Historien behøver, naar den foredrages som den skal, aldeles ikke denne Glimmer, og for mange Anekdoter vilde upaatvivleligt forvænne Smagen og afdrage Opmærksomheden fra det meer Solide.

6. Ved Hovedbegivenheders og Hovedpersoners Fremstilling bør man vogte sig for at anføre

alt for mange Biperfoner og Biomftændigheder, hvorved Interessen deles og Hovedfagen tabes af Sigte. Dette vilde desuden gjøre Erindringen af det Fortalte vanskeligere. Ved at fortælle Harald Haarfagers Historie, maatte man vel nævne Guttorm, Rognvald og Hakon Griotgardsen Jarl; derimod vilde det være Tids- spilde at opregne alle de Smaafonger, Harald overvandt, samt alle de Slag, hvori han feirede. Ligesaa lidet gavnligt vilde det være, at anføre alle Carl den Stores forskjellige Tog imod Sachferne; et Par af de Vigtigste med deres Følger vare tilfræffelige for at lære at kjende dette Folk og Carls Fremgangsmaade mod samme.

7. Ikke alene Personer, der vandt Slag og omstyrtede Riger, ere mærkværdige og interessante. ogsaa Mænd, der ved Opdagelser, Opfindelser og classiske Skrifter have virket for og paa deres Tidsalder og Efterkommerne, fortjene vor Tak. Den Unge bør erkjende, at Erobrernes Trophæer som oftest staae paa Ruiner, og ei saa meget fortjene hans Opmarksomhed som, hiin stille Virken, der vel ikke med eet frembragte Revolutioner, men arbeidede ikke destomindre kraftigen til at fortrænge Fordomme, tilintetgjøre Intolerance og bringe Mennesket dets høie Maal nærmere. Glemme Columbus og Cook, vilde vel ikke lettelig nogen historisk Forfatter; men ligesaa stor

Synd var det, efter mine Tanker, at glemme en Rousseau og en Franklin, en Pope, en Leibniz, en Linné, en Cervantes og hvad de andre ærværdige Mænd heed, der tit opofrede egen Nølighed for Medbrøders Oplysning. Disse Mænds Navne fortjente sikkert en Plads i en historisk Haandbog, saavel som en Mad. Maintenon, le Tellier, Pompadour, Dubarry &c., der kun ved at udbrede Ulykker have skaffet sig Fordring paa Udødelighed. At opregne alle Lærde, enhver Stat har frembragt, vilde i en Haandbog være en overdreven Fordring; men saadanne, der have skrevet classiske, almindeligt beejendte og almindeligt læste Bærker (eller som i det mindste burde være det), skulde man dog unde en Plads ved Siden af, om ikke oven for, Le Tellier &c. Et Par Træk af deres Biographier, naar disse vare mærkværdige, kunde der nok ogsaa blive Plads til, samt Titelen paa eet eller to af deres vigtigste Bærker. Anvisning til nyttig Læsning er, særdeles for en ung Studerende, af uberegnelig Vigtighed; naar han mangler denne, spilder han ofte sin Tid paa Skrifter, der intet gavne, ja tit endog skade.

8. Ved enhver vigtig Begivenhed maae man tage Hensyn til Tid og Sted; alligevel bør man være sparsom med Aarstal. Hovedperioderne ved ethvert Lands Historie bestemmes chronologisk, saa-

velfont de meest udmærkede Personers Dødsaar, vigtige Slag ic. For at faae en god chronologisk Orden, behøves just ikke saa mange Aarstal, og disse er det heller ikke saa vanskeligt at bibringe Eleverne, naar først nogle enkelte ere bestemte; man kan f. Ex. sige: dette indtraf saa eller saa mange Aar efter en anden Begivenhed, som de allerede kjende; de udregne det nu selv og huske det letteligen. Stedet, hvor en Ting er foregaaet, erindres endnu snarere, da man her har det sandfelige Hjælpemiddel, Kortet, der bør være tilstede ved al historisk Undervisning.

II. Om den Kiærlighed for Konster og Videnskaber, som fortjener at kaldes agtværdig og ædel.

En Dialog i den platoniske Smag, af Mag. Pet. Ol.
Brøndsted a).

(Oversat af det Latinske).

Lycophon. Asphanias.

L. Jeg veed ikke selv, hvad det er for en Dorst-
hed, der i Dag er over mig. Ellers er Din Tale,

B 2

a) Udgiveren har troet, at dette lidet Forsøg af en ung Philolog til at bearbejde et interessant Æmne i

om den end er nok saa dybsindig, mig altid tydelig og forstaaelig, naar jeg bruger noiere Eftertanke; men i Dag forekomme Dine Sætninger mig ikke alene ualmindelig dristige, men jeg forstaaer ikke engang ret, hvad Du siger, og ingen lærd Undersøgelse interesserer mig. Maaskee reiser min Kulde sig fra den fremmede Scyther, som vi igaar viste Minervas Støtte.

A. Du er altsaa tvivlraadig om noget; sig mig, hvorom, kjære Lycophon.

L. Jeg har saa ofte beundret Din sjeldne Gave til at forklare Dine Benners Mening; jeg ønskede, Du vilde gjette det selv.

A. Jeg vil see, om jeg maaskee kan finde det. Jeg taledede med Dig om de skionne Videnskaber og Konsters høie Værd, og roste i Anledning deraf vore Forsædres Omhu, som, da de bemærkede den overordentlige og næsten himmelske Indflydelse, de skionne Videnskaber og Konster have paa at formilde Raahed, skærpe og udvikle Talenter og danne Sielen til Humanitet, ansaae dem for et saa stort Gode, at de udledte dem fra Guderne selv; og da Du heri var eenig med mig, gif jeg saavidt, at jeg paastod: at vor Kjærlighed for de skionne Videnskaber og Konster, om vi med Gu-

Grækernes Ynglingmaneer her kunde fortjene en Plads i dansk Dragt.

derne's Bistand skulle vente herlige og rige Frugter af den, maae være usminfet, reen og ægte. Dette var den Sætning, hvorved mit Hjerte kom i Flamme, og da jeg uforvarende blev henreven af min Barme, jeg veed ei hvorhen, drog Du mig, ved at falde mig ind i Talen, meget beleiligt tilbage, for at vi med koldere Overlæg kunde undersøge Tingen.

Var det ikke saaledes Din Mening?

L. Du har truffet det. Jeg tilstaaer, det var den Sætning, hvis Styrke og Omfang jeg selv endnu ikke tydelig fatter; thi meget Lys har den just ikke, synes mig, faaet af det, Du til dens Forklaring har foredraget.

N. Du taledes om den fremmede Scythier, og mig syntes, Du var lit ubillig mod ham.

L. Hvorledes meener Du?

N. Da vi igaar førte ham i Minervas Tempel, og han virkelig lit vel kold stod ved Gudindens Støtte, forlod Du os fortrydelig, fordi Du havde ventet, at han strax, som lynslagen, skulde have faldet paa Knæ og tilbedet de to Gudinder: den himmelske og den jordiske (thi jeg veed, at Du og Lycidas pleie at kalde hiin Marmorstatue saaledes). Og saa mig mishagede Mandens Kulde, omendskiondt jeg ikke strax mistvivlede om, at han jo nok kunde aflægge sin Følesløshed. Du veed jo, at jeg allerede før har yttret, at Frem-

mede ikke med Urette anke over, at vi Græfere fordre, at enhver Udlænding, i det Dieblif han har sat Fodder paa vor Jordbund, skal afklæde sig sin egen Natur, og antage en Græfers Dren, en Græfers Dine og Fibrer; og at vi, naar dette ikke ganske lykkes den Stakkel, munde i Skjæget, og kalde ham en Barbar, en Stof, en Tosse, og give ham, jeg veed ikke selv hvilke andre, just ikke meget hæderlige, Navne. Da Du var borte, bad jeg derfor ganske rolig vor Scythier at gaae nærmere til Gudinden; jeg gjorde ham stykkeviis opmærksom paa Trækkene i det guddommelige Physionomie, og paa de enkelte Lemmers skionne Dannelse og det Smagfulde i Costumen; saaledes tabte hans Følesløshed sig uformærkt, og afstøstes efter en føie Tid først af en vis Klarhed i Nasynet, der vidnede om hans tause Glæde, derpaa af Beundring, ikke af hiin snaksomme og støiende, men derfor maaskee desto mere sand og oprigtig; og da vi omsider gik bort, bad han mig indstændigen, at jeg i Dag igjen vilde følge ham derhen. — Har Du nu Lyst til, lit nærmere at betragte den Kjærlighed for de skionne Videnskaber og Konster, som jeg forlanger?

L. Jeg mærker, hvortil Du sigter med Din Fortælling om Scythien. Jeg saae ogsaa ofte hos Opticusen Antiphates, at Solens Straaler, naar de samlede i eet Punkt, trættede Dinene

skrækkeligt, og blændede dem ved sin alt for stærke Glans, men at de, naar de ved Konsten bragtes til at opløse sig i Regnbuens majestatiske Farver, vare overmaade behagelige og tillokkende for Synet. Paa samme Maade, som med Diet og Synet, forholder det sig ogsaa ofte med Sjælens indre Lys. Dersom Du altsaa har noget ved Haanden, som maatte være fordeelagtigt for dette, vil Du derved meget forbinde Din Ven.

A. Meget gjerne vil jeg prøve paa at gjøre hiin Sætning, som jeg finder overmaade tydelig, ligesaa klar og fattelig for Dig. Men først maa jeg nødvendig, ligesom ved Indgangen, gjøre nogle Spørgsmaale, for at ikke, naar de første Begreber blive ubestemte, den hele Undersøgelse skal vakle, og vi da maaskee gjøre Tingen end mere indviklet og urede, saaledes som netop vor Tids Sophister og deres Disciple med Flid gjøre. — Hvilken Kiærlighed falder Du da reen?

L. Ja, det er strax et Begreb, som jeg endnu ikke har gjort mig ret tydeligt.

A. Maaskee Du lettere vil kunne danne Dig et Begreb om en anden af Sjælens Dyder, f. Ex. om reen Tapperhed?

L. Jeg frygter, dette vil blive mig ligesaa vanskeligt.

A. Vi ville, ligesom Mathematikerne, gaae fra det Enkelte til det mere Sammensatte. Hvil-

ket Begreb forbinder Du med Tapperhed i Almindelighed?

L. Jeg tænker, den bestaaer i Foragt for Døden, og i et vist helteagtigt Sindelag, der sødesler med Livet.

A. Altsaa vare Miltiades, Themistocles, Cimon tappre?

L. Upaatvivleligen.

A. Men ogsaa Cycnus og Ephialtes og de fordum saa frygtelige Skovrøvere i Thessalien, som paa den afskyeligste Maade myrdede enhver uskyldig Vandrer, de traf paa, ogsaa de søslede ofte med deres Liv; vare ikke ogsaa de tappre?

L. Det synes i det mindste saa.

A. Og dog bør der være en stor Forskjel mellem de græske Anføreres Tapperhed, jeg nylig nævnede, og de thessaliske Røveres; med mindre vi ville antage, at Guderne have lagt Kraft i Mandens Muskler, og antændt en vis uslukkelig Gld i hans Barm, for at han deels kan tilbage-drive ethvert fjendtligt Angreb, deels myrde de Uskyldige og Bærgeløse —?

L. Det vilde være en Gudsbespottelse at tænke saaledes!

A. Men lad os forbigaae hine Uhyrer, og tage et Exempel, som kommer vore Tider nærmere, og det endog af Historien om Perserkrigene; jeg meener Pausanias's. Du veed at Naturen runde

lig havde udstyret ham med de meest glimrende Gæver, og at Grækenland ikke uden Grund i Begyndelsen betragtede ham som sin vordende Skyttsaand; som et Lyn foer han over de plataensiske Marker; hvor han viste sig, forsvandt tallose Hære; Persopolis's Borge skjald; den store Konge forfærdedes, steg ned af sit Voldsomheds Sæde, hvorfra han havde troet, med et eneste Hug letteligen at kunne knuse det lille Grækenlands hele Stamme, og krøb ind i Svigs og Cabalers Dglerede, for derfra at berede Hellenernes Undergang. Kalder Du ikke Mardonius's Overbinder tapper?

L. Hvilket Spørgsmaal!

N. Du veed imidlertid, at det ikke mangler paa stærke Formodningsgrunde, at Pausanias, da han ved Plataæ fordrev de persiske Hære, allerede den Gang smedede de Lænker, hvilke han siden, som Kongens foragtelige Leiesvend og tilkommende Svigersøn, rystede mod Grækerland.

L. Om Mistanken er grundet, veed jeg ei; men jeg erindrer, at jeg som Dreng, da min Fader fortalte om denne Krig, i hvilken han selv havde været Officeer, først ydede Sejerherren ved Plataæ den største Beundring, og siden fattede mod ham et uforsonligt Had.

N. Men endog den Gang, da han, efterat Byzants var indtaget, sendte Kongen hiint berygtede Brev, havde han nylig lagt et glimrende Be-

vilis paa sin Tapperhed for Dagen; og hører dog ikke Tapperhed, saavel efter vore, som Spartas Love, til en græsk Borgeres fornemste Dyder?

L. Det forekommer mig, som om Du ikke saameget forsvarer Pausanias, som stræber at hilde mig og at bringe mig i Knibe. Men jeg skal tage mig iagt for Snaren. Den Tapperhed, som vore Love ville og fordre, besad Pausanias ikke.

N. Hvilken Tapperhed troer Du da, vore Lovgivere have meent?

L. Jeg troer den Tapperhed, som besælede Multiades og hans ædle Søn. Disse nemlig ringeagtede hsimodigen Livet, alene af ædel Fædrelands Kjerlighed og en dyb Følelse af de Pligter, hvis Opfyldelse er den gode Borger en ubrødelig Lov.

N. Men Pausanias?

L. Dersom Din Mistanke er grundet, drev han Mardonius paa Flugt og indtog derpaa Byzants, for at Persiens Tyran, naar han havde tilfulde lært sin Fjendes Kræfter at kjende, skulde saa meget dyrere købe en Tilhænger og Soldner.

N. Du synes altsaa at antage en dobbelt Tapperhed, og det med Hensyn til dens Kilder, som ere enten rene eller urene. Hvorledes kalder Du den Tapperhed, som har sit Udspring fra en reen Kilde?

L. Ædel.

A. Hvorfor ikke beholde det samme Ord?

L. Meget gjerne; altsaa reen.

A. Og den anden, som har sit Udspring fra urene Kilder?

L. Ureen. — Men det forekommer mig, kjære Alphanius, som vi ere komne ud fra vor første Bane, og haver forvildet os paa Afveie.

A. Evertimod, om jeg ei tager Feil, ere vi ikke komne et ubetydeligt Stykke frem paa den lige Wei. Nu vil Du maaskee letteligen kunne bestemme, hvad det er for en Kjærlighed for de skønne Konster og Videnskaber, som maa ansees for reen og ædel.

L. Jeg ønskede, Du selv vilde bestemme det; thi jeg er bange for, at min Beskrivelse ikke skulde blive noiagtig nok, og altsaa opholde os desto længere.

A. Det gjør jeg gjerne, og jeg skal, saa got jeg kan, forklare det, Du ønsker. Du veed, jeg bestandig har sagt, at den Sjælsbevægelse, som vi kalde Kjærlighed, er ikke let at definere i Almindelighed; thi der er ingen Tilbøielighed, der, formedelst de forskjellige Aarsager d. e. Forskjelligheden af de Personer og Gjenstande, som elkes, saa at sige antager saa forskjellige Former og Skikkelser. Kjærlighed er Tilbøielighedernes Proteus. Saaledes f. Ex. den Kjærlighed, som fængsler den sunne Søn ved sin ærværdige Faders Sygeleie, hvor himmelvidt er ikke den forskiellig fra den Kjærlig-

hed, som fører den elskede Pige i den blomstrende
 Unglings Favn? Hiin elskværdige Sandhedskjær-
 lighed, som usvækket befieledede Socrates, min
 udsdelige og evig elskede Lærer, giennem alle et
 mæisomt Livs Sorger og Qualer; eller hiin ædle
 Kjærlighed for de skionne Konster, ved hvilken den
 store Pericles udmærkede sig ligesaa meget blandt
 vore øvrige Regentere, som han i Talenter over-
 gif dem alle — hvor forskellige vare ikke begge
 disse i deres hele Natur og Bestaffenhed fra den
 Driivt, som nu gjør Sophisterne veltalende —?
 Kjærlighed til de skionne Videnskaber og Konster
 kalder jeg den Sjælens Tilbøielighed, ifølge hvil-
 ken vi helst til deres Studium indvie og ofre alle
 vore Kræfter og al vor Glid; men da nødvendig-
 viis selv hos Videnskabernes og Konsternes Dyr-
 fere stor Forskjellighed maa finde Sted i Hen-
 seende til Begreber og Meninger om Nyttten og
 Frugterne af de skionne Konster, kan det heller ikke
 være anderledes, end at jo den Kjærlighed, hvor-
 om vi tale, maa være af meget forskjellig Art.
 Keen og luttret er ingen uden den, der udsprin-
 ger fra rene Kilder. Hvilke disse ere, vilde vi
 bedst kunne see, hvis vi gif tilbage til Menneske-
 slægtens Barndom, og nøie ransagede alle de men-
 neskelige Fornødenheders successive Oprindelse og
 de skionne Konsters første Udspring; men da vi
 for Diebliffet ikke have Tid til at trænge ind i

denne Undersøgelse, ville vi see, om der maa ske gives en Maade, hvorved vi ad en anden og kortere Wei kunne komme til Maalet. Det er især i en saadan Materie interessant at betragte de store Lys. Af hvilke Marsager troer Du da, at vor Pericles hyldede Muserne, og udvalgte sig Chariterne til Skytsgudinder? hvorfor helligede han for det meste til disse Gudsdomme Templer og Altarer i Attica og i Kolonierne? hvorfor tilbød han saa ofte disse Gudsdomme offentlig i hele Grækenlands Paasyn? og hvorfor viste han dem en lige Dyrkelse inden fire Wægge? Du veed jo, at han opofrede alle de Dieblikke, stundom saa nok, som Statsforretninger levede ham, til vore Gudinders Dyrkelse; Du veed, at hans Hus stedse stod aabent for Musernes Præster, at han elskede enhver af dem som sin Broder, at han agtede ham høit, og betragtede ham som sin Medhielper til store og gavnlige Planer. Hvorfor troer Du Pericles handlede saaledes?

L. Vist nok fordi han kjendte den velgjørende Indflydelse, som de skionne Konster og Videnskaber have ligesaavel paa hele Nationer som paa enkelte Individuer, og haabede, at disse Gudsdommes Dyrkelse skulde mægtigen bidrage til vor Stats Flor og Anseelse.

A. Aldeles rigtigt; han indsaae tilfulde, hvor herlige Frugter de skionne Konster og Videns-

skaber bære; thi selv havde han smagt dem, og jeg
 tvivler ei om, at Du, ligesaavel som jeg, har
 lagt Mærke til, at deres velgjørende Gaster havde
 saa at sige udbredt sig over hans hele Character.
 Hans Hjerte ligesom flød over af Forædning; med
 sin sieldne lyse Forstand vogtede han uafbrudt paa
 alle de Hjelpemidler, ved hvilke Fædrelandets Sik-
 kerhed og Velstand kunde grundes, og selv hiin
 eneste Lidenskab, hvorved endog det bedste Hjerte
 staaer i Fare for at fordærves — en vis Herskesyge
 og Vergjerrighed — tabte sig, og blev, da han
 havde opnaaet den øverste Haderspost i vor Stat,
 til en vis brændende og aldrig fisknet Jær for at
 omgive den Stat, i hvis Spidse han stod, med en
 vis Glorie af Ære og Glands, og at gjøre Athe-
 nen til alle Byers Dronning. Men hvi er jeg saa
 vidtløftig? Han har jo selv tydeligen nok erklæret
 sig om Grunden til sin Kjærlighed for Muserne og
 Marsagerne til den Hylding, han ydede dem, ved
 den herlige Bekjendelse: „at det er afgjort, at jo
 mere cultiveret Mennesket er, jo flere Hjelpemid-
 ler har han til at indpræge i Hjertet de ædleste
 Følelser, til Dyden, til de rene Fornøielser,
 til den eneste sande Lyksalighed; at det er afgjort,
 at jo mere cultiveret et Folk er, jo mere kan det,
 under hældige Omstændigheder, uddannes baade til
 Forædning og borgerlig Lyksalighed; at det er især
 ved de skjønne Videnskaber, at Folkene opdrages,

uddannes og gjøre Fremskridt i Cultur." De Kilder altsaa, af hvilke jeg ønskede vor Kjærlighed til Videnskaberne maatte udspringe, bestaae i klare og tydelige Forestillinger om de skjønnede Konsters Indflydelse og Magt til at oplyse vor Forstand, til at vække og skærpe vor Tænke-Evne, til at danne en mandig, sindig og høimodig Siel; de bestaae fremdeles i rigtigens fattede Begreber om de Hjælpemidler, de skjønnede Konster tilbyde til Menneskeslægten's Opdragelse og Forædling. Disse Kilder ere, efter min fuldeste Overvisning, alene klare; disse alene udbrede deres velgjørende Indflydelse over vor hele Tilværelse; de øvrige ere urene og plumrede, og naar de afledes til vort practiske Liv, er det saa langt fra, at de forsøge Frugtbarheden, at de meget mere avle fordærveligt Ufrugt, der upaatvølelig ganske dræber og qvæler den gode Sæd.

L. Men det forekommer mig, som Du endnu har glemt een, og det en meget riig Kilde til Kjærligheden for de skjønnede Konster.

A. Hvilken meener Du, Kiære?

L. Lyst til Berømmelse og Ære.

A. Hør min Ven! Dersom Du omtrent med disse Ord friede til en jordisk Pige: „Dig ønsker jeg at ægte fremfor enhver anden; thi Din Familie hører til den første Adels i Landet, den er mægtig ved Rigdom og Indflydelse. Ved dens

formaaende Understøttelse haaber jeg, at kunne opsvinge mig til de høieste Vresposter i Staten." Hvad troer Du, at Pigen (jeg sætter, at hun besad en ædel og høi Siel) vilde svare Dig?

L. Vist nok vilde hun betragte mig med et foragteligt Blik.

N. Hvi saa?

L. Fordi en velopdragen Pige blot for sin egen Skyld vilde elkes af den Mand, hun skulde ægte.

N. Men naar Du, saa at sige, beiler om de himmelske Pigers Haand, skammer Du Dig da ikke ved at komme frem med Grunde, som Du vilde undsee Dig ved at yttre for en jordisk Pige? Troe mig, ogsaa de ville, saa fuldt som nogen anden, ene elkes for deres egen Skyld, og de fordre hos deres Tilbedere Troskab og urokkelig Bestandighed. Men en jordisk Pige elsker Du for hendes egen Skyld, naar Du i hende agter og hyl- der hendes ædle Tænkemaade, hendes Blidhed, hendes Godhed og sønne Hjerter; naar Du glæder og fornøier Dig ved hendes Ynde, Wittighed og takkelige Munterhed; thi alt dette udgjør hendes Væsen. Men de skønne Konster elsker Du for deres egen Skyld, naar Du agter og hyl- der dem, fordi de danne Dit Hjerter og forædle Dine Sæder, skærpe og uddyrke Din Forstand, give Dig Midler i Hænder til at fremme ogsaa mange Andres Gavn

og Vel; thi alt dette bevirker de skønne Konsters eget Væsen og indvortes Kraft. Men dersom Du blot i den Hensigt tilbeder de skønne Videnskabers ærværdige Skjætgudinder, at en Flok Beundrere skal staae omkring Dig, Din Pung fyldes, et eller andet anseeligt Embede Dig overdrages, Dit Navn omstraales af en flygtig Glands, da vogt Dig, at ikke de store Gudsdomme skal fortaernes, og Du komme til at lide den samme Straf, som man fortæller, furdum traf dem, der gjorde vanhellige Tænner! thi det er ikke de skønne Konsters indvortes Værd, Du bekymrer Dig om, men blot deres tilfældige Virkninger.

L. Men Lyst til Roes og Ære, fortjener den da ikke en Plads blandt den menneskelige Siels første Instincter? Den besjælede levende vore Forfædre, og hvilke store Ting udrettede den ikke? — O! den ophjædede Siel var stedse Haabet om Udsædelighed sødt og dyrebart.

A. Vel sandt! og jeg nægter ikke, at Hæder og Ære jo have en overmaade stor, ja, næsten guddommelig, Magt over de Dødeliges Hjerter. Opflammet af denne Attraa, seirer den haabefulde Ungling over alle mødende Hindringer og Besværligheder, og, naar engang hans Kræfter udtømmes, laaner han derfra nye Kræfter og nyt Mod; besjælet af denne opstemmer den begejstrede Digter den sødttonende Lyres Streng; ved denne fornyses Sø-

datens Kræfter, der strider for Fædrelandet; ved denne styrkes hans matte Arm i Kampens sidste Stund. Men aldrig bør dog Eren være den høieste og fornemste Drivefjer til vore Handlinger. Naar den beholder sin Plads som en underordnet Bevæggrund, qvæger og opliver den med en vis himmelsk Varme; men bliver den det høieste Motiv, angriber og ødelægger den Alt med fortærende Lue; den bliver Tørst efter Ere, og hvilke Ulykker dette skiændige Uhyre, der fordrer selv de helligste Offere, har stiftet, det lærer Historien. Sæt imod Krigeren, der er angreben af denne Smitte, Fædrelandets, ja Menneskeslægstens Vel — og den Affindige vil ikke betænke sig paa at opofre Fædrelandets og Menneskeslægstens Vel til den onde Genius, af hvilken han er besat. Videnskabsmanden, der smittedes af denne Sygdom, vil snart den vindige Mængdes Bifaldsraab lokke fra den rette, men steile Wei, der alene leder til Sandhed, hen paa fordærvelige Afveie, som vel ere lettere og behageligere for det forkiælede Menneske at betræde, men aldrig skulle føre ham til Udødelighedens Tempel. Den forsængelige Higen efter Berømmelse, der henriver ham, ligner Barnets frugtesløse Umage, der ved sin Nande søger at holde Sæbebollen opblæst; smukt praler vel denne mod Solen med buntede Farver; men naar Drengen taber Weiret, brister den og forsvinder. Sandelig, min

Men! de skionne Videnskabers og Konsters redelige
 Dyrker vandrer med roligt Sind frem ad sin Bane,
 fornsiet med sit Hjertes indre Stemme og Enfel-
 tes Bifald, og lader sig ikke forstyrre af de smig-
 rende Klap, der fra alle Kanter lyde om dem, som
 den raa Pobel tilbeder. Han gjør Intet for et
 stort Navn; Alt for sit aandelige Væsen og sin
 gode Sambittighed, ubekymret om et evigt Navn,
 eftersom Ingen kan tvivle om, at jo det, han med
 stadig Flid og vedholdende Iver har udrettet, vil
 blive i evig Erindring. Socrates' talede aldrig
 om sin Berømmelse. Han syntes enten ganske at
 være føleløs for, eller i det mindste ikke at sætte
 nogen Priis paa et stort Navn. Aldrig beilede
 han til Hobens Gunst; ingen Fordeel gjorde han
 sig af Pericles's Venskab; han afflog alle, ham
 tilbudne Væsposter, fordi han havde sat sig et an-
 det, vel ei saa glimrende, men derfor ikke mindre
 gavnrigt Maal for sit Liv og sin Stræben, hvilket
 han ad den lige Wei, som han aldrig fraveeg, gik
 imøde med stadige Skridt; han skrev ingen Bog,
 og paa samme Tid, da Sophisternes Buegange
 gjenløde af Smaaphilosophernes Roes, mærkede
 man neppe til, at den store Socrates var i Athe-
 nen. Hans Liv henflød som en stor Flod, uden
 Larm, med en vis rolig og stedse sig selv lignende
 Majestæt, helliget kun til at danne nogle faa Lyk-
 felige, og uden engang at være bleven navnkun,

dig ved disse Lovtaler (eftersom de vidste, at det var ikke denne Løn, han attraaede), endte han sit Liv som en Ugjerningsmand, en Forbryder, og det som den skjændigste Forbryder, som en Gudsbespotter! Seer Du da, hvorledes alting spaaede, at ved Socrates's Død skulde hans Navn og Ære hensmildre med hans jordiske Legeme? Men Efterverdenen vil være retfærdigere: naar hine Snakkeres Roes, som forbandelsesværdig Tørst efter tom Ære og Guld gjorde veltalende, forlængst er forsvunden med Lyden af deres Ord; naar Buegangene tie, og tykt Mørke indhyller den hele Gladsderfløks Navne, da vil Elio, denne alvorlige og sanddrue Guddom, overlevere Socrates's Navn til Efterverdenens Dyrkelse, og byde en funklende Stjerne at oprinde af hans Sarcophag mod høien Himmel. Den skal lyse for fjerne Nationer, og, naar Sekler ere svundne, skal den samme Erbsdighed, hvormed Plato, Xenophon og jeg hylde Socrates, med forynget Kraft leve i hver god og ædel Mands Hjerte.

L. Jeg føler hele Bægten af Din Tale, og neppe vover jeg endnu at yttre min Tvivl om een Ting.

N. Fortie det ikke, min Ven! Jeg maatte ellers frygte at noget var sluppet mig af Munden, som havde fornærmet Dig.

L. Langt fra. Den Uergjerrighed, jeg besad, nægter jeg ikke, for endeel at være knækket og ydmyget; og hvorvidt dette er at ansee som Fordeel eller Tab, derom kan jeg nu ikke være uenig med mig selv. Men mit Spørgsmaal var dette: skulle de skionne Konster ikke føde os? skulle de ikke give os Midler ihænde til at opholde vort Liv?

A. Vist nok skulle de. Dette er klart af Sagens egen Natur; thi de frie Konster tilegne sig enhver deres virksomme Dyrkers hele Liv og udeelte Glid; dersom de altsaa ikke forsynede os med de Hielpemidler, uden hvilke vi ikke kunne dyrke Videnskaberne, vilde der opstaae en sørgelig Kamp mellem Pligter; meget Faa vilde kunne opofre sig til Musernes Tjeneste, og Rigdom vilde blive Himlens største og meest usfatterlige Begjæring. Men de skionne Konster og Videnskaber yde ogsaa i denne Henseende Alt, hvad man med Rette kan fordre af dem, naar kun deres Dyrker vil være usifom, og i sine Dyrker besteden. Hos hvem vilde man ogsaa nødigere savne denne Dyd? men denne maa han besidde, ja endog være rede til at bringe Muserne endnu mere dyrebare Offere, efter som disse, vist nok agtværdige, Gudinder dog have deres Riis Svaghed, og ere ikke sielden noget lunefulde og vanskelige. Men Du kan være vis paa, at den, som taber Modet, fordi de himmel-

ske Piger ere lit brantne, hvilket dog snart igjen
 gaaer over, og ikke uden Klage og Misnoie bringe
 dem de Offere, som de fordre, er ingen ægte eller
 oprigtig Ven af de skønne Konster. Dog dette
 maa Du slet ikke forklare saaledes, som om jeg
 vilde, at enhver Musernes Søn skulde frasige sig
 alt det, som kaldes Lykke for en Borger og Mand,
 der er Lem af Samfundet; at ville paalægge Men-
 nesket, der endnu ikke har aflædt sig den menne-
 skelige Natur, denne Pligt, var en Latterlighed.
 Nei, i denne Henseende kunne vi være ganske
 rolige! sandelig, de Gudsomme, som beskytte de
 frie Konster, ville ikke tillade deres troe og flittige
 Dyrkere at omkomme af Hunger. Men naar Du
 ærer Muserne, for at Du kan leve i al mulig Over-
 flødighed, for at Du kan tilfredsstille Din uædle
 Hang til et vellystigt og fiælent Liv, forekommer
 det mig, at Du bærer den samme Kiærlighed for
 dem, som den gierrige Kiøbmand for sine Kister og
 Tønder, der ere fyldte med kostbare Vare: vel
 glæder han sig i Dag inderlig over at eie dem, lyk-
 keligen slupne fra Bolgerne og Stormen; imidler-
 tid elsker han dog Kiøberens Guld høiere, og over-
 drager dem endog i Morgen den Dag, uden at det
 i mindste Maade gjør ham ondt, til den Høistby-
 dende. — Dog, jeg behøver ikke at sige mere.
 Løst selv Dinene op, og see Dig omkring! Hvorle-
 des Tørst efter Ære og Guld virker til at fordukle

de frie Konsters medfødte Ære og Værdighed, derpaa have vi i vor Tids Sophister kun alt for søgelige Exempler; og jo længere vi betragte disse, jo mere indlysende vil den Sætning blive os: at den Kiærlighed for de skionne Konster og Videnskaber, der med Himlens Bistand vil see sig belønnet med herlige og rige Frugter, maa være reen, uplettet og usminket.

L. Nu føler jeg tilfulde, at Intet kan være rigtigere end denne Sætning; modtag Du derfor af en taknemmelig Ven denne Haand til Pandt paa, at den Dyrkelse, jeg yder hine ærværdige Guddomme; aldrig skal udspringe af saa urene Kilder.

III. En gammel Skolemands Tanker og Erfaringer *).

1. Om en Skolelærers Anseelse.

Docemur auctoritate.

Cicero.

I fordums Dage gaves der mange Midler, hvorved Skolelærere vidste at give sig en Anseelse, eller

a) Af Gedanken und Erfahrungen eines vieljährigen Schullehrers, von Joh. Paul Sattler, Prof.

vel endog undertiden bleve tvungne dertil. Dengang bare de sorte Kapper og Kioler, indhyllede deres Hoveder i buklede Parykker, og lode deres Hage hvile paa en glat hvid Krave; thi man var af den Formeening, at det aldrig kunde mangle en saaa ærverdigg Dragt paa Ugtelse og Urefrygt. Men da denne, i sig selv intetbetydende, Nimbus, der skulde have Udseende af Uerverdighed, for nærværende Tid er forsvunden fra de fleste Skoler, fordi Skolelærerne ikke gjerne længere ville ansees for et ydmygt Appendix til Geistligheden, saa er

und Konr. an dem Gymnasium zu Nürnberg. Nürnberg 1800. 8.

Dimendskjont Udgiv. egentlig ikke er findet i disse Annalers første Rubrik at optage uden originale Afhandlinger og Udarbeidelser, saa troer han dog ikke at handle imod dette Forsæt, eller med Grund at kunne befrygte Læsernes Misforstaaelse; naar han ved Leilighed, saaledes som her, indrykker Oversættelse af et eller andet i de levende Sprog allerede udgivet Stykke, der med fortrinligt udvortes Værd foreener den Egenskab, at det kan formodes hos os at være lidet bekiendt eller læst. Udgiveren bestemmes hertil alene af Lyst til, ved passende og proportioneret Afveyling at gjøre ethvert af Hæfterne saa interessant, som han formaaer, da han i øvrigt i Henseende til Forraad af Materialier snarere finder sig indskrænket ved de Grændser, Arkenes bestemte Antal forekriver ham, end sat i mindste Nødvendighed, at see sig om efter noget, der var disse Annalers Plan mindre vedkommende.

det heller ikke mere overalt muligt, ved dette Middel, som jeg dog ikke vil nægte, til sin Tid jo kunde være godt og hensigtsmæssigt, at forskaffe sig den fornødne Auctoritet hos Disciplene. Paa de fleste Steder, især paa Gymnasierne, vise Skolelærerne sig nu for deres Elever i sædvanlig civil Dragt, tildeels ganske efter Moden, med eet Ord i en Skikkelse, som er intet mindre end indrettet til at forskaffe Anseelse eller Ærefrygt.

Men deres Forhold som Skolelærere maa forskaffe dem Agtelse. Deres Værd kan ei længere grunde sig paa udvortes Former, eftersom disse allerede ere bortfaldne; men deres Anseelse maa ikke bortfalde. Forend jeg taler om dette Forhold, som forskaffer os Anseelse hos Ynglinge, maa jeg dog forudstikke en Erindring, som er denne: at en flog Skolemand ogsaa endnu maa see paa visse udvortes Former, naar han ikke vil nedsettes i sine Elevers Øine. Han maae ikke være nogen Modenaar eller sød Herre; men heller ingen smudsig Egniker. Hans Paaklædning være vel tarvelig, men, ligesom hans Linned, reen, ikke smudsig eller forrevent. Hans udvortes Anstand maa være lige langt fra Affectation og pedantisk Stivhed; thi ved begge Dele kan hans Anseelse hos unge Mennesker svækkes.

Men i Henseende til det Forhold, hvorved Læreren ved Undervisning og i Omgang med sine

Elever overhovedet skal vedligeholde sin Anseelse, er meget at iagttage. Fornemmelig maa han aldrig vise sig fra en svag Side; thi derved giver han sig blot, hvilket snue Ynglinge godt vide at benytte, for at formindske Læreren's Anseelse, ikke alene i deres egne, men ogsaa i deres Meddisciples's Diue. At have en svag Side, er saare mennekeligt; men en Skolemand handler klogeligen, naar han veed, saa meget muligt, at skjule den. Den, som omgaaes med forstandige Folk, der kjende Verden og Mennesker, har mindre at befrygte, naar han giver sig blot, end den, der har med Ynglinge at gjøre, som ere slettere Mennekeskiendere, og derfor mindre overbærende. Om en Skolelærer i et muntert og anstændigt Selskab endog tager Deel i en lille Dands, og gjør ingen Hemmelighed af, at han finder Smag i denne Fornøielse, saa vil ingen af Selskabet tage ham det ilde op; men naar han vilde fortælle sine Tilhørere dette paa Skolen, og indlade sig i en Dandsediscours med dem, saa vilde han i en høi Grad give sig blot, og vise sig for dem fra en svag Side, som ved mange Leiligheder kunde gjøre hans Anseelse noget vaklende.

Ogsaa derved vedligeholder en Lærer sin Anseelse paa Skolen, at han i alle sine Handlinger holder strængt over Orden. Hans Elever faae derved det Begreb om ham, at han er en bestemt Mand, der ikke, som Sivet i Orken, lader sig

blæse hist og her af enhver Wind. Naar unge Mennesker bemærke en saadan Orden og Fasthed i alle Handlinger, fristes de ikke let til at forsøge allehaande Konstgreb, hvorved en Læres Ansæelse lit efter lit kan undergraves. Ordens strænge Overholdelse tillader overhovedet ingen Egenraadighed at faae Magt, hvilken saa let griber om sig, og tilintetgjør Lærers Auctoritet. Men det være langt fra, at denne strænge Orden maa udarte til despotisk Pedanterie. Denne vilde paa den anden Side fordærve den gode Sag. Man kan holde strengt over Orden, og dog alligevel være munter og venlig.

Der gives Temperamenter, som vanskeligen lade sig ægge til Brede, og som i egentlig Forstand ere ret langmodige. Men naar denne Langmodighed har naaet sin Grændse, da gaaer ogsaa deres lidenskabelig Brede over alle Grændser. Saa tro og hjælpsom en Veninde denne Langmodighed er for Læreren, saa fast maa han søge at fængsle den; thi naar den forsvinder, reiser sig almindeligviis en stærk Storm i hans Siæl. En Brede, der for længe har været indspærret, udbryder som oftest med større Hæftighed. Og saadanne lidenskabelige Udbrud af en Lærers Brede kunne aldrig have gode Følger for hans Ansæelse. Allerede dette er ham skadeligt, at Eleverne maae tænke: ogsaa denne Mand handler lidenskabelig og kan ikke styre

sig selv — han, som dog allerede saa ofte har anbefalet os Sindighed, og advaret os for hæftige Lidenstaber. — Naar nu endog desuden udvortes uanstændige Mærker paa denne Lidenstabe komme til, f. Ex. fordreiede Ansigtstræk, pøbelagtige Skjeldsord eller endog Geder, og andre Gesticulationer, som udarte til det Latterlige, maa en Lærer ikke undres over, at hans Anseelse taber sig.

Vist nok var det latterligt, hos Skolelærere at ville fordre en fuldkommen Apathie; det var ikke stort bedre, end at anbefale dem Sovesyge. Men af Pligtærlighed kan jo endog et hidst Temperament for saavidt blive Herre over sin Brede, at det ikke af samme Lader sig henrive, eller vel endog kaste af Saddelen. Der gives ved Undervisningen allehaande smaa Midler til at undgaae dette. Man advare med Alvor eller straffe endog, saalænge Fornuften endnu har Overherredømmet, og Bredden ei har faaet Tvilen. Herpaa passer sig fuldkommen et Sted af Cicero de off. L. 1. 38. Objurgationes etiam nonnumquam incidunt necessariæ, in quibus utendum est fortasse et vocis contentione majore, et verborum gravitate acriore; id agendum etiam, ut ea facere videamur irati. Sed ut ad urendum et secandum, sic ad hoc genus castigandi raro invitique veniemus, nec unquam, nisi necessario, si nulla alia reperietur medicina. Sed tamen ira procul absit, cum qua nihil recte

fieri, nihil considerate potest. — Jeg kan forsikre, at jeg allerede ofte med god Virkning har betjent mig af dette Cicero's Raad.

Mange Lærere svække deres Anseelse derved, at den Benlighed, hvormed man maa omgaaes alle gode og værdige Disciple, udarter til et frysbende Smigrerie, eller den anstændige Munterhed, som bør have sit Sæde i alle Skoler, til uvittig Spas. Hvorledes kan en Lærer, som nedlader sig til fiendelig Smiger og Kryberie mod sine Elever, vedligeholde sin Værdighed og Anseelse? Den, som jeg smigrer for, kan ingen Værdighed have for mig. Men mangen en Lærer vilde maaskee sige: "jeg vil, at mine Disciple skulle elske mig; da er ogsaa min Anseelse sikret." I visse Henseender er det ganske rigtigt; men det maa kun ikke misforstaaes. Jeg har altid gjort mig Umage for at vinde mine Elevers Kiærlighed; men uden derved at give min Værdighed og min Anseelse til Priis. En Kiærlighed, der er kjøbt for Smigrerie og overdreven Lemfældighed, er ikke Tak værd. Ligesaa slemt er det, naar en Skolemands Munterhed overskrider Klogskab's Grændser, og udarter til Spas og Narrestreger. Derved tåber hans Anseelse meget. Hvorledes kan en Mand vente Afgtelse for sin Værdighed, naar han selv med egne Hænder støder sin personlige Afgtelse fra sig? Der's

til kan regnes, naar man ved en formeent Populæritet giver Eleverne pøbelagtige Ogenavne o. dsl.

Ungdommen maa man, som jeg allerede ovenfor har sagt, uden Sky foreholde dens Feil, men dog gjøre det paa en anstændig Maade, dersom man ikke vil tabe i sin Anseelse. Man behøver rigtig nok ikke derfor at holde lange Prædikener; men maa dog fremsætte indlysende Grunde for sin Dødel. Maatte dog alle Lærere stedse kunne sætte sig i ædeltænkende Fædres Sted, som give deres Børn en viis Opdragelse! Dette vilde vist gjøre dem ærværdige i enhver velartet og velopdraget Discipels Dine, og tillige forskaffe dem barnlig Kiærlighed. Lad dem endog altid faae nogle raae og føleløse Unglinge under Hænder; disse faa skulle dog aldrig kunne ryste en værdig Mands Anseelse. Erfaring har lært mig, at den Indflydelse, som saadanne Kyggesløse have paa en Skole, er langt ubetydeligere, end man troer. Den største Deel af Eleverne bliver stedse velsindet, og lader sig ikke afløkke nogen Tiltroe af hine. Og derved er Lærers gode Sag sikret.

Men er en Lærers Anseelse eengang borte, da lader den sig vanskelig bringe tilbage. Den ligner en siebliffelig Leilighed, som man lader gaae unyttet forbi. Derfor vil og den kloge Lærer paa det omhyggeligste vaage over den. Ubefindigen at taale endog een eneste Forringelse deraf, skulde

den endog blot indskrænke sig til eet eneste Individuum eller til en ganske kort Tid, kan i denne Henseende have slemme Følger for ham, som da hverken Stofken eller de venligste Medlædelse igien kunne afvende. Og hvor bedrøveligt seer det ikke ud i den Skole, hvor de unge Mennesker aabenbar spille deres Lærers Mester. Da vilde jeg heller fortjene mit Brød ved at hugge Brænde, end see mig i en saadan Stilling. Men derfor skulde der og fra Statens Side sørges for, at løse gamle Skolelæremænd, hvis Sielskræfter allerede ere sløvede af Svaghed, fra Skoleaaget, og anvise dem en anden stændig og behagelig Hvilebænk.

---

2. Et Par Ord til Bedste for de offentlige Skoler.

Ut fugiendæ sint magnæ scholæ, non tamen hoc
eo valet, ut fugiendæ sint omnino scholæ.

Quinctilian.

Erfarne Mænd have saa overbevisende talet om den offentlige Undervisnings Fortrin for den private, at det næsten maatte ansees overflødig, at ogsaa jeg her vilde komme bag efter med en Apologie for de offentlige Skoler. Jeg vil derfor blot

berøre nogle bidhørende Punkter, som ved min egen lange Erfaring især have været mig paafaldende, og om hvis Sandhed jeg føler mig saa temmelig overbevist.

Mange Forældre, som boe i store Stæder, hvor der er intet mindre end Mangel paa offentlige Læreanstalter, ere af Stolthed Fiender af den offentlige Undervisning. Det klinger saa fornemt, naar man kan formere sit Huustyende med en Hovmester, at det vilde være Skade, om man ikke for en billig Priis vilde anskaffe sig en saadan Person til sit Huses Glands! I saadanne Huse staaer en Hovmester i den samme Klasse af Fornødenheder som Vogne og Heste. Men om han forretter sin Tjeneste saa godt som Kudsken og Hestene, det kommer derpaa an, og har ogsaa i Grunden ikke stort at betyde. — ”Den kære Ungdom er ogsaa i de offentlige Skoler alt for meget fastet imellem hinanden — rige og fattige, fornemme og ringe Disciple — Allerede det Ord: Disciple lyder saa gemeent, især naar man holder det ved Siden af det ædlere Ord: Elever — at man ikke med Anstændighed kan sætte sine Børn i et saadant lumpent Selskab. Desuden vil mangan en offentlig Lærer give sig for megen Mine, eller vel endog spille Mester over os, som man i fornemme Huse slet ikke kan lide.” — Skulde dette virkelig ikke ofte være Marsagen, hvorfor man Intet vil høre

om offentlige Læreanstalter, og hellere anskaffer sig en Hovmester, som, med sit tomme Hoved, dog i det mindste forstaaer at sætte sine Fødder a la Vestris?

Man har ofte af egen Erfaring et slet Begreb om offentlige Skoler, og lader derfor sine Børn ikke besøge dem — dette er en anden Grund, hvorfor de ikke ere i Credit hos enkelte Personer. Rigtignok saae det tilforn temmelig slet ud med mange af de offentlige Skoler. En elendig Methode og fordærvede Sæder havde der som hjemme. Man lærte der kun lidet, som var nyttigt og brugbart i det daglige Liv; derimod søgte man at prøppe de unge Menneskers Hoveder fulde af mange Ting, som man hellere havde maatte ønske ude af dem. Naar nu Forældrene erindre sig dette, saa ville de nødigen udsætte deres Børn for en saadan Skoledunst, hvis de ikke er saa billige at troe, at meget, Gud være lovet! har forandret sig i de offentlige Skoler, og at de nu ikke længere ere saaledes beskafne, som i deres Ungdom. Men enten holder man det ikke Umagen værdt, at bekymre sig om saadant noget, eller man har eengang faaet en saa uovervindelig Modbydelighed for dem, at man ikke let lader sig overbevise om det Modsatte. Mången Fader troer endnu bestandig, at hans Søn vil blive indpryget latinke Gloser, ligesom i gamle Dage, og lader ham derfor hellere give Undervis-

ning hjemme, hvor det dog, efter hans Meening, gaaer bedre til.

Andre Forældre frygte for, at deres Børns Sæder, saaledes som dette allerede var Tilfældet i Nvinctilians Tider, skulle fordærves i de offentlige Læreanstalter, fordi de ansee disse som en Samlingsplads for alle Skjelmstykker og Ungdomsudsvævelser.

Mange unge Menneskers Tilsammenværen foranlediger rigtig nok ofte Raadhed, og denne bliver destomere paafaldende, fordi den skeer paa offentlige Steder. Men kaade Streger ere endnu ingen Last, og en Skole, hvor der hersker god Disciplin, og hvor man tillige søger at uddanne den moralske Følelse, vil ogsaa stræbe saavidt muligt at sætte Skranke for disse. Og da gjøre man ogsaa vel Forskjel mellem sædvanlige Skoler og Opdragelsesanstalter; i hine forsamle Disciplene sig kun visse Timer om Dagen, og ere for det meste hjemme under Forældrenes Opsyn, men i disse boe de almindeligviis, sammen og ere bortførnede fra Hjemmet og Forældrenes Opsyn. Derfor har man ved hine mindre at frygte for Sædernes Fordærvelse. De unge Mennesker tilbringe de Timer, i hvilke de ere samlede, med at undervises, og under Lærernes Opsyn; der frembyder sig altsaa sjeldnere Leilighed til Forsførelse eller til slette Streger. Forældrene levnes alligevel Tid nok, til at vaage over

deres Søners Hjerter, og selv at lægge Mærke til de Feil, som de maatte have bragt hjem med sig fra Skolen. Men i Opdragelsesanstalterne leve de unge Mennesker bestandig sammen, ere ganske unddragne deres Forældres Dine og blive ved den huuslige Umgang mere fortrolige med hinanden; derfor ere de ogsaa mere udsatte for Forsørelse, og det er vanskeligere at udfinde og anvende Midler til at forebygge dette. Det kommer her fornemmeligen an paa, om Opsynsmændene ved saadanne Opdragelsesanstalter gjøre deres Skyldighed, om de ere aarvaagne og moraliske Mænd, og ikke, som Bahr dt og Consorter i deres Philantropin i Leiningen, fordærve de unge Mennesker paa Sjæl og Legeme. I Skoler opdager en faren Lærer ofte tidligere end Forældrene hjemme de unge Menneskers Feil, fordi han er udrustet med flere Erfaringer, og fordi han derhos mindre lader sig bedaae af den blinde Ubekjærlighed, for hvis Illusioner mange Forældre kun alt for tit ere udsatte.

Alt Opdragelsesvæsenet maatte staae under Statens Opsyn, er et fromt Ønske, hvis Opfyldelse muligen først er tilkommende Aarhundreder forbeholden b).

D 2

b) Dette Ønske har dog, siden Kong. Brev (1800), paa nogle Steder begyndt at komme til Virkelighed.

Under den nuværende Mangel af Almeenaand c), og under den istedet derfor herskende Egoisme, er det ikke at tænke paa noget saadant. Dog kan ved offentlige Skoler, naar de forestaaes af velstændige Mænd, en Slags Almeenaand befordres hos Ungdommen, og Nationalcharacteren saa at sige arbeides i Hænderne. Disse Grundsatninger, som man for sin Stat anseer fortrinlig nyttige, kan man i saadanne offentlige Undervisningsanstalter kraftigen anbefale, og lit efter lit indpræge i Disciplenes Hoveder og Hjerter. Ganske nylig sagde en af mine forrige Disciple, nu en værdig Mand og duelig Statsborger, til mig: o De kan aldrig troe, hvor ofte gode Grundsatninger, udspræede i Skolerne, endog for Staten bære Frugter i hundrede Fold! — Ved Privatundervisningen derimod lade disse Frugter sig vanskeligere bringe til Modenhed. Man maa da ofte mere rette sig efter Husets Grundsatninger, i hvilket den gives, og disse ere ofte ikke de bedste. — Det, som der bliver sagt, gjør heller ikke det Indtryk, som det, der bliver sagt offentligen, og ligesom under offentlig Auctoritet. Den talrige Forsamling af flere Unglinge giver Lærers Foredrag paa en vis Maade et Slags Sanction, som ikke finder Sted i et Privatkammers stille Ensomhed.

c) Forf. maatte nærmest tænke paa sit Fædreland.

De offentlige Lærere kan Staten foreskrive, hvad og hvorledes de skulle undervise, foretage dem almindelige Grundsætninger, efter hvilke de unge Statsborgere skulle dannes. Men Privatundervisningen er ikke underkastet en saadan Opsigt. Faderen kan lade Børnene undervise hjemme, som ham behager. Hvo kan der indskrænke eller foreskrive ham Regler? Naar han en gang er tilfreds med sin Privatlærer, han maa forresten være en af de syv Wiise eller en af de syv Sover, han maa foredrage christelige eller politiske Orthodoxier eller Heterodoxier, han maa elske eller hade sit Fædreland, saa kan ingen drage ham til Ansvar derfor. Men derved tilveiebringes intet Lighedannet i Ungdommens Tænkemaade; det ere Planter, som alle staae i en ganske forskjellig Jordbund, og pleies paa en meget forskjellig Maade.

Omgjængelighed, Venskab og et aabent Bæstsen ere vist nok Dyder, der fortjene anbefaling, og forsøde det menneskelige Selskab. Skulde ikke den første Grund hertil blive lagt i de offentlige Skoler? Der lærer man først at aflægge det skye og mørke Bæstsen, som ofte har sin Grund i den eensomme Opdragelse hjemme, og aabner sit Hjerte for Ungdoms Venskab, hvis Baand ofte bliver det meest uompløselige. Der finder man ogsaa Leilighed at vænne sig til en vis Bøjelighed i Cæder, og ofte

at opoffre sin egen Villie enten for Skolelovenes fornuftige Bydende eller for Kjærlighed til sine unge Skolevenner. Disse Fordele frembyder ikke Privatunderviisningen, som isolerer Drengen eller Unglingen for meget, og giver ham for lit Forsmag paa det selskabelige Liv. Men ved at besøge de offentlige Skoler, afflibes visse skarpe Kanter af Characteren, hvorved Vandringen gjennem Livet meget ofte lettes saavel for de Rejsende som deres Reisefæller.

Jeg har allerede ovenfor sagt, at Faren for at blive forført forekommer mig større i Opdragelsesanstalter end i fædvanlige Skoler; her vil jeg endnu tilføie, at den ogsaa er mere sandsynlig i meget store og talrige Skoler end i middelmaadige. Ikke vil jeg tale om, at det ved et større Antal af Disciple ogsaa er sandsynligt, at deriblandt findes flere med slette Sæder. Men fornemmelig bliver ved et stort Antal af unge Mennesker et nøyagtigt Opsyn med deres Forhold vanskelig for Lærere og Foresatte, og mangen ikke ganske aabenbar begaaet Feil undgaaer deres Opmærksomhed. Derfor have, efter min Mening, middelmaadige Skoler, hvor man bedre kan overse alting, og nøjere kan lære de unge Mennesker at kiende, et Fortrin for de alt for store; de sidstes Hoes være endog omgivet med nok saa stor og skinnende en Nimbus. Erfaring bestyrker min Me-

ning; Exempler paa Forførelser og Sædernes Fordærvelse ere langt hyppigere i store offentlige Læreanstalter, end i saadanne, der udmærke sig mere ved Orden og let Oversigt, end ved Disciplenes Mængde.

Det forstaaer sig af sig selv, at de sidste ogsaa ere fordeeltigere for den videnskabelige Undervisning, naar forresten Lærerne ere duelige og nidkære Mænd. Hvorledes er det den meest berømte Lærermuligt, i Skoler — jeg siger ikke paa Universiteter — saaledes at meddele sig til 80 indtil 100 Disciple, at de, med saa forskjellige Anlæg og en saa ulige Opmærksomhed, kunne hofte sand Nytte af hans Foredrag? Der hedder det fædvanligt: Den som har noget, ham gives; den som har lidet, han mister endog det lidet, han har. *In omnibus rebus mediocritas est optima.* Cicero.

---

3. Vigtige Smaating i Skolerne.

Parva sunt hæc; sed parva ista non contemnendo, majores nostri rem maximam fecerunt.

Livius.

Ligesom mange og mangehaande Love ei altid ere Kjendetegn paa en god Regjering, saaledes ere mangfoldige Skolelove ikke heller noget Bevis for

Godheden af en offentlig Læreanstalt; thi den er det, hvorom man kan sige som Tacitus om de gamle Germaner: plus ibi boni mores valent, quam alibi bonæ leges.

Men derfor gives der og i alle Slags Selskaber visse Fordele, der ikke saameget have deres Oprindelse fra Love som fra gode Sæder og Skikke. Der ere ofte Smaating, som synes at være af ingen Betydning, men have dog gode Følger.

Dette troer jeg, ogsaa med fuldkommen Ret at kunne anvende paa Skolerne. Endog forudsat, at en offentlig Lærer ikke er nogen blind Ven og Forsvarer af virkelige Pedanterier, og i sammes Jagttagelse sætter den hele Aands- og Hjertesdannelse, saa vil han dog ved en opmærksom Embedsforelse blive vaer, at mange Ting, som ved første Blik synes at være sande Smaating, kunne i Henseende til Ungdommens Dannelse blive ham velgjørende Hjælpemidler, eller paa den anden Side lægge ham store Hindringer iveien.

Orden hører just ikke til det pedantiske Kram, hvortil saa mangen Libertin gierne vilde regne den. At allerede de Gamle have faldt den Studerendes Sjæl, er bekjendt. Den er ligesaa uundværlig i Skolerne, som i Feldten. Og dog er der Intet, som Disciplenes Forældre, og ofte deres Lærere, ansee med større Ligegyldighed end Overtrædelsen af denne. Af de allerubetydeligste Aarsager forsøm-

mer man enten Læretimerne ganske, eller kommer af Magelighed for sildig, uden at det er Forældrene eller Lærerne paafaldende. Men for en offentlig Skole har Intet mere fordeeltige Følger, end at alle Eleverne ere forsamlede til den bestemte Tid, og at Undervisningen kan begynde den ene Dag som den anden. For Lærerne lettes derved Arbeidet overordentligt, og i de unge Menneskers Hoveder selv blive ingen Huller i Henseende til Undervisningen tilbage, som man siden ikke uden Uleilighed kan udfylde. Naar Læreren tøver med at begynde Undervisningen, indtil alle Disciplene ere samlede, spildes derved den saa kostbare Tid, eller de øvrige Disciples Opmærksomhed bliver hvert Dieblif forstyrret ved deres Indtrædelse, der ankomme for sildig. Hvor herligt var det altsaa, hvis der i enhver Skole kunde holdes uryggeligen over, at alle Disciplene vare tilstede, naar Læretimerne begyndte, og Læreren selv aldrig gjorde nogen Undtagelse derfra! Jeg vil ikke tale om de gode Følger, som en saadan streng Kjærlighed til Orden, der vilde blive til Bane, ogsaa maatte have paa Livet i Fremtiden, og hvorved de borgerlige Forretninger overmaade lettes, medens Savnet af den sætter hele Statsbestyrelsen i en forærvelig Forvirring; men det hele Skolearbeide bliver derved saavel for Lærerne som for Disciplene sat i en velgjørende Harmonie, der gjør alt lettere.

Jeg er slet ikke saadan Ven af Munkewæsenet, at jeg kunde troe, at alt i Skolerne maatte være svæbt i Sort, fordi denne Farve skulde have et særdeles Anstrøg af Hellighed; og ligesaa lidet Erværdigt finder jeg i Tilsnittet af Klæderne. Men ogsaa her ønskede jeg gjerne at holde den gyldne Middelvei. Det hører med til de Tydskes ^{d)} Nationalcharacter, at de alt for let lade sig dreie af enhver Modevind, og ere alt for tilbøielige til at efterabe Udlændingenes latterligste Daarligheder i Dragten. Det maa derfor være mangen Lærer, som selv ikke er nogen Ven af slige Modexhantasier, paafaldende, naar han seer sig omringet af Disciple, som han, efter Klædedragten og Haarets Tilsnit at dømme, neppe skulde troe, vare Ynglinge af en og den samme Nation. Disse Smaa-ting staae nu vel ikke i nogen umiddelbar Forbindelse med Mandsdannelsen; men ganske uden Indflydelse ere de dog ikke. Naar man vænner unge Mennesker til et barnagtigt Hang efter de saa hurtigt afvejlende Moder, saa gjør man dem let til Narre; og hvorvidt en saadan Daarskab kan bestaae med Kjærlighed til Videnskaberne eller til Visdom overhovedet, lader jeg staae ved sit

d) Forfatt. taler om sine Landsmænd. Overs. finder ingen Betænkelighed ved at anvende den samme Udtæring paa sine.

Værd. Men saameget har allerede Erfaring lært mig, at slige Modestier lægge Skoleundervisningen allehaande Anstødsstene iveien. Den, som har ladet Moden koste med sin Person, bliver i det mindste paa nogle Dage derved forstyrret i sin Sjæl, og tildrager sig i ligesaalang Tid sine Disciples Opmærksomhed. Det kostede mig stedse megen Umage, igjen at samle mine Disciples Opmærksomhed, naar de vare bleve adspredte ved et saadant nyt Særsyn. Selv Læreren er Synet af saa forskjellige Figurer fremmed. Han skal bringe dem alle til eet Maal, og de sidde dog i saa forskellige Skikkelser for hans Øine. Man kunde gjøre mig den Indvending: "Naturen selv frembringer jo forskellige Former; den ene giver den sorte, den anden blonde Haar; den enes Væxt begunstiger den fortrinlig, og andre behandler den stedmoderlig som Dværge." — Men hvo vil kunne opholde sig over Naturens saa forskellige Former? Ere de maaskee saa vilkaarlige, at de paa nogen Maade ere afhængige af vor Villie? Men Modens Spring ere jo ikke af denne Bestaaffenhed; de ere vort vilkaarlige Værk, og naar de derfor medføre nogen Skade, saa er det os selv, vi have at tilskrive den.

Hvis jeg altsaa kunde realisere mig Idealet af en Skole, saa vilde jeg sørge for, at de unge Mennesker fik et anstændigt og harmonisk Udvortes.

Jeg vilde vel paa ingen Maade klæde dem som Munke; men dog anbefale Forældrene et Slags Skoleuniform. Dette vilde vel i Begyndelsen hist og her finde nogen Modstand; men dog vilde med Tiden de første Hindringer snart bortfalde. Har jo desuden ikke alle unge Mennesker, som besøgte Gymnasier, baaret blaae eller røde Kapper! Men dette var en Feil i en dobbelt Henseende. For det første blev ved Kappernes forskjellige Farve Forstjælingen imellem Stænderne gjort for mærkelig, hvoraf man dog paa Skolerne intet maa vide at sige; og for det andet vare Kapperne blot en Dragt, som passede paa Gaden; thi i Skolen lagde man den af, og da kom det brogede Prøvefort igjen for en Dag. I de latinske Skoler bærer man endnu paa mange Steder sorte Klæder og sorte Kapper, fordi Drengene og Unglingene, som besøge Skolen, egentlig ere Chordrengene. Men de komme ikke min Skoles Uniform ved, da der i den ingen Chordrengene ere. Farven, som jeg vilde vælge der til, kunde altsaa være ligegyldig; kun maatte den ei være for styg eller for let til at plettes. Snittet af Klæderne maatte være simpelt, saa at man ogsaa med samme havde Hensyn til Deconomien, da Skoleuniformen overalt skulde have Udgang som Hædersdragt. I Henseende til andre Stykker af det Udvortes, vilde det vel hos mange Forældre finde større Vanskeligheder; men disse kunde dog

vel hæves ved fornuftige Forestillinger eller ved Latterligheden, hvorfor man vilde udsætte sig ved saadanne egenfærdige Afvigelser. Men vilde man ansee det for et Indgreb i Forældrenes Rettighed, og derfor haardnakket blive ved sin egen Villie, saa vilde Skolen jo dog ikke gaae under, fordi den havde et Par Disciple mindre.

Det er ogsaa en Uorden i Skolerne, som har stemme Følger, at man tillader, at de opgivne Opfatter eller Oeffer skrives i en ureen Bog, og overleveres Læreren i en modbydelig og smagløs Form. Derved støder man an mod den Ugtelse, som man skylder Læreren, og man fremstiller sig selv offentlig som et Menneske, der er hengivet til Uorden og Ureenlighed, som ingen Smag og ingen Følelse har for Orden og Skjønhed. Naar man i Skolerne lader dette gaae uændset hen, saa forplanter det sig videre til den mandlige Alder; thi paa Universiteterne kan allerede ingen Dæmning mere sættes imod denne Feil. Deraf kommer det, at man ofte hos de lærdeste Mænd forefinder en overordentlig Ureenlighed. Naar denne Feil allerede ligger i de unge Menneskers naturlige Character, eller har faaet Næring og Styrke ved Opdragelsen hjemme, da er det rigtig nok vanskeligt at udrydde den i Skolerne. Dog imod den kan man alligevel arbeide, og derved bidrage noget til at fordbere den.

„Dog det er lutter Smaating, som man i Skoler let kan, og endogsaa maa overse!“ —
 Slemt nok, at man betragter dem saaledes! Mul-
 varpestud ere rigtig nok ingen Alper; men det var
 dog bedre for Engene, naar de vare frie derfor.

---

4. En slem Side af Privatundervis- ning.

Excitanda mens et attollenda semper est, quæ
 in secretis aut langvescit, et quendam velut
 in opaco situm ducit, aut contra tumescit
 inani persvasione; nesesse est enim, sibi ni-
 mium tribuat, qui se nemini comparat.

Quinctilianus.

Jeg har allerede ovenfor fremstillet offentlige Læ-
 reanstalter fra en mere anbefalelsesværdig Side,
 end de betragtes af mange Forældre, der ere ind-
 tagne af Forkjærlighed for Privatundervisningen.
 Min Samvittighed overbeviser mig om, at det ikke
 er nogen egennyttig Laugskjærlighed, som dertil
 forlede mig, da jeg er vant til aabenhjertig at
 sige det Gode og Onde om enhver Ting. Derfor
 være det mig ogsaa tilladt, at lægge en skadelig

Side af Privatundervisningen for Dagen, som den skarpsindige Menneſtefjender *Quinctilian* allerede for ſaa mange Aarhundreder har iagttaget ved den.

Selskab vækker Rappelyſten, og Rappelyſten er hos ufordærvede unge Menneſter det virkſomſte Opmuntringsmiddel paa Videnskaberneſ Løbebane, hvorved Opmærkſomheden spændes, Fliden styrkes og Reede forebygges. Naar der kun gnistrer en lille Funke af Erefjærhed i en Discipels Hjerte, vil det dog ikke være ham ligegyldigt, at han ſtedſe ſeer ſig bag efter ſine Meddisciple. Den vil være ham en Spore til ogsaa ſelv at rykke videre frem. Man behøver blot at beſøge en erfaren Skolemands Underviſningſtimer, for ſtrax at bemærke, hvad ſelſkabeligt Arbeide og fælles Fremſtriden formaaer, og hvorledes derved den ene Sjæl virker paa den anden Sjæls Spænding.

Men hvorfra ſkal man tage dette Opmuntringsmiddel ved den private Underviſning? Der ſidder det unge Menneſte ſaa alene med ſin Lærer, ſaa at allerede Læreren formedelſt denne Eenſomhed er mindre spændt; men hiin hæver ſig ſjelden til en høiere Flugt, fordi han ingen Medlæringer ſeer omkring ſig, der kunde ægge ham dertil. Vel gives der mangan Gang overordentlige Talenter, ſom ikke behøve at anspores af nogen Rappelyſt,

men allerede hos sig selv føle en varm Drift til Orneflugt. Men hvor sjeldne ere ikke de?

„Men Privatundervisningen bliver jo ei altid meddeelt een eneste Discipel; der ere jo ofte flere sammen i Læretimerne.“ — To eller tre ere dog ikke tyve, og da blive de alt for snart bekendte med hinanden, eller og den ene staaer til den anden i et altfor afhængigt Forhold. Ofte sidder vel endog Privatlæreren der i sin Nathue og Slaaprof, og ryger i god Mag sin Pibe Tobak under Undervisningen. Vel maa jeg tilstaae, at Opdragelsesforretningen i og for sig selv kan i en saadan Stilling lige saa godt drives, som naar Læreren sad der med en tykpuddret Paryk og en sort Kappe. Men saa stift det sidste vilde være, saa skjodesløs er det første. Den ved alle Slags Biideer vakke Tanke, at man befinder sig paa et offentlig Sted, gjør dog paa mange unge Menneskers Siæl et godt Indtryk, der ikke er uden al Virkning.

Mennesket har desuden saa mange raae Sider, der ene kunne aflibes ved Omgang med andre Mennesker. Dette seer man ved daglig Erfaring paa de uomgjængelige og næsten tolperagtige Mennesker, om hvilke man siger, at de aldrig have været blandt Folk. De støde overalt an med deres skarpe Kanter, og gjøre sig ogsaa ikke sjelden Skade paa deres arme Hoveder, fordi de ikke have lært

at bukke dem hurtigt nok. Dette er hos mange unge Mennesker ofte Følgen af Privatundervisning. Ungangen, som de mangle, gjør dem skye, forkeerte og utaalelige. Erfaring stadfæster det. Jeg har allerede ofte modtaget unge Mennesker i Skolen, der forhen have været underviste af Privatlærere hjemme. Med en heel Deel af disse Ynglinge, om de forresten end vare nok saa brave og duelige, har der dog hørt nogen Tid til, inden jeg har kunnet bringe dem ret i Skuddet med de andre. Snart manglede de en god og artig Maade at omgaaes deres Kammerater paa; snart tabte de Samlingen ved det ubetydeligste nye Syn, som mødte dem, snart fandt jeg noget at forbedre i Tønen af deres Stemme o. s. v. — Paa mangen ung Sjæl hæfter der sig, som Quinctilian siger, i Eensomhed en vis Skimmel, just fordi den for lidet sættes i Bevægelse, alt for lidet rystes og bringes i den sunde frie Luft. Denne Skimmel, som allerede har begyndt i Ungdommen, forplanter sig ofte ogsaa til den mandlige Alder. Hvo skulde ikke kjende Mænd, befængte med denne Sjælesygdom? De kunne vel derhos være grundlærde; men Mænd med god Smag og fine Sæder blive de vist aldrig. Skimmelen har trukket deres Mand og Hjerte over med en Hud, som gjør dem føleløse.

Stolthed er ogsaa en ikke sjelden Følge af Opdragelse i Eensomheds Skjød. Unge Mennesker

blive i deres Forældres Huus af Enhver behandlet med Agtelse; man roser dem, om de endog ingen Noes fortjene, og man smigrer dem, naar de burde lastes. Er det et Under, at de paa den Maade blive stolte? Naar Enhver i Huset er rede at adlyde deres Bink, gjør man dem egensindige og bydende. Gives der ikke Huse, hvor det saakaldte unge Herskab despotiserer over selve Forældrene? Fordi Enhver nu hjemme maa give efter for deres Villie, saa sætte de sig lettelig i Hovedet, at dette ogsaa maa skee i den Verden, i hvilken de siden skal indtræde. Denne for andre Mennesker utaalelige Feil hæmmes bedst derved, at man lader Børnene tidlig komme ud blandt andre unge Mennesker. Der støde de bedst de skarpe Kanter af hinanden indbyrdes, uden at engang Læreren behøver at lægge sig derimellem. Undertiden gjør man vel i, at lade, som man slet ikke mærker denne ikke usunde Afslibning, saafremt den ikke udarter til usædelig eller fornærmende Opførsel. Man skulde neppe troe, hvor godt mange unge Mennesker forstaae denne Konst.

En anden Slags Stolthed har sin Grund i Privatundervisningen, naar Læreren (stundom af Smigrerie, men stundom for at gjøre sig vigtig i Ikketjenderes Dine) gjør et stort Væsen af sin Elevs gode Hoved eller beundringsværdige Fremskridt. Dette er nu lige behageligt for Forældrene

og de unge Herrer. Men hvorledes kan noget Fortrinligt tænkes uden Sammenligning? og hvorledes er Sammenligning mulig ved een eneste Gjenstand? Unglingen selv anseer da sine Kundskaber, om de end ere nok saa middelmaadige, for store, fordi han ikke har Leilighed til at maale deres Størrelse og Omfang efter en anden Unglings Kundskaber; og bliver derved let forledet til Stolthed og Selvtvilk. Hvor langt anderledes er dette ikke i de offentlige Skoler? Der har Enhver daglig et tilstrækkeligt Antal Maalestokke for Dine, efter hvilke han kan prøve sin Duelighed. Selv den Fuldkomnere tør derved ikke lade sig forlede til Stolthed, fordi Læreren har Leilighed nok til at kvæle alle Anfald af en saadan Stolthed i Fødselen, alene ved at gjøre ham opmærksom paa, at denne og hiin Meddiscipel dog overgaaer ham i andre Slags Kundskaber.

Sammenligning med andre er altsaa det sikreste Helbredelsesmiddel mod saa mange unge Menneskers Forfængelighed, der bilde sig ret meget ind, fordi de ikke vide, hvad andre ere. Dværge kunne meget let i deres eget Land ansee sig for Kæmper. Jeg troer ogsaa allerede at have bemærket, at unge Mennesker, som tilforn blot have nydt Privatundervisning, og siden under meget lovende Forsikringer ere blevene satte ind i offentlige Skoler, have i de første Maaneder med en

Slags Fornedring lagt Mærke til, at de der træffe Meddisciple, som ere langt foran for dem, og at man der ikke mere er ganske tilfreds med den Opmærksomhed og den Estertanke, som de hidindtil pleiede at anvende hjemme, og som man dog havde lagt saadan Berømmelse paa.

Med eet Ord: vi ere fødte for Verden; derfor skulle vi ogsaa opdrages i den.

B.

I. Academiske Examina.

1. Theologisk Embedsexamen i Januar.

1807.

Den 9 Januar.

1. Andreas Henrich Rosendahl. En Søn af Klokker Rosendahl i Heile i Hadersleb Amt, fød 1785, blev Student 1804 — Laudabilis.
2. Andreas Johannes Kieldberg. En Søn af Landmand Kieldberg i Læborg i Ribe Stift, fød 1777, blev Student 1799 — Haud illaudabilis.
3. Udholdt ei Examen.

den 12 Jan.

4. Frederich Georg Weinschendf. En Søn af Livtiener Weinschendf, fød 1782, blev Stud. 1791 — Haud illaudabilis.
5. Jens Peter Theil. En Søn af Birkedommer Theil paa Thorstedlund i Viborg Stift, fød 1786, blev Stud. 1803 — Laudabilis.

den 13 Jan.

6. Rasmus Laurup. En Søn af afg. Sognepræst Laurup i Tyrstrup i Haderslev Amt, fød 1782, blev Stud. i Kiel 1800, og immatriculeret ved Kiøbenhavns Universitet 1804 — Haud illaudabil.
7. Frederich Holmsted Paludan. En Søn af Pastor Meldal i Oddernæs, fød 1782, blev Stud. 1798 — Laudabilis.
8. Franz Wilhelm Trojel. En Søn af Raadmand og Herredsfoged Trojel i Odense, fød 1782, blev Student 1801 — Haud illaudabilis.

d. 15 Jan.

9. Andreas Havn. Fød i Mønsted i Viborg Stift — Haud illaudabilis.
10. Johan Andreas Biltzing. En Søn af afg. Kjøbmand Biltzing i Christiania, fød 1780, blev Stud. 1797 — Haud illaudabilis.

2. Juridisk Embeds-Examen i Januar
1807.

A. Theoretisk Prøve.

a) Latinisk.

Den 16 Jan.

1. Grev Sigismund Ludvig af Schulin. En
Søn af Grev Fred. Ludvig Schulin, fød
1777, blev Stud. 1795 — Laudabilis.
2. Frederich Christian Diechmann. En Søn
af Justitsraad Diechmann i Eolding, fød
1717, blev Stud. 1804 — Laudabilis.

d. 17 Jan.

3. Christian Ludvig Thorlacius. En Søn af
Justitsraad Thorlacius i Kjøbenhavn, fød
1785, blev Stud. 1802 — Laudabilis.
4. Isaac Willoch. En Søn af afg. Kapellan
Willoch ved Arendal — Laudabilis.

b). Dansk.

Den 21 Jan.

1. Henrich Lorenz Fisker (Copist i Admiralit.) —
En Søn af Commandeurcapitain Fisker i Kjø-
benhavn, fød 1783 — Beqvem.
2. Ole Jacob Ewald Porth. En Søn af afg.
Controleur Porth i Christianstæd paa St. Croix,
fød 1783 — Beqvem.

3. Hans Georg Adolph Rehling En Søn af afg. Provst Rehling i Frederiksborg, fød 1784 — Ei ubeqvem.
4. Christopher Moe Stenersen. En Søn af Gaardbruger Stenersen paa Moe i Christians Amt, fød 1787 — Beqvem.

d. 23 Jan.

5. Mouritz Fischer. En Søn af Generalkrigscommissair Fischer i Grenaae — Beqvem.
6. Niels Christopher Hesselholt. En Søn af afg. Gaardeier Hesselholt i Skjorping i Halsborg Amt — Beqvem.
7. Johan Testmann. En Søn af Proprietair Testmann i Stør og Værdalens Fogderie i Tronhjems Amt, fød 1781 — Ei ubeqvem.
8. Andreas Wilhelm Stylsvig. En Søn af af. Forvalter Stylsvig paa Frederiksgave i Fyen, fød 1785 — Ei ubeqvem.

d. 24 Jan.

9. Johan Henrich Morville. En Søn af Riismand Morville i Fridericia, fød 1782 — Ei ubeqvem.
10. Christopher Aschanius Wædeler. En Søn af afg. Provst Wædeler til Liustrup og Hallagerlille i Siælland, fød 1785 — Ei ubeqvem.

11. Knud Henrich Hegelund. En Søn af Foged Hegelund over Yttre og Indre Sogns Fogderie i Bergens Stift — Bequem.

d. 26 Jan.

12. Povel Mohr Ostenfeldt. En Søn af afg. Weier, Maaler og Organist Ostenfeldt i Esbjerg, fød 1784 — Ei ubequem.

13. Jens Peter Kragh. En Søn af Brænde-
viinsbrænder Kragh i Fridericia, fød 1786
— Ei ubequem.

14. Frans Frederich Jonathan Møller. En
Søn af Kammeraad Møller, Inspecteur paa
Grevskabet Christiansøde, fød 1788 — Ei
ubequem.

B. Practisk Prøve.

a) Candidati juris.

1. Christian Hasselriis (exam. theor. 16 Jan. 1801 Haud illaud.) — Haud illaudab.
2. Hans Jacob Jørgensen (Exam. theor. 17 April 1805 Laud.) — Laudabilis.
3. Erich Nicolai Arbin (Exam. theor. 14 Jan. 1805, Laud.) — Laudabilis.
4. Specimen rejectum.
5. Joachim Kasch Niersgaard (Exam. theor. 20 Octb. 1806 Laud.) — Haud illaudab.

6. Paul Abraham Thune (Exam. theor. 15 Octb. 1806 Laud.) — Laudabilis.
7. Isaac Willoch (Exam. theor. 17 Jan. 1801) Laudabilis.

b) Examinati juris.

1. Mathias Christian Bondorff (Exam. theor. 28 Jan. 1805 Beqvem) — Vel.
2. Ole Jacob Ewald Porth (Exam. theor. 21 Jan. 1807.) — Vel.
3. Christopher Moe Stenersen (Exam. theor. 21 Jan. 1807.) — Vel.
4. Niels Christopher Hesselholt (Exam. theor. 23 Jan. 1807.) — Vel.
5. Afviist.
6. Johan Henrich Morville (Exam. theor. 24 Jan. 1807.) — Temmelig vel.
7. Povel Molt Ostensfeldt (Exam. theor. 26 Jan. 1807.) — Vel.

3. Medicinsk Examen

i Maret 1806 a).

Den 14 August. Benjamin Heiberg. En Søn af S. J. Heiberg, Provst i Faxeherred, fød 1782; blev Stud. 1796 — Laudabilis.

a) Marsagen, hvorfor denne nu først anmeldes, er, at Udgiveren ikke tidligere er bleven vidende derom.

4. Pharmaceutisk Examen
i Maret 1806 b).

- Den 3 Mart. Hans J Jacobsen — Laudabilis.
 — 9 dito, Johan Carl Pauli — Haud illaudabilis.
 — 11 Septbr. Jul. Aug. Christ. von Bergen — Laudabilis.
 — 18 dito, Afviist.
 — 3 Octbr. H. N. M. Zetliß — Laudabil.
 — 23 dito, Niels Arctan. Reinecke — Haud illaudabilis.
 — 29 dito, Pet. Casp. Ferdin. Siemsen — Laudabilis.
 — 10 Nov. Afviist.

1807.

- 5 Febr. Joh. Stom. Bull — Laudabil.

---

b) Udgiv. tilføier nærværende Efterretning om pharmaceutisk Examen, ihvorvel det kan synes tvivlsomt, hvorvidt denne efter sin nærværende Indretning kan henregnes under Universitetshandlinger, da den ikke nævnes i Universitetsfundatsen, da den ingen Universitets-Examina forudsætter, og de fleste, som underkaste sig den, ikke ere academiske Borgere.

II. Academiske Høitideligheder.

Den 4 Febr. blev Hs. Majestæts Kongens Fødselsdag høitideligholdt af Universitetet. Indbydelsen til denne Høitid skede ved et af Professor Thorlacius forfattet latinſt Program, som handlede om Retfærdighedsgudindens ($\Delta\iota\kappa\eta$) mytiske og Kunstforestillinger i den classiske Oldtid.

Med Rette, siger Forfatt., gjør vort Fædreland, medens det taknemmelig hilser den 28 og 29 Jan. dette Pindars Udraab *a)* til sit: „Blide Kongeliged, Retfærd's Datter, Staternes Velgjørerinde, Du holder i Haand Fredens og Krigens Røgler; selv følger Du Billighedens moderate Grundsatninger, og indgyder Andre Tilbøielighed til at hylde dem.” Dette skønne pindarske Sted, som vore Muser have saa megen Anarsag til dybt at indprænte sig, giver nu Forf. Anledning til nærmere at udføre sit egentlige Thema.

I den græske Mythologie var Dike i de ældste Tider nøie forbunden med Horaerne. Man gif i Forestillingen om hende som saa mange andre Guddomme ud fra physiske Begreber. Hos Homer regnes hun endnu ikke udtrykkelig til Horaerne. Disſes Forretning at aabne og lukke Himlens Dørre

a) Pythic. VIII. 1 — 10.

figter muligen til Aarstidernes Afveksling. Hos Hesiodus anføres allerede Dike navnlig som en af de tre Horaer, Datter af Jupiter og Themis. Themis betegner Naturens regelmæssige Orden. Ved Allegoriens Fortsættelse bleve hendes tre Døtre virksomme til de borgerlige Selskabers Orden, og Staternes speciellere Bestyrelse efter Retsfærdighedens Grundsatninger blev Dikes Lod. Siden blev denne saa interessant Mythe stedse mere udfyldt, og gav Stof til en Mængde af de skønneste Fictioner, der af Digtene og Philosopher end mere udmaledes og sammenvævedes med deres fysiske, cosmiske, politiske og moralske Ideer, hvorpaa saa mange Sententser hos Senokiserne og Stobæus og nogle foregivne Hymner af Orpheus kunne tiene til Bevis. Det meest omfattende Begreb af Dike giver Pythagoræeren Polus, i det han udstrækker det til den hele fysiske, moralske og intellectuelle Verden: „Dike, siger han, kan med Røie kaldes alle Guldkommenheders Moder og Opfosterinde. Hendes Virkning yttres sig i alt det, hvori der er Organisation. I det store Verdensalt kaldes hun Forsyn og Samstemning og Gudernes Plan; i Staten faaer den Navn af: Fred og lykkelig Constitution; i Familierne udgjør hun Egtefællers Eenighed, Tyndets Hengivenhed til Huusbonden og dennes Velvillighed mod hiint; i Legeme og Sjæl viser hun sig under

Formen af Liv og Helbred og Styrke, af Wiisdom og al Slags Vidskab. Den, som styrer og vedligeholder baade det Hele og det Enkelte, den som tilveiebringer Samplan og Harmonie mellem Alt, hvi skulde hun ikke med Føie kunne erklæres for alle Ting's Moder og Opfosterinde?"

At Dike ogsaa er bleven anvist Plads blandt Stjernerne, seer man af *Aratus*, der saaledes forklarer Anledningen dertil. I *Gulvalderen* havde denne Gudinde nemlig levet paa Jorden, fundet Behag i Omgang med Menneskene, som endnu levede i Uskyldighedsstanden, og gjort dem mange Tjenester. I *Sølvalderen* havde hun mere og mere trukket sig tilbage til Bjerge og affides Steder, dog saaledes, at hun jevnlig advarede de Dødelige om at vogte sig for Krig, Blodsudgydelse og slige Unaturligheder. Men da alle disse Advarsler vare forgæves, og *Sølvalderen* fortrængtes af den endnu mere vanslegtede *Kobberalder*; da Menneskene begyndte at smedde Waaben til hinandens Ødelæggelse og at spise Kød, foer hun til Himmels, hvor hun blev til den Constellation, der kaldes *Jomfruen*.

I den græske Kunst forekomme vel adskillige Forestillinger af Dike, men hverken hyppige eller saa omfattende som de omtalte Myther og Sætninger. Den første sikke Afbildning, man veed noget om, var paa det bekjendte *Cypselus's* Skrin,

hvor hun søger at quæle og myrde Adikia; men man lærer dog ikke meget af Pausanias's Fortælling derom b). Noget fuldstændigere bliver Gudi- indens Udseende os bekendt af den Beskrivelse, Chrysippus i sit Værk *περι καλῆς καὶ ἡδονῆς* har gjort, og som Gellius c) har opbevaret. Hun havde, efter denne, en jomfruelig Figur og Taille, en stræng og frygtelig Mine, et skarpt Diefast, og en med et Anstrøg af ærefrygtbydende, skjønt ikke frastødende, Alvor blandet Værdighed i sit hele Væsen. Derved skulde de Egenstaber betegnes, der characterisere den retskafne Dommer. Saaadant et Billede af Dike have ogsaa Forfatterne af de saakaldte orphiske Hymner havt for Dine; dog har hun i nogle af disse et blidere Udseende, som viser, at man der mere har tænkt sig hende som Skjønhedens Gudinde end Retfærdighedens Haandhæverinde.

Fra Grækerne gif Dike ogsaa over i romerske Kunstværker. Paa Latin kaldtes hun *Justitia* eller *Æquitas*, dog saaledes, at hun hos dette Folk mere var en moralsk eller symbolsk end en mythisk Person. Hun findes ofte paa Keiserens Mynter,

b) Eliac. Lib. V. c. XVIII. og dertil Hennes Oplysninger i hans Afhandling: ueber den Kassen des Empselus. Gøtt. 1770. S. 37.

c) Noctes Atticæ XIV. 4.

og betegner da sædvanligen enten Fyrstens Retfærdighed eller Myntens uforfalskede Betskaffenhed. For det meste forestilles Justitia ubevæbnet; dog seer man hende undertiden med et Sværd i Haanden. Paa en Gemme forekommer hun siddende paa en Dynge af Vaaben, med en Vægtskaal i den høire Haand, et Overflødighedshorn og en Oliegreen i den venstre. Med de samme Attribute finder man hende ogsaa paa Mynter, snart siddende, snart staaende, undertiden i Selskab med to andre quindelige Figurer, der da hver bære en Deel af Attributeerne. —

Talen holdtes paa Universitetets øverste Auditorium af p. t. Rector Magnificus, Prof. Bang, som udfastede et Billede af den gode Fyrste. Ved Slutningen bleve Navnene paa de academiske Borgere, som af vedkommende Faculteter vare tilkjendte Præmier for indsendte Afhandlinger over forrige Aars Priisopgaver, bekendtgjorte, og de over Afhandlingerne selv affattede Censurer oplæste.

Over det i Theologien fremsatte Spørgsmaal:

„Om Oprindelsen til og Lovene for den allegoriske Skriftfortolkning hos de gamle Christne saavel de Orthodoxe som Kættere og Gnostiker“

indkom ffkun eet Forsøg, skrevet paa Latin, med dette Motto: χαλεπον ανθρωπον οντα μη διαμαρτανειν εν πολλοις, τα μεν ολως αγνοησαντα, τα δε κακως κριναντα, τα δε αμελεστερον γραψαντα. Det theologiske Facultets Dom derover var følgende d):

Auctor magnam in volumine haud exiguo exarando adhibuerat diligentiam, sat multa interpretationis exempla in scriptis patrum passim obvia indefesso transcripserat calamo, atque in legibus interpretationis allegoricæ afferendis lucidum servaverat ordinem. Potuisset itaque palmam reportare, nisi, justa interpretationis allegoricæ notione neglecta, interpretationem typicam cum allegorica permiscuisset, atque nonnullos autores recentiores paullo pressius secutus, suum ipsius iudicium justo rarius interpoluisset. Hisce defectibus cum dictio latina accederet minus pura, autorem laudem meruisse, præmio autem

d) Allerede førend jeg saae Brevet herom yttret i Dagen No. 29 d. A., havde jeg besluttet, herefter at indføre Censurerne over de indkomne Praisafhandlinger i disse Annaler. Men at indrykke saadanne for nogen foregaaende Tid, eller i Gærdeleshed fra den Tid af, da Hr. Prof. Badens Universitets-Journal ophorte, forudsat at jeg kunde tilveiebringe dem, frygter jeg dog for, Pluraliteten af Læserne ikke vilde finde hensigtsmæssigt.

haud ornari posse censuimus. Scedula, nomen
 auctoris continens, ipso rogante, clausa manebit e).

Havniæ die 21mo Jan. 1807.

C. F. Horneman. Mûnter. P. E. Müller.
 K. Meyer.

e) Det er ofte Tilfældet, at de Forfattere, som indle-
 vere Priisbesvarelser, udbede sig, at, hvis dem ikke
 skulde kunne tilkiendes mere end Accessit, deres
 Sedler da maae blive uaabnede, hvilken Begiering
 da ogsaa stedse opfyldes. Udgiv. troer, at saadanne
 Onsker have deres Grund i en misforstaaet Ærefær-
 hed, der synes at nærme sig til Ærgiærrighed. Det
 er roesværdigt at tragte efter den første Hæder;
 men at foragte den anden kan ikke kaldes beskedent.
 Det er en Wildfarelse, som i det mindste Faculteter-
 nes Censurer ikke have foranlediget, hvis nogen troer,
 at der til et Accessit ikke fordres uden meget Lidet,
 og at sølaelig den Ære, at tilkiendes det, er mere
 negativ end positiv. De enkelte med Accessit hædrede
 Priisforsøg, som ere udgivne i Trykken, bestyrke ikke
 heller paa nogen Maade hiin Fordom; skundom vilde
 maaskee endog den samme Afhandling, som tilkiendes
 Accessit, være bleven kronet med Præmien, hvis ikke
 en endnu bedre eller paa Latin skreven havde con-
 curreret. I Göttingen er det for et ungt Menneske
 en fortrinlig Anbefaling, endog kun at have faaet
 et Accessit, og ved Besvarelsen af videnskabelige Sel-
 skabers Priisopgaver seer man ofte de lærdeste og be-
 rømteste Mænd at tilkiendes et Accessit, som de saa
 lidet have troet at burde frabede sig, at de meget
 mere ansee det hæderligt, iblandt Udmærkede at tage
 endog kun den anden Plads.

Over den juridiske Opgave:

„om den Skyldiges egen Bekjendelse er i criminelle Sager at ansee for saa nødvendig, at den Anklagede, i Mangel deraf, ikke kan betragtes som overbeviist eller bør dømmes til den sædvanlige Straf? og hvad vore Love derom bestemme“

indkom tre Afhandlinger. Det juridiske Facultets Dom derover var saaledes affattet:

Ordo Iurisconsultorum sibi gratulatur tres commentationes diligenter elucubratas in quaestionem anno pristino propositam accepisse, dies jurisprudentiæ studio lætiores ex frequentiori isto Themidis cultorum concursu præsagens. Commentatio, quæ insignita verbis Horatianis: Virtus est medium vitiorum et utrinque reductum, licet duabus reliquis cedat, suis tamen iaudibus non est fraudanda, cum ingenium prodat haud mediocre, diligentiamque in argumentis conquirendis non vulgarem, sed id potissimum desideravimus, quod in loco a materia alieno, nimirum fundamento juris puniendi, exponendo longus fuerit, illamque quaestionis partem, quæ jus patrium spectat, non eo, quo par esset, studio tractaverit. Altera commentatio, quæ in fronte habet "Peccata suos teneant autores, nec ulterius progrediatur metus, quam reperiat delictum", accu-

ratius quidem argumentum disceptat, et exquisitiore doctrina ornatur, sed non omnino ab illo vitio, quod nuper culpavimus, scilicet orationem subinde ad materias non intime cum quæstione connexas aberrare, immunis est. Cum illa quoque sola latino idiomate conscripta sit, præmium reportasset autor, nisi æmulum habuisset, qui feliciter quæstionem resolveret; nihilominus ipsum ad præmium quam proxime accessisse censemus. Commentatio denique, cui tessera: "Bonis nocet, quisquis pepercit malis", ab omni parte justæ expectationi satisfecisse videtur, argumenta, quæ hinc inde proferuntur, trutinando et quænam iis veri species insit, optime exponendo, justumque ordinem in tota investigatione servando; ob quas virtutes præmium autori decernimus.

Schlegel. J. E. Hurtigkatl. C. Brorson.
M. H. Borneman.

Ved Seddelens Aabning befandtes Forfatteren at være
Candid. juris Laur. Lange a).

Om den i Lægevidenskaben fremsatte Op-
gave:

„hvorvidt der af de Jagttagelser over Vand-
skrækkens Helbredelse, som hidtil havees, kan

a) Privat dimitteret fra Kiøbenhavn 1801.

„abledes noget Sikker i Henseende til sammes
Cuur?“

indkom een Afhandling med Motto: *Litem dirimet observatio pluries repetita eaque casta.* Det medicinske Facultets Dom var følgende:

Auctor post brevem præfationem primum Hydrophobiæ onomatologiam ejusdemque definitionem, ætiologiam, symptomatologiam et divisionem docte exponit, dein præcipuas, quæ de felici hujus morbi tractatione exstant, observationes diligenter colligit; easdemque demum haud sine judicio caute examinat.

E tota commentatione et ingenii acumen et eruditio laudabilis adparet, quare Facultas medica unanimo consensu auctorem dignum judicat, qui præmio condecoretur.

Hafniæ die 13 Jan. 1807.

F. L. Bang. Saxtorph. Mynster.
Herholdt. Skjelderup, p. t. Not.

Med Seddelens Nabning befandtes Forfatteren at være
Candid. Chirurgiæ J. E. Jacobsen.

Det i Philosophien opgivne Spørgsmaal:

„hvilken Evne Sproget har ikke alene til at betegne Gienstandene, men ogsaa til at gjøre dem fattelige og bibringe rigtige Forestillinger om dem“

havde een Studerende forsøgt paa at besvare.

Censorerneſ Dom over hans Arbeide, ſom havde til Paaskrift diſſe Horatſ's Ord: Sic verba, quibus voces ſenſusqve notarent, nominaque invenere, var ſaaledes affattet:

Opinio nobis fuerat, qvi hoc argumentum tractandum ſuſcepſſent, facile intellecturos, hanc qvæſtionem ad omnem utilitatem ſpectare, qvam ſermo ad culturam ingenii, rerum cognitionem et artes ſive inveniendas ſive perficiendas hominibus attuliſſet; vel, ſi ſingula explicare nimis operoſum videretur, tamen nihil prorsus omitti debere, qvod paulo majoris eſſet in ea re momenti. Is autem, qvi ſolus ſtadium hocce certandi cauſa ingreſſus eſt, forſan veritus, ne, ſi totam rem ſic excuteret, pro modico libello non exiguæ molis volumen ei conſcribendum eſſet, maximam qvæſtionis partem exemit, eamqve tantum delegit, qvæ ad notiones rerum perſpicuas et accuratas pertinet. In hac ipſa deinde ſic verſatus eſt, ut philoſophicis potius rationibus qvam lingvarum et nominum comparatione inſtituta doceret, quantum unum alteri præſtet, qvantaque adeo in univerſum vi prædita ſint ad illud efficiendum. qvod propoſitum erat. Nihilo tamen minus et aliorum auctorum copiis in eo, qvod explicare voluit, ſic uſus eſt, ut egregiam judicandi facultatem sæpe probaverit, et obſervationes non contemnendas ipſe nonnum-

quam adjecit. Qvare cum et difficile fuerit rem universam uno specimine comprehendere, et hos studiosorum conatus ad severam nimis lancem exigere ratio instituti haudquaquam pati videatur, hujus commentationis auctorem, rem profecto arduam et a ceteris intentatam non infeliciter aggressum, præmio proposito dignum, eoque modo ad intendendam adhuc magis diligentiam majoraque deinceps audenda excitandum censuimus.

Hafniæ d. 19 Jan. 1807.

Trechow.

P. E. Müller.

Bed Seddelens Åbning befandtes Forfatteren at være Studios. juris Frid. Christ. Sibbern, Alumn. Colleg. Waldend. b)

I Mathematiken var ingen Besvarelse indkommen.

Over den historiske Opgave:

„ved hvilke Midler Hansestæderne i 14 — 16 Aarhundreder droge næsten al den nordiske Handel til sig, og hvilke skadelige Følger dette havde for Danmark og Norge.“

var indsendt en Afhandling, med Motto: in mag-

b) Dimitteret fra Herlufsholms Skole 1802. Vandt i Aaret 1805 Præmien for den da udsatte philosophiske Priisopgave.

nis voluisse sat est. Vedkommende Censorer havde om samme udtrykt sig saaledes:

Hanc dissertationem cum non minus commendent idonea monumentorum, quæ ad rem faciunt, impressorum notitia eorundemque diligens usus, quam in materia disponenda ordo et accuratio, quæ spem non levem faciunt, fore, ut, si bene coeptis accesserit cum scribendi exercitatione subactius intento studio iudicium, aliquando majora queant præstari, scriptioni, quam nostro submitit iudicio, præmium decernere nulli dubitamus.

Havniæ die 21 Jan. 1807.

Abt. Kall. Kierulf. Engelstoft.

Ved den forseglede Billets Åbning saaes Forfatteren at være Studios. juris Christ. Weisvoigt Nielsen c).

Som Besvarelse paa det i Philologien udsatte Priisspørgsmaal:

„at udbille Begrebet af municipium og sammes Rettigheder hos Romerne“

var indkommen eet Forsøg med det Motto af Hesiodus:

c) Dimitteret fra det Schouboeske Institut 1804.

ει γαρ κεν και σμικρον επι σμικρον καταθειο,
και θαμα τει ερδοις, ταχα κεν μεγα και το γενοιτο.

Den derover af vedkommende Censorer afgivne
Bedømmelse lød saaledes:

Prodit hæc commentatio singularem literarum veterum peritiam et præsidiorum, ad Antiquitates Romanas solide cognoscendas pertinentium, usum prudentem pariter ac sedulum; rem etiam, de qua agitur, bene et passim copiose illustrat; ut, si expositionis claritas atque concinnitas tractationis diligentiae respondisset, nil valde desiderandum illa reliquisset. Dictio latina non pura est, nec tersa, et nævis, calamo properanti debitis, identidem contaminata. Sed cum totus scriptionis tenor talis sit, ut pateat, autorem in latino idiomate nec facilitate nec dexteritate esse destitutum, ob graviores illas eruditionis et diligentiae laudes, quibus hoc opusculum vehementer commendatur, præmium illi adjudicare haud dubitamus.

Hafniæ d. 16 Jan. 1807.

B. Thorlacius.

G. Sverdrup.

Ved at aabne den medfølgende forseglede Billet erfarede,
at Forfatteren var Sam. Sørenf. Meisling d),
Alumn. Sem. Pædag.

d) Dimitteret som Privatist fra Kiøbenhavn 1803.

Over den æsthetiske Priisopgave var ingen Udarbeidelse indløben.

De for i Mar udsatte, i forbemeldte Indbydelsesprogram bekiendtgjordte, academiske Priisopgaver ere følgende:

1. I Theologien.

Ostendatur, quænam vel in ipsis sacris litteris vel in monumentis ævi apostolici vestigia philosophiæ cujusdam orientalis reperiantur.

At vise, hvilke Spor der, enten i de hellige Bøger selv, eller i den apostoliske Tidsalders Skrifter, findes til nogen orientalsk Philosophie.

2. I Jurisprudensen.

Quomodo contumacia rei in causis cum civilibus tum criminalibus secundum leges exteras celebriores atque patrias interpretanda est? quidque statuendum videtur, ut justitiæ distributiæ ab omni parte satisfiat.

Hvorledes er, saavel efter de berømteste udenlandske, som efter Fædrelandets Love, den Indstævntes Udeblivelse fra Retten at ansee, saavel i civile som criminelle Sager? og hvad Regel synes at burde antages, for at den uddelende Retfærdighed i alle Henseender kan fyldestgøres?

3. I Medicinen.

Num bilis et hepatica et cystica ex sanguine rubro arteriæ hepaticæ (ut nostro ævo quidam crediderunt), an ex utroque horum liquidorum flumine secernuntur?

Uffondres saavel Levergalden som Galdeblæres Galden af det røde Blod i Lever Pulsåren (hvilket nogle af Nutidens Physiologer ville) eller af Portaarens sorte Blod, eller ere begge disse Blodsorter at betragte som Kilden for denne Uffondring?

4. I Philosophien.

Exemplis et lingvarum nominumque diversorum comparatione instituta doceatur, cum qua ratione ex iis sæpe errores extiterint gravissimi, tum quare nonnullæ gentes de multis rebus et rectius senserint quam aliæ, et plura noverint. Deinde regulæ tradantur, hinc derivandæ, ex quibus sermonis ipsarumque lingvarum virtutes æstimari possint.

At oplyse ved Exempler og Sammenligning af Sprog og forskjællige Navne, saavel hvorledes der af dem ofte have reist sig store Wildfarelser, som hvorfor nogle Folk om adskillige Ting baade have havt rigtigere Begreber og fuldstændigere Kundskab end andre. Dernæst at udlede og fremsætte de

Regler, hvorefter Sprogets og de forskjellige Tun-
gemaals Fuldkommenheder kunne bedømmes.

5. I Mathematiken.

Exponere theoriam percussionis fluidorum in
datum planum tam verticale quam inclinatum;
eamque cum recentioribus experimentis com-
parare.

At fremsætte Theorien om de flydende Lege-
gemaals Slag imod en given Flade, saavel vertical
som skraa, og sammenligne den med de nyeste
Experimenter.

6. I Historien.

Per partes eundo ostendatur, Polybio inprimis
auctore, quibus opibus præsidiisque et externis
et internis post deletam Carthaginem niteretur
imperium Romanum.

I det Enkelte at vise, især ved Polybii Beiled-
ning, paa hvilke indvortes og udvortes Hjælpesil-
der det romerske Riges Styrke efter Carthago's
Odelæggelse var grundet.

7. I Philologien.

Tetralogiæ græcæ indoles omnisque ratio ex
ipsis, quæ habentur, græcis dramatibus drama-
tumque fragmentis, qua fieri poterit, accurate
exponatur.

Med muligste Nøiagtighed af selve de græske Theaterstykker, eller Fragmenter af samme, som høves, at udvikle den græske Tetralogies Natur og hele Bestaffenhed.

8. I Æsthetiken.

At udvikle og med passende Exempler at oplyse, hvori den oratoriske Numerus bestaaer, og efter hvilke Regler den i Modersmaalet bør bestemmes.

III. Academiſſe Stipendier.

Nummer paa Communitetet og Regentſen ved Begyndelſen af Aaret 1807.

Nummerneſ Navn.	Op tagelſesdatum.	Skolen hvorfra de ere demitterede.	Det valgte Studium.
1. Halborg, C. A.	Com. 30 Aug. 1804 Neg. Febr. 1806	Chriſtian. Skole	theologie
2. Anſer, P. R.	Com. 22 Decr. 1803	Ddenſe Skole	theologie
3. Arensbaf, S. S.	Com. 21 Oct. 1804. Neg. Sept. 1805	Ddenſe Skole	theologie
4. Aſtrup, A.	Neg. Decr. 1804	Sporjens Skole	theologie
5. Balslev, R.	Com. 12 Jun. 1806	Nytjåbing Skole	theologie
6. Bang, P. E.	Neg. Sept. 1803	Privatift	theologie
7. Bang, R. S.	Com. 12 Jun. 1806	Nalborg Skole	theologie
8. Barfoed, S. P.	Com. 27 Febr. 1806	Naffov Skole	theologie
9. Bændz, R. E.	Neg. Marts 1804	Ddenſe Skole	theologie
10. Benzon, S. E.	Com. 12 Jun. 1806	Wordingb. Skole	theologie
11. Berg, P.	Com. 2 Febr. 1804. Neg. Nov. 1806	Helsingøers Sk.	theologie
12. Biſſerup, R. E.	Neg. Decbr. 1804	Slagelje Skole	theologie
13. Blicher, E.	Com. 3 Aug. 1806	Standers Skole	theologie
14. Blicher, P.	Com. 6 Nov. 1806	Slagelje Skole	theologie

Alumnernes Navne.	Doptagelsesdatum.	Skolen hvorfra de ere dimitterede.	Det valgte Studium.
15. Blicher, C. C.	Com. 24 Febr. 1805	Nanders Skole	theologie
16. Bloch, N.	Com. 12 Jun. 1806. Meg. Sep. 1806	Wiborg Skole	theologie
17. Blødel, B. L.	Com. 16 Sep. 1802. Meg. Jul. 1804	Privatist	theologie
18. Borch, P.	Com. 10 Novbr. 1803	Borgerdyds Sk.	Jura
19. Borgen, P.	Com. 26 April 1804. Meg. Aug. 1805	Wiborg Skole	theologie
20. Brausen, M.	Com. 25 Septb. 1806	Golding Skole	theologie
21. Brandt, L. C.	Com. 2 Decr. 1804. Meg. April 1805	Nytløbing Skole	theologie
22. Brohm, C. C.	Com. 29 Jul. 1804. Meg. Mai 1805	Odense Skole	theologie
23. Brygman, C. C.	Com. 26 Mai 1803. Meg. Decr. 1802	Riibenh. Skole	theologie
24. Budde, C. P.	Com. 21 Jul. 1805. Meg. Febr. 1806	Hørlusholms Sk.	theologie
25. Bøgild, P.	Com. 30 Sept. 1804	Marhuus Skole	theologie
26. Bødtker, F. S.	Com. 22 Mai 1806. Meg. Jun. 1806	Tronh. Skole	theologie
27. Bøttcher, J. S.	Com. 22 Nov. 1804. Meg. Oct. 1805	Wiborg Skole	theologie
28. Bøttjer, J. M.	Com. 22 Sep. 1805. Meg. Jun. 1806	Nytløb. Skole	theologie
29. Capito, C. S. G.	Com. 1 Jan. 1804	Privatist	Jura
30. Carstensen, J. A. S.	Com. 12. Jan. 1804	Slibe Skole	theollogi
31. Dahl, F. S.	Com. 22 Jun. 1806	Frederiksb. Skole	theologie
32. Dampé, J. S.	Com. 16 Nov. 1806	Riibenh. Skole	theologie
33. Deinbol, P. B.	Com. 30 Sept. 1804	Riibenh. Skole	theologie

Alumnernes Navne.	Optagelsesdato.	Skolen hvorfra de ere dimitterede.	Det valgte Studium.
34. Dorph, N. N.	Dom. 26 Decbr. 1806	Bordingborg Sk.	Medic. og Ph.
35. Doderlein, E.	Dom. 12 Jun. 1806	Christiania Sk.	Medicin
36. Edsberg, J. H.	Dom. 1 Jan. 1804. Meg. Martz 1805	Odense Skole	Geologie
37. Eich, H. J.	Dom. 25 Sept. 1806	Odense Skole	Geologie
38. Friedenreich, D.	Dom. 25 Sept. 1806	Nyborg Skole	Geologie
39. Frisker, D. E.	Dom. 24 Novbr. 1805	Bergens Skole	Geologie
40. Fyh, M. J.	Dom. 28 Nov. 1802. Meg. Nov. 1803	Kronhiems Sk.	Geologie
41. Gad, P.	Dom. 19 Mai 1805	Schouh. Instit.	Geologie
42. Green, E.	Dom. 14 Sept. 1806	Nalborg Skole	Geologie
43. Groth, R. G.	Dom. 26 Dec. 1805. Meg. Mai 1806	Korsens Skole	Geologie
44. Günner, J. N.	Dom. 22 Dec. 1805. Meg. Feb. 1906	Olagelse Skole	Geologie
45. Gude, R. H.	Dom. 15 Aug. 1802	Borgerdyds Skole	Geologie
46. Hamner, H. G. M.	Dom. 26 Octbr. 1806	Kerulsholms Sk.	Geologie
47. Hansen, E. F.	Dom. 29 Jul. 1804. Meg. April 1805	Kjellingsers Sk.	Jura
48. Hansen, H.	Dom. 26 April 1804	Kiøbenh. Skole	Geologie
49. Hansen, J. E.	Dom. 27 Nov. 1806. Meg. Jul. 1804	Kiøbenh. Skole	Geologie
50. Hasle, E. M.	Dom. 15 Mai 1803	Karhuus Skole	Geologie
51. Hasselager, M.	Dom. 15 April 1804	Manders Skole	Geologie
52. Havn, M.	Dom. 5 Dec. 1805. Meg. Jun. 1806	Biborg Skole	Geologie

Alumnernes Navne.	Optagelsesdato.	Skolen hvorfra de er dmitterede.	Det valgte Studium.
53. Helgesen, A.	Com. 11 Nov. 1804. Neg. Nov. 1804	Reisevig Skole	Geologie
54. Helgen, J. A.	Com. 2 Dec. 1804. Neg. Dec. 1804	Tronhiems Sk.	Geologie
55. Hempel, J. B.	Com. 16 Febr. 1806	Dense Skole	Geologie
56. Hørsløb, G. B.	Com. 13 Febr. 1805	Tronhiems Skole	Geologie
57. Holf, A. R.	Com. 22 Sep. 1805. Neg. Nov. 1806	Tronhiems Skole	Geologie
58. Holm, E. R.	Com. 27 April 1805. Neg. Sep. 1806	Privatist	Geologie
59. Holf, P. R. R.	Com. 14 Febr. 1805. Neg. Febr. 1806	Manders Skole	Geologie
60. Jacobsen, J. G.	Com. 24 Jun. 1802. Neg. Sep. 1804	Moeskilde Skole	Geologie
61. Jensen, J. G.	Com. 12 Jun. 1806. Neg. Nov. 1806	Nyborg Skole	Geologie
62. Jerndorf, P. G.	Com. 30 Marti. 1806	Privatist	Geologie
63. Johnsen, G.	Com. 30 Mai 1805. Neg. Jul. 1805	Reisevig Skole	Jura
64. Johnsen, J. G.	Com. 3 Nov. 1805. Neg. Nov. 1805	Reisevig Skole	Historie
65. Jordan, J. G.	Com. 12 Jun. 1806. Neg. Nov. 1806	Marhuus Skole	Geologie
66. Jungersen, A. G.	Com. 7 April 1805. Neg. Oct. 1806	Manders Skole	Geologie
67. Kabel, J.	Com. 30 Sep. 1804. Neg. Mart 1806	Marhuus Skole	Geologie
68. Kattrup, P. J.	Com. 26 Sep. 1802. Neg. Febr. 1804	Horsens Skole	Geologie
69. Kielder, E.	Com. 3 Jul. 1806. Neg. Oct. 1806	Halberg Skole	Geologie
70. Kierschow, P. H.	Com. 26 Dec. 1805. Neg. Dec. 1805	Tronhiems Sk.	Geologie
71. Kierulf, H.	Com. 13 Mai 1803.	Kiøbenh. Skole	Jura

Nummerens Navne.	Optagelsesdatum.	Skolen hvorfra de ere dmitterede.	Det valgte Studium.
72. Kindgreen, C. G.	Com. 21 Jul. 1805	Borgerdydsskolen	Theologie
73. Klestrup, J. A. E.	Com. 21 Jul. 1805	Borgerdydsskolen	Theologie
74. Krebs, P. A. E.	Com. 28 Apr. 1805. Neg. Mart. 1806	Perlussh. Skole	Jura
75. Krøyer, C. S.	Com. 28 Mai 1805. Neg. Febr. 1806	Moestilde Skole	Theologie
76. Knudsen, E.	Com. 16 Nov. 1806	Kiøbenhavn's Sk.	Theologie
77. Lampe, R.	Com. 23 Dec. 1804. Neg. Sep. 1806	Bergens Skole	Theologie
78. Lohman, H.	Com. 26 Oct. 1806.	Halberg Skole	Theologie
79. Lorbauer, C. S.	Com. 5 Dec. 1805. Neg. Mart. 1806	Christiania Sk.	Theologie
80. Lorenzen, P. M.	Com. 7 Apr. 1805. Neg. Mart. 1806	Christiania Sk.	Theologie
81. Lund, E. E.	Com. 24 Jan. 1805. Neg. Nov. 1806	Slagelse Skole	Theologie
82. Mathiasen, M.	Com. 3 Jan. 1805. Neg. Decr. 1805	Moestilde Skole	Theologie
83. Meyer, D. E.	Com. 10 Nov. 1803. Neg. Sep. 1805	Kiøbenhavn's Sk.	Theologie
84. Milling, J. E.	Com. 11 Mai 1806.	Manders Skule	Theologie
85. Molbech, E. S.	Com. 27 Feb. 1806. Neg. Nov. 1806	Slagelse Skole	Theologie
86. Monrad, P. E.	Com. 8 Jul. 1804. Neg. Jun. 1806	Christianf. Skole	Theologie
87. Møller, J. E.	Com. 26 Octbr. 1806	Borgerdydsskolen	Medicin
88. Møller, S.	Com. 5 Sept. 1802	Privatist	Theologie
89. Møller, M. S.	Neg. Aug. 1802	Borgerdydsskolen	Theologie
90. Mørk, P. E.	Com. 27 Nov. 1806	Biborg Skole	Theologie

Aftumnerens Navne.	Optagelsesdato.	Skolen hvorfra de ere dimitterede.	Det valgte Studium.
91. Morup, H. H.	Com. 9 Mart. 1806. Neg. Sep. 1806	Manders Skole	Teologie
92. Nees, A.	Com. 3 Jul. 1806. Neg. Decbr. 1806	Odense Skole	Teologie
93. Nielsen, S.	Com. 26 Decbr. 1805. Neg. Decbr. 1806	Noeskilde Skole	Teologie
94. Nielsen, M.	Com. 9 Jan. 1803. Neg. Sept. 1803	Eolding Skole	Teologie
95. Riisen, G.	Com. 22 Decbr. 1803. Neg. Jan. 1804	Tronhiems Skole	Teologie
96. Ryholm, J. G.	Com. 30 Sept. 1804. Neg. Mai 1805	Noeskilde Skole	Medicin
97. Raeblerød, M. S.	Com. 14 Sept. 1806	Noeskilde Skole	Teologie
98. Obdrup, J.	Com. 24 Febr. 1805.	Borgerdydskol.	Teologie
99. Olsen, G.	Com. 30 Sept. 1804	Elding Skole	Teologie
100. Olsen, A.	Com. 27 Novbr. 1806	Helstingers Sk.	Teologie
101. Paludan, N. H.	Com. 26 Decbr. 1806	Fredrichs. Sk.	Teologie
102. Paludan, J.	Com. 7 Jun. 1804. Neg. Octb. 1805	Kerulsh. Skole	Jura
103. Paludan, Junus	Com. 18 Mai 1805	Bordingb. Skole	Teologie
104. Pehrson, H. A.	Com. 21 Mart. 1802. Neg. Sep. 1803	Borgerdydskol.	Jura
105. Pingen, G. M.	Com. 25 Jun. 1806	Odense Skole	Teologie
106. Platow, D. M.	Com. 29 Sept. 1803. Neg. Apr. 1804	Bordingb. Skole	Teologie
107. Plehner, D.	Com. 25 Sept. 1806	Marhuus Skole	Teologie
108. Plehner, U. A.	Com. 29 Sept. 1803	Horsens Skole	Teologie
109. Prahl, G. S.	Com 26 Decbr. 1805. Neg. Jan. 1806	Fredrichs. Sk.	Medicin

Alumnus' Navne.	Doptagesstedatum.	Skolen hvorfra de ere dimitterede.	Det valgte Studium.
110. Rankov, J. J.	Com. 20 April 1806. Meg. Nov. 1806	Vordingb. Skole	Theologie
111. Rasmussen, J. E.	Com. 15 Mart. 1804. Meg. Nov. 1804	Vordingb. Skole	Theologie
112. Ravn, D. E.	Com. 24 Aug. 1806	Marhuus Skole	Theologie
113. Rehfeldt, H.	Com. 15 Mart. 1804	Herlufsh. Skole	Theologie
114. Mohr, D. P.	Com. 26 April 1804. Meg. Apr. 1804	Vordingborg Sk.	Theologie
115. Jordan, B. B.	Com. 18 Decbr. 1806	Beraens Skole	Theologie
116. Salicath, G. G.	Com. 26 Dec. 1805. Meg. Jan. 1806	Fredersb. Sk.	Theologie
117. Sandheldt, E.	Com. 1 Aug. 1805. Meg. Nov. 1806	Risbens. Skole	Theologie
118. Scheving, H. H.	Com. 27 Mai 1804. Meg. Jun. 1804	Holum Skole	Philolog.
119. Schinnerup, P.	Com. 24 Jan. 1805	Privatist	Theologie
120. Schiwte, G.	Com. 4 Jul. 1802. Meg. Octb. 1803	Vordingb. Skole	Theologie
121. Schmidt, G. N.	Com. 14 Apr. 1803. Meg. Mai 1804	Nianders Skole	Theologie
122. Schmidt, H. W. D.	Com. 19 Aug. 1804. Meg. Mai 1806	Christiania Skole	Theologie
123. Schulk, E.	Com. 24 Aug. 1806	Privatist	Theologie
124. Seeboth, E. J.	Com. 26 Octbr. 1806	Fredersb. Sk.	Jura
125. Sibbern, F. E.	Com. 26 Decbr. 1805	Herlufsh. Skole	Jura
126. Slotsheim, J.	Com. 30 Aug. 1804	Risbens. Skole	Theologie
127. Steen, M. E.	Com. 16 Febr. 1806	Beraens Skole	Theologie
128. Stoffeth, J. E.	Com. 13 Octb. 1805. Meg. Oct. 1806	Christians. Skole	Jura

Alumnerens Navne.	Dptagesdato.	Skolen hvorfra de ere dimitterede.	Det valgte Studium.
129. Stofholm, F.	Com. 19 Mai. 1805. Dteg. Sep. 1806	Horsens Skole	theologie
130. Struf, J. J.	Com. 24 Aug. 1806	Nassovs Skole	Gura
131. Sundbye, G.	Com. 5 Septb. 1802	Privatist	theologie
132. Sorensen, J.	Com. 12 Febr. 1804. Dteg. Mai 1805	Slagelse Skole	theologie
133. Sorensen, G.	Com. 3 Octbr. 1805. Dteg. Mai 1806	Nyborg Skole	theologie
134. Saarvig, A. B. M.	Com. 22 Decb. 1803. Dteg. Mart. 1804	Fronhjems Sk.	theologie
135. Saraldsen, E.	Com. 5 Octbr. 1806	Christians. Skole	theologie
136. Seilman, J. G.	Com. 18 April 1805	BorgerbygsSkole	theologie
137. Serpager, G. A.	Com. 3 Febr. 1805. Dteg. Decbr. 1805	Odense Skole	theologie
138. Svanung, G.	Com. 30 Octbr. 1803	Bordingb. Skole	theologie
139. Thorarensen, B.	Com. 5 Mai 1803. Dteg. Mai 1803	Privatist	Gura
140. Thorarensen, B.	Com. 5 Mai 1804. Dteg. Jun. 1804	Privatist	Gura
141. Thorstenssen, B.	Com. 11 Nov. 1804. Dteg. Nov. 1804	Reisevig Skole	theologie
142. Thorup, J.	Com. 20 Mart. 1806. Dteg. Sep. 1806	Standers Skole	theologie
143. Thorup, P. A.	Com. 8 Jul. 1804. Dteg. Mai 1805	Standers Skole	theologie
144. Torise, P. G.	Com. 30 Sept. 1804. Dteg. Mai 1805	Bordingb. Skole	theologie
145. Tietche, A. J.	Com. 20 Nov. 1803. Dteg. Jun. 1806	Ribbens. Skole	theologie
146. Trøjel, F. B.	Com. 24 Febr. 1805. Dteg. Mart. 1806	Odense Skole	theologie
148. Trøjel, D. G.	Com. 26 Decbr. 1806	Bordingb. Skole	theologie

*

Nummeren Navne.	Optagelsesdatum.	Stolen hoort fra de ere dmitterede.	Det valgte Studium.
148. Ussing, E.	Com. 21 Octbr. 1804	Nibe Skole.	Jura
149. Weber, P. S.	Com. 20 Marts 1806	Schonboes Inst.	Theologie
150. Wiborg, E.	Com. 12 Febr. 1804	Privatist	Medicin
151. Wibebeck, S. E.	Com. 24 Febr. 1804. Neg. Dec. 1804	Wiborg Skole	Theologie
152. Wibebeck, E. S.	Com. 27 Febr. 1805. Neg. Nov. 1806	Golding Skole	Theologie
152. Witttrup, P. E.	Com. 3 Oct. 1805. Neg. Febr. 1806	Kanders Skole	Theologie
154. Wogt, J.	Com. 2 Febr. 1804 Neg. Mai 1805	Kongesberg Sk.	Theologie
155. Wolfersen, E. N.	Com. 29 Jul. 1804	Helsingaers Sk.	Theologie

*

Man seer heraf, at af de 155 nærværende Nummer studere 133 Theologie, 15 Lovfyndig-
hed, 4 Medicin og 2 Philologie.

IV. Regulativ

for 12 Stipendiariër, der skulde nyde kongl. Understøttelse til at dyrke de chirurgisk-medicinske Videnskaber, for at ansættes i Landmilitair-Statens Tjeneste a).

A). Om deres Antagelse.

1.

Subiecterne maae være indfødte, ikke yngre end 18 Aar, og friske og sunde, samt uden saadanne Legemsfeil, som kunne være dem til Hinder i at udøve Lægekunsten, eller gjøre dem uskikkede til at udholde Fatiguer.

2.

De, som allerede i nogen Tid have studeret de chirurgisk-medicinske Videnskaber, tages i fortrinlig Betragtning ved Antagelsen til at nyde dette Stipendium.

3.

Studenter uden chirurgisk-medicinske Kundskaber komme dernæst i Betragtning til at antages.

a) Dette Regulativ er under 8 August 1806 af Hs. Majestæt allernaadigst approberet, og af det kongl. Generalitets- og Commissariats-Collegium under 12 s. M. bekjendtgjordt.

4.

Endelig kan enhver anden, som maatte have gjort nogen Fremgang i Skolevidensskaberne, vente at vorde antaget, naar ubesatte Pladse maatte være tilovers.

5.

Enhver af dem nyder Stipendiet, som bestemmes til 100 Rd. aarligen, i 3 Aar fra Antagelsen, som af det kongl. chirurgiske Academies Decanus udbetales ham hver Maaned med 8 Rdlr. 32 ð. uden Afkortning.

6.

De blive forbundne til at tiene enten som Under- og Bataillons-Chirurger, eller som Eskadrons- og Compagnie-Chirurger, ved Landmilitairs Staten, naar og ved hvilket som helst Regiment det maatte behøves, i lige saa lang Tid, som de have nydt dette Stipendium til deres Studeringers Fremme; og den, som i Tiden maatte vægre sig ved at antage en saadan Ansættelse, skal være pligtig til at tilbagebetale, hvad han af dette Stipendium har oppebaaret, og saafremt han ei dertil er i Stand, haver han tabt al Haab om nogensinde at erholde Befordring i kongelig Tjeneste som Chirurg.

7.

De, som tage den chirurgisk-medicinske Examen, medens de nyde Stipendiet, skulle være plig

tige til at modtage de Embeder, der udfordre Examinerede, nemlig Under- og Bataillons Chirurgicater, eller andre subalterne militaire chirurgiske Embeder, alt efter den Character, de ved Examen have erholdet.

8.

Stipendiarierne staae, saalange de hnde Stipendiet, under Generalitets- og Commissariats-Collegium, men ere dog tillige undergionne det chirurgiske Academies særdeles Opsyn.

9.

Enhver af dem maae ved Antagelsen med deres Navnes Underskrift i en dertil indrettet Protocol bekræfte: at han i alle Henseende vil holde sig dette Regulativ efterrettelig.

B). Om deres videnskabelige Dannelse.

10.

De henvende sig til Professorerne ved det kongelige chirurgiske Academie for, at veiledes i deres Studeringer, og at faae Anvisning til: hvilke Forelæsninger de bedst og med Nytte kunne høre, hvilke Bøger de bør læse, samt hvilke Hospitaller de bør frequentere, alt efter enhver af Stipendiariernes Indsigter og øvrige Omstændigheder.

11.

Benævnte Professorer skulle nøie paasee: at Stipendiarierne flittigen besøge Forelæsningerne

paa det chirurgiske Academie, til hvilken Ende en vis Bænk paa dets Auditorio bliver dem anvist til særskilt Afbetiening.

12.

Ved Enden af hvert Cursus eller Halvaar bliver et Tentamen anstillet med dem af Professorerne, for at erfare deres i Mellemtiden gjorte Fremgang, og enhver af dem maae da fremvise Attester for at have flittigen besøgt de ham anviste Forelæsninger og Hospitaller.

13.

Skulde nogen af disse Stipendiariier ved en saadan Prøvelse findes at være aldeles uvidende, mindre kyndig, og skødesløs i sine Studeringer, tildrager han sig derfor en alvorlig Trettesættelse; og skulde samme ved den næste Prøve findes at have været frugtesløs, skeer Anmeldelse herom til Generalitets- og Commissariats-Collegium, for at en saadan kan blive udsat af sin Plads som Stipendiarius, og en anden i hans Sted kan indsættes.

V. Indbydelse til et juridisk Encæum.

(Indrykket efter Anmodning).

Paa de beste udenlandske Universiteter hører man ofte Lærernes Klager over en tiltagende Ukyndighed i det latinske Sprog hos de unge Lovkyndige, hvilken, efter en berømt Jurist, lader befrygte et nyt Barbarie og allerede aarsager, at Klassikerens Studium bliver mere og mere forfæmmt; saa at det er mere end sandsynligt, at de juridiske, philosophiske og historiske Kilder til vor Videnskab endelig vil blive ubenyttede, og Udgangen til disse rige Væld engang, af Mangel paa behørig Sprogkundskab, blive tilsluttet, til ubodeligt Tab for grundig Kundskab, filosofisk Oplysning og ægte videnskabelig Dannelse.

Ehi ikke alene den romerske Ret og de ældre juridiske Klassikers Bærker ere skrevne i dette Sprog; men, da al Lovkyndighed, som af sin Kilde, udspringer af den romerske Ret, ere næsten alle klassiske Bærker af nyere Retslærere affattede i det samme Sprog, og det som oftest i en Stil, der er langt vanskeligere at forståe, end den hele romerske-klassiske Literatur, som man i Almindelighed læser i

Skolerne. De videnskabelige Værker af nyere italienske, franske, spanske, hollandske og tydske Jurister ere størstedelen skrevne i en god og reen, ofte ædel og klassisk Stil, men i det mindste lige saa svære at tyde som Cicero, Tacitus, Suetonius og Sallustius; ofte endnu sværere. Selve Pandekterne og Codices (i hvilke den juridiske Philosophie og Terminologie fornemmelig bevares) høre, efter alle Kjenderes Dom, til de vanskeligste Værker i romerske Literatur. Man kan have gennemgaaet den hele Encyclopædie af Klassikerne, og dog standse ved mangen Tirade af Pandekterne. Det er derfor, at Thiebaut og flere Retslærere henregne Kundskab i Latinisk Sprog ikke alene til Lovkyndighedens uundværlige Forudsætninger; men tillige til de Hjelpevidenskaber, der uafbrudt bør cultivéres paa selve Universiteterne.

For nu i hint Sprog at vedligeholde en Øvelse og Færdighed, saa nødvendig til med Lethed og Nytte at kunne læse i Grundsproget de juridiske Klassiker; en Læsning, uden hvilken neppe nogen, selv med de heldigste Naturanlæg, vil kunne erhverve en videnskabelig og philosophisk Indsigt i Lovkyndigheden, eller blive en oplyst Mand i sit Fag; agter Undertegnede, for efter Evne at virke til hint vigtige Formaal;

at aabne et juridisk Lyceum, som har det
 dobbelte Formaal, at vedligeholde og frem-
 me Kundskab i det latinske Sprog og at
 udbrede Indsigt i Lovkyndighedens Phi-
 losophie, af hvilken ethvert Memne udelukkende
 skal vælges til Gjenstand for Dvelferne. Da vor
 Lovgivning istedet for almindelige Grund-
 sætninger og Regler, som oftest alene næv-
 ner enkelte Tilfælde; da vi ikke som Frankerne
 eie et authentisk Værk, som indeholde Moti-
 verne og Marsagerne til Lovene, eller saa
 at sige dens Præmisseser, og da der ofte fore-
 komme Tilfælde, som Lovene ikke have omtalt eller
 bestemt; saa bliver en omfattende grundig
 filosofisk Lovkyndighed in abstracto
 mere nødvendig for en dansk Jurist end for enhver
 anden Stats Lovkyndige. Natur-Rettens Stu-
 dium er alene ikke tilstrækkeligt at give denne
 Kundskab. Natur-Retten er endnu for lidet
 udarbeidet; Retslærerne ere ikke engang fuld-
 kommen enige om dens første Principer. Den har
 under deres Hænder alt for ofte forvildet sig i tom-
 me metafysiske Grublerier. Hvilken Lykke da at
 vi eie en positiv Lovgivning, som igjennem-
 tænde Martusinde er bleven udarbeidet af de for-
 trinligste filosofiske Hoveder; for den mægtigste
 og mest udstrakte Stat, som Verden har eiet, og,
 som abstraheret af Menneskenes og Tins

genes Natur og Tilfældene i det daglige Liv, ganske er henregnet paa disse. Den romerske Lovgivning, betragtet som en almindelig Privat-Ret, som et Lov-Studium, der er meest anvendelig og brugbar for det daglige Liv; vil fornemmelig forsyne os med Materier. Institutionerne, som i Almindelighed ligge til Grund for Lærebøgerne og Forelæsningerne, give et alt for indskrænket Begreb om den romerske Lovkyndighed; en fuldstændig Pandekt-Ret vilde derimod medtage for megen Tid for en dansk Jurist. Lycæets Lærer vil derfor søge at gjøre et skionsomt Valg af de Tæmmer i Pandekterne, som i Institutionerne forbigaaes, og som derfor ikke pleie at afhandles under de academiske Forelæsninger. Da der ikke i Almindelighed hos os læses over Lovgivnings-philosophien, Lovkyndighedens Historie eller den almindelige Privat-Ret, vil man ved disse Dveller tillige søge at afhjælpe denne Mangel i Forelæsningernes Encyclopædie.

Men da det latinske Sprog er af den Bestaffenhed, at det vanskeligt lader sig lære til nogen Grad af Fuldkommenhed uden idelig Dvælse og vedholdende Selvarbejde, inddeler jeg mit Lycæum, efter mine Commilitoners Tarv, i tvende Klasser. I den første Klasse vælger jeg, for at undgaae den skolemæssige Form, og for at

skaane den mindre Kyndige eller Duede for al Unds-
 seelse, den Methode at oplæse en Oversættelse
 af berømte Juristers Reflektioner over
 en eller anden vigtig Materie, henhø-
 rende til Lovkyndighedens Philosophie,
 som mine Commilitoner, ex tempore over-
 sætte paa Latin. Derefter reciterer jeg Ori-
 ginalerne i Grundsproget, med hvilken enhver sam-
 menligner sin Oversættelse, og, imens han selv
 retter den, bliver gjort opmærksom paa Spro-
 gets Geniuss, de rette Ord, de genuene Ud-
 tryk, de skønne Periodebygninger, den gode Con-
 struction, og hin over hele Europa antagne juri-
 diske Terminologie.

Som Gjenstande for Dvellerne vælger jeg,
 næst Cicero og Quinctilian, forsaavidt de
 have afhandlet juridiske Materier, Skribenter-
 ne af den juridiske Guldalder, de 3 første
 Aarhundreder under Romerkeiserne, da Philo-
 sophie, Kritik og Smag endnu søsterlig gif
 Haand i Haand. I Lærebøgerne gjenfinder man
 ofte neppe en Skygge af de store romerske Juristers
 filosofiske Tænkemaade og høie Aand. Hvo har
 i disse Egenskaber overgaaet dem? Hvo lignet dem
 engang? Vi vil høre dem selv tale.

Juvat integros accedere fontes! — Ikke at
 have læst de romerske Jurister, siger Roso d'An-
 fer, er ikke at vide, hvad Lovkyndighed er.

Dernæst vælger jeg af de nyere enhver, eftersom han kommer hine Idealer nærmest; med Ciceronerne, Caierne og Ulpianerne forener jeg Gothofrederne, Grotierne, Cujacierne, Bynkershoeferne og Heineccierne. Det følger af sig selv, at jeg forbigaaer alt, som alene vedkommer den romerske Stat; at jeg overalt betragter den romerske Lovgivning som et philosophisk Lov: Studium, som en anvendt Natur: Ret, som en almindelig Privat: Ret, som den fuldkomneste og rigeste juridiske Casuistik; at jeg altsaa tager fortrinlig Hensyn til alt, som kan tjene til at oplyse og cultivere Fædrelandets Lovfyndighed; at jeg foretrækker det, som er meest brugbart for det daglige Liv; at jeg fornemmelig vælger de Opgaver og Problemer, som ere af den største Nytte og meest umiddelbare Anvendelse for den danske Jurist.

Enhver som paa denne Maade har erhvervet et rigtigt Ore, dannet Smag, Indsigt i Sproget og copia dicendi i den Grad, at han oversætter med Letthed og Præcision, og tillige har indsamlet de fornødne Kundskaber til selv at kunne lægge Haand paa Værket, triner, efter Godtbefindende, over i den følgende Klasse, for selv at udarbejde Afhandlinger over en selvvalgt eller forelagt Opgave, ligeledes af Lov

Kyndighedens Philosophie. Imidlertid overlades det til enhver's eget Valg, om han tillige vil vedblive at frekventere de extemporære Øvelser.

I en Epoche, da den hele klassiske Videnskabelighed har faaet et nyt Liv i Dannemark, og den Sæd, som i Decennier har været nedlagt og pleiet med Duhyggeighed, skyder frodig op, haaber jeg at aabne mit Institut under de gunstigste Auspicier. Den vil blive et Mellemed i den akademiske Undervisnings Kjede, en Fortsættelse af det philologisk-philosophiske Studium, nærmere henledet til Juristens Lær og Bestemmelse.

Øvelserne i dette Lycæum, som vil begynde med det akademiske Aar, tilstundende Sommer-Semester, haaber jeg, ville, foruden deres tvende Formaal, tillige blive en behagelig og oplivende Afvevling imellem de mange blotte Hufommelsesarbejder, som vor Videnskab fremfor andre uomgjængelig fører med sig, og med Romer-Oplysning indgyde den liberale Yngling Romer-Land.

E. J. Møller

VI. Promotioner.

Den 4 April d. A. forsvarede Hr. Regiments-Chirurg Jørgen Ra h l f f a), Medlem af det medicinske Selskab i Kiøbenhavn, paa Academiets øverste Høresal, sin af det medicinske Facultet antagne Inauguraldissertation, der indeholdt en Bedømmelse af Electriciteten som Lægemedel, dens Gavnlighed ved fornuftig og principmæssig Anvendelse, ligesom dens Skadelighed ved modsat Brug.

Indbydelseskriftet, forfattet af Hr. Prof. Thorslacius, indeholdt en Undersøgelse om Latinernes Vejovis, hvori, i Anledning af Cottas Spørgemaal hos Cicero (de nat. Deor. Lib. III. Cap. 24.), dette Navns Betydning forklares, og den Vejovis hos Grækerne og Rømerne beviste religiøse Dyrkelse oplyses. Resultatet af Forfatterens Bemærkninger er følgende: Ordet Vejovis betyder det samme som ellers Jupiter infans, puer, parvus, non magnus, nondum barbatus, maaskee ogsaa juvenis, crescens, Axur, og er sammensat af ve, som har privativ eller diminutiv Bemærkelse f. Ex. i vegrandis, vesanus,

a) Fød paa Remern 1765; immatricul. ved Kiøbenhavns Universitet 1785; tog 1789 medicinsk Examen med Characteren Laudabilis; var i Aaret 1801 Bataillons-Feldtskiær ved Studentercorpsen.

vecors, veflamines; alle andre af Eldre og Nyere angivne Etymologier ere urigtige. Vejovis og Jovis pueri Dyrkelse var derfor ogsaa eet. Hans Dyrkelse var meget almindelig hos Grækerne, endstisnt med forskellige Modificationer efter Nationernes forskellige Cultur. Allevegne havde den meget Mystisk i Forbindelse med sig, fordi Jupiters Barnheds Historie indeholdt saa meget, som ikke uden Omsvøb kunde fremstilles for Menigmand. I Italien møder man Jupiter puer hos adskillige gamle Folk, hos Volserne under Navnet Jupiter Anxur eller Axur (enten et volscisk Navn eller af det græske *αἴψος* uskægget), og hos Rømerne i flere religiøse Ceremonier. Herhen er formodentlig hans Dyrkelse kommen fra Arcadien. Han havde i Rom sit eget Tempel mellem Slottet og Capitolium, hvor hans ungdommelige Billedstatte af Cypress saaes uden Skæg eller Lynstraale med en Piiil i den ene Haand og en Bied ved Siden. Det er Umagen værd at lægge Mærke til, hvorledes Jupiter, da Rømerherredømmet udvidede sig, glemte sin første Ringhed, og lod sin beskudne Hyrdepiiil forandre til et trespidset Spyd, den trygtelige Lynstraale. Dog vedblev Rømeren tilligemed Jupiter Capitolinus at dyrke den gamle Vejovis; thi det smigrede ham ved Synet af denne at kunne fige med Digteren:

O quam de tenui Romanus origine crevit!
 Alt, hvad man veed om Vejovis, kommer overeens
 deri, at hans Dyrkelse var saavel hos Romerne
 som Grækerne forbunden med mange Hemmelig-
 heder, og at Overtroen i denne Henseende saaledes
 affkræffede Nysgjerrigheden, at selv de meest vi-
 delystne Sribentere, s. Ex. Pausanias og
 Dionys af Halicarnas ikke vovede herom at
 søge nærmere Oplysninger, hvorover vi da heller
 ikke vide synderlig noget om den.

VII. Academiske Smaasrifter.

Prolusiones et opuscula academica argumenti
 maximè philologici. Scripsit M. Birger.
 Thorlacius, Profess. Lingv. Lat. Ord. in
 Univers. Havn. Hauniæ 1806. 392 p. 8.

Forfatteren meddeler herved det lærde Publicum i
 een Samling 20 i Aarene 1801 — 1806 ved for-
 skjellige Leiligheder, meest i Anledning af acade-
 miske Høitideligheder, skrevne Afhandlinger, hvilke
 hidtil, paa een nær, ikke ere komne i Beghan-
 delen, ihvorvel adskillige af dem i udenlandske
 Journaler have været anmeldte. Hvad der i de
 enkelte Programmer ikke kunde interessere uden den

indsødte Læser, er her blevet udeladt, undtagen i de tre, som indeholde de for de unge Studerende fremsatte Priisopgaver. Dog findes i den foranstaaende Conspectus Anledningen til ethvert Program især angivet. Et af Stykkerne, nemlig Mindet over Arveprinds Frederik, er metrisk; de øvrige i ubunden Stil og Materien meest philologisk. Samlingens Indhold er følgende:

I. Exponuntur nonnullæ causæ, quæ decrescente Græciæ flore incertitudinem et interitum monumentis literarum et artium attulisse videntur.

(Udvikling af nogle af de Årsager, som i Grækenlands Aftagelsesperiode synes at have forvoldet Kunst- og Litteratur-Værkers Mishandling og Ødelæggelse).

II. Idea medici ex Hippocrate.

(Begrebet om en Læge, efter Hippocrates).

III. Quam necessariam philosophiæ cum medicina conjunctionem crediderint Græci.

(Hvor nødvendig Grækerne ansaae Philosophiens Forbindelse med Lægekunsten at være).

IV. Deæ Pacis cultus apud Romanos.

(Gudinden Fredens Dyrkelse hos Romerne).

V. *Gymnasticæ cum Medicina apud Græcon
conjunctio.*

(Gymnastikens Forbindelse med Medicinen
hos Grækerne).

VI. *Leschæ Græcorum.*

(Grækernes Klubber).

VII. *Leschæ Græcorum.*

(Samme Indhold).

VIII. *Mythi archæologici de insula Rhodo,
quem Olymp. VII. 62 — 69. Pindarus inseruit,
explicatio.*

(Forklaring af den archæologiske Mytthe om
Den Rhodus, som Pindar har indlemmet i sin
Olymp. VII. 62 — 69).

IX. *Athene Græcorum Hygia.*

(Grækernes Læge, Minerva).

X. *Festa felicitatis publicæ apud Romanos.*

(Offentlige Glædesfester hos Romerne).

XI. *Minerva Romanorum Medica.*

(Romerens Læge, Minerva).

XII. *Imperatorum Romanorum seculo post
Chr. 2do favor in literas literarumque doctores.*

(De romerske Keiseres Yndest for Videnska-
berne og deres Dyrkere i andet Aarhundrede efter
Christus).

XIII. Epicedion in obitum Domini Serenissimi et Celsissimi Friderici, Principis regionum Danicarum hæreditarii.

(Mindedigt over Hs. Kongl. Høihed, Arveprinds Frederik).

XIV. Ædes Honoris atqve Virtutis apud Romanos.

(Erens og Dydens Tempel hos Romerne).

XV. Schola Burdigalensis in Gallia seculo post Chr. natum quarto.

(Skolen i Bordeaux i det fjerde Aarhundrede efter Christus).

XVI. Ritus, quibus philosophicarum imprimis artium cultores apud Græcos inaugurati leguntur.

(De Skikke, ved hvilke især de philosophiske Videnskabers Dyrkere findes at være indviede hos Grækerne).

XVII. Quomodo Oases Ammoniaë in Lybia a Græcis beatorum insulæ dici potuerint.

(Paa hvad Grund de Ammoniske Oaser i Lybien af Grækerne have kunnet kaldes de Saliges Der).

XVIII. De Latinorum Vejove.

(Om Latinernes Vejovis).

XIX. De lege Rulli, tribuni plebis, agraria.
(Om Tribunens Rulli agrariske Lov).

XX. Fabula de Psyche et Cupidine.
(Fabelen om Psyche og Cupido).

VIII. Blandede Efterretninger.

I Maret 1806 have ved Kiøbenhavns Univerſi-
ter 92 taget Examen Artium, 105 Examen
philosophicum, 101 Examen philologicum, 48
theologisk Embedsexamen (hvoraf 18 Laudabiles,
23 Haud illaud. og 7 Non contemnend.), 99 ju-
ridisk Embedsexamen, hvoraf 51 den latinſke (35
Laudabiles, 14 Haud illaudabiles og 2 Non con-
temnendi) og 48 den danſke (33 Bequemme, 15
Ei ubequemme); 1 medicinsk Embedsexamen med
Charact. Laud.

I Maret 1806 ere til offentlige Embeder befordrede 69 Candidater i Theologien (hvoriblandt 25 til Skoleembeder), 23 Candidati juris og 21 Examinati juris.

I Sommersemestret 1806 havde til de theologiske Forelæsninger meldt sig 188, til de juridiske 178, til de medicinske 61, til de philosophiske, philologiske 108 Studerende.

Ved en allerhøieste Resolution af 6 Mart. 1807 er Commissionen for Universitetets og Communitetets Jordegodsens bedre Indretning bleven bemyndiget til, paa den for Universitetet fordeelagtigste Maade med fuldkommen Eiendomsret efterhaanden at afhænde det Universitetet tilhørende Stregods i Aarhus Stift, Præbende Tveed a) kaldet, af Hartkorn, Alger og Eng 111 Tdr. 6 Skpr. 3 Fk. 1 Alb. og Skov; og Møllestyld 3 Tdr. 5 Skpr. 3 Fk. 1 Alb., deels til

a) Dette var et af de Godser, Universitetet fik til Vederlag for hvad det havde tabt i Skaane.

Fæsterne selv og deels ved indtræffende Fasteledig-
hed til andre; ligesom og paa den af Commis-
sionen foreslagne Maade til største Fordeel mu-
ligt at udbringe Skoven.

C.

De lærde Skoler.

I. Udsigt

over Forholdet mellem de ved Examen Artium til-
delte Characterer fra Aar 1792 — 1804.

C h a r a c t e r e r .					
Aar.	Udmar- kede.	Lauda- biles.	Haud illaud.	Non con- temnend.	Tillsam- men.
1792	19	71	84	4	178
1793	17	66	77	12	172
1794	17	71	72	13	173
1795	12	74	65	8	159
1796	24	87	84	9	204
1797	16	117	68	3	204
1798	12	97	64	2	175
1799	28	99	66	5	198
1800	19	87	60	13	179
1801	26	86	62	4	178
1802	12	46	59	1	118
1803	18	49	37	4	108
1804	14	70	36	1	121
1792-1804	234	1020	834	79	2167

THE
 NATIONAL
 BUREAU OF
 STANDARDS
 DEPARTMENT OF
 COMMERCE
 WASHINGTON, D. C.

NO.	DESCRIPTION	UNIT	PRICE	DATE
1	...	...	...	...
2	...	...	...	...
3	...	...	...	...
4	...	...	...	...
5	...	...	...	...
6	...	...	...	...
7	...	...	...	...
8	...	...	...	...
9	...	...	...	...
10	...	...	...	...
11	...	...	...	...
12	...	...	...	...
13	...	...	...	...
14	...	...	...	...
15	...	...	...	...
16	...	...	...	...
17	...	...	...	...
18	...	...	...	...
19	...	...	...	...
20	...	...	...	...
21	...	...	...	...
22	...	...	...	...
23	...	...	...	...
24	...	...	...	...
25	...	...	...	...
26	...	...	...	...
27	...	...	...	...
28	...	...	...	...
29	...	...	...	...
30	...	...	...	...

TOTAL \$ 100.00
 PAID BY ...
 RECEIVED BY ...
 DATE ...

II. U d s i g t

over

Antallet af dem, som fra Aar 1792: 1806 ere dimitterede fra enhver offentlig Skole i Danmark og Norge.

Skolerne, hvor: fra dimitterede.	1792	1793	1794	1795	1796	1797	1798	1799	1800	1801	1802	1803	1804	1805	1806	Tilsam- men.
Nalborg	9	6	2	5	6	1	5	2	1	1	3	2	3	4	1	51
Narhuus	8	7	8	9	3	9	9	9	3	8	3	4	5	4	5	94
Bergen	6	10	11	9	1	9	6	9	6	5	4	1	5	2	3	87
Christiania	8	3	5	13	9	19	10	0					12		5	94
Christiansand		1	2	4	3	3			3	1		6			2	23
Colding		3	4	1	3	5	3	4	5	1	3	2	1		2	37
Frederichsborg	6	7	10	7	5	3	6	5	6	6	11	1	3	2	6	84
Fredericia	2	2		2	4	4	1	2	7	4	2		4	1	1	36
Helsingør	1	3	3		2		6	7	1	8				2		33
Herlufsholm	2	3	2	2	5	3	2	5	4		5	5	2	6	1	47
Holm		2							1	1	3		1			8
Horsens	9	1	4	5	7	9	5	4	6	6	3	7	1	2	1	70
Husum															1	1
Kjøbenhavn	5	12	10	12	9	11		7	8	12			8	2	4	100
Kongsberg	3	1	1	1	1	2		3	4	1	3	1				21
København	2		2	1	4		1			1	2		3	2		18
København	2		2	1	4		1			1	2		3	2	1	43
Nyborg	4	10	6		5	2		3	2	2			5	3	1	43
Nykøbing	3	3	3			2	4	6		2	2		3	1		29
Nykøbing	3	3	3			2	4	6		2	2		3	1		29
Odense	13	16	14	7	26	7	16	9	8	17	13		1	1	2	150
Odense	13	16	14	7	26	7	16	9	8	17	13		1	1	2	150
Randers	2	7	5	3	4	13	4	5	5	10	4	8	4	10		84
Randers	2	7	5	3	4	13	4	5	5	10	4	8	4	10		84
Reisevig	3	1	1	1				1	1		1	1	2			12
Ribe	3	1	1	1				1	1		1	1	2		1	12
Ribe	3	5	2	6	4	2	6	1	6	3	3		5	2	1	46
Ribe	3	5	2	6	4	2	6	1	6	3	3		5	2	1	46
Roeskilde	14	8	11	8	7	5	2	4	7	5		9	1	5		86
Roeskilde	14	8	11	8	7	5	2	4	7	5		9	1	5		86
Ronne	8		2	5	2	2	2	2	5						1	29
Ronne	8		2	5	2	2	2	2	5						1	29
Slagelse	3	5	5	5	5	5		13	5	7	6	4	2	4	4	68
Slagelse	3	5	5	5	5	5		13	5	7	6	4	2	4	4	68
Tronhjem	12	8	7	7	4	11	7	1	3	6		2	5	2		75
Tronhjem	12	8	7	7	4	11	7	1	3	6		2	5	2		75
Viborg	5	15	6	8	6	9	6	9	8	6	3	2	3	5		91
Viborg	5	15	6	8	6	9	6	9	8	6	3	2	3	5		91
Vordingborg	2	1	3	1	5	5	3	3	4	12	5	3	2	1	4	54
Vordingborg	2	1	3	1	5	5	3	3	4	12	5	3	2	1	4	54
	130	140	129	117	130	141	104	124	109	125	80	58	81	62	43	1573

Den store Aftagelse af Dimittenderne fra de offentlige Skoler i ovenstaaende Aar er ikke saa meget at tilskrive den studerende Ungdoms Formindstelse i Almindelighed, som de mange Privatinstituters Opkomst; thi i forebemeldte Tid ere privat dimitterede 792.

1900

1901

1902

1903

1904

1905

1906

1907

1908

III. Høitideligheder.

De nye Læreres Indsættelse m. v. i
Biborg Skole.

Efterat de samtlige nye Lærere vare blevne forsynede med deres Bestallinger, og Juleferierne vare tilende, indviedes den reformerede Skole første Gang den 10 Jan. 1807 med en høitidelig Indsættelse af Rector og de andre Lærere, hvortil Honoratiorens af alle Stænder vare indbudne. I en talrig Forsamling af disse aabnedes Handlingen med en Tale af Hs. Høiærværdighed Hr. Biskop Dr. Bloch.

Hans Høiærværdighed begyndte med Bemærkninger over den frydelige Forskiel mellem hin Fortid, da Uvidenhedens og Overtroens tykke Mørke indhyllede, da saavel aandelig som verdslig Despotismes Jernaag kuede den umyndiggjorte, trælbaarne og trælbundne Menneskehed, og vort lykkeligere Old, der ved Hielp af Sandhedens friere Uudersøgelse, rigtigere Begrebers almindeligere Circulation og virksomere Benyttelse af modnere Erfaring har med utrolig Hastighed arbeidet sig frem til en Høide af Opklaring, til en Fuldkommenhed i Konster og Videnskaber, til en Grad af borgerlig Cultur, der giver os et Fortrin for vore Forfædre, og aabner for vore Efterkommere endnu gladere Udsigter.

Men, bemærkede dernæst Taleren, ikke bør vi derfor miskiende Fortidens, ja Oldtidens billige Krav paa vor Agtelse og Taknemmelighed. Hine gode Gamle lagde med megen Nøie Grundvolden til det Oplysningens Tempel, der stedse viser sig høiere, skjønt endnu langt fra at være fuldfærdigt, hvis det ellers nogensinde bliver det; hellere efterligne vi deres ufortrødne Bestræbelser virke for en Efterlæggt, der dog maaskee kunde, dersom vi fortsatte Arbeidet, optræde i det Oplysningens herlige Tempel, hvis yderste Forgaarde vi endnu ikke skulde have nærmet os, dersom ei vore priselige Forfædre havde banet Veien for os.

Det gav Hs. H. Anledning til nærmere at udvikle Oplysningens, den sande Menneskeforædlings Begreb. Oplysning er nemlig noget ganske andet, noget større og mere omfattende, end hvad man i Almindelighed kalder Cultur, uagtet begge undertiden baade i Tale og Skrifter urigtigen forblandes. Oplysning er ikke een Slægts eller faa Menneskealderes, den er lange Seklers Værk. Høit ligger dens Tempel; steil og knudret er Veien, fiern er Afstanden, og først efter langsomt at have giennemvandret Culturens forskellige Perioder, kunne Nationerne nærme sig det herlige Mål. Dette oplystes med Skandinavernes Exempel, der, oprindeligen Wilde (Trolde),

a) have i en lang Række af Aarhundreder gennem afvejlende Perioder arbeidet sig frem til deres nærværende Cultur, hvilken, skjønt hiin Naturstrandens Bildhed eller Barbariets Raahed langt forbi, dog endnu er fiern fra Oplysningens endelige Maal, til hvilket efter en Philosophs b) Paastand Europa i de fire sidste Sækler fra Videnskabernes Gienfødsel indtil nu neppe har lagt den første tredie Deel tilbage af den halve Vei fra Barbariets Grændser.

Lang er da vist nok Udsigten til denne sand Oplysnings og Forædlings og Lyksaligheds gyldne Tidsalder, og kun i Tanken, som et Ideal, sildig maa skee aldrig opnaaeligt, skues dens langt bortliggende Maal. Men ikke bør Wandreren standse midt paa Veien, end sige gaae tilbage, fordi det Sted, hvortil han iler, endnu er langt borte, men hellere fordoble sine Skridt; saaledes ikke heller vi paa Oplysningens og Forædlingens Bane. Denne Sætning ledede nu Taleren hen paa det Spørgsmaal: hvorfra begyndes vel rigtigst dette saa vigtige Arbeide? Herfra naturlig Overgang til Ungdommens hen-

J 2

a) Hr. Forf. troer, at denne Benævnelser paa de oprindelige Folk her i Skandinavien er med en Forfortelse det samme som Troglodnter.

b) Platners Aphorism. 2 D.

figt smæssige Dannelse som Hovedmidlet til Oplysning og den fasteste Grundvold til samtidige, kommende og fierneste Slægters Forædling. Hs. Høiærb. udbredte sig nu nærmere over Vigtigheden af Ungdommens Dannelse for Stat og Menneskehed, for Tid og Evighed; viste Nødvendigheden af, omhyggeligen at pleie den unge Stamme, hvis i sin Tid gode Frugter skulle kunne ventes, og bemærkede, at selv de viseste Love blive uvirksomme der, hvor en ved slet Opdragelse, forømt Undervisning, onde Baner og naturstridig Retning fordærvet Nationalcharacter arbejder imod dem. Herved Anledning til at omtale den Tver, hvormed Oldtidens viseste Regenter, Statsmænd og Lovgivere have anbefalet, paadrevet og fremmet Ungdommens Opdragelse som Statsbestyrelsens allervigtigste Gienstand, som Roden til al Folkeforædling og Almeenvellets første Betingelse.

Taleren henvendte derpaa atter sit Blik paa vor Tidsalder, og fandt i den Opmærksomhed, der nu stænkes Ungdommens Dannelse, et afgjørende Bevis for dens Fremstræben til Forædling, en Opmærksomhed, der ligemeget har yttret sig i offentlige Foranstaltninger og gode Borgeres patriotiske Medvirkning.

Fra disse Bemærkninger over Opdragelsesvæsenets Forbedring i Almindelighed gif Hs. H. over til i Særdeleshed at omtale de saakaldte

Lærde Skolers, der ere bestemte til at danne Statens vigtigste Bestillingsmænd, i sin Tid dens Organer og Rædskaber saavel til at erholde rigtig Kundskab om alle Statens enkelte Dele, sammes Bestyrelse og Tilstand, som til at udrette dens givne Befalinger og overalt virke til Statslegemets Helbred og Vedligeholdelse; der ere bestemte til at udbrede de ædle Videnskaber, hvis store Værd og uberegnelige Gavnighed for det Hele ligesom for Individuer stedse har været erkendt som i hele Europa saa i vort Fædreland, saalænge nogen Cultur der har eksisteret. I denne Anledning berørte Taleren først de fremfarne oldenborgske Kongers veldædige Omfarg for at pleie Lærdom og Videnskab, og beredte sig derved Veien til nærmere at omtale de under Christian den 7des Regiering i det lærde Skolevæsen skeete velgjørende Foranstaltninger, saavel de ældre (Forord. af 11 Mai 1775) som de nyere, og især at gjøre opmærksom paa de seene Indretningers Fordele: at enhver Lærer har erholdt sit særegne Fag: at de i det daglige Liv nødvendigste levende Sprog og Mathematiken ere optagne blandt Undervisningsgjenstandene: at Modersmaalet mere dyrkes: at ogsaa Iffestuderende have Udgang til de Dele af Undervisningen, der for dem kunne være nyttige: at Disciplene ere befriede fra Kirke og Sangopvartning: at Stipendievæsenet ordnes efter rig-

tigere Grundsætninger, saaledes at Jngen ved Dovenskab, Usædelighed og Uvidenhed uværdige, eller formedelst blidere Aaar utrængende, kunne ved partistisk Gunst erholde Understøttelse, eller Skolernes Stipendier, i Flæng og urigtigen uddeelte, hidtil ikke uduelige Disciple, ligesom den næsvise Flue og doovne Vandvie søger til Kubernes Honningceller, ikke for at arbeide med de øvrige slittige Bier, men for at tilrane sig disses Forraad.

Derpaa lykønskede Hs. H. Skolen med sin nye Organisation, Byen med denne forandrede Indretning, og de nye Lærere med den vigtige og hæderlige Post, der var dem betroet; han anbefalede dem, og især Rectoren, Skolens og Ungdommens Tarv, og bød dem ved denne Anledning at erindre hiin Formaning, som fordum Spartas ædle Kyrste (Algesilaus) efter Plutarchs Fortælling gav Ungdommens Lærere, da han sagde:

Lærer dem som Børn det, hvoraf de engang kunde have Nytte som Mænd. Disse lærerige Ord bleve her for Taleren Anledning til en passende Anvendelse, i det han opfattede det Spørgsmaal: hvorfor opdrages, hvorfor undervises Ungdommen? og besvarede det saaledes: „Dens hensigtpassende physiske, intellectuelle og moralske Dannelse til sand Menneskefuldkommenhed, dens tidlige og rigtige Veiled-

ning og Anførelse til reen Sædelighed og nyttig Virksomhed er det store fælles Endemaal for al Opdragelse, Undervisning og Dannelse." Heraf udledes, at ogsaa den videnskabelige Undervisning foruden sit egentlige og besynderlige Formaal tillige bør være dette almindelige Endemaal underordnet.

I Forbindelse hermed udvikledes nu nærmere, hvorledes Skolelærlingens Forberedelse til hans tilkommende Bestemmelse og Virkefreds som Menneske og Statsborger og Bestillingsmand maa være beskaffen. Det vistes, at hans Legeme maa dannes til et brugbart Redskab for Sielen, og til den Ende ved fornuftig Behandling og passende Øvelser styrkes og beqvemgjøres til at taale Elementernes Indflydelse, og saavel de physiske som aandelige Kræfters Anstrængelse; at Sielens Anlæg især bør ved hensigtsmæssige Forstandsøvelser, Hufommelsens Berigelse og Indbildningskraftens fornuftige Styrelse udvikles, og dens Evner ordnes til indbyrdes harmonisk Samklang og Ligevægt; at Forstanden, alt som den mere dyrkes og beqvemgjøres, maa, liig en tilpløiet Jord, besaaes med Visdommens ædle Sæd, med interessante og practiske Kundskaber, der tillige efterlade blivende Spor af aandelig Virksomhed og uudslættelige Færdigheder, som ledsage og gavne Mennesket i alle Livets Stillinger og Tilfælde.

Her blev nu Stedet til, saavidt Tidens Kort-
 hed tillod det, at skildre Videnskabernes magtige
 Indflydelse paa Unglingens Forædling. Mathe-
 matiken, Philosophien, Naturlæren, Historien,
 Sprogene, saavel de gamle som de levende, til-
 deeldes i denne Henseende hver sin fortiente Rang,
 og sammenlignedes med hine hulde Gudinder, der
 efter Fortællingen fappedes om at pryde den unge
 Hercules hver med sin Gave; og da de gamle
 Sprog deels udgjøre en Hovedgiensstand for Under-
 visningen i de lærde Skoler, deels deres Nytte
 mere end noget andet Lærefags er udsat for Mis-
 kiendelse, udbredte Taleren sig noget udførligere
 om disse Værd for Videnskabsmanden og deres
 absolute Uundværlighed ved alle grundige Studier;
 de ere Stammen for al nyere Videnskabelighed; de
 ere Kilden til de fleste Konstord og Formularer i alle
 Kundskabsfag; de indeholde saa at sige Menneske-
 hedens og Culturens Originaldocumenter; de frem-
 stille os Videnskabernes ældre Mindesmærker umid-
 delbar, som Ansigt til Ansigt; de fremstille os til-
 ligemed Ideerne selv de sande, skionne, originale
 og af Tidsaldermoden uvanskabte Monstre paa
 Sandhed, Bestemthed, Skionhed og Tydelighed i
 Udtrykket og Tænkeformerne; de sammenknytte os
 ved et usynligt Baand ei alene med Oldtidens
 Viis mænd og Skribenter, som umiddelbar tale
 med os i deres Skrifter, men og med alle Ratio-

ners, Tiders og Steders Lærde. Med disse Bemærkninger forbandtes Talerens Opfordring til de Unge, ufortrøden at studere hine Sprog, Originalerne af Alderdommens classiske Mesterværker, for i disse at erkiende den ædle Stil og store Mand og classiske Originalitet, som ingen Copie kan udtrykke, og derved lit efter lit at antage den høie Manddannelselse, der ligemeget vil gavne og pryde Manden. End tilføiedes i denne Anledning, at det forhøiede Værd og den sande Prydelse, som Lærdom giver Mennesket, ei engang er dem ubedkommende, der ikke egentlig bestemmes til Studeringer; thi jo mere Lyset udbreder sig, desto mere nødvendigt bliver det for ethvert velopdraget Menneske, i det mindste at have et Ansrag af videnskabelig Dannelselse; og desuden gavne Videnskaberne ikke blot ved det rige Forraad af alnyttige Kundskaber, de skænke deres Dyrkere, men ogsaa ved det Præg af Sindighed, den Færdighed i at tænke, det Lyg og den Orden i Begreberne, den rigtige Taft i Dømmekraften, den fine Følelse og skærpede Smag for det Skønne og Edle, som de efterlade i Siælen; ved den Humanitet, Tæffelighed og Ynde, som de meddele Menneskets Tænkemaade og hele Adfærd, og som egentlig characteriserer den dannede Mand.

Derpaa opmuntredes Skolens Disciple til at erkiende, paaskønne og benytte den herlige

Leilighed til gode Kundskaber og nyttige Færdigheds Erhvervelse, som nu tilbødes, men, i Ungdommen forsømt, forgieves vilde faldes tilbage, naar Mandommens golde Høst engang var kommen; de erindredes tillige om, at der gives endnu noget vigtigere og nødvendigere end Videnskab og Duelighed — Sædelighed og Dyd; at den, som ikke tillige er adlet ved Dyden, forgieves pryder sig med Lærdom og Kundskaber, hvilke i hans Eie endog snarere maae ansees for en Ulykke; heraf Anledning til at indskærpe Lærere og Opdragere Vigtigheden af Ungdommens moraliske Forædling; kun alt for ofte saaes formedelst dennes Forsømmelse de fortræffeligste Naturanlæg at udarte, og det Træ, som vilde have bragt med de rigeste og skønneste Frugter, hvis en flittig Urtegaardsmand itide havde afskaaret de vilde Skud og borttaget det Kræftagtige, at vantrives, henvisne og døe.

H. H. tilbageførte endelig det Hele som i et Resultat til den Sætning, hvorfra han var gaaet ud:

Lærer dem det som Børn, hvoraf de engang kunne have Nytte som Mænd, og sluttede med passende Opmuntring til Skolens Lærere.

Herpaa indfattedes og Inkonsekedes Rector. Degeen, hvilken nu selv fremtraadte, og fuldendte Høitideligheden med en Tale, hvis Indhold gif ud

paa at vise, hvor vigtig Egnernes Prøvelse er ved Valget af den videnskabelige Bane c).

IV. Necrologie.

Den 6 Febr. 1807 døde, 87 Aar gammel, forhen-
værende Conrector ved Slagelse Latinskole, Mag.
Niels Borch. Han var fød 1720, og blev i
Aaret 1742 dimitteret fra Slagelse Skole af Rec-
tor Nyholm. Efterat have været Hører i tre Aar,
tog han Magistergraden 1749, og tjente som Con-
rector ved Slagelse Skole i 44 Aar. Flere Efter-
retninger om ham findes i Dagen No. 30 1807
og Politievennen No. 464.

Den 19 Mart. 1807 døde, 30 Aar gammel,
Overlærer ved Nakskov Middelskole, Hans Hen-
rik Bering. Han var fød 1776 i Gylling i Aar-
huus Stift, hvor hans Fader, Ped. Laur. Bering,
var Præst. I Aaret 1794 dimitteredes han fra
Aarhuus Latinskole. 1797 tog han theologisk Em-
bedsexamen. Efter 3 Aars Forløb blev han In-
specteur i Hr. Secret. Schouboes Institut, paa

c) Da Rummet ikke tillader, i dette Hæfte at meddele
Læseren noget Udtog af denne Tale, maa et saadant
være det næste forbeholdet.

hvilken Post han befandt sig, da han under 5 Dec. f. A. allernaadigst blev beskikket til Overlærer ved Middelskolen i Nakskov.

V. Skolekrifter.

1. Historisk Udsigt over de Programmer, som ere blevene udstædte i Anledning af den aarlige offentlige Examen ved Kjøbenhavns Cathedralskole siden dens endelige Reform a).

Til Skole-Examen i Octbr. 1803 blev indbudet ved et latinsk Program af daværende constitueret Rector Mag. L. Nissen, under Titel: *Argumentum Choephorarum Æschyli et Electræ Euripidis; adjecta est interpretatio actus secundi Electræ Sophoclis.*

I det følgende Aar 1804 skede Indbydelsen af daværende Overlærer i Mathematik og Physik, Lindrup, ved et latinsk Program: *de via et ra-*

- a) I Aaret 1801; thi endskjønt den nye Undervisningsform allerede tog sin Begyndelse den 20 Nov. 1797, saa bleve dog de første Aar anseete som *Probeaar*, og først under 2 Octbr. 1801 fik Skolen et eget Reglement.

tione disciplinas mathematicas in scholis et literariis et popularibus, partim eadem partim pro diverso eruditionis fine diversa sequenda, nec non de ordine, quo singulæ matheseos partes pro diverso institutionis scopo in scholis exponenda sint.

Programmet for 1805, forfattet af Overlærer Munthe, findes anmeldt i disse Annalers første Aargang, første Hæfte S. 183 og det for 1806, udstædt af Overlærer og Profess. Krogh og Meier, er indrykket sammesteds 4 Hæfte S. 224 ff.

2. Historisk Udsigt over de Taler som ere blevene holdte, og de Programmer, som ere blevene udstædte ved Christiania Cathedral-Skole siden dens Reform.

Den 6 Januar 1800 blev, i Anledning af Christiania Cathedralskoles nye Indretning, af daværende Skolens Rector, Dr. Theol. og Prof. Treschow, holdten Tale, hvori han viste: hvad Lærdom kan virke til den sande Wiisdoms eller Oplysnings Udbredelse, og hvorledes Planen til denne Læreanstalt derefter er indrettet. Denne Tale er trykt i 15 Hæfte af Hermoder, og anmeldt i No. 46 af lærde Efterretning. for 1804.

Programmet, hvori Conrectoren, Mag. Kofsted, havde indbudet til Solenniteten, handlede om Christiania Cathedralskole og dens Midler i forrige Forfatning. Rezenseret i No. 24 af lærde Efterretning. for 1800. Den opførte Cantate var af Cantor Flintenberg.

Den 2 April 1802, som Marsdagen efter det navnkundige Søslag ved Risbenhavn, holdt Hr. Prof. Treschow til sammes Minde en Tale, som gik ud paa at bevise: at den Handling, hvis Minde da heligholdtes, baade i sig selv og formeddelt sine Marsager og Følger, virkelig er af saadan Vigtighed, at vore Følelser af den strengere Fornuft selv maa blive billigede. Denne Tale er udgiven for sig selv.

Paa Kongens Fødselsdag 1806 blev af H. Høiærværdighed Hr. Biskop Bech paa Cathedralskolens Høresal holdt en Tale om, det ægte Fædrelandsfind, hvilken er trykt baade for sig selv og i Universitets- og Skole-Annaler for 1806 2det Qvartal.

Til denne Høitidelighed blev iudbudet ved et i Skoleraadets Navn udstædt, men af Overlærer, nu Rector, Amberg i Lapidarstiil paa Latin, med en tilføiet dansk Oversættelse, forfattet Pro-

gram, hvis Hovedidee gik ud paa, at vi meest levende føle vore egne Aar, ved at sammenligne dem med Andres. Anmeldt i Univ. Annal. for 1806. 1ste Kvartal, hvor ogsaa den i denne Anledning af Hr. Etatsraad Falsen forfattede Cantate findes indrykket.

I Anledning af den offentlige Prøve, som ifølge §. 37 af Reglementet for Christiania Cathedralskole foretoges med dem, der skulde udgaae af Skolen, for at drage til en høiere Undervisningsanstalt, og som for disse da kom istedet for Examen artium, blev af Skoleus nuværende Rector, Prof. Rosted, i Maret 1804 holdt en Tale, hvori han søgte at vise, hvilke Egenskaber den maa besidde, som kan fortjene Navn af en sand Videnskabsdyrker. Denne Tale findes i Egeria 2 Aargang 1 Bind.

De Programmer, ved hvilke der siden Skoleus forandrede Indretning, ifølge §. 34 i ovenmeldte Reglement, til de offentlige Examina i September Maaned er indbudet, ere følgende:

1800 af da værende Rector, Professor Treschow, hvilket gik ud paa at bevise: at Fædrelandets Forsvar ei ganske burde overlades til visse Folk eller en vis Stand alene, og at de gymnastiske Øvelser, ved

Læreaanstalterne altid burde være dette Maal underordnede.

1801 af Conrector Rosted, om de sædvanligste Marsager, hvorfor saa mange bestemmes til Studeringer, som ikke have naturlig Bequemhed dertil.

1802 af Overlærer Amberg, om de lærde Sprog's Vigtighed i vor Opdragelse.

1803 af Overlærer Kasmußen, om Vigtigheden af den mathematiske Videnskabs Foredrag i enhver større Undervisningsanstalt.

1804 af Overlærer, nu Professor Krog Meier om Religionsundervisningens Diemed i de lærde Skoler's øverste Klasse.

1805 af Overlærer Flor, hvori han gennemgaaer de Tvivl og Indvendinger, som kunne gjøres imod Naturhistoriens Studium, og imod dens Anvendelse som Læregjenstand i Skolerne, med en, som Anhang tilføiet Fortegnelse over de beste naturhistoriske Skrifter i det Deichmanske Bibliothek. Anmeldt i U. og Sk. Annalerne for 1806 1ste Qvartal.

1806 af Rector, Prof. Rosted, om Undervisningen i Modersmaalet, som en meget vigtig Deel af den studerende

Ungdoms Undervisning i Skolerne. Indført i Annalerne for 1806 4de Kvartal.

IV. Blandede Efterretninger.

Ved allerhøieste Resolution af 16 Jan. 1807 ere, formedelst den ved nærmere Undersøgelse befundne Nødvendighed af nogle nye Biekets Oplæggelse m. v., til Skolebygningens Istandsættelse i Aalborg endnu bevilgede 185 Rd., foruden de 3500, som under 12 Septbr 1806 (see disse Annal. 1ste Aarg. 2det B. S. 144) dertil vare anviste.

Under 6 Febr. s. A. er Sognepræsten i Bessestad paa Island for Besørgelsen af Ministerialia ved Latinskolen sammesteds allernaadigst tillagt en aarlig Gratification af 16 Rd. af bemeldte Skoles Kasse, indtil Vacance foresalder ved Reikevig Domkirke, da det Dompræsten sammesteds ved Reglement af 29 April 1785 tillagte Emolument af 24 Rd. skal gaae over til Præsten for Bessestad, og den Gratification af 16 Rd., som denne nu bevilges, ophøre.

Universt. og Skole-Annaler. 1807. 4 B. R

Under s. Dat. har Hs. Majestæt allernaadigst tilladt, at den fra sit Embede ved den lærde Skole i Roeskilde den 5 Sept. s. N. i Raade entledigede J. D. W. Giemse maa, naar han bestikkes til Kirkesanger og Skolelærer til St. Jørgens og St. Jbs Menigheder sammesteds a), fremdeles beholde de ham af forbemeldte Skoles Kasse tillagte Bartpenge, indtil han maatte erholde noget bedre Levebrød.

I Aarene 1791 til 1805 (inclus.) er i de Sorø Academie tilliggende Skove, foruden de Besaaeninger, som have fundet Sted, følgende Antal af unge Træer udplantet:

Egetræer 31,041.

Bøge 407,245.

Alnbøge 4,300.

Aske 9,620.

Elle 22,774.

Birke 35,535.

Pile 47,880.

Alhorn 850.

Fyrre 63,374.

Grane 16,883.

Birketræer 7,230.

---

a) Dertil er han nu allerede bestikket.

D.

Universiteter og Høiskoler i
Almindelighed.

I. Blandede Efterretninger.

i Italien.

Neapel.

I Novbr. 1806 er det hørværende Universitet paa ny bleven organiseret, Hovedgrenene af de Videnskaber, som paa samme foredrages, ere: Jurisprudens, Theologie, Medicin, Philosophie og Naturvidenskab. For Jurisprudensen ere bestemt; tre Professurer for den romerske Ret, en for Criminalretten, en for den canoniske og en for den neapolitaniske Ret. Theologien har kun to Professurer, een for den dogmatiske Theologie og Bibelforklaringen, og een for den religiøse og filosofiske Moral. I det medicinske Fag er en Professur bestemt for den theoretiske, en anden for

Den praktiske Medicin, en for Anatomien, en for Physiologien, en for Accouchementsvidenskaben, en for den pharmaceutiske Chemie og en for Botanikken. Philosophien er fordeelt i 5 Professurer: en Professor docerer Logiken og Mathematiken, den anden den lavere Mathematik, den tredje den høiere Mathematik, den fjerde Experimentalphysikken, den femte Astronomien. I Naturhistorien er bestemt en Professor for Chemien, en for Mineralogien og 2 for Zoologien. Desuden blive endnu 6 Professurer oprettede: for Handelsvidenskaben, for Diplomatiken, den gamle og nye Weltalenhed, det græske, hebraiske og de orientalske Sprog. Alle gives bort efter Concurſ.

(Af Hall. Allg. Litt. Zeit. Intell. No. 11. Febr. 1807).

---

2. Frankrig.

Prinds August af Preussen, der opholder sig i Nancy (Febr. 1807), besaae nylig Lycæum sammesteds. Directeurerne modtog ham, og førte ham til det Sted, hvor Eleverne vare opstillede compagnievís. En af Eleverne holdt en Tale til Prindsen, og takkede ham i sine Medskolarers Navn for dette Besøg.

Prindsen svarede i meget smigrende Udtryk, og forsikrede iblandt andet, at han aldrig skulde forglemme den Edelmødighed, Lycæum i Nancy havde vist mod de preussiske Krigsfanger. Derpaa manøvrede Eleverne en Time for Prindsen.

3. Østerrig.

Presburg.

Ifølge en bekjendtgjort allerhøieste Resolution er ved det kongl. Universitet i Pesth og ved alle Akademier i Ungarn bleven oprettet en egen Lærestol for det græske Sprog og Litteratur.

Overhovedet er en nova Ratio Educationis for Ungarn under Pressen.

(Af Hall. Allg. Lit. Zeit. Intell. Bl. No. 144. Oct. 1806).

Man vil nu ogsaa i Ungarn, i alt, hvad der ikke angaaer den egentlige Religionsundervisning, sætte det evangeliske Skolevæsen aldeles paa samme Fod, som det catholske, hvorom en Hofbeslutning udgaaet til Statholdereskabet sub No. 1280. 1806

og under 8 April befordret til Superintendentn:
ren.

(Hofbefalingen er indrykket i Hall. Allg. Lit. Zeit. 1806.
Int. Bl. No. 144).

Nygtet om et protestantisk Academies Oprettelse i Ungarn synes ei ugrundet. Der har allerede længe været talet om, at man ønskede at forbyde de protestantiske Theologer i Ungarn at besøge udenlandske Universiteter. Saa mange udenlands fra tilbagevendte Candidater, som ikke bruge Forsigtighed i deres Utringer, og stundom have en meget eensidig og forskruet Dannelse, have opvaft en ugunstig Fordom mod de tydske Universiteter, og gjort Protestantismen selv mistænkt. Ubilligt var det imidlertid, fra nogle Særhoveder at slutte sig til alle. Forresten ere der store Hindringer iveien for Oprettelsen af et protestantisk Universitet i det østerrigiske Monarkie. Om man endog kunde tilveiebringe den nødvendige Sum, hvorom man nu for Tiden kan tvivle, saa tale, i det mindste for Ungarn og Siebenbürgen, positive Love derimod.

(Af Hall. Allg. Lit. Zeit. Intell. Bl. No. 11. Febr. 1807).

Mangelen paa theologiske Candidater blandt Protestanterne i Ungarn bliver stedse mere paafaldende og trykkende. Selv de bedre Menigheder, som den i Exeris, maae lede længe, inden de kunne finde en blot nogenlunde duelig Præst. Ogsaa i vore Lande begynder den oeconomicke Interesse at blive den overstherkende; deraf kommer det ringe Antal af unge Mennesker, som opofre sig den theologiske, høist utafnemmelige, Stand. Det vilde blive en Ulykke for Culturen i vore Stater, hvis det — hvorum man taler stærk — skulde blive de ungerske og siebenburgske Protestanter forbudet, at besøge udenlandske Universiteter. I Ungarn er ogsaa en stor Mangel paa duelige lærde Skolemænd.

(Af Hall. Allg. Lit. Zeit. Intell. Bl. No. 11. Febr. 1807).

W i e n.

Bed Universitetet i Wien er det forbudet alle Professorer i Lovkyndigheden, i Statshuusholdnings- og Handelsvidenskaberne, offentligen at udgive Kritiker over Finanzplaner.

(Af Neue Leipz. Lit. Zeit. Aug. 1806. Intell. Bl. No. 36).

Ved samme Universitet er for kort siden bleven oprettet en Lærestol i Religionsvidenskabene for Philosopher. Hofcapellan Frint i Wien er den første Professor ved denne Lærestol.

(Af Neue Leipz. Lit. Zeit. Juli 1806. Intell. Bl. No. 53).

Efter Forlydende forestaae Studievæsenet i næste Skoleaar nogle Forandringer. Saaledes skal det f. Ex. allerede være besluttet, at Lærestolene ved de sex nederste latinske Skoler, der hidtil vare besatte med verdslige Professorer, for Fremtiden skulle forsynes af Geistlige. Mavnlig skulle for det næste Aar de ved St. Anna Gymnasium ansatte verdslige Professorer i Humaniora afskediges eller paa anden Maade befordres, og deres Pladse indrømmes Benedictiner-Munke.

(Af Allg. Zeit. 1807. No. 91).

Formularen, hvorefter Ansøgning indgives om og Bevis udstædes for Laan af forbudne Bøger af det keiserlige Bibliothek i Wien, er følgende:

Unterzeichneter ersuchet eine hochlöbl. k. k. Polizei-Hofstelle um Verabfolgung des verbotenen Buches:

Zu alleinigen Gebrauch, als wofür er sich, und daß er gedachtes Buch auf keine Weise weder

zum Lesen noch als Eigenthum einem andern ueberlassen wolle, unter Dafürhaltung verbürget.

Wien, den

N. N.

(Af Udgiv. Journal paa en Reise igiennem Tyskland, Italien og Frankrig).

Prag.

Følgende er et Omrids af Studieplanen ved Universitetet i Prag. Skole- eller Gymnasial-Undervisningen varer — sieldne Tilfælde undtagne — i 5 Aar, af hvilke ethvert har sit eget Navn af de i det foredragne Gjenstande. Saaledes hedder det første af dem endnu Principia, det andet Grammatik, det tredie Syntax, det fjerde Rhetorik og det femte Poesie. Efter denne Gymnasial-Undervisning staae de philosophiske Høresale, som Indgangen til den academiske Løbebane, aabne for enhver. Disse philosophiske Collegia maae besøges i 3 Aar, af hvilke igjen ethvert Aar, ligesom ved Gymnasierne, har sit eget Navn. Det første fører Navn af Logiken, det andet af Physiken, det tredie af Metaphysiken.

Naar en Student har lagt disse tre Aar tilbage, (som lettelig kan sees af de Attester, som han efter ethvert Halvaars Prøve faaer af Directoren); kan han uhindret tiltræde det saakaldte Brød-

Studium. Den, som vælger Theologien, maa frequentere Collegier i 4 Aar. Den, som vil studere Lovkyndigheden, maa besøge Forelæsninger i 4 Aar.

Lægevidenskaben høres offentlig foredraget i 5 Aar.

NB. Ethvert af disse Aar inddeles i tvende Cursus, nemlig Sommer og Vinter-Cursus. Ved Enden af ethvert af disse Cursus maa Studenten aflægge en offentlig Prøve over de foredragne Materier; hvis ikke, tillades det ham ei. at studere videre.

(Af Neue Leipz. Lit. Zeit. Sept. 1806. Int. Bl. No. 42)

4. T y d s k l a n d.

W ü r t e m b e r g.

I Kongeriget Würtemberg er ikke alene den fordums Minister for det kirkelige Departement, (nu Hr. Statsminister von Mandelsloh) udnævnt til Overcurator for Universitetet i Tübingen, og den fordums Præsident i Overstudiedirectionen, (som ogsaa det geistlige Seminarium i Stuttgart, de nedre Seminarier, der skulle forenes i Denkendorf og Maulbronn, og Gymnasiet i

Stuttgard alene ere underordnede), nu Hr. Geheimeraad von Spittler, ligeledes udnævnt til Universitetets Curator, men endog anordnet, at Forslagene til at besætte de ledige Professurer skulle for Fremtiden forelægges Kongen selv af Curatorerne under Correspondence med Overstudiedirectionen; at de theologiske Candidater, ikke mere som hidtil skulle bruges som Capellaner, førend de ganske have tilendebragt deres theologiske Curfus og overstaaet Consistorialexamen; at kun de, som i det mindste i 2 Aar have studeret ved Universitet i Tübingen, maae melde sig om ledige Pladse, til hvilke der udfordres Studier, eller blive examinerede. Fra den sidste Lov kan Dispensation alene gives umiddelbar af Kongen.

(Af Neue Leipz. Lit. Zeit. Nov. 1806. Intell. Bl. No. 53).

Erlangen.

Universitetetsfægtemesteren Koux har til Brug ved sin Undervisning i Gymnastiken, hvorover han har isinde at udgive et eget Værk, faaet anvist en stor Plads, indhegnet med Brædder.

(Af Neue Leipz. Lit. Zeit. Nov. 1806. Int. Bl. 53 Stück).

For Universiteterne Erlangen, Frankfurt og Halle er oprettet en Anstalt under Navn af akademisk Betalings-Commission, hvis Hensigt er at afværge saavel den for Studerende saa skadelige Gield, som den Forlegenhed, hvori Studerende kunne komme. Af de Penge, som af Forældre eller Børgere betroes Commissionen, faaer den 5 pro Ct. til Remuneration.

(Af Neue Leipz. Lit. Zeit. Int. Bl. 49. Octbr. 1806).

Leipzig.

Strax efter det nye Rectorats Begyndelse bleve de Studerende og alle til Universitetet Henhørende ved tydske og latinske Befjendtgjørelser eftertryffeligen formanede til tilbørlig Rolighed og Stilhed ved fremmede Troppers Ind-, Gjennem- og Udmarsch, ligesom og til at afholde sig fra alle ubesøiede Domme over de krigførende Magters Forhold. Desuden var det at haabe af vore Medborgeres bekiendte Kiærlighed til Orden og Sædelighed, at de aldeles ikke vilde tage en saadan Andeel i de offentlige Anliggender, som var deres Bestemmelse uvedkommende, eller vilde sætte deres egen Sikkerhed i Fare.

Denne Forventning blev snart retfærdiggjort ved den under 13 Octbr. derpaa fulgte Indmarsch og tildeels Gjennemmarsch af de franske Tropper under Rigmarschal Davousts Commando; og med den meest grundede Tillid til den ophøiede Beskyttelse, som Hs. keis. kongl. Majestæt Napoleon forunder alle videnskabelige Anstalter og deres Medlemmer, holdte Lærerne, især ved den uforstyrrede Kolighed, som herskede i alle academiske Bygninger, det for Pligt, at begynde og uafbrudt at fortsætte de allerflestes Forelæsninger paa den længe iforveien bestemte Dag, den 20 October. Ogsaa kom ikke alene de fleste i Forveien bortreiste Studenter snart igjen tilbage, men adskillige, selv nogle, som havde havt isinde at gaae til andre Universiteter, foranledigedes af Omstændighederne til at lade sig indskrive ved dette Universitet.

(Af Neue Leipz. Lit. Zeit. Intell. Bl. 49. Octbr. 1806).

W i t t e n b e r g.

Den 22 Octbr. 1806 holdt Keiser og Konge Napoleon sit høitidelige Indtog, og modtog naadigen de Vresbevisninger, som Hr. Professor

Schröckh i de Deputeredes Navn fra samtlige derværende Collegier udtrykkede i en kort Tale. Den offentlige Gudstieneste blev ganske afbrudt i Wittenberg, da Kirkerne anvendes til militair Brug, saa at fra den 25 Søndag efter Trin. eller den 23 Novbr. af Communions-Acten maatte holdes i Generalsuperintendentens Auditorium, indtil den offentlige Gudstieneste igjen kunde komme i Gang, i hvilken Høresal ogsaa Ordinationer, Vielser og Barnedaab maatte holdes. Kirkekarrene og andet Tilbehør i Byens Kirke, som vare af Sølv, bleve røvede Natten mellem 22 og 23 Octb. ved voldsomt Indbrud i Sacristiet.

(Af Neue Leipz. Lit. Zeit. Nov. 1806. Int. Bl. No. 54).

Göttingen.

Bed Universitet her var Antallet af de Studerende:

1804	Michelsdag	=	704.
1805	Paaske	,	674.
	Michelsdag	,	637.
1806	Paaske	,	548.

(Af Neue Leipz. Lit. Zeit. Septbr. 1806. Intell. Bl. No. 42.)

Churhesfen.

I det Churhesfiske skal det efter en Befiendtgjørelse af 24 April 1806 ikke tillades de Indfødte, som studere Medicin, at practisere, med mindre de have studeret tre fulde Aar paa et hesfisk Universitet, og der promoveret.

(Af Neue Leipz. Lit. Zeit. Sept 1806. Int. Bl. No. 41).

---

5. Holland.

Ved et kongl. Decret af 28 Jan. 1807 Artik. 3, er bestemt, at Universitetet i Leiden skal have Navn af det kongelige hollandske Universitet. Der skal tages de nødvendige Forholdsregler for at forskaffe denne høie Skole den største Glands og Berømmelse. Ministeren for det Indre paaligger det, at levere en omstændelig Rapport over de Midler, som kunne bidrage dertil; og i denne Rapport skal han tillige navnlig omhandle et Professorat i den politiske Deconomie og i Statistiken.

(Af Allg. Zeit. Febr. 1807. No. 53).

---

6. Engelland.

Ved begge de engelske Universiteter ere nu nogle Forandringer trufne, som fortjene at bemærkes.

I Oxford er Prøvelsen for dem, som ville promovere, bleven meget skærpet. Ogsaa venter man et nyt Statut, efter hvilket enhver, som vil blive Baccalaureus, maa udholde to offentlige Prøvelser, den ene i Philologien og den anden i de høiere Videnskaber, begge inden et Tidrum af 2 Aar. En anden Nyhed er den, at nogle derværende Lærde have forenet sig om at udgive en kristelig Journal.

I Cambridge er der stiftet et nyt Collegium, Downing College, i hvilket ogsaa skal blive paadrevet den hidtil paa de engelske Universiteter forsømte Lægevidenskab. Collegiet, paa hvis Bygning der nu skal begyndes, faaer, foruden en Master eller et Overhoved, en Professor i den engelske Lovgivning, en Professor i Lægevidenskabslæren og 16 Fellows, af hvilke kun to skulle være Theologer, men de øvrige Jurister og Medicinere. Sex Pladser ere allerede bortgivne.

(Af Hall. Allg. Lit. Zeit. Sept. 1806. Int. Bl. No. 117).

7. - R u s l a n d.

1. Indretning af et juridisk Academie
i St. Petersborg.

Allerede Peter den Store havde ved den oprindelige Stiftelse af Junkerinstitutet den Hensigt, efter Tidernes, daværende Omstændigheder, at forskaffe unge Adelsmænd, som opofrede sig til den civile Tjeneste de nærmeste Midler til Forberedelse til i Tiden at beklæde Embeder. I samme Hensigt blev ogsaa i Aaret 1797 ved Senatet i St. Petersborg oprettet en Junkerskole. Men da de juridiske Gjenstande kun udgjorde en meget liden Deel af Læregjenstandene i samme, saa blev, omtrent for 4 Aar siden, en nye Omdannelse af dette Institut anordnet, efter hvilket Retslæren skulde være Hovedlæregjenstanden. Der blev ogsaa udkastet et nyt Reglement — men derved blev det, uden at erholde videre Stadfæstelse, fordi det hele Project blev erkjendt for utilstrækkeligt ved den store Udvidelse af Forholdsreglerne for Almeenoplysningen. Jo mindre nu under disse Omstændigheder hiin Indretning svarede til sit Djemeed: i Rusland at danne duelige Folk til Lovkyndigheden, da de i Planen til dens Omdannelse indbefattede Læregjenstande i de tre første Klasser, saasom: russisk Retskrivning og Grammatik, Regnekunst, Geo-

Unversit. og Skole-Annaler. 1807. 4 B.   £

graphie og Historie, udgjorde Hovedundervisningen i alle Kreds-skoler og Gymnasier, jo større var Trangen til en højere Skole, hvis Hensigt skulde være at danne praktiske Jurister og Forretningsmænd. En Memorial af Justitsministeren, som den $\frac{1}{2}$ Aug. 1805 erholdt allerhøieste Approbation), bevirkede derefter Indretningen af et nyt juridisk Academie i St. Petersborg efter følgende Plan:

1. Gjenstanden for denne Retslærens højere Skole bestaaer i unge Menneskers endelige Dannelse, som have studeret paa Universiteter eller Gymnasier, og i sammes Forberedelse til Embeder i det juridiske Fag.

2. De, som skulle optages, maa først underkaste sig en Prøvelse, og kunne fremvise roesværdige Vidnesbyrd fra Universiteterne eller Gymnasierne, førend de blive indladte til Prøven.

3. Studenternes Antal er bestemt til 25. Studiet i denne høje Skole varer 3 Aar. I disse bliver lært:

I det første Aar:

1) Naturretten. 2) Den romerske Ret (Institutionerne og Pandecterne). 3) Retsformernes almindelige Theorie og den praktiske Retspleie. 4) Rets-Encyclopædien og de øvrige Nationers Love.

I det andet Aar:

- 1) Begyndelsesgrundene til den russiske Ret.
- 2) De almindelige russiske Love. 3) Fortsættelse af Retsformerne. 4) Fortsættelse af Rets-Encyclopædien.

I det tredie Aar:

- 1) Fortsættelse af Retsformerne og den praktiske Maade af Retspleien paa Retsstedet ved Domstolene. 2) De almindelige og partielle russiske Love. 3) Fortsættelse af Rets-Encyclopædien.

4. Saasnart Studenterne indtræde i dette Institut, blive de anseete som staaende i virkelig Tjeneste, og erholde aarlig en Gage af 300 Rubler.

5. Efterat de her have endt deres Studeringer og erholdet roesværdige Bidnesbyrd, blive de fortrinligviis for andre ansatte ved Domstolene med en Collegie-Secretairs Rang, skjønt i Begyndelsen i lavere, saa dog i saadanne Poster, som fordre udmærkede Retskundskaber. Indtil de ansættes i saadanne Poster, trække de deres forrige Gage af 300 Rubler, og beskæftige sig i Justitsministerens Departement.

6. Til Læreforedragene faae, foruden det fastsatte Antal Studenterne, ogsaa andre unge Folk Udgang, som ikke staae i Tjenesten; forresten nyde disse, ligesom hine, alle Studenternes øvrige Fordele; den aarlige Gage undtagen. Ogsaa kunne

alle Embedsmænd uhindrede bivaane Foredragene, efterat de have erhholdet Tilladelse dertil af Professorerne.

7. Professorerne, hvoraf der overhovedet ere ansatte 4, og af hvilke enhver nyder en aarlig Gage af 1500 Rübler, danne et almindeligt Udskud til at raadslaae om den bedste Orden, hvori de anviste Gjenstande kunne foredrages, og forelægge Justitsministeren deres Udkast til Prøvelse.

8. Ved Enden af ethvert Tertial, eller hver fjerde Maaned, indleverer dette Udskud til Ministeriet en Rapport over de Studerendes Fremgang, som sidenefter bliver forelagt Keiseren selv.

I Henseende til det endnu staaende ovenomtalte Junker-Institut er endnu bleven bestemt: at de Junkere, Pensionnærer og Elever, som befinde sig i samme, skulle, efter den Duelighed, som de vise i en med dem anstillet Prøve, deels ansættes i Tienesten med Rang med en Collegie-Junker, deels paa Kronens Bekostning antages i Gymnasier eller Kreds-skoler. Fremdeles bliver det ved samme ansatte Personale, dersom det ei kan placeres ved det nye oprettede Institut, aflagt med Pension; Huset, som nu indbefatter Junker-Institutet, gjort ganske ryddeligt, og med alt Tilbehør overgivet Commissionen for Lovens Redaction til fuldkommen Disposition, og denne forenet med det nye Institut. I Henseende til det sidste er

endnu i Særdeleshed bleven fastsat: at i Fremtiden Professorernes Antal, som, den romerske Ret undtagen, maae foredrage alle de øvrige Læregjensstande i det russiske Sprog, saavidt muligt skal forøges og Institutet i det Hele mere udvides, saa at det kan indbefatte et fuldstændigt juridisk Facultet. Dets Status beløber sig for nærværende Tid ialt til 18000 Rubler.

(Af Der Freimüth. 1806. No. 196).

2. Stadfæstelse af Universiteterne i Moskwa, Kasan og Charkow.

Høftidenderne af 9de, 11te og 12te Mai 1805 indeholde Stadfæstelses-Acterne for de keiserlige Universiteter i Moskwa, Kasan og Charkow. De ere alle overensstemmende med hinanden i eet og alt, endog i Underskriften, som er af samme Dato, undtagen Indledningen. Her følger derfor kun den første, og af de øvrige to Indledning, som et Bidrag til Historien af disse Instituters Oprindelse.

Stadfæstelses-Act for det keiserlige Universitet i Moskwa.

Vi, Alexander den Første, af Guds hjælperige Naade Keiser og Seloverher over alle Russer ic.

I det vi henvende Vores særdeles Opmærksomhed paa det keiserlige Universitet i Moskwa, som over et halvt Aarhundrede har bidraget saa meget til at danne duelige Subjecter for Statens Tjeneste, til Kundskabers Udbredelse, og især Modersmaalets Fuldkommenhed, have Vi fundet for godt, herved at bevidne denne Ruslands høie Skole Vor høitidelige Tak, og at give samme nye, og med Nutidens Oplysning mere passende, Rettigheder og Fortrin. Naaden, hvorpaa den existerede, som i Aaret 1755 blev den foreskrevet af dens Durchlauchtigste Stifterinde, Vores Oldermoder, den store Frue og Keiserinde Elisabeth Petrona, Høiselig Ibhukommelse, blev siden efter, paa Videnskabernes store Beskytters, den virkelige Kammerherre Schuwalsows patriotiske Forestilling, forändret, og, efter Omstændighederne og de Studerendes tiltagende Antal, ved Monarkerne, Vore Forfædres, Mildhed mere udvidet.

Vi bevilge det moskauske Universitet, efter som Vi ønske at sætte denne velgjørende Indretning paa en urokkelig Grundvold, og at give den nye Midler til at vise sin Virksomhed, en ny og mere udvidet Form, og stadfæste sammes Existence for Os og Vore Efterkommere. Til dette Dje medes Opnaaelse forordne Vi, som følger:

1. Det keiserlige Moskause Universitet skal vedblive at være et Selskab af lærde Mænd, som dirigeres under Borens umiddelbare Bestyrelse efter det Reglement, som Vi under Dags Dato have udstædt.

2. Ved samme bliver underviist saavel i de almindelige, ethvert Menneſke uundværlige Videnskaber, som i de særdeles, der tiene til at danne Statsborgere til Statstjenestens forskjellige Grene, i deres hele Omfang.

3. Universitetet staaer under Almeenoplysnings- Ministerens Overbestyrelse, og bliver betroet til et Medlem af Overskoledirectionen, som den særdeles Omhu for samme og for sammes Lærefreds af os bliver overdraget.

4. Det har sin særegne Forvaltning, og nyder, i Hensyn til de andre Rets- Instanser, lige Ret med Collegierne.

5. Det har Ret til at optage andre lærde Personer blandt Bore Undersaatter eller blandt Udlændinge til Voresmedlemmer.

6. Det har Ret til at ophæve til Universitets-Grader eller Værdigheder, saasom til Candidater, Magistere og Doctorer, og at meddele Diplomer paa disse Værdigheder. De, som have erhholdet en af disse Værdigheder, blive, uden al videre Prøvelse, ansatte overalt i deres Fag.

7. Universitetet overlades det, uden at afvige fra Reglementet eller fra Dyrighedens Forskrifter, at affatte Special- og mere omstændelige Forordninger, som det dog først maa forelægge dets Curator, og igjennem ham Ministeren for Almenoplysningen, og oppebie sammes Stadfæstelse.

8. Universitetet har sin indre Retspleie, og alle Medlemmer af det, dets Underordnede og deres Familier, naar de boe paa Universitetet, staae under dets Befaling, saa at de Processer som en af Universitetets Medlemmer eller en Underordnet af samme har med en Privatmand eller et Selskab, bliver, naar den Anklagede hører til Universitetet, undersøgt og paadømt af Universitetsforvaltningen; Universitetets Dom kan alene appelleres til det dirigerende Senat. Men Processerne om urgrøligt Gods blive forhandlede og paadømte ved de dertil nedsatte Rets-Instantser, ligesom Universitetsforvaltningen efter anstillet Undersøgelse til behørig Sted henviser med Betænkning kriminelle Sager tilligemed de Skyldige selv.

9. Alt, hvad Universitetet forskriver fra fremmede Lande til dets Brug for lærde eller til Konster henhørende Gjenstande, som Instrumenter, Bøger, alle slags Maskiner og andre Konstsager, blive saavel til Søes som til Lands indførte uhindrede og uden al Toldafgiwt; og, for at undgaae

mulig Bessadigelse, aabnes de til Univerversitetet adresserede Rister ikke af Grændse-Soldamtet, men dette sætter alene et Stempel paa dem, og lader dem passere videre, med en Følgeseddel, at de paa Univerfitetet maa blive aabnede og undersøgte i Overværelse af en Magistratsperson.

10. Univerfitetet har fin egen Censur for alle de Bærker, som staae i Forbindelse med Videnskaberne og Litteraturen, hvad enten det selv eller dets Medlemmer udgive dem, ligesom for alle de Bøger, som det til sit Brug forskriver fra fremmede Lande. Ogsaa maa alle Bærker, som Privatpersoner i sammes District ville give i Trykken, førend dette skeer, indleveres til dets Censur.

11. Univerfitetet har Bogtrykkeriet og Bogladerne ganske under sin Disposition. I Bogtrykkeriet bliver Alt trykt, som efter Conseilets Mening er hensigtsmæssigt til at udbrede Kundskaber i dets District.

12. Alle Univerfitetets Bygninger og Professorernes Boliger blive, hvad enten de ere deres egne Huse eller de have dem til Leie, frie for Jndquartering og Jndquarteringspenge's Betaling, naar de beboes af dem selv personligen.

13. Univerfitetet har sit eget Segl med Rigets Waaben og denne Udskrift: Det keiserlige mostaufke Univerfitet's Segl.

14. Universitetets Correspondence er fri fra alle Afgifter, og alle Sager forhandles paa simpelt Papir.

15. De udenlandske Embedsmænd ved Universitetet kunne, uden at betale det mindste af deres Fornue til Kronen, igjen reise til fremmede Lande. Ved deres Ankomst til det russiske Rige tillades det enhver af dem, engang for alle, frit, uden al Soldafgiyt, at indføre, eller efter deres Ankomst at forskrive i Gods eller i Sager for 3000 Rubler, som Ejendom.

16. Universitetets Professores ordinarii staae i den 7de Rangklasse, Professores extraordinarii, Adjuncterne og de, som af Universitetet have erholdt Doctorværdigheden, i 8de, Magistrene i 9de og Candidaterne blandt Studenterne i 12te Rangklasse. Studenterne have, naar de ere optagne af Universitetet, Ret til at bære Kaarde; og de, som have udmærket sig ved deres gjorte Fremskridt i Videnskaberne og ved deres roesværdige Opførsel, erholde ved deres Ansættelse i Tjenesten Rang i 14de Klasse. Rector staaer, saalænge han beklæder dette Embede, i 5te Rangklasse.

17. Alle Universitetets Betjente, da de blive regnede i virkelig Tjeneste, erholde, efterat have foreviist det dem af Universitetsconseilet givne Vidnesbyrd, af Heroldiet Patent paa en Rang, overeensstemmende med deres Klasse.

18. Enhver Professor og Adjunct, som har tjent i sin Function i 25 Aar ulastelig og nidkær, bliver beæret med Benævnelse af udtjent, og nyder ved sin Entledigelse sin aarlige Gage paa Livstid som Pension af Universitetskassen, som han efter Behag kan fortære i eller uden Riget. Ligesaa nyder ogsaa enhver virkelig tjenstgjørende Professor, Adjunct og Lærer, naar han efter Universitetsconseilets Vidnesbyrd er befængt med en ulægelig Sygdom, som berøver ham Kræfterne til fremdeles at forestaae sit Embede, enten Halvdelen af sin aarlige Gage, eller ogsaa for sine udmærkede Fortjenester, paa Universitetets særdeles Anbefaling, sin hele Gage i Pension. I dette sidste Tilfælde uddeder Ministeren, paa Forestilling fra Curatoren, sig Borens Approbation.

19. Enkerne af Professorerne, Adjuncterne og Lærerne og deres mindreaarige Børn nyde enten engang for alle den Afdødes aarlige Gage, eller endog desuden endnu Pension. Fordringerne paa Pension blive saaledes inddeelte: naar Professoren, Adjuncten eller Læreren har tjent nidkær i sin Function ved Universitetet fra 5 til 15 Aar, saa nyder hans efterlevende Kone eller mindreaarige Børn, foruden Udbetalingen af den aarlige Gage, som kun een Gang finder Sted, den femte Deel af hans Gage; men naar den afdøde Professor, Adjunct eller Lærer har tjent ved Universitetet over

15 Aar, saa nyde de, foruden Aarsgagen, endnu den fjerde Deel i Pension. Konen og Børnene af en afdød Adjunct, Professor og Lærer, som ikke har tient i 5 Aar, udbetales kun Aarsgagen eensgang for alle, naar ikke den Afdødes særdeles og udmærkede Fortienester drage Universitetets Opmærksomhed paa hans efterladte Familie. I dette Tilfælde indgaaer Conseilet giennem Curatoren med Forestilling til Ministeren for Almeenoplysningen om den Pension, som, efter den Afdødes Fortienester, kunde tildeles dem, hvilken dog ikke maa overstige en Femtedeel af hans aarlige Gage.

20. Naar Enken igien indtræder i Egestanden, forfalder Pensionen til Børnene saalænge, indtil det yngste af dem har fyldt det 21 Aar. Ogsaa ophører Pensionen, naar Døttrene giorte sig, eller Sønerne blive ansatte, inden de have fyldt det 21 Aar.

21. Vi forunde det moskauske Universitet allernaadigst en aarlig Stats-Sum af 130,000 Rubler til dets Underholdning, som tertialiter maa blive det udbetalt forskudsvis paa Rigsstatmesterens Anvisning. Den Beholdning, som bliver tilbage efter Bestridelsen af alle i Staten anførte Udgifter, bliver fra Stats-Summen lagt til Deconomie-Summen for at bestride Universitetets uforudseete Fornødenheder; ligesom ogsaa den til Pension for Betjenterne og Enkerne bestemte Sum

og Kenterne af samme ikke maae blandes med nogen anden.

Da Vi paa saadan Maade ved Vor keiserlige Act stadfæste det keiserlige moskauske Universitet, og sikre sammes Velstand, saa haabe Vi, at Directionen og dens Medlemmer, af Iver for Opnaaelsen af Vore Hensiter, ikke vil tabe af Sigte, hvad der kan forskaffe dette Selskab en fuldkommen og uophørlig Virkekraft til Bedste for dets District, og hvad der kan komme Vore andre elskede og troe Undersaatter af enhver Stand til Nytte.

I denne Forventning have Vi, til Bevis paa Vor uforanderlige Villie, egenhændig undertegnet denne Act, og befaleet, at forsyne samme med Rigsseglet, og derpaa overgive den til Universitetet til evigt Gjemme.

Givet i St. Petersborg den 5 Novbr. 1804.

Originalen er af Hs. keiserlige Majestæt med egen høieste Haand undertegnet:

Alexander.

Contras. Ministeren for Almeenoplysningen

Greve Peter Sawodowsky.

Indledning til den anden Stadfæstelsesact for Universitetet i Kasan er følgende:

Vi, Alexander den Første, af Guds hielperige Naade Keiser og Selvherker over alle Russer ic. Vores durchlaughtigste Oldemoder, Krue og Keiserinde Elisabeth Petrowna, høilovlig Jhuskommelse, behagede, ved at betrade Ruslands store Omdanners Fodspor, iblandt andre berømmelige Gjerninger, ogsaa i Maret 1758 at oprette et Gymnasium i Kasan, og at tilstaae samme nogle Rettigheder, som det Moskause Universitet kort iforveien havde erholdt.

I det Vi have foretaget Os, med Hensyn til de Fremskridt, som de nuværende Tiders Dplysning have gjort, paa dette Sted at oprette et Universitet, paa det at denne velgjørende Anstalts Existenz for bestandig kan blive sikret, og alle mulige Midler kunne blive givne samme til Opnaaelsen af dets vigtige Djemed: at danne nyttige Statsborgere til Fædrelandets Tieneste og i samme at udbrede alle nødvendige Kundskaber, saa have Vi fundet for Godt, for Os og Vore Efterkommere at anordne følgende o. s. v.

Den tredie Stadfæstelsesact for Universitetet i Charkow, har følgende Indledning:

Vi, Alexander den Første, ved Guds hielperige Raade oc.

Da Vi gave Underviisningsvæsenet i Staten en ny Form, bemærkede Vi med inderlig Fornøielse den Rappen, hvormed Adelen i Slobodisk Ukraine, i det de allerunderdanigst androge om Oprettelsen af et Universitet i Charkow, ydede Staten til sammes Beste af deres egen Overflødighed en, Bores Erkiendtlighed og Efterkommernes evige Ihukommelse, værdig Gave. Det er Os behageligt, nu for stedse at stadfæste denne høiere Skoles Existentz, og at forunde den følgende Rettigheder og Fortrin.

(Af Hall. Allg. Lit. Zeit. 1805. Int. Bl. No. 102).

St. Petersborg, den 10 Sept. 1806.

Den for nogle Maaneder organiserede, under Chefen for Lovgivnings-Commissionen, Hr. Justitsminister, Fyrst Lapuchins og Hr. Senators Nowosilzofs umiddelbare Bestyrelse med samme forbundne juridisk practisk Læreanstalt blev den 31 s. M. høitidelig aabnet i Hs. Keis. Maje-

stats allerhøieste Nærvarrelse, og i Overværelse af Ministeriet, Conseilets og Senatets Medlemmer. Hs. keiserl. Majestæt fandt derpaa for godt, allernaadigst at høre paa en Tale, som blev fremsagt af den ældste Student ved denne nye Lærestalt, Bladislawlew, og det Foredrag, som Professorens i den russiske Rets Encyclopædie holdt over denne Videnskab. Derpaa behagede det Hs. Majestæt at lade sig forelægge Arbejderne af Lovcommissionens forskjellige Expeditioner, hvilke havde den Lykke at værdiges allerhøieste Tilfredshed.

Ved den nyligen aabnede juridiske Lærestalt ere endnu først fire ordentlige Professorer ansatte, nemlig: Dherr. Lodi i Naturretten og Moralen; Rukulnik i den romerske Ret; Tersch i den russiske Historie og Encyclopædie, og Turgeneff for et eclecticisk Cursus, hvis Dier med fornemmelig skal være at foredrage Eleverne en pragmatisk Oversigt over Lovcommissionens udfastede Arbejder. Man venter hvert Øjeblik paa en Professor for Retsmiddellæren og de praktiske Øvelser.

Enhver Student faaer, foruden fri Bolig, 300 Rubler i Gage og Rang i 1ode Klasse; efter 3 Aar bliver han med Gageforhøielse opflyttet i den følgende Rang, og fordeelt i Jusittdistricterne eller Ministerial-Collegierne.

Alle Forelæsninger holdes i det russiske Sprog. Planen og Diemedet for dette Institut bliver med det første i et Program Publicum udførligere meddeelt af dets Director, Referendarius, Statsraad og Ridder von Rosenkampff.

Lovcommissionens Arbejder gaae forresten fremad med stærke Skridt. Om nogen Tid turde vel en Deel af det første Udkast til General-Loven med Directoriets Discussions-Conference udkomme i Trykken, for paa denne Maade derom at indhente Formeeninge, saavel fra Provindserne, i Henseende til de Undtagelser, som nødvendigviis paa Grund af locale Omstændigheder bør finde Sted, som overhovedet fra Lovcommissionens Correspondenter og det juridiske Publicum.

(Af Neue Leipz. Lit. Zeit. Novb. 1806. Int. Bl. No. 54).

Charkow.

Den 29 Januar 1805 blev det nye Universitet her aabnet med stor Høitidelighed, i Overværelse af dets Curator, Senatoren, Greve Severin Potocki, som i denne Anledning holdt en latinsk Tale.

(Af Hall. Allg. Lit. Zeit. Oct. 1805. Intell. Bl. No. 55).

Vort Universitet er nu i fuld Virksomhed, omend skjønt det endnu til sin fuldkomne Organisation mangler det medicinsk-chirurgiske Facultet, thi det er efter dets første Plan inddeelt i følgende 5 Faculteter: 1) det philosophisk-historiske; 2) det philosophisk-moraliske; 3) det fysisk-mathematisk; 4) det medicinsk-chirurgiske, 5) det juridisk-politisk.

Efter den offentlig bekjendtgjorte Fortegnelse over Forelæsninger ved dette Universitet fra 1 Sept. 1804 til 1 Sept. 1805 holde for nærværende Tid 9 Professorer og 10 Adjunct-Professorer Forelæsninger i det latinske, russiske, franske og tyske Sprog.

(Af Hall. Allg. Lit. Zeit. Intell. Bl. No. 72. Febr. 1806).

M o s k a u.

Det herbærende Universitets Personale i Aaret 1804 var følgende:

Director over Universitetet og dets District, Michael Nikititsch Murawiew, Geheime-raad, Senator og Ridder; Rector, Etatsraad og Ridder Eschoratew, Professor i Historien.

Universitets-Conseilet: Rectoren; tre Decani for det medicinske, juridiske og philosophiske Facultet; en Syndicus; en Secretær og en Kasserer.

Professores ordinarii: i det juridiske Facultet 2; i det medicinske 3; i det philosophiske 3; tilsammen 13, Professores extraordinarii 7.

(Af Hall. Allg. Litt. Zeit. Intell. No. 55. Febr. 1805).

For Universitetet i Wilna og Gymnasierne i dets District er bleven anordnet en ny Uniform.

(Af Neue Leipz. Lit. Zeit. Septbr. 1806. Intell. Bl. No. 41.)

II. Dagens Løse i Pædagogiken.

(Af Journaler og offentlige Blade).

I. Sydskland.

(I Anledning af de nye systematiske Bærker over Opdragelsen af Herbart, Schwarz, Politz ic.)

„En Slægt, som ikke føler sig lykkelig, nærer og underholder den indre Deeltagelse for en vordende kraftig, mere sindig, og i det mindste paa indvortes Skatte rigere Generation. Pædagogiken har først i de senere Tider vovet at forsøge paa at skaffe sig en Plads blandt Videnskaberne. Man kan derfor ikke undre sig over, at den optager

mangen en' Sats af et fremmed Gebeet, og derved taber sin Selvstændighed, saa at den savner den Modenhed, Bestemthed og Eenhed, som man er berettiget at fordre af en Videnskab. Den fremvoorte uden saadanne Brændser, har samlet længe, bevaret meget, men ordnet lidet, begrændset lidet, og endnu mindre bestemt noget fra mange Sider. Almindelige Principer laaner den i det høieste af beslægtede Videnskaber, ofte maaskee for ikke at støde an mod Moden. Og saa den var tidligen et Aggregat af enkelte Jagttagelser og Erfaringer, som i det høieste Psychologen forstod at ordne sig. Som dannet af sig selv, har hidindtil ingen Pædagogik viist sig, og endnu mindre noget Sted som practisk. Thi just den fordrer en lang Venten og Grandfning, for at den enten ikke skal trætte, eller forvolde, at man glemmer Theorien for Praxis. Sin naturlige Raadgiver ahnede den i Psychologien: det var godt nok. Kun Skade, at den mere holdt sig til den logiske end til den practiske Deel af den, søgte og fandt mere i Klassificationen af Siæleevnerne end i Analysen af Siælsphænomenerne. Derfor fik vi næsten ligesaa mange enkelte, om ikke Opdragelsesmaader, saa dog Opdragelsesmidler, som Psychologerne havde udstuderet Siæleevner. Dette kunde ligesaa lidet gavne Pædagogikens videnskabelige Behandling, som understøtte den practiske Opdragelse. Imidlertid

gjorde det Nødvendigheden af en systematisk Behandling mere følelig, og Ideen om Opdragelseskonsten maatte vinde og vække tænkende Mænd."

(Af Neue Leipz. Lit. Zeit. Nov. 1806. Stück 148).

En Tale de Gymnasiis frivolo seculi ingenio neutiqvam accommodandis, holdet i Anledning af Directoriets Tiltrædelse over Gymnasiet i Weimar, ivrer Forfatteren, Mag. Christ. Ludv. Lenz imod Tidens Fribolitet, hvorved han forstaaer: Tilintetgjørelsen af den gamle Skoledisciplin; Indførelse af Modelecturen af nye Digte og Romaner; Afkaffelsen af at øve sig i at tale og skrive Latin, unge Menneskers Forsørelse til at besøge offentlige og slette Selskaber, Tilfidesættelse af grundig Skoleundervisning.

(Af Neue Leipz. Lit. Zeit. Nov. 1806. Intell. Bl. No. 54).

Et Skrift, under Titel: Ueber die Erziehung durch Realien, Lübeck 1806, fremstiller Forfatteren J. C. J. v. Melle, Svingrun-

denne for den Opdragelses-Maxime, at meddele den høistmulige Dannelse ved nyttige Sagkundskaber af det borgerlige Liv, og udvikler med paafaldende Klarhed de skadelige Følger af dette eensidige System. Især finder han, foruden den Overfladelighed og den Polyhistorie, som er forbunden med saadan en Dannelse, endnu den Fare siensynlig, der opstaaer af den Keede til Arbeide, som hiin Methode begunstiger, og som er den største Hindring for en kraftig og alvorlig Virksomhed.

(Af Neue Leipz. Lit. Zeit. Aug. 1806. St. 104).

I Bemerkungen über Erziehungsanstalten und häusliche Erziehung in Deutschland (Lemg. 1806), bestrider Forfatteren, Carl Frid. Wilhelm Kast, det saa meget anbefalede Spøg- og Legevæsen i Opdragelsen, de indførte Lettelser og Sandeligheds Metoder og den atklærende Overfladelighed; men erklærer Landskræfternes Opvækkelse og Dvælse og deres Anstrængelse for Underviisningens Hovedsag i videnskabelig Dannelse. I saa Henseende venter Forfatteren med Rette ikke saa meget af Opdragelsesanstalterne, som der kunde ventes af de offentlige Skoler i Forbindelse med hunselig Op-

dragelse. Hvad han siger derom, fortæner at tages til Eftertanke af de Forældre, som ville foretage det betænkkelige, almindeligvis saa lidet betænkte, Skridt, at sende deres Børn fra sig, og overgive dem til et saakaldet Opdrageises- eller Pensions-Institut. Recensenten er heri eenig med Forfatteren, men billiger ham ikke, naar han i Slutningen af sit Skrift fører Ordet for Huuslærerne. Det fælles Arbeide med mange andre Dreng og Underviisningens methodiske Fremskridt i de offentlige Skoler, maa, naar ellers ingen Hindringer ere forhaanden, have en vis Kraft i Billien og Sikkerhed i Kundskab til Følge, hvori mod den af en Huuslærer dannede Dreng for det meste er uden Liv og Grundighed. Derfor raader Recensenten Forældre, at foretrække de offentlige Skoler for Privatinformation, naar kun hine ere anlagte i deres Opholdssted, og Opsynet med Børnenes sædelige Forhold ikke forsømmes i dem. Forfatteren synes ogsaa selv at føle Manglerne i den affondrede Opdragelse, ved at give det Raad, at flere Huuslærere skulle foreene sig, for saantligen at undervise deres Elever.

(Af Hall. Allg. Lit. Zeit. Decbr. 1806. St. 308).

---

2. Frankrig.

„For omtrent et Aar siden, har Allg. Zeit. (af 30 Marts 1806) ved mærkværdige Allegater betegnet den pietistiske, al Videnskab og sund Fornuft fiendske, Mand i Mercure de France; det er Umagen værdt aarligen eengang igjen at bringe dette Tids-Tegn paa Bane (uden just dermed at ville indrømme Mercuren nogen besynderlig Vigtighed). For et Aar siden indtog De Herr. de Chateaubriant og de Bonald den første Plads i Rækken af Medarbejderne; hiin er sidenester afreist til Grækerland, og Hr. v. Bonald gjør sig allerede noget kostbar; han synes ogsaa for det første at have indstillet sine Korstogte for Bigotteriet. Derfor er der i H. Guairards Person optraadt en drabelig Stridsmand, som i de 9 første Hæfter for dette Aar næsten udelukkende fører Ordet. Ved første Diekast maa det være paafaldende, at see denne lærde Mand i meget udførlige kritiske Artikler at behandle videnskabelige og litterære Værker i ethvert Fag, uden Forskjel; men gjør man sig den Umage, at betragte hans Arbeide noget næiere, saa forsvinder al Forundring; en Bogs Indhold er som oftest det sidste, som Hr. Guairard bekymrer sig om, eller det bryder ham i det Hele intet; Forfatterens religiøse og politiske Meeninger have alene Vigtighed for ham; eller

hvor en saadan personlig Interesse ei syffelsætter ham, der har han sædvanligen at bestille med at bekæmpe den **Widenskabs** **Wærd**, som den anmeldte Bog slaaer ind i. Saaledes bliver Hauy's Lærebog i **Physik**en vel i Almindelighed roest, efter som Forfatteren er en from og religiøs Mand; men der ankes over, at den indeholder alt for meget **Widenskabeligt**, og mere end unge Mennesker kunne lære i eet **Åar**. Det er nemlig nødvendigt, at i **Studieplanen** **Physik**en igjen indskrænkes til eet **Åar**; siden **Naturlære**, **Chemie** og **Mathematik** have begrundt at udgjøre Hovedbestanddelene i **Undervisningen**, hersker der almindelig **Uvidenhed**; man maa komme tilbage til **Sprogene** og **Litteraturen**; **Widenskab** kunne de fleste Mennesker undvære, o. s. v.

I en **Anmeldelse** af **Suzanne's** **Veiledning** til **Mathematikens** **Studium**, bliver ikke meget mindre end **Revolutionens** hele **Brøde** tilregnet denne **Widenskab**; man høre kun: „Ikke stedse vare de **mathematiske** **Widenskaber** **souveræne** **Herstere** i **Ungdommens** **Opdragelse**. Der gaves en **Tid**, hvor **Manden** af **Verden**, og den, som ei var lærd i **strængeste** **Forstand**, **knap** **kiendte** den af **Navn**. **Logik**en og en **lille** **Smule** af **Physik**en, det var alt det **Widenskabelige**, som man meddeelte **Ungdommen**. **Henimod** **Midten** af det **forløbne** **Åar** **hundrede** **skede** **paa** **engang** en **Revolution** i **Undervisningsvæsenet**, hvis **Følger** man siden efter **smær-**

telig nok har sporet. En Monark, som snart næsten i tusend Aar rolig holdt Scepteret, blev nu styrtet fra Tronen; det latinske Sprog blev bandlyst fra Skolerne, dets Love spottede man; Grammatikerne, Rudimenterne, Selectæ, alle disse Tronens Smykker og Støtter faldt med den; og Mathematik, Chemie, Naturhistorie, Botanik o. s. v. dannede et Slags Convent, som indtog Monarkens Plads. Uorden og Anarkie vare denne Omvæltnings Følger. Endelig seirede Mathematiken over sine Rivaler, og siden den Tid behærsker den Ungdommen." Længere hen hedder det: „Mathematiken er ganske vist i Astronomens, Mechanikers og Ingeniurens Haand et kostbart Værktøi, hvormed store Ting kunne udrettes; men hvad nytter den Advocaten, Lægen, Cædelæreren, Metaphysikeren, og alle dem, som afgive sig med Videnskaber, der ei ere Producter af den menneskelige Aand (que l'esprit humain n'a point faites), med disse ophøiede Videnskaber, hvis Grundsætninger findes nedlagte i vore Hjerter, og hvis Evidens er ulige større end Maalekonstens; hvad kan den andet være for alle disse, end et skadeligt Værktøi? Vee dem, om de vove at gjøre Brug deraf, og vee os, om vi da skulde laane dem Dre!" Efter en saadan Bedømmelse af Mathematiken, som optager hele 6 Sider, falder det endelig H. Guairard ind, at han endnu intet har sagt om

Bogen selv, som han lovede at anmeldde, og nu kommer i Grunden det Bedste tilsidst: „Hvad jeg endnu har at sige, er, at det, istedet for at skrive en Bog om den bedste Maade at lære Mathematiken paa, havde været langt bedre, at skrive en saadan om det beste Mid- del til at helbrede de fleste Fædre fra den Modes- grille, at lade deres Børn lære Mathematik.“ Li- gesom Hr. Guairard kun i Latinens Tilbage- komst seer Redning for Ungdommens Opdragelse, saaledes er Skiærilden det høieste, som han veed at anbefale de Boyne. I en Voyage en Sa- voie findes nogle løse Bemærkninger over de mange Dffre, som den Reifende i Castelnauary saae bringes til Siælenes Beste i Skiærilden; dette tager Mercuren særdeles ilde op, og erindrer deri- mod; at Læren om Purgatorium usfridigen er en af de meest beundringsværdige i Religionen, da den udstrækker Hjælpfomhedens rørende Forhold videre frem over Livet, selv til de Døde. Værd at lægge Mærke til er endnu det bittere Had, som yttres sig i hæftige Udtald mod de saakaldte Op- klareres og Philosophers nyeste og fortsatte Bestræbelse. Her træder Hr. de Bonald igjen frem i egen Person, og det er virkelig mageløst, hvorledes han lader de liberale Ideer tilintet- gøres ved Feldttogene af 1805 og 1806. Efter en meget udtværet Kritik over Sørgespillet: la

mort de Henri IV; sammentrænger han sin Dadel over det i følgende karakteristiske Udraab: „At advare et Folk, som først nylig er udrevet af Atheismen, for Fanatisme, er ikke stort bedre, end lat aarelade en, som ligger syg af Udmattelse, af Frygt for, at han maatte faae et Slagflod.“ Strax efter vedblivee han: „Man kan nu bedømme det 18 Aarhundredes Skribenters veltalende Declamationer og fordringsfulde Paastande om visse Nationers Kraft og om andres Svaghed efter deres sande Værd. Man kan nu i store Erfaringer see, om de religiøse og de af den moderne Politik fulgte christelige Institutioner faa meget svække Modstandskraften, denne Nationernes første politiske Dyd; om paa den anden Side de philosophiske Institutioner, Handelen, Konsterne, Theatret, Academierne, Manufacturerne, de liberale Idéer, endog Takten, ere tienlige til at forhøie samme. Synes ikke virkelig, Systemerne til Trods, Norden med sine Meninger og Febre at have viist ulige mindre Energie, end Cyden? og have ikke smaa Landstaber, saasom visse Cantoner i Schweiz, hvor der kan ere Hyrder og Capuzinere, bedre forsvaret deres Uafhængighed, eller hvad de anfaae for samme? og var deres Nederlag ikke ærefuldere, end hint det store preussiske Monarkies med dets Soldater og Philosopher? Naar man skal troe paa Meningernes Indflydelse

paa Staternes politiske Styrke, saa staae Kjendsgjerningerne i nogen Modsigelse med Systemerne; og enten skulde i forrige Aar Nordens Meninger i Institutet ikke have gaaet af med Seieren, eller Nordens Politik skulde ikke i Aar have ligget under ved Jena." Naar Hr. de Bonald herved giver Nationalinstitutet sin Uvillie tilkiende; saa gaaer til Slutningen Hr. Gnaillard, med Tilfidesattelse af al Moderation, l s paa Atheneet (fordum Lyceet) i Paris: "un lieu, où l'incr dilit  proclame tous les jours ses sophismes, le mauvais gout ses arrêts burlesques, et la philosophie toutes ses absurdités, ou dans une salle. qu'on a decor e de tous les attributs des sciences et des arts, on affecte de soutenir avec une audace, qu'on appelle de la franchise, toutes ces opinions, qui replongent, comme nous l'avons déja vu, les peuples dans la barbarie; un lieu, où on se ressemble sous le pretexte d'honorer les grands hommes de nôtre litterature, et où l'on calomnie en effet les institutions, qui les formèrent, et les lois, sous la protection desquelles ils se sont élevés; ou l'on attaque tous leurs principes, en ne parlant jamais que de soutenir la vérité; et où les precautions sont si bien prises, pour empêcher toute vérité d'approcher, que les applaudissemens n'y sont jamais plus nombreux, que dans ces mo-

mens, où les paradoxes du professeur insultent avec la plus grande évidence à la vérité elle-même, à la croyance de tous les siècles et à l'expérience de toutes les nations."

(Af Allg. Zeit. April 1807. No. 94).

Trykfeil:

I første Aargangs sidste Qvartal S. 264. Tab. Lit. B. næstsidste Lin. N. N. Harboe Naturhistorie, meget godt, læs: godt.

N. F. B. Schiern phil. Histor. udm. godt, læs: meget godt; Physik meget godt, læs: udm. godt.

S. 342. 2. Lin. f. n. catholffe, læs: acatholffe.

Ved at overlevere Publicum nærværende første Hæfte af Universitets- og Skole-Annalernes anden Aargang, kan Udgiveren ikke tilbageholde at yttre, hvor behagelig den Erfaring har været ham, at i samtlige Stifter i Danmark og Norge, med Undtagelse af Bergens Stift, disse Annaler have fundet en Opmærksomhed, der giver et fordeelagtigt Begreb om det dansk-norske Folks oplyste Interesse for sand Nationalforædling, og aabner for samme den gladeste Fremtid. Jeg forbinder hermed min ærbødige og tjenstligste Taksigelse til vedkommende verdslige og geistlige Overigheder for den gunstige Velvillighed, hvormed de have befordret Planernes Circulation i deres respective Districter. At hiin Opmærksomhed vil blive mig en Opmuntring til ingen Glid at spare for at gøre disse Annaler saa hensigtsmæssige og interessante som muligt, og det stedse i en voxende Grad, behøver jeg ikke at tilføie, ligesom jeg haaber, at mine Beskræbelses i denne Henseende allerede af de hidtil udkomne Hæfter ville have været fiendelige, uagtet det Nysbegyndte i det lærde Skolevæsens Reform har indskrænket mig til et langt mindre Forraad af Materialier, end jeg herefter vil see mig forsynet med, i Forhold, som Reformen fuldbyrdes og videre udstrækkes. Deraf maa det da og forklares, hvorfor de om de lærde Skoler hidtil meddeelte Efterretninger have været mindre fuldstændige, end

Planen lover, og det samme tiene til Undskyldning for, at endnu nogen Tid vil gaae hen, førend i denne Henseende alle Fordringer kunne tilfreds-
stilles.

Den lovede Subscribent-Liste skal følge med næste Hæfte. At Planernes Circulation ei alle-
vegne var fuldendt, hvilket endnu paa nogle Ste-
der er Tilfældet, er Marsag i denne Udsættelse. —
I øvrigt gientager jeg min forhen giorte Anmel-
delse, at jeg med Taknemmelighed vil modtage de
med Annalernes Hensigt overensstemmende Bi-
drag, der maatte mig til Indrykkelse meddeles,
for saavidt de intet Polemist indeholde. Dog være
det mig tilladt, i Henseende Taler at bemærke,
at jeg, for ikke at optage Pladsen for andre mere
nødvendige Materialer, ingen saadanne indryk-
ker in extenso, men kun udtogsvis ved Angivelsen af
de offentlige Høitideligheder, i Anledning af hvilke
de holdtes, og det vil da være mig kierest, om de
Herrer Forfattere selv vilde gjøre saadanne Udtog,
og derefter tilstille mig samme.

Paa min Forlæggeres Vegne tilføier jeg endnu
den Begiæring, at de Herr. Commissionærer i
Provindserne behageligen ville, saa meget muligt,
sørge for, at Subscribenterne ikke vente alt for
længe efter deres Exemplarer; ligesom de Herr.
Subscribenterne selv, der endnu ingen skulde have
faaet, anmodes om at tilkiendegive Forlæggeren
saadant, for at den indtrufne Uorden kan afhjæl-
pes og for Fremtiden forebygges.

Udgiveren.

A.

I. Bidrag til Universitetets Historie.

I. Historiske Bemærkninger om den Skik at bære Kaaarde ved Kjøbenhavn's Universitet.

(Med Justitsr. Kiærulfs a); af det Latinſke overſat og med nogle nye Dplysninger forøget af Udgiveren).

Fra den Tid af, da Adelen hos os affondrede ſig til en egen privilegeret Klasse, blev, ſom det ſynes, ogſaa den Rettighed at bære Kaaarde en udelukkende Deel af dens Friheder.

a) De jure gladii geſtandi, civibus academicis concesso; udgivet ſom Program i Aaret 1801.

Indgreb i denne særdeles Frihed kunde vel overhovedet meest befrygtes af de academiske Borgere, deels fordi disse ogsaa betragtede sig som en privilegeret Stand; deels fordi den academiske Liighed syntes at medføre, at Uadelige, som Studenterne, maatte have samme Rettigheder som Adelige i lige Qualitet; deels endelig fordi saadant var Skik paa andre Universiteter.

Denne Grund, i Forening med den Hensigt, saaledes ogsaa at forekomme mangen i saa raade Tider dobbelt befrygtelig Misbrug, synes derfor at have givet Anledning til, at det strax i Universitetets første ordentlige Fundats af 1539 blev Studenterne udtrykkelig forbudet at gaae med Raarde.

„Dersom Nogen“, hedder det der, „bærer Raarde eller andet Gævær, eller nogensteds forarsager Klammerie, da skal han først miste Rødskaabet for sin Boldsomhed, og dernæst straffes efter Forseelsens Størrelse.“

Overtrædelse heraf maa dog siden af og til have fundet Sted, eftersom Frederik den Anden fandt sig foranlediget *b)* til i Aaret 1577 *c)* paa ny at

b) s. Fundats og Ordinans for Kiøbenh. Universitet i Krags og Stephanii Christian den Tredies Historie. Kiøbenhavn 1776. S. 690.

c) Dette Edict har jeg, uagtet megen Eftersøgen, ingensteds kunnet finde, uden forsaavidt det allegeres

indskærpe dette Forbud, ligesom det ogsaa i de saakaldte Leges for Studiosi blev uforandret: gladium aliave tela ne gestanto.

Det var derfor ogsaa ganske i Overensstemmelse med den almindelig gjeldende Forfæst, at Consistorium, ved i Aaret 1599 at affatte et Reglement for det af Walckendorph stiftede Collegium, forbød dets Alunner aldeles at bære Kaarde.

„De, som imod kongelig alvorlig Befaling og Leges academicas uderstaae sig at gaae med Kaarde“ hedder det i §. 9 d), „skal, om de ikke ville efter en og anden Paamindelse lægge Kaarden, aldeles af Collegio excluderes, og da en anden efter Fundagens Lydelse tilstædes at nyde Beneficium, om hvilken bedre Haab kan være.“

Heller ikke synes heri nogen videre Forandring at være skeet inden Aaret 1658; og, da i Aaret 1645 Rigets Centsler, Just Høeg, i sin lange Klage e)

af Jonge i hans Kiøbenhavn's Beskrivelse S. 279, og af Thura i hans Idea historiae litterariae 1723. S. 218, og formodentligen tilsigtes af Pontoppidan i hans Annaler III. S. 42. Ud g.

d) s. Walckendorph's Levnet, ved Rothe. Kiøbenhavn 1754. S. III f.

e) Professor Nyerup's Kiøbenh. Universitets - Annaler, Side 108 f.

over den almodigste Dragt, som Studenterne, andre (Adelen) til Forargelse, bar, vel yttrede sin Misfornøielse med Remmer, Silkebaand, Ermer, Støblekraver o. s. v., men intet meldte om Kaarde, saa er det rimeligt, at de gjeldende Anordninger i Henseende til denne i Almindelighed ere blevne iagttagne, i det mindste ikke offentlig overtraadte.

Men det Onske, at være berettiget til at bære Kaarde, synes dog stedse ved givne Leiligheder at have yttret sig. Da derfor de academiske Borgere vare i August 1658 af Regjeringen selv blevne opfordrede til at gribe Kaarden, forekom det dem hverken upassende at ansøge (under 13 Novbr. s. A.) om, eller ubestødet at haabe, at de blandt andet ogsaa „i Henseende til Degen (Kaarde, Bærge) maatte nyde samme Libertet, som var i lovlig Brug paa andre lovlige Academier, ved hvis Exempel de vare inviterede og tilskyndede til Defension, og ogsaa havde efterfulgt" f).

Da denne Ansøgning i det Hele formedelst dens øvrige Indhold mishagede, blev den paa en vis Maade af Consistorio supprimeret, og Byens alvorlige Heleiring gav snart efter saa meget at tænke paa, at Sagen for det første udsattes, og

f) Excerpter af Act. Consistor. 1658 — 1660 i Profess. Badens Universit. Journ. 1795. S. 170.

Consistorium indskrænkede sig til at give nogle ubestemte Lovter om at understøtte billige Onsker.

Efterat Faren var forbi, synes de Studerende for det første at have vedblevet at bære Kaarde, uden nogen anden særdeles Tilladelse end det stilltiende Samtykke, som de nu med Grund troede at kunne forudsætte. Imidlertid skal allerede under Rigsdagen 1660 et Forslag være gjort til at forbyde Studenterne at bære Kaarde, men Kongen paa en for dem meget smigrende Maade have afvist samme. Sagen fortælles saaledes af Langebek g):

„Dagen derefter (Fredagen 28 Sept. 1660) lod Gabriel Borgemeester Ransen vide Kongens Villie, at Borgervagten skulde forstærkes. Paa det nu Thuresen dette uden Mistanke kunde iværksætte, gif han til Rigets Hofmester, Jochum Bersdorf, og spurgte sig for, om det ikke var tjenligt for den store Mængde Fremmede, som af Nysgjerrighed daglig til Kjøbenhavn ankomme, at forstærke Borgervagten, fornemmelig paa Ny- og Amager-Torvene, men meest i Vesterport, efterdi der allerede under Herredagen 6 Manddrab vare begangne. Rigets Hofmester lod sig ej alene dette Forslag befalde, men faldede og til sig Komman-

g) I hans haandskrevne Udkast til Souverænitetens Historie.

danten i Kiøbenhavn, og med hannem i Thurens Nærværelse overlagde den i saa Fald fornødne Anstalt. Derforuden befalede Rigets Hofmester Academiets Rector, ved en offentlig Placat at tilholde Studenterne, mellem hvilke og Adelen's Tjenere den meste Larm opkom, at de om Aftenen Kl. 6 skulde være i deres Collegier eller Herberger, og ikke derefter lade sig finde paa Gaderne, ej heller længer bære deres Kaarder. Neppe havde Rector efterkommet denne Befaling, førend Studenterne, som da vare 5 til 600 i Tallet, bleve misnøiede, og vare ikke sene, førend de ved Siden af Rectors Patent opflog et latinsk Skrivt af Indhold, at de vare villige at lyde Dyrighedens Befaling, og paa det man ingen Skyld skulde give dennem for hvad Handel herefter paakom, vilde de gjerne om Aftenen blive af Gaderne; men deres Kaarder vilde de ingenlunde aflægge, saasom de meente, at de dem med saa stor Ære og Berømmelse havde baaret imod Kongens Fiender, som ingen kunde nægte, ja Hs. Majestæt selv være det bedste Vidne derom; derhos bade de Rectoren, han vilde behage at føie saadan Anstalt, at Adelen's Tjenere paa deres Side maatte holde sig skikkelige og rolige. Eaasnart dette var bleven Kongen forebragt, lod han strax Biskop Svane og Rector D. Johan Wandal kalde til sig, og befalede dem, i Rigets Hofmesters, nogle Rigsraa-

ders og Feltmarskalkens Overværelse, at de strax skulde tage begge Skriverne ned; thi han ingenlunde vilde, at Studenterne, som havde holdt sig saa tappert i Beleiringen, skulde betages deres Kaarder; men de skulde kalde Studenterne for sig, og med Høflighed formane dem til at holde sig stille, og forsikre derhos, at Kongen ikke vilde forglemme deres Tap- perhed og Troskab, men samme sig i kongelig Raade erindre. Derimod befoel Kongen Rigets Hofmester og de tilstædeværende Rigets Raad, at de strax saavel selv skulde fratage deres Tjenere deres Bærger, som og alvorligen tilholde Adelen, at de det samme skulde gjøre med deres Tjenere, ligeledes at de, saalænge Rigsdagen varede, ikke skulde have meer end een Tiener med sig paa Gaden."

Omendkjønt det ikke vides, hvorfra Langebæk har havt denne Efterretning, saa kan man dog være vis paa, at han, efter hans bekjende Omhyggelighed, Nojagtighed og Paalidelighed, ikke har udgivet noget for sandt uden tilstrækkelig Hjemmel.

Studerterne vedbleve saaledes med allerhøieste Samtykke at bære Kaarde, men, som det lader til, med stor Misbilligelse fra Consistorii i Side, især med Hensyn til de theologiske Studerende.

Dette tog derfor snart efter Anledning af den §. i de academiske Love, som forbød at gaae med Kaarde, og som ikke formeligen ved nogen senere offentliggjort Tilladelse var ophævet, til at tage den Beslutning *h*): at hvis en Studiosus Theologiæ i Fremtiden befandtes at gaae med Kaarde, og han ikke endnu havde faaet Attestats, skulde han ikke kunne stædes til theologisk Examen, førend i det mindste efter to Aars Forløb; men havde han allerede Attestats, skulde ham det sædvanlige academiske Vidnesbyrd (*testimonium publicum*) nægtes."

Den meget alvorlige Bekjendtgjørelse desangaaende af 8 Jun. 1661, hvortil i øvrigt ingen højere Approbation synes at være erhvervet, lyder saaledes *i*):

Rector et Senatus

Regiæ Hauniensis Universitatis,
Civibus Academicis
Sal.

Quum officii nostri sit prospicere summo stu-

h) I Acta Consistorii omtales dette blot med saa Ord ved 1 Jun. 1661 saaledes: „blev sluttet, at Theologiæ Studiosi skal ved publicum programma forbydes at gaae med Kaarde, under Straf af ei at admitteres."

i) Findes i Consistorii Copiebog og i Uldals Manuscript-saml. paa det kongl. Bibliothek No. 397. 4.

dio, et caverè, ne quid detrimenti capiat Acade-
 mica disciplina; neve, civium nostrorum culpâ,
 in Martis diversorium mutetur pietatis artiumque
 liberalium officina: hujus edicti necessitatem no-
 bis imponunt perversi nonnullorum mores, qui,
 non ferendâ audaciâ, cincti latus gladio, pro-
 deunt in publicum, vestitu adeo indecoro, ut,
 milites sint, an studiosi, sacrine ordinis an pro-
 fani; interdum vix liceat dignoscere. Verum
 quid, quæsumus, o dicatæ Deo mentes, libris
 cum gladiis commune? quid commercii armis
 cum literis? Quid vobis, sctæ Theologiæ Stu-
 diosi, negotii cum ense? Lex est, cui, quum
 civium Academicorum numero adcriberemini,
 juramentò vos obstrinxistis. Illatam injuri-
 am privatâ vi ne ulciscuntor. Gladi-
 um, aliave tela ne gestanto. In hanc,
 ut et in ceteras omnes, quotquot estis cives, jura-
 stis erectis digitis, advocato in fidei testem Sanc-
 tissimo Numine. Itaque, quid vobis jam venit
 in mentem, ut violare audeatis tam religiosum
 jusjurandum? An usque adeo estis transgressi
 modestiæ limites, ut, depositò omni pudore,
 pejerare ex animi sententiâ non vereamini? Non
 ferocis Martis estis satellites; sed mansvetiorum
 Musarum cultores. Non in castris sunt vobis
 agenda excubiæ: sed in Academia humanio-
 rum artium invigilandum est studiis. Quæ igitur

vesania est, pro toga sagum, pro laurea arripere galeam? Quocirca, ut, quod jubet impositi nobis muneris ratio, malo huic mature eamus obviam, eâ de re ita edicimus:

Si quis Theologiæ Studiosus gladium gestare deprehendatur in posterum; is, si literas, quas attestationis dicitis, necdum obtinuit, ad Theologicum examen, transactô vel maxime bienniô, non admittetur. Sin illas habuerit, honestô, quod morigeris piisque civibus jure debetur, testimoniô ab academia non ornabitur. Quapropter vos omnes ac singulos monemus sedulo, et animo plane paterno hortamur, ut, abjectis armis, utpote a vestrâ professione alienissimis, palliô et decorô habitu ornati, ita incedatis, ut sanctissimi studii cultores decet. Quod si sint, qui contra ire fuerint ausi, nostrum est id dare operam, ne fecerint impune. P. P. Havnæ VI Id. Jun. Ann. Æv. Chr. MDCCLXI.

Sub Rectoris Sigillo.

Imidlertid synes denne Proclamation ikke at have hjulpet meget, deels maaskee fordi den ikke var almindelig, men blot angif en enkelt Klasse af Studentere, deels fordi mange theologiske Studentere foregave, at de dyrkede andre Embedsstudier,

dress fordi Erindringen om deres Deeltagelse i Fædrelandets Forsvar endnu var dem saa kjær, at Symbolet derpaa blev dem dobbelt dyrebart, deels endelig fordi en Anordning fra Consistorium uden allerhøieste Sanction ikke forekom dem forbindende nok, efterat Hs. Majestæt selv havde erklæret: „at han ingenlunde vilde, at Studenterne, som havde holdt sig saa tappert i Belejringen, skulde betages deres Kaarde.“

Kimeligviis foranledigede dette da til at være betænkt paa en alvorligere Foranstaltning i denne Henseende, og der udvirkedes saaledes sex Aar efter af den samme Konge et almindeligt Forbud, af hvilket man dog ikke kan skjønne, at nogen eoentlig Misbrug er bleven paaanket, men blot det Usømmelige deri af Bedkommende foreslillet. Den kongelige Befaling, som i denne Anledning udgik, lyder saaledes k):

„Friedrich den Tredie 2c. Vor Syn-
derlig gunst tilførn. Eftersom Vi komme udj erfa-
ring, huorledes tid efter anden sig stoer Ulempe
tildrager formedelst en Deel Studiosi paa Univer-
sitetet her i Worriß Residens-Stad Riibenhafu
bærer Kaarer i Stedet for Kapper at drage, som

k) Findes i Consistorii Copiebog. I Act. Consistorii em-
tales denne Foranstaltning aldeles ikke.

fredsanligt, och derris stand er gemes. Thi er
 Worris Maad. Willie och aluorlige Befalning, at
 J til saadan Uflichelighed och deraf folgende onde
 i tide at forekomme dend Unordning gisrrer, at
 ingen af Studiosis paa bemeldte Universitet her
 efter Raarer bærer, mens Rapper, som derris
 Stand best somner, och at J over samme anord-
 ning med saadan Midkierhed holder, som J self
 achter at forsuare: Dermed scheer Wor Willie;
 befallendis eder Gud. Skrefuet paa Wort Slot
 Kisenhafn dend 23 Decb. No. 1667.

Under Wort Signet.

F r i d e r i c h.

Til Rector og Professores ved
 Kisenh. Universitet.

S c h u m a c h e r.

Men skjønt man ikke bør tvivle om, at denne Befalning med Midkierhed er bleven overholdt, var dog den Priis, Studenterne vedbleve at sætte paa Raarden og paa den efter deres Formening hæderlige Adkomst til at bære den, saa stor, at den forrige Skif derfor ikke ophørte; og at Consistorium selv

maa have opgivet Haabet om at faae Bugt med den, synes dette at vise, at det atter indskrænkede sine Bestræbelser i denne Henseende til de theologiske Studentere, for hvis Skyld overhovedet Afskaffelsen deraf især synes at være bleven paadreven. Dette sees tydeligt af Christianstes Rescript til Professorerne af 16 Septb. 1681, hvilket lyder saaledes 1):

Christian den Femte af Guds Naade &c. Vor Naade tilførn. Eftersom vi allernaadigst komme udi Erfaring, hvorledes Tid efter anden sig stor Ulempe skal tildrage, formedelst endeel Studentere her i Vores Kongl. Residentsstad Kiøbenhavn, tvertimod Vores elskelige kiere Hr. Faders Salige og Høyloflige Ihukommelses Konning Fridrici Tertii og Vores egen allernaadigste Villie og Befahling skal understaa sig, isteden for Kapper, som sedvanligen og deris Stand gemef, Kaarder at drage, da er Vores allernaadigste Villie og Befahling, at alle Studiosi Theologiae, som sig herpaa Universitetet opholder, schal tiltænkt vere at bære sorte Kleder og sorte Kapper, som deres Orden medfører, og ingenlunde Kaarder, i allernaadigst Henseende, at de med Refnets og Klæders Erbar-

1) Findes ogsaa i Rothes Samling af Christ. 5. Rescripter. S. 351 — 353.

hed bør at berede sig til det hellige Preste-Embede. Forgriber sig nogen herimod, da hafver I hannem første Gang at straffe med Studenterkielderen og anden Gang fra Studenternes Tal og ald geistlig Promotion i tvende Aar at udelukke, og hvis han ei samme Relegation strax adlyder, og derefter inden tre Dage sig fra Stedet begifver, da haver I hannem, som Boris Mandaters modvillige Osvertredere, i dend verdslige Ofrigheds Hender til Boris videre allernaadigste Anordning at osverlefvare. Og som Vi allernaadigst fornemmer, at nogle af Studenterne skal formene sig at maa bere Kaarder under Skin, at de skal være Studiosi juris, Medicinæ, Politices eller Matheseos, hvilke, naar de længe hafver draget Kaarder, skal dog omsider søge geistlige Bestillinger at erlange, da er Boris allernaadigste Villie og Befahling, at ingen for saadanne Personer skal holdis eller agtis, uden de allene, som sig i Rectoris Matricul til samme Faculteter hafver ladit indskrifue, og giort nogen sær og kiendelig Profect i samme studiis hos en Professorem her i Universitetet af samme Facultet, og skal saa dennem derefter tilladt vere at bere Kaarder, saavel dennem, som i tiu Aars Tied i det ringeste uden Nigjerne hafver studerit, samt andre, som fra fremmede Niger og Laude her til Boris Universitet ankommer. Hvorefter I Eder allerunderdanigst hafver at rette, og til dend Ende al

fornøden Anordning at giøre. Befahlendis Eder
 Gud. Skrevet paa Vort Slot Kiøbenhavn dend
 16 Septbr. 1681.

Ved dette Rescript erkjendtes i Grunden alle
 ikke-theologiske Studenteres Rettighed at
 bære Kaarde, og Frederik den Tredies Befaling af
 23 Decbr. 1667 blev saaledes paa en vis Maade
 derved ophævet *m*). Deraf kan man da ogsaa for-
 klare, hvorfor hiint Forbud saavel i Christian den
 Femtes Forordning om Klædedragt af 13 Marts
 1683, som i hans D. L. 2 — 2 — 2 er udeladt.
 Om de theologiske Studenter siden 16 Septbr.
 1681 omhyggeligere vogtede sig for at gaae med
 Kaarde, skal jeg ikke sige; men at de øvrige nu
 uden Betænkning vedblive at bære den, kan ikke

m) Naar Jonge i sin Kiøbenhavns Beskrivelse Side
 279 bemærker, at Holberg (Danm. Hist. 3 D. p. 309)
 har Uret i at paastaae, at den i hans Tid almin-
 delige Skik blandt Studerende at bære Kaarde,
 var grundet paa en Praxis, hvormed Nyrigheden
 saae igjennem Tingre, og ikke paa nogen egentlig
 Tilladelse, og beviser dette dermed, at, saadant alle-
 rede af Christian 5. ved det anførte Rescript af 16
 Sept. 1681 var tilladt, saa er denne Bemærk-
 ning af Jonge rigtig i Henseende til den ikke-
 theologiske Deel af Studerende, men ej i Hen-
 seende til den theologiske, hvilken det tvertimod
 nu in specie blev forbudt.

omtvivles. Imidlertid varede det ikke længe, inden Studenternes Bevæbning i Maret 1700 gav ny Anledning til igjen at gjøre denne Skik saa almindelig, at den blev lige fælles for theologiske og ikke-theologiske Studenter, hvorved saaledes, og saa i Henseende til de første, alle de forrige Foranstaltninger synes at være komne i Forglemmelse, uden forsaavidt det gamle: *gladium aliave telane gestanto* stedse vedblev at staae i de latinske Leges, ved Siden af *illatam injuriam privata vine ulciscuntor*, lige indtil disse Leges i Maret 1788 ombyttedes med det Udtog af Fundatsen af 7 Maj 1788, som nu overleveres tilligemed Matriflen.

Vist er det, at intet fornyet Forbud derimod blev gjort, selv i de Anordninger, hvori dertil kunde have været passende Sted *n)*, og da det kort efter blev, som Holberg siger *o)*, almindeligt blandt alle Kiøbenhavns Indbyggere lige indtil Haandværkssvende, at bære Kaarde, saa synes det, at fra den Tid af Dyrigheden ikke engang har anseet denne Skik nogen Opmærksomhed værd, men overladt den til Modens Capricer. I Universitetsfundatsen af 31te Mart. 1732 blev den derfor ikke engang med et Ord berørt. Den

n) f. Ex. af 1 Aug. 1707. 2 Novb. 1736.

o) Damm. Hist. 3 D. p. 309, 310 Udgaven af 1754.

varede saaledes uhindret fort indtil den, som alle Moder, tilsidst ophævede sig selv. Endnu imellem Aarene 1750 og 1760 var det almindelig Brug, at Dimittenderne fra Skolerne, saasnart de af Rector havde modtaget deres Stipendier og Testimonium, strax anlagde Kaarder, og at Studenterne aldrig viste sig paa Gaden uden dem; men fort efter ophørte den iblandt de academiske Borgere, som iblandt andre, saa umærkeligen, at man neppe engang bestemte kan angive Tidspunktet; dog synes det at være skeet imellem Aarene 1761 og 1763.

Denne Skik at bære Kaarde var da af sig selv ganske forsvunden fra Universitetet, da den sidste, nu gjeldende Kundats 7 Mai 1788 udkom, hvorfor det rimeligviis ved sammes Affattelse er blevet anseet ufornødent i denne Henseende at foreskrive noget.

Rescript. af 17 Julii 1801 indeholder alene en speciel Tilladelse.

Ved den i de seener Eider paa forskjellige Steder foretagne Reform af Universiteter og Høiskoler, synes man overalt at have forviist denne lidet hensigtsmæssige Sideprydelse. — I nogle Lande s. Ex. Rusland, Bajern, Baden, Württemberg, Oberitalien og Frankrig har man istedet derfor anordnet et slags Uniformer for Høiskolernes Studerende.

2. Forordning om Viin, som udj Gjestebud aff Professoribus och deres civibus her efter skal holdes a).

Eftersom Voris allernaadigste Herre udaff syn-
derlige og velmeente Betenkning, Sin Kongelige
Mayest. Undersaatter till gaffn och beste, sig altid
høyligen besittet, Land och Rige aff di gaffver at
holde, som Gud almectigste ved sin Belsignelse in-
den Landens Grenzer of met begaffvet, at Landet

- a) I Professor Myerups Universitets-Annaler S. 70
omtales ved Aaret 1621 en Opfordring fra Canzleren
til Professorerne, om at forfatte et Reglement til at
indskrænke Overdaadighed og Befostninger ved Uni-
versitetsgjestebudder endnu mere, end i et Conclusum
af 6 Octbr. 1611 (sammest. S. 65 — 69) var vedta-
get, og det berettes efter Acta Consistorii for samme
Aar: at Rector d. 8 Decbr. tilkjendegav, at han,
ifølge Professorernes Resolution i denne Anledning,
havde forestillet Canzleren, „at de vilde sig med al
Frugalitet forholde, at der ingen Klagemaal nogen-
tid skulde komme over dem“, men at Canzleren paa
ny havde alvorlig befalet, at de endelig skulde giore
en Forordning derom, hvorpaa da Rector den 12
Decbr. havde oplæst, „hvis constitutiones han havde
conciperet om Professorum legibus sumtuariis in
conviviis.“ Dette nye Reglement, der ikke synes at
have været forf. af forbemeldte Annaler videre be-
kjendt, er det, som her meddeles efter et Manuscript
i det Kongl. danske Cancellies Archiv.

uden fremmed Hjelp, saa meget inueligt er, Gud allermectigste till Gode og Tactsigelse aff sit eget motte underholdis; og blant andet paa naagen Kort Tidt adskillig slags fremmed Drick een Deell slet affkaffet, en Deell ved god Forordning blandt Clerikiet og Borgerstabet haffver ladet nedtorffteligen limiteerit, baade stoer Omkostning, saa vell som anden Offverflodighed her udj Landet at forekomme; saa haffve Vi efter Voris gode Conservatoris Raad udj ligemaade saadan frugalitet udj Voris Universitet, og des underskiellige Bertskab at efterkomme for os och Voris successoribus och suppositis denne efterskreffne Forordning uryggeligen at holdis giort og constitueret som effterfølger:

Først ville Vi den unødige Rectorat, Rest, som tilforne i Brug veeret haffver och nu paa naagen Tidt aff god Betenkning haffver veeret affkaffet, her effter slet og aldelis skall veere forbøden under 100 Rdlr. in specie straff, som sig her imod forseendis vorder.

Hernest hvad promotiones Doctorum og Magistrorum anlanger, ville Vi den sidste der om udgangne Forordning No. 1610, och superiorum auctoritate confirmeret, udi sine puncter och Artichler urøgeligen haffve holdet intet undertagendis udi naagen Maader under straff og Pæn udj forn. Forordning bemeldet. Och effterdj der om fremme

mede Drieh Tuet formeldis, Och dis større Maasdelighed der udi ochsaa kan holdis, ville Vi till saadanne Raaste alleene 2 Ammer Wiin haffve forløffvet, med mindre at Candidati bliffver dis fleere, at de for deeris Benneris Skyld som giesternis Tall extraordinarie formeerer, ex speciali Magnif. Rectoris och D. D. professorum indultu efter Leiligheden naaget meere bliffver bevilget.

For det tredie ville Vi och herefter Aldelis haffve forbødet, till naagen Professoris eller Doctoris vel Licentiati Bryllup meere at maa forspises end 2 Ammer Wiin, Køgemesteren at offverantvorde, at Verten kan verre disbedre undskyldet, och till deres festensøll 1 Amme Wiin met Anden Danskøll, under 100 Daler Straff, som sig her imod noget at giørre fordrister.

Hvis ellers andre Boris suppositi anlangere verre sig Studenter, Bogtrycker, Bogfører och Bogbinder eller hvem de verre kand, som sig Under Boris Jurisdiction befinder, skall dennem aldelis verre forbødet, naagen Wiin enten til Festensøll eller Bryllup at skenke, men dennem alleniste med Danskøll under 20 Rd. Straff at lade benøye. Saa vell som udi hvis smaa Troloffveller der ellers skeer om Søndagen efter Gruprediken eller andre thider uden Maaltidt, hvor udi ligemaade all Driek med hvad Raffn det neffnis kand skall verre

forbødet, och Intet uden indfyltet Ingefær eller Citroner giesterne at forsette forløffvet.

I lige maade ville Wi ochsaa blant os och alle Boris all Barselkost affkaffvet og forbudet haffve, saa vel som och den unødige Befostning, som paa Qvindernes Kirkegang og Madsending i Barselhuse effter vedtagen brug pleyedis at anvendis, under 20 Rd. straff at udgiffve, som her imod at giørre sig underskandendis vorder.

Endelig och for det sidste, Wille Wi ochsaa alvorligen haffve forbudet all Driick og Spisning, som hidintil udj Misbrug verret haffver, enten offver døde Ligs Matteveet eller ochsaa siden di erre begraffue, gott Folk, udj hvis Huuse det skeer; ikke til ringe Besvering, under XX Rd. Straff, som her imod naaget at giørre sig fordrister. Dog hermet ick meent nogle saa Personer, som nødvendig kaldis offver Liget at vaage.

Och paa det denne velmeente Forordning udj sin Ord, Meening och Artickler urøggeligen aff os och Boris efterkommer dis bedre maa holdis, skal det Rectori Universitatis, som nu er, eller effterkommendis vorder, verre forlagt, alvorligen, saa viit mueligt er, derom paa det flittigste at inquirere, og naar naagens Brøst I saa maader findes, det coram senatu academico at angiffve, at der offver tilbørlig Execution maa holdis, Halffdelen til fattige Studenter, Og den anden Halffvedeel Fisco

Universitatis at erleggis, saa fremt dj ickē selff der
for ville stānde til Rette. Men der som naagen
Ex Contumacia enten committendo eller exe-
quendo her imod naaget at gjorre sig fordrister och
bliffver befunden, da den pæna duplici at straffis
som vidbor.

Datum Kiøbenhavn den 8 Decb. No. 1621.

Rector & Senatus Academicus.

B.

 Universitetet.

 I. Forelæsninger ved Kiøbenhavn's
 Universitet i Sommer-Semestret
 1807.

A. Ved Universitetet.

1. Theologiske.

C. F. Horneman, Theol. D. & Profess. P. D. foredrager offentligent Tirsdag, Onsdag og Torsdag Eftermiddag 5 — 6 den naturlige Theologie efter Moralprinciper; de samme Dage 6 — 7 forklarer han Pauli Brev til de Galater; Fredag 5 til 6 vedbliver han at gjeünemgaae de fornemste Hjælpemidler til en vigtig Fortolkning af det nye Testaments hellige Bøger, og at oplyse deres Anvendelse ved Exempler.

F. M ü n t e r, Theol. Dr. & Prof. P. D., foredrager offentlig Mandag, Onsdag og Fredag 9 — 10 Pastoraltheologien efter Niemeier, og privat de 5 første Dage i Ugen 11 — 12 den nyere christelige Kirkehistorie; 12 — 1 læser han over Job.

P. E. M ü l l e r, Theol. & Phil. D. Profess. P. D. læser offentlig Mandag og Løvedag 1 — 2 over den saakaldte christelige Apologetik; privat foredrager han Tirsdag, Onsdag, Torsdag og Fredag paa samme Tid den sidste Deel af den christelige Morial; Torsdag, Fredag og Løvedag 8 — 9 forklarer han Pauli Brev til de Romere. Torsdag Eftermiddag 4 — 5 anstiller han Examinatorium, og Fredag paa samme Tid holder han Skrive- og Disputere-Øvelser.

P. R. M e i e r, Theol. P. P. E., forklarer offentlig Mandag og Løvedag 9 — 10 og Tirsdag og Onsdag 4 — 5 det sidste Brev til de Corinthier, efterat have tilendebragt de tilbagestaaende Kapitler af det første Brev. Privat fortsætter han Tirsdag, Onsdag, Torsdag og Fredag 9 — 10 sine dogmatiske Institutioner efter Morus, og holder om Løvedagen 12 — 1 Examinatorier over hvad i denne Disciplin er foredraget.

2. Juridiske.

J. F. W. Schlegel, J. U. D. & Prof. P. D. foredrager hver Dag 11 — 12 den danske Rets Encyclopædie; de fire første Dage i Ugen 12 — 1 læser han over den absolute Naturret; og de to følgende anstiller han, som sædvanligt, Skrivbesvæls. Han holder Examinatorier over det Læste.

F. T. Hurligt Karl, J. U. P. P. D., læser hver Dag i Ugen 9 — 10 over den romerske Ret i Tingen og 10 — 11 over Fædrelandets Ret i Tingen. I andre for Tilhørerne beleilige Timer anstiller han Examinatorier over det, som er gennemgaaet saavel i den romerske som dansk-norske Ret.

C. Brorson, J. M. P. P. E., foredrager hver Dag 3 — 4 Personers Ret efter Fædrelandets Love; de fire første Dage i Ugen 4 — 5 læser han over den dansk-norske ekstraordinære og criminelle Proces, efterat have tilendebragt den ordinære Proces. Han holder ogsaa Examinatorier.

M. H. Bornemann, J. M. P. P. E. foredrager hver Dag 8 — 9 den hypothetiske Naturret og 3 — 4 den dansk-norske Ret til Tingen, paa beleilige Timer vil han tilendebringe sine Forelæsninger over den dansk-norske Criminalret, og anstille

Examinatorier over det, som i ovennævnte Discipliner er gennemgaaet.

C. J. Møller, Secret. i høieste Ret, læser de fire første Dage i Ugen om Morgen 7 — 8 over den almindelige Statsret, og de samme Dage om Eftermiddagen 5 til 6 over den dansk-norske ordinære Proces. Paa beleilige Dage og Timer foredrager han Principerne af den romerske Personers Ret; visse Timer anvender han ogsaa til Examinatorier over det Læste. I sit Lyceet anstiller han Udarbeidelses- og Skrive-Ovvelser.

3. Medicinske.

F. L. Bang, P. M. P. D., læser Mandag, Onsdag, Torsdag og Fredag over den almindelige Pathologie; samme Time om Løverdagen anstiller han medicinske practiske Ovvelser.

J. S. Saxtorph, M. Dr. P. P. D. Chirurg & Art. Obstetr., læser offentlig Onsdag og Løverdag 12 — 2 over Chirurgiens Principer efter Callisens System. Privat viser han Fødselsoperationerne paa Phantomet til beleilige Tider; ogsaa forklarer han, for dem, der maatte ønske det, de chirurgiske Operationer.

D. H. Mynster, P. M. P. E., læser offentlig hver Dag 7 — 8 om Morgen og Onsdag og Løverdag 5 — 7 om Eftermiddagen over den

practiske Medicin ved de Syges Senge i det kongl. Frederichs Hospital; Tirsdag og Fredag 1 — 2 gennemgaaer han den medicinske Physik og oplyser samme med Experimenter.

J. D. Herholdt, M. Dr. P. P. E., fremsetter Mandag, Tirsdag, Torisdag og Fredag 12 — 1 de almindeligere Principer af Physiologien.

M. Skjelderup, M. Dr. P. P. E., foredrager offentligen Mandag, Tirsdag og Onsdag 11 — 12 det menneskelige Legemes Osteologie. Torisdag, Fredag og Løverdage paa samme Tid gennemgaaer han privat den anden Deel af Physiologien, som Omhandler det animaliske Liv og dets Forbindelse med det vegetative.

J. W. Hornemann, Lect. Bot., læser offentlig paa Tider, der ere hans Tilhørere beleilige, over Botanikens Begyndelsesgrunde og de officinelle Planter.

4. Philosophiske.

Mag. N. Kall, Hist. Prof. P. O., foredrager offentligen Mandag, Onsdag og Fredag om Eftermiddagen 4 — 5 den gamle norske Historie. Tirsdag, Onsdag og Fredag om Formiddagen 11 — 12 og Tirsdag Eftermiddag 4 — 5 læser han over den danske Historie.

E. Bugge, Math. & Astr. P. P. D., frem-
 sætter offentligen Mandag, Tirsdag og Onsdag
 2 — 3 den nyere Astronomies Historie. Hver
 Dag i Ugen 3 — 4 gjennemgaaer han privat den
 sphaeriske og theoretiske Astronomie og den mathe-
 mathiske Geographie; paa andre, Tilhørerne belei-
 lige Tumer, anstiller han Examinatorier over det
 Første. For dem, der ønske det, er han villig at
 foredrage en og anden Deel af den reene eller an-
 vendte Mathematik.

Mag. N. C. Kall, L. L. D. D. P. P. D.,
 læser offentligen Mandag, Tirsdag og Onsdag
 om Eftermiddagen 3 — 4 over det arabiske Sprog;
 privat forklarer han Mandag, Tirsdag, Onsdag
 og Fredag om Formiddagen 10 til 11 Salomons
 Ordsprog. Han holder Examinatorier efter Til-
 høernes Leilighed.

Mag. J. Wöldike, Math. P. P. D., læser
 offentligen Mandag, Tirsdag og Onsdag 4 — 5
 over Begyndelsesgrundene af Algebra; privat læser
 han de 5 første Dage i Ugen 12 — 1 over den rene
 Mathematik efter Kästners Compendium; om Lø-
 verdagen til samme Tid holder han Examinatorier
 over det Første. Han tilbyder dem sin Veiledning,
 der ønske enten den anvendte Mathematik eller en
 og anden Deel af Mathematiken gjennemgaaet.

J. Wolf, Math. P. P. D., foredrager offents-
 ligen 3 Dage om Ugen Kl. 8 om Morgenens Arith-

metiken og Begyndelsesgrundene af Algebra; de øvrige tre Dage paa samme Tid og Tirsdag og Onsdag Kl. 12 læser han privat over den theoretiske Geometrie og den plane Trigonometrie. Han holder ogsaa Examinatorier. De af hans academiske Medborgere, der ønske hans Veiledning i en eller anden Deel af Mathematiken, tilbyder han samme.

Mag. G. Kierulf, Hist. & Geog. P. P. D., læser offentligen Tirsdag, Onsdag og Torsdag Kl. 8 over den romerske Historie efter Heeren; privat gennemgaaer han hver Dag i Ugen Kl. 1 de mærkværdigste europæiske Rigers og Republikers Historie, efter det af ham selv udgivne Compendium. Tirsdag, Onsdag, Torsdag og Fredag Kl. 10 foredrager han Statistiken.

G. Wad, Hist nat. P. P. D., gennemgaaer offentligen Mandag, Onsdag og Fredag Kl. 9 Molluskerne efter Lamarck, og oplyser dem med Exempler, tagne af Naturen; privat foredrager han 5 Dage om Ugen efter Tilhørernes Leilighed Dryctognosien efter Werners System.

Dr. N. Treschow, Philos. P. P. D., foredrager offentligen Mandag, Tirsdag og Onsdag 9 — 10 og Torsdag og Fredag 10 — 11 den empiriske Psychologie; de tre sidste Dage i Ugen 9 — 10 læser han privat over Metaphysiken; de 3 første Dage i Ugen 8 — 9 foredrager han den naturlige Theologie noget udførligere, især for Syn-

gere. Løverdag 11 — 12 anstiller han Examinatorier.

Mag. B. Thorslacius, P. Ling Lat. D., meddeler paa Latin Mandag 12 — 1, Torsdag og Løverdag 10 — 11 og Løverdag 1 — 2 en Indledning til Latinernes literære Monumenter, som have foruden Skribenterne, og holder derover Examinatorier; privat gennemgaaer han 5 Dage i Ugen 12 — 1 Plinii trojanske Panegyrik; tvende Eftermiddagstimer anstiller han Dvelfer i at skrive og tale Latin.

Mag. N. Schow, Arch. N. P. E., fremsætter offentligen to Dage om Ugen, Mandag og Torsdag 9 — 10, de skjøne Kunstværkers Historie hos de gamle mere cultiverede Nationer; de øvrige Dage i Ugen vil han samme Tid i det latinske Sprog privat fortolke udvalgte Steder af Odysseen, hvori Uovereensstemmelse viser sig, og af selve Digtets Natur vise den rimelige Årsag til denne Uovereensstemmelse; privatistime vil han een Gang om Ugen paa en hans Tilhørere beleilig Time; fremsætte den Methode, hvorpaa man i Skolerne bør undervise i Latin og Græsk.

Mag. N. Myerup, Prof. Hist. Lit. & Bibl. Un., fortsætter Tirsdag og Torsdag 3 — 4 de af ham begyndte encyclopædisk, literære Forelæsninger efter Krugs System.

Mag. G. Begtrup, Decon. P. P. E., vil
anmelde sine Forelæsninger, naar han kommer
tilbage fra sin Reise.

L. Bruun, Prof. L. N., foredrager privat
Tirsdag og Fredag 3 — 4 Begyndelsesgrundene
af det engelske Sprog, og anstiller Skrive-Dveller.

Mag. L. Engelstoft, Hist. & Geogr. P. P.
E., foredrager sex Dage i Ugen om Morgenens 7
— 8 Engellands Historie i de tre sidste Aarhun-
drede. Over det Gjennemgaaede holder han Exa-
minatorium i en paa begge Sider beleilig Time.

P. E. Müller, Philos. & Theol. Dr. Theol.
P. P. D., foredrager Mandag, Tirsdag, Onsdag
og Lørdag 10 — 11 Moralen. Han holder Exa-
minatorier efter Tilhørernes Lejlighed.

G. Sverdrup, Lingv. Græc. P. P. E.,
fortolker offentligen 3 Timer om Ugen, Lycurgi
Tale mod Leocrates; privat forklarer han Man-
dag, Tirsdag, Torsdag og Fredag om Estermid-
dagen 3 — 4 Sophocles's Philoctetes.

Mag. H. C. Orsted, Phys. P. P. E., fore-
drager offentligen om Onsdagen 5 — 7 Optiken.
Privat læser han Torsdag, Fredag og Lørdag 4
— 6 over Physiken og oplyser den ved Experimen-
ter. Han tilbyder dem sin Veiledning, der maatte
ønske enten hele Physiken eller en og anden Deel
deraf udførligere gennemgaaet.

B. I det pædagogiske Seminarium.

D. S. Moldenhawer, Seminariets Director, anstiller Mandag og Torsdag 8 — 9 Dvelfer for Alunnerne af den theologiske Classe.

J Wolf, Inspect. i den mathematiske Classe, giver Torsdag og Loverdag 9 — 10 Anviisning i Maaden at foredrage Geometrien baade for Begyndere, og dem, der have gjort større Fremgang; ligeledes veileder han Alunernes egne Dvelfer i at undervise i samme.

G. Wad, Inspector i den physiske Classe, fremsætter Tirsdag og Torsdag Kl. 8 Reglerne for en rigtig Undervisning i Naturhistorien; om Loverdagen i samme Time gennemgaaer han den almindelige Zoologie og dens Literatur.

L. C. Sander læser Mandag og Tirsdag 10 — 11 over det tydske Sprogs Grammatik, og anstiller Dvelfer for Alunnerne i at interpretere rigtigt og skrive net Onsdag og Torsdag paa samme Time vedbliver han at foredrage Pædagogikens Grundsætninger efter Niemeier. To Timer om Ugen tilbyder han den af Alunnerne og de andre academiske Borgere sin Veiledning, som ønske at øve sig i Declamation.

Lh. Braun, Prof. og Lector i Seminariet, foredrager Mandag og Torsdag 12 — 1 det franske, og Onsdag og Fredag i samme Time det

engelske Sprogs Grammatik, og vedbliver at vejlede Alumnernes egne Dvølses i at skrive og tale det rigtigt.

Mag. B. Thorslacius, P. L. L. D. gennemgaaer critisk Onsdag og Lørdag 12 — 1 Alumnernes latinske Udarbeidelser; Tirsdag og Fredag veileder han Philologerne i at behandle de græske og latinske Skribentere exegetisk; om Mandagen foredrager han Elementerne af den høiere Critik, og om Torsdagen den græske Literatur, hiin ved Forelæsning, denne ved Examination.

Mag. N. L. Nissen, Inspector i den danske Classe, vedbliver om Onsdagen 9 — 10 at anstille Skrive- og Declamere-Dvølses med Alumnernes; Lørdag 12 — 1 fuldender han sine Forelæsnings over Maaden at undervise i Modersmaalet i Skolerne.

G. Sverdrup, Inspector i den historiske Classe, foredrager om Tirsdag Kl. 9 Reglerne for Historiens Foredrag i Skolerne; om Lørdagen Kl. 10 anstiller han Dvølses med Alumnernes.

II. Academiske Examina.

I. Theologisk Embedsexamen i April
1807.

Den 14 April.

1. Svend Brochman Hersleb. En Søn af Profess. Hersleb, fød i Nordherrsøe i Nordlandene 1784, blev Student 1802 — Laudabilis et quid. egregie.
2. Peter Monrad. En Søn af Pastor Monrad, fød i Winnie Præstegaard i Christianssands Stift 1781, blev Student 1801 — Laudabilis.

d. 16 April.

3. Arne Helgesen. En Søn af Pastor Helgesen, fød i Stad paa den vestlige Kant af Jysland 1777, blev Student 1804 — Laudabilis et quid. egregie.
4. Johannes Frederich Carde. En Søn af Borgemester Carde, fød i Randers 1784, blev Student 1803 — Laudabilis.
5. Frederich Wilhelm Gruner. En Søn af Pastor Gruner, fød i Torværd i Sjælland 1785, blev Student 1803 — Laud illaudab.

d. 17 April.

6. Jens Møller. En Søn af Riismand Møller, fød i Kiøbenhavn 1786, blev Student 1801 — *Haud illaudabilis*.

7. Tonnes Laralsen. En Søn af Smed Olsen, fød i Christianssand 1786, blev Student 1803 — *Laudabilis*.

8. Magnus Nielsen. En Søn af Toldinspektør Nielsen, fød i Hals i Nalborg 1785, blev Student 1802 — *Haud illaudabilis*.

d. 20 April.

9. Johannes Balthasar Flottman. En Søn af Collega Flottman ved Bergens Cathedralsskole, fød i Bergen 1785, blev Student 1802 — *Laudabilis*.

10. Carl Adolph Terpager. En Søn af Pastor Terpager, fød i Eandager i Fyen 1784, blev Student 1802 — *Haud illaudab.*

11. Frederik Stockholm. En Søn af Riismand Stockholm, fød i Horsens 1785, blev Student 1803 — *Haud illaudabilis*.

d. 21 April.

12. Eggert Christopher Brygman. En Søn af forrige Riismand Brygman, fød i Kiøge 1783, blev Student 1801 — *Laudabilis*.

13. Chr. Fred. Schonheider. En Søn af Pastor Schonheider, fød i Kiøbenhavn 1782, blev Student 1798 — *Laudabilis*.

14. Christiern Humble Wisbech. En Søn af Catechet Wisbech, fød i Colding 1785, blev Student 1803 — *Haud illaudabilis*.

d. 23 April.

15. Anders Gjødvad Jungersen. En Søn af Provst Jungersen, fød i Gierding i Viborg Stift 1787, blev Student 1803 — *Laudabilis*.
16. Wilhelm Olsen. Fød i Helsingør 1782, blev Student 1801 — *Haud illaudabilis*.
17. Christian Storch. En Søn af Pastor Storch, fød i Balslev i Fyen 1780, blev Student 1799 — *Non contemnendus*.

d. 27 April.

18. Christiern Schulk. En Søn af Pastor Schulk, fød i Sigdal i Aggershuus Stift 1783, blev Student 1803 — *Haud illaudabilis*.
19. Otto Borchgrevink. En Søn af Pastor Borchgrevink, fød i Toten i Aggerhuus 1784, blev Student 1802 — *Haud illaudab.*
20. Johannes Henrich Mørup. En Søn af Tommermester Mørup, fød i Odum i Narhuus Stift 1784, blev Student 1803 — *Haud illaudabilis*.

2. Juridisk Embedsexamen i April
1807.

A. Theoretisk Prove.

a) Latinisk.

Den 13 April.

1. Joseph Albert Frederich Christopher Koss.
En Søn af afdøde Statsraad Koss, Justitiarius i den forrige Overhofret i Norge, fød i Christiania 1787, blev Student 1804 — Laudabilis.
2. Henrich Ditlev Frelsen. En Søn af Statsraad Frelsen, Deputeret i Generaltoldkammeret, fød i Kiøbenhavn 1786, blev Student 1803 — Laudabilis.
3. Johannes Møllerup. En Søn af Thomas Møllerup, Indvaaner her i Staden, fød i Kiøbenhavn 1787, blev Student 1803 — Laudabilis.

d. 15. April.

4. Erik Peter Pontoppidan (Lieutenant ved Landværnet). En Søn af Commandeur Pontoppidan, fød i Kiøbenhavn 1785, blev Student 1802 — Laudabilis.
5. Johannes Alstrup Fleischer. En Søn af Proprietær Fleischer i Bøjs. Præstegjeld i

Bergens Stift, fød 1785, blev Student
1802 — Laudabilis.

6. Nicolai Andreas Hasle. En Søn af afg.
Cancellieraad Hasle, fød i Nørredinkel under
Ribe Stift, blev Student 1803 — Laudabilis.

d. 17 April.

7. Henrich Saxe. En Søn af Cancelliebud Saxe,
fød i Kiøbenhavn 1784, blev Student 1799
— Haud illaudabilis.

8. Arne Arnken. En Søn af Krigsraad Arntzen,
fød paa Grunder i Aggerhuus Stift
1782, blev Student 1801 — Laudabil.

9. Christian Rannestad. — En Søn af afg.
Pastor Rannestad, fød i Ugers Præstegaard i
Aggershuus Stift 1783, blev Student 1804
Haud illaudabilis.

d. 8r April.

10. Jonas Wessel. En Søn af afg. Johan
Herm. Wessel, fød i Kiøbenhavn 1781, blev
Student 1800 — Haud illaudabilis.

11. Christian Fischer. En Søn af Generalkrigscommissair Fischer, fød i Horsens 1784,
blev Student 1803 — Laudabilis.

12. Gabriel Dreier Nissen. En Søn af Justitsraad Nissen, Raadmand i Trouhiem,

fød sammesteds 1784, blev Student 1803 —
Haud illaudabilis.

b) Dansk.

d. 20 April.

1. Christian Jørgen F a n s e. En Søn af afg.
Herredsskriver F a n s e, fød i Hougaaards Nølle
under Aalborg Stift 1779 — Ei ubevem.
2. Amund F o r b e r g — En Bondesøn, fød paa
Ytterøen under Tronhjems Stift 1777 —
B e q v e m.
3. Jens Andreas Bruun. En Søn af Brændes
viinsbrænder Bruun i Kjøbenhavn, fød sam-
mesteds 1788 — B e q v e m.
4. Hans Jørgen Lindberg. En Søn af Skip-
per Lindberg, fød i Kjøbenhavn 1789 —
B e q v e m.

d. 22 April.

5. Johan Friderich Wilhelm Jessen (Secretær).
En Søn af Cancellieraad Jessen, fød i Ha-
derslev — B e q v e m.
6. Ole Bye. En Søn af Commandersergeant
Bye i Tronhiem, fød 1781 — B e q v e m.
7. Christian Michael Winther. En Søn af
afg. Sognepræst Winther paa Færøe, fød
1780 — B e q v e m.

8. Gustav Peter Blom. En Søn af Kammerraad Blom, fød paa Ladestedet Holmebroe ved Drammen 1783 — Beqvem.

d. 25 April.

9. Frederich Wilhelm Thorsteinsen. En Søn af Doctor, Professor og Bergphysicus Thorsteinsen ved Seminariet i Kongsberg, fød i Kongsberg 1784 — Beqvem.

10. Andreas Baade. En Søn af Knud Baade, fød i Stavanger 1788 — Beqvem.

11. Christian Kiærskov En Søn af Copiist Kiærskov i Politieretten, fød i Kiøbenhavn 1787 — Beqvem.

12. Laurits Martin Christian Svenstrup. En Søn af afg. Forvalter Svenstrup ved Rosenborg Slot, fød i Kiøbenhavn 1787 — Beqvem.

B. Practisk Prøve.

a) Candidati Juris.

1. Peter Borch (Exam. theor. 7 October 1805 Laudab.) Haud illaudabilis.

2. Gerhard Hofgaard (Exam. theor. 18 Jan. 1806 Laud) — Non contemnendus.

3. Christian Frederich Hansen (Exam theor. 11 April 1806 Laud.) — Laudabilis.

4. Frederich Wilhelm Treschow (Exam. theor. 18 Jun. 1806 Laud. — Laudabilis.
5. Bjarne Wigfus Thorarensen (Exam. theor. 20 Jun. 1806 Laud.) — Laudabilis.
6. Johan Carl Thuerecht Castenskjold (Hofjunfer) (Exam. theor. 15 Octb. 1806 Laud.) — Laudabilis.
7. Johan Ludvig Schmidt (Exam. theor. 15 Octbr. 1806 Laud.) — Laudabilis.
8. Friderich Christian Diechmann (Exam. theor. 16 Jan. 1807 Laud.) — Haud illaudabilis.
9. Johannes Astrup Fleischer — Haud illaudabilis.
10. Arne Arnken — Laudabilis.
11. Christian Nannestad — Haud illaudabilis.
12. Gab. Dreier Nissen — Haud illaudab.

b) Examinati Juris.

1. Christian Jørgen Fane — Bel.
  2. Amund Forberg — Bel.
  3. Johan Friderich Wilhelm Jesen (Secretær) — Bel.
  4. Ole Bye — Bel.
  5. Gustav Peter Blom — Bel.
  6. Andreas Waade — Bel.
-

3. Philosophisk, philologisk Examen
i April 1807.

A. Philosophisk Prøve.

Den 11 April.

1. Lund, Carl Frider. — Haud illaudabil.
2. Joh. Nic. Herløg Møller — Laudabilis.
3. Ern. Wilh. Stiebolt — Haud illaudab.
4. Matth. Henr. Schmidt — Haud illaudabilis.
5. Andr. Berg Stampe — Haud illaudabil.
6. Nicol. Frid. Bernh. Schiern — Laudabilis.
7. And. Frid. Møller — Non contemnend.
8. Jens Christ. Bræstrup — Haud illaudab.

d. 15 April.

1. Joh. Christ. Dyrhauge — Laudabilis.
2. Lyder Bentsen — Laudabilis.
3. Joh. Georg Wentzen — Laudabilis.
4. Christian Lund — Laudabilis.
5. Carl Phil. Julius Lorenz — Laudabilis.
6. Wilh. Conr. Lorenz — Laudabilis.
7. Alb. Pet. Gude — Laudabilis.
8. Laurentius Fosø — Laudabilis.
9. Johannes Jørgensen — Laudabilis.
10. Nic. Math. Harboe — Laudabilis.

11. Jens Fyhn — Laudabilis.
12. Laur. Dittl. Monrad — Laudabilis.

d. 18 April.

1. Joh. Frid. Levehau — Haud illaudab.
2. Kasmus Müller — Haud illaudabil.
3. Henrich Seerup — Haud illaudabil.
4. Herm. Fr. Coucheron — Non contemn.

B. Philologisk Prøve.

d. 10 April.

1. Lud. Chr. Brink Seidelin — Laudabilis.
2. Chr. Verbandt Rogert — Laudabilis.
3. Joh. Christ. Clasen — Laudabilis.
4. H. S. Blom — Laud & publ. enc. ornat.
5. Henr. Hansen Holm — Laudabilis.
6. Jørgen Lemv. Fog — Laudabilis.
7. Paul Henr. Landt — Haud illaudabilis.
8. Bernh. Sev. Jørgemann — Laudabilis.
9. Joh. Frid. Koop — Laudabilis.
10. Dittl. W. Falckenb. Peckel — Laudabilis.
11. Joh. Henr. Blache — Laudabilis.

d. 13 April.

1. N. P. Thomsen — Laud & publ. enc.
ornat.
2. Henrich Wahl — Laudabilis.
3. Joh. Dittl. Liebenb. Hansen — Laudabil.
4. C. Jac. Cosmus Bræstrup — Laudabilis.

5. Christopher Mundt — Laudabilis.
6. Johannes Hansteen — Haud illaudab.
7. Salomon Salomonsen — Laudabilis.
8. Joh. Jac. Blicher — Laudabilis.
9. Carl. Dan. Stebuss — Laudabilis.

d. 14 April.

1. Laur. Chr. Holsbe — Laudabilis.
2. Jens Christ. Fangel — Laudabilis.
3. Michael Lynae — Laudabilis.
4. Paul Christ. Faber — Haud illaudabil.
5. Christ. Pet. Møller — Haud illaudabil.
6. Johannes Dorph — Laudabilis.
7. Johannes Brüner — Laudabilis.
8. Greg. Fougner Lund — Laudabilis.
9. Franz Due Bradt — Haud illaudabilis.
10. Pet. Alex. Clausen — Laudabilis.
11. Joh. Jac. Løytved — Laudabilis.
12. Joh. Sev. Arens — Laudabilis.

d. 16 April.

1. Carl. Pet. Lambrechts — Laudabilis.
2. Pet. Anti. Høier — Haud illaudabilis.
3. Er. Frid. Bodenhoff — Non contemn.
4. Nic. Carl Fries — Laudabilis.
5. Carl Dan. Proffilius — Haud illaudab.
6. Nic. Pet. Harboe — Laudabilis.
7. Magnus Bentzen — Haud illaudabilis.

8. Peter Jens. Ellern — Haud illaudabilis.
9. Johannes Abel — Haud illaudabilis.
10. Chr. Ludvig Homan — Haud illaudab.
11. Andr. Berg Stampe — Haud illaudab.
12. Jens Chr. Bræstrup — Non contemn.
13. Jens Müller — Haud illaudabilis.
14. Nic. Ferd. Sletting — Haud illauda-
bilis.

d. 17 April.

1. Joh. Carl Bunken — Laudabilis.
2. Chr. Bagge Jensen — Laudabilis.
3. Joh. Frid. Falch — Laudabilis.
4. Gab. Lorenzen — Laudabilis.
5. Jens Bestengaard — Laudabilis.
6. Franz Fr. Wilh. Bülow — Laudabilis.
7. Paul Christ. Nilson — Laudabilis.
8. Frederich Riis — Laudabilis.
9. Laur. Pet. Hedermann — Laudabilis.
10. Matthias Juel — Haud illaudabilis.

d. 20 April.

1. Frid. Brüeneck — Non contemnendus.
2. Joh. Chr. Schulz — Haud illaudabilis.
3. Joh. Pet. Freuchen — Laudabilis.
4. Joh. Chr. Sandberg — Laudabilis.
5. Jørgen Sandberg — Laudabilis.
6. Lud. Holberg Warncke — Laudabilis.

7. Paul Christ. Melbye — Laudabilis.
8. Pet. Jørgen Holm — Haud illaudabil.

Hertil kommer endnu extra ordinær a)
philologisk Prøve for

Den 5 December 1806.

1. Jac. Joh Laurberg — Laudabilis.

Den Maj 1807.

2. Nic. Pet. Egg. Koch — Laudabilis.

4. Præliminær-Examen.

Den 25 April 1807.

1. Jørg. Christ. Kvistgaard b) — Admissus eum
laude eximia.

a) Formedelt Vedkommendes Sygdom i den ordentlige
Examens Tid.

b) Efter foregaaende Tilladelse, paa Grund af, at han
var privat inscriberet paa en Tid, da en saadan In-
scription medførte Afgang til Præliminær-Examen.

5. Ny Prøve i April 1807 for dem, som, ifølge Forord. angaaende Examen Artium §. 20, vare forpligtede til at underkaste sig en saadan i visse Rubriker.

Antallet af Dimittenderne fra 1806, som burde have indstillet sig til ny skriftlig eller mundtlig Prøve i et eller andet Fag, beløb sig til 9 (S. disse Annal. 2 B. 2 Hæfte. S. 275). Til Examinatores bleve af den Kongl. Direction for Universitetet og de lærde Skoler udnævnte Medlemmerne af den med Lit. D. ved sidstafholdte Examen Artium betegnede Examen's Deputation, bestaaende af Professorerne Thorlacius, Müller, Engelstoft og Ørsted. Af de 9, som vare forpligtede at møde, udebleve tre, nemlig: Holger Knudsen, Hans Wilh. Ferd. Hansen og F. D. K. Soetmann.

Med de øvrige 6 anstilledes den 7 og 8 April deels skriftlig deels mundtlig Prøve. Til skriftlig Bearbejdelse vare følgende Opgaver fremfattede:

I. Oversættelse af Dansk paa Fransk.

Det er Araberne, som det nyere ¹⁾ Europa skylder de første Lysstraaler ²⁾, som have ad-

¹⁾ moderne.

²⁾ rayon de lumiere.

spredt det Mærke, hvori det var indhyllet ³⁾ i mere end tolv Aarhundreder. De have været vores Lærere, som fordm Egypterne vare Grækernes; og, ved et særdeles Uheld, ere de Videnskaber, som de have overleveret ⁴⁾ os, forsvundne ⁵⁾ hos disse Folk, ligesom Astronomien forsvandt af Egyptens og Chaldaas Templer efterhaanden som den gjorde Fremstridt i den alexandriniske Skole. Alphonsus, Konge i Castilien, var en af de første Regenter, som opmuntrede den sig i Europa gjenfødende ⁶⁾ Astronomie. Denne Videnskab tæller saa saa ibrige Beskyttere; men han blev slet underkøttet ⁷⁾ af de Astronomer, han med stor Bekostning havde sammensamlet.

2. § Religionen.

a) Af den christelige Religionslære:

Kan Hensyn til det Onde i Verden rokke Overbevisningen om et Forsyn?

Paa hvilke Grunde antage vi, at Christus er sendt af Gud?

³⁾ envelopper.

⁴⁾ transmettre.

⁵⁾ disparaitre.

⁶⁾ renaitre.

⁷⁾ seconder.

b) Af den bibelske Historie.

Af foredrage det Vigtigste af Pauli Historie.

3. I Historien.

a) Af den ældre.

Quando et ubi vixit Salon? quænam præcipua ejus de civitate sua merita?

Unde quasque per vias Italia antiquissimos suos (ante Æneam) nacta est habitatores?

b) Af den nyere.

Hvilke Lande efterlod Carl (den Driftige) af Burgund sig? hvilken Skjæbne havde de efter hans Død? og hvilke Hovedforandringer have de undergaaet fra den Tid af indtil vore Dage?

Hvorledes blev Waldemar I. Konge i Danmark? og i hvilke Henseender er hans Regiering mærkværdig?

Udfaldet af Censuren over disse skriftlige og mundtlige Prøver var følgende:

I Fransk:

I. Mogens Christian Mellemann — Temmelig godt.

Den forrige Character blev saaledes een Grad forbedret.

Unversit. og Skole-Annaler. 1807. 1 B. D

I Hebraisk:

1. Hans Abel — Godt.
2. Johan Frederik Falck — Godt.

Begges forrige Characterer 2 Grader forbedrede.

I Religion:

1. Christian Beyer Schack — Maadelig.
Den forrige Character ikke forbedret.

I Historien:

1. Christian Beyer Schack — Temm. godt.
2. Christian Ludvig Homann — Temm. godt.
3. Peter Amti Højer — Temmelig godt.

De forrige Characterer for dem alle tre een Grad forbedrede.

III. Høitideligheder.

Rectorliste og Præmiers offentlige Uddeling.

Torsdagen den 28 Mai holdtes paa Studiegaar-
gaardens store Auditorium en latinisk Tale af den
afgaaende Rector Magnif. Prof. F. L. Bang i
Anledning af Rectoratets Omskiftning og de aca-

demiske Priismedaillers Uddeling. Talen handlede om Visshed i den menneskelige Kundskab, fornemmeligen i Religion og Medicin. Talen sluttedes ved at overrække dem, hvis Afhandlinger over de opgivne Spørgsmaale (see disse Annal. 2 Aarg. 1 Bind 1 Hæfte Pag. 90) vare bleve tilkjendte Præmier, de udsatte Priismedailler, ved hvilken Leilighed ogsaa N. P. B. Pansen blev nævnet, som den der ved Concurrencen til den juridiske Præmie havde vundet et hæderligt Accessit. Tilfids endtes Handlingen med at proclamere Professor Philosophiæ N. Treschow til Rector Magnificus for det følgende Aar.

Det af Professor Thorslacius i denne Anledning udstædte Program handlede om Franciscus Philadelphus, en af de vigtigste Mænd blandt Videnskabernes Reformatorer i det femtende Aarhundrede, fød 1398, død i Florenz 1481. Denne Mand's Talenter, Kundskaber, Fortienester og Anseelse paa sin Tid berettigede ham til en høi Grad af Opmærksomhed. Hans Skrifter indeholde vigtige Bidrag til de Tidens politiske Historie. Forfatteren indskrænker sig her til af hans Breve, der udgjøre 37 Bøger a), at ud-

a) De fleste Udgaver indeholde kun 16 Bøger; den fuldstændigste er den Venetianske af 1502 Fol., som Forf. har brugt.

hæve nogle af de Data, som især tiene til at sætte hans Fortienester af Videnskabelighed i Lyg.

Først besad han selv en uhyre Lærdom, og lige Styrke i det græske og latinske Sprog. Med den græske Literatur havde han i Constanti-
nopel gjort sig fortrolig bekendt, og, givet med et græsk Fruentimmer, der havde en fortrinlig god Uetale, havde han desuden opnaaet en stor Færdighed i et behageligt mundtlig Udtryk. Hans mange Arbejder baade paa Græsk og Latin, saavel i Vers som Prosa, vidne om lige Færdighed i begge Sprog.

Hvor bevandret han var i Antiquiteterne, vise hans lærde Besvarelser af de Spørgsmaale, der af hans Venner bleve ham gjorte i dette Fag. Disse Besvarelser ere tildeels endnu meget lærerige, endstjønt han, efter sin Tids Smag, undertiden alt for meget overlader sig til Spidsfindigheder, især ved etymologiske Undersøgelser. Han efterlod en Mængde af Skrifter, saavel originale som Oversættelser, hvoraf den største Deel nu ikke have trykt. Han har og som Critiker gjort sig fortjent ved at rette mange fordærvede Læsemaader, og hans Interpretationer ere ofte rigtigere, end man af den Tidzsalder kunde vente, eller er vant til at see.

En anden Fortieneste hos Philadelphus var hans overordentlige Barme og Nidkierhed for

Videnskabelighed, og hvad dermed stod i Forbindelse. Denne Iver aandede hans mange Breve til Paver, Konger, Fyrster, Hertuger og en heel Deel private Mænd næsten over hele Europa. Interessant er blandt andre hans Skrivelse til Calixtus den Tredie, da denne var bleven Pave efter Nicol. V.

„Hvor stor Ære“ skrev han b) „har ikke den Formand Nicolaus den Femte indlagt sig, der, selv saa stor i Lærdom og Beltaalighed, indbød alle til sig, om hvilke han hørte, at de paa nogen Maade udmærkede sig ved Genie eller Kundskaber! Alene ved hans Iver og Understøttelse bleve næsten utallige vigtige græske Bærker, som i vore Egne hidtil vare ganske ubekiendte, oversatte paa Latin. Ja efter Constantinopels Indtagelse sendte han underhaanden sine Commissionærer rundt omkring i den Deel af Europa og Asia, som staaer under Tyrkernes Herredømme, for at samle og opkøbe græske Codices, uden at spare enten Umage eller Beføstning. Paa denne Maade blev ogsaa en utallig Mængde Skrifter bragt til Italien; ligesaa sendte han Emisfarier med store Pengesummer overalt ud i Europa at lade efterspore og anskaffe hvad Vigtigt eller Interessant i den latinske Litteratur, der nogensteds maatte have forstuet sig.

b) Hans Ord anføres her blot i Udtog.

En af disse var Enochus Asculanus, der i dette Tiemed reiste lige til Danmark, og, efter andres Beretning, endnu længere mod Nord." Hvad Philelphus i dette Brev opfordrede Paven til, det gjorde han selv, saavidt det i hans private Stilling og trange Kaar var ham muligt. Han bragte Stæderne til at oprette Lærestole og offentlige Skoler for Literaturen, og anbefalede dem lærde Mænd til Lærere. Han selv, der i sin Ungdom havde lært i Florenz med saa stort Bifald, at han talte over 400 Tilhørere, men fra sit 40 Aar af mere havde opofret sig til at virke som Skribent, begyndte igjen, da han var over 70 Aar gammel, at holde Forelæsninger over Aristoteles og Cicero for et ligesaa talrigt Publicum, og vedblev stedse at opmuntre alle dem, som havde besøgt hans Forelæsninger, til overalt, hvor i Verden de kom, at gaae paa Spor efter literære Skatte, især og i Tydskland, i hvis mange og støvede Bibliotheker der efter hans Formening maatte ligge nok deraf. Sik han at vide, at nogensteds en Lærd var kommen i Besiddelse af Codices, søgte han strax deraf at faae en Afskrift, ligesom han selv i lige Henseende altid viste sig meget tjenstagtig, uagtet han selv satte alt for stor Priis paa Codices til at ville under nogen Betingelse afhænde dem. Dog viiste han ikke mindre Opmærksomhed for andre Slags Mindesmærker

fra Oldtiden, ligesom han heller ikke miskiendte nyere Opfinderss Værd f. Ex. Bogtrykkerkonstens. Hvor stor en Fiende han var af Ligegyldighed i videnskabelige Anliggender, derom vidne ogsaa de stærke Udtryk, han i et Brev til Cardinal Beszarion tillod sig, da Pave Callist, som han forgieves havde opfordret til at tage Videnskaberne i Beskyttelse, var død. „Give den Almægtige, skriver han, at med Personens Søvnagtighed Søvnene selv maa være hensovet.“

IV. Academiske Smaaskrifter.

1. Bemærkninger over Philosophiens og Theologiens gjensidige Forbindelse og Forhold; af Prof. Treschow, udgivet som Program til Reformationensfesten i Aaret 1804 a).

(Udtag af den latinske Original).

Fra sin første Oprindelse af har Theologien været næse forbunden med Philosophien og haft fælles Skæbne med den. Den førstes Reformation kunde derfor heller ikke blive uden samtidig og senere

a) Endskjønt disse Annaler overhovedet have gjort sig en vis Popularitet til Regel, saa ere de dog ikke mere

Indflydelse paa den sidste. Saavel før som efter Luther have saadanne Forsøg været gjorte. Men Christianismen er een, og har een Grundvold — Biblen; Philosophien derimod er mangefold, og, skjønt ogsaa den maa udledes af eet Princip, viser dette sig dog fra saa forskjellige Sider, at Meningerne ere oberordentlig modsigende, og selv de Fornuftigstes neppe lade sig forene.

Det var altsaa vanskeligere at rense Philosophien end Theologien, da hiin intet anstueligt Monster havde, hvorefter saa at sige dens Sundhedstilstand kunde bedømmes. Dog, da man maatte opsoge sig et, var, deels ved Valg og deels ved Tilfælde, Aristoteles bleven bekiendt for al menneskelig Wiisdoms øverste Lærer, og de, som vilde ret gjøre sig fortiente af Philosophien, vidste intet nyttigere at foretage sig end at søge af felse dens Kilder, og saaledes restituere den største Philosophs ægte Sætninger, der ved Scholastikernes Spidsfindigheder, og formedelst Mangel paa Kundskab i det Græske, vare blevne forvanskede eller ikke fuldkommen forstaaede. Nogle yndede vel mere Plato, men disse vare hverken Luther eller Refor-

populære, end at de forudsatte Læsere af mere literær Dannelselse, og undertiden Videnskabsmænd. For disse sidste vil nærværende Stykke have Interesse.

mationen meget gunstige. Det kunde ikke heller andet være, end at Reformationens Venner, som med saa stor Iver arbejdede paa at bekæmpe Mørke og udbrede Lys, maatte give Aristoteles Fortrinnet, der er tydelig, sundig og meest sysselsat med at definere og forklare, medens Platons Dunstfulhed og Svulst upaatvivlelig maatte have mere Tillokkende for dem, der vilde blande Gemytterne og give Overtroen en behagelig Indklædning. Saaledes indseer man Marsagen, hvorfor alle de berømteste Reformatorer, anførte af Melancton, især hyldede Aristoteles og anvendte hans Methode paa Theologiens Foredrag. Thi endskjønt mange i Beyndelsen ikke gjorde meget af Philosophien, mærkede man dog snart, at uden denne kunde hverken Fanatikere holdes i Aue eller Modstandere afvæbnes. Hertil kom disse Mænds egen Opdragelse og Læsning, især af Augustinus, fra hvilken mange peripatetiske Sætninger maatte, selv imod deres Villie og uden at de tænkte derpaa, blive tilbage hos dem.

Melancton selv udrettede vel ikke stort i Philosophien, og hans Efterfølgere indskrænkede sig næsten alene til at gjøre den særdeles Overensstemmelse mellem Theologiens og Philosophiens Sætninger indlysende. Mærkeligt er det, at man i den, allerede af Justinus Martyr, Clemens Alex. Origenes og andre gamle Kirkesædrene opstillede og

nu ved Reformationen fornyede Lære, om Fornuftens og selve Philosophiens Overensstemmelse med Troen lit efter lit gif saa vidt, at da Dan. Hoffmann i Helmstædt forsvarede den modsatte Mening, der syntes paa en vis Maade sikket ei alene ved Luthers, men endog ved Apostelens Pauli Auctoritet, blev han næsten beskyldt for en Kætter, og Theologerne vilde heri hellere erklære sig for Sorbonnen (det theol. Facultet i Paris), skjønt just derfor meget dadlet af Luther, end statuere at eet og det samme var sandt i philosophisk, og falsk i theologisk Forstand.

For desto bedre at indsee Sammenhængen heraf, er det nødvendigt at erindre sig, at Reformationen især fra den Side var Lærdoms Dyrkere og Yndere kiærfommen, at de nu ikke længere behøvede at hylde raas og uvidende Menneskers Auctoritet, men turde nu henlægge alting under Fornuftens Domstol; og da disse just vare de, hvis Stemme tillige gieldte meest i Reformationsværket, saa var det naturligt, at de fleste erklærede sig for den Sætning: „at Intet enten i Theologien eller Philosophien var sandt, uden at det jo havde Medhold af begge.

Men denne Sætning blev i Grunden for begge Discipliner lige ufordeelagtig. Theologien indrømmedes af let begribelige Aarsager det Fortrin: ikke at kunne feile, og Philosophien, som nu i alt

skulde erkiende Theologien for Regel og Kettesnor, kunde hverken komme videre eller faae nogen høiere Bestemmelse end at tiene denne til Pynt og Opvartning. Theologien selv vandt ikke mere ved denne Forbindelse. Dens slaviske Mand contrasterede alt for meget mod Philosophiens tækkelige Frihed, og de laante Prydelse vilde ikke klæde den; ja ved denne Verdslighed affrækkede den endog saaledes mange fromme Sieler, at den til at gienvinde disse intet bedre Middel vidste end ganske at give Philosophien Afseed.

I denne Hensigt valgte efter Luther mange Theologer især det populære Foredrag, hvori de ikke vilde have været meget at laste, hvis de ikke tillige havde overladt sig til saagløst, dunkelt, mystisk og ascetisk Præk.

Philosophien havde da paa en vis Maade afrystet sine Lænker, og begyndte at blive dristigere. Selv i den Tid, da den sukede under det haardeste Slaverie, havde den dog beholdt Frihed til, som Advocat at tale begge Parters Sag, kun at den ikke gav sig af med at ville være Dommer. Scholastikerne havde undertiden benyttet denne Frihed imod Theologerne som de, der ved Canonisationer føre Ordet for Dievelen. Ligesom disse komne frem med alle mulige Beskyldninger og Mistænkeligheder mod Candidaten, saaledes syntes hine ofte at udtømme alle de Indvendinger

mod Religionens Sætninger, som optænkes kunde, og saadant blev ikke ilde optaget af nogen, der troede sig istand til ved eget Genie at opløse, eller ved en og anden stor Auctoritet at overhugge den gordiske Knude. Efter Videnskabernes Gienføddelse vedblev hos de Pavelige den samme Frihed i at disputere, og hvorvidt den gik, derpaa have et mærkverdigt Exempel i Pet. Pomponatus, som med største Dristighed bekæmpede Christianismens væsentligste Grundlærdomme med Aristoteles's Sætninger, og unddrog sig fra Straf ved den Erklæring, at han villig underkastede Fornuftens Tvivl Skriftens høiere Kiendelse. Andre Philosopher disputerede med samme Frihed, og i Grunden bekymrede Ingen sig meget om Philosophiens Uenighed med Theologien, da hiin var deelt i Partier, denne indslattede alle i eet Forbund. Forfatteren troer derfor, at dersom Philosopherne blot havde anvendt Klogskab, og i at udbrede Dplysning og Sædelighed vare gangne frem med den Forsigtighed som Erasmus og nogle faa andre, skulde Fordelen være bleven langt større for den hele Philosophie, der ligesaa meget kan tilskrive sine egne Dyrkers Ubesindighed, som Bispers og Munkes Forfølgelse, at den endnu, den Dag idag er, i mange Lande befinder sig i Undertrykkelses Tilstand. Ved lignende Sindighed opnaaede dog længe efter Cartesius, at hans Phi-

osophie, skjønt i directe Modsigelse med den herskende Religion, ei alene taaltes, men endog antoges af nogle af de anseeligste Theologer, og at de, som erklærede sig imod den, s. Ex. Huet, alligevel fra Bessedenhedens Side bleve dens Anbefalere.

Men hvad Skæbne havde nu Philosophien fra den Tid af, da den saa at sige var afskediget af de protestantiske Theologer, og hvorvidt fik den Tilladelse at vanke frit om paa Oversandselighedens (*νοσμενων*) tomme Marker, da dog den Mening var bleven rodfæstet, at intet enten i Speculationens eller Erfaringens Rige kunde opdages, som jo strax maatte erklæres for falsk og uantageligt, naar det afveeg et Haarsbred fra den herskende Religion?

Man maa da vide, at der paa den Tid, da Coccejus, Spener og andre saavel calvinistiske som lutheriske Theologer forviste Philosophien fra Theologiens Gebeet, eksisterede tre Hovedpartier. Nogle forsøgte Theologiens uadskillelige Forbindelse med Philosophien; andre betragtede dem som forskjellige Discipliner, der paa ingen Maade turde sammenblandes, og heldede til Luthers Mening, at Philosophien burde holdes borte fra Theologiens District, men dog vel kunde tales, naar den indskrænkede sig til borgerlige og naturlige Ting; andre vilde ikke indrømme, at der

gaves nogen Philosophie uden den, der udledes af Skriften. Under disse Omstændigheder blev der næsten intet tilbage for Philosophien uden at skiotte sig selv, at veie de forskjellige Grunde og at vedligeholde en sceptisk Neutralitet.

Denne Philosopheremaade valgte Pet. Bayle, uden dog selv herfor at finde Undskyldning hos sine Samtidige. Nu opstod Wilh. Gottf. Leibniz, der, skiont egentlig den naturlige og borgerlige Philosophie var hans Hovedsag, dog, for at gjøre sig yndet af Theologer og ængstelige Sieler, ei blot med stor dialectisk Giinighed bestred Socinianerens Wissovag's Grunde mod Treenigheden, men ogsaa i sin Theodicee forsvarede Religionens Hovedsætninger mod Bayle, og udrettede derved saa meget, at ingen nu syntes at kunne beklæde et theologisk Embede, uden at være noget øvet i Philosophie.

I samme Aand udrustede Christian Wolf sig til at reformere den hele Philosophie. Leibniz havde det været ligegyldigt, enten de, som mere forte Navnet af Theologer end drevs af Sandhedskjærlighed, bifaldt hans Opdagelser eller ikke, naar de kun ei mishagede Tyrsterne og andre berømte Mænd, som han stod i Venstabsforbindelse med. Men Wolf befandt sig baade i en anden Stilling, og fulgte ganske andre Grundsatninger. Som den første offentlige Lærer i Philosophien i

Halle, tildrog han sig saavel ved Fagets Nyhed som ved Gienstandenes Vigtighed og Foredragets Tydelighed et meget stort Auditorium især af unge Studerende. Derover kom Theologerne i Bevægelse, og en Feide begyndte, der fik et Udfald, som i Krige ikke er sædvanligt, at nemlig begge Discipliners Ære ei alene syntes haandhævet, men endog forhøiet ved et evigt Venskab. Theologerne, som nu engang havde erfaret Philosophiens Nytte, bleve dens ivrigste Tilhængere, og enhver, som kiender noget til de berømteste Theologer fra den Tid, veed, hvorlunde de næsten satte hele Religionens Belfærd og den høieste Visdom i at forklare Bibelens Lærdomme af den Voldsomme Philosophies Grundfætninger, og vise begges fuldkomneste Harmonie. Disse bør man ikke heller fratiende en vis Fortieneste; men større skulde den være blevet, dersom de ikke havde glemt al Maadehold og fordærvet deres egen Sag, i det de paastode at vide alt, troede at kunne demonstrere alt, vilde glinre ved skarpsindigen at forsvare gamle hyperorthodoxe Meninger, og forsømte de forædlende Studier og Sprogets Cultur. Denne Philosophie havde derfor kun en kort Varighed, og har siden, uagtet adskillige Forsøg, aldrig kunnet vinde sin forrige Anseelse igjen. Heller ikke havde nogen af alle disse rigtigen fattet Religionens og Philosophiens gienfaldige Forhold.

I øvrigt vedblev Philosophien at føle den skadelige Indflydelse af denne sin Forbindelse med Theologien. Berøvet den Frihed at undersøge, hvad der i sig selv og efter Naturen er sandt, og saaledes at gaae ud fra Sandhedens og Naturens høieste Principer, men derimod nødsaget til stedse at lade sig lede af ældre Auctoriteter, for ikke enten at gaae for vidt eller at støde an mod Religionen, maatte den hente Forraad hos sin Forbundne, hvilket denne ogsaa rigeligen forsynede den med, da den næsten heel og holden lod sig omstøbe i dens Form, saa at man, hvis ikke enhver især havde vedligeholdt noget af sit originale Udseende, skulde have troet dem begge sammensmeltede til eet.

Men nu blev *Crusius* Opfinder af en ny Philosopheremaade, der ganske paa sin egen Viis hentedede baade Naturphilosophiens og Dialectikens og Metaphysikens Grundsatninger fra Theologien, og derved berigede disse Videnskaber med mange Opdagelser, der siden paatrængtes Fornuften som dens egne. Men denne Skole tabte hastig sin Anseelse, og dens Tid var snart ganske forbi.

En anden skadelig Folge for Philosophien af dens Forbindelse med Theologien var denne, at den, sysselsat med theologiske Stridigheder, ikke fik Leilighed nok til at ransage Naturen — dens egentlige Formaal — og overlod saa at sige sin egen Jordbund til Agerdyrkere, der, blottede for

Cultur og Indsigter, alene ved Hielp af Erfaringen havde lært at dyrke den med noget ufuldkomment Værktoi, men i øvrigt savnede den Norm, som skulde veilede deres Barndom til noget Fuldkomnere. Thi hverken Bayle eller Gericke eller Torricelli eller selv Baco erhvervede sig nogen anden Fortieneste af Naturphilosophien, end at de saa at sige forsynede Algerdyrkerne med landlige Redskaber; endog Geometrien og Arithmetiken havde ingen videre Indflydelse, end at veilede Astrologerne i at bestemme Stjernernes Op- og Nedgang. Vilde de tillægge sig selv noget mere, da maae de vide, at det er Philosophien, de derfor havde at takke, hvilken ikke blot gjorde dem bekiendte med Dialectikens Regler, men lærte dem ogsaa, deraf at gjøre en forstandig Anvendelse paa Natursager, en Koes, der ikke bør nedsættes, fordi Philosophien i øvrigt over uvedkommende Sysler alt for meget forsømte sit egentlige Kald.

Maaskee vilde Noget her gjøre den Indvending, at det dog stod Physikerne frit for, af Dialectiken og Metaphysiken at laane de Hielpemidler, de behøvede til at granske i Naturens Hemmeligheder. Men dette var ganske umuligt, da de Vældes Forraad deels var udtømt, deels befundet ubrugbart, men de Nyeres Arbeider alle dreiede sig om Theologien, og al Opmærksomhed paa denne Universit. og Skole = Annaler. 1807. 1 B. R

var henvendt. Heller ikke kan man vente af dem, der blot give sig af med at experimentere, iagttage, samle, sammenligne og ordne, at de skulde henføre alt til de sidste Principer, og, hvis de ikke finde disse allerede angivne og bestemte, med samme Held undersøge Stort og Smaat paa egen Haand. Newton selv, med sit overordentlige Genie, skulde rimeligviis have givet Naturphilosophien endnu et stærkere Stød fremad, hvis han enten havde haft Leibniz og Kant til Forgængere, eller haft større Tillid til sig selv. Thi Leibniz, der næsten var hans Samtidig, men lit yngre, bestræbte sig for intet mindre end at opdage Tingenes inderste Grundaarsager. Dette Arbeide var dog ingen synderlig Frugt for Naturphilosophien; thi kun Faa fattede hans Mening, og selv hans største Beundrere ansaae den for mere findrig end sandsynlig. Heller ikke syntes Wolf selv ganske at bifalde den. Men af Physikerne optog nogle blot en Deel af denne Lære, andre lode den heel og holden staae ved sit Værd. Overhovedet var det en almindelig Mening, at denne var langt mere anvendelig paa Undersøgelser om det Guddommelige og Oversandselige, end paa det Menneskelige og Legemlige. Man ansaae den derfor vel nyttig til at udgranske den menneskelige Siels Beskaffenhed og bevise dens Udødelighed; men Legemernes Grundstoffe og Kræfter elskede man mere at udfors

ste ved Erfaring og Experimenter, og før Kant blev i denne Henseende intet nyt Forsøg gjort.

Da den Volkfste Philosophie allerede begyndte at gaae af Mode, antom paa det faste Land, fra Engelland af, en anden behageligere og mere populær. Thi denne Nation havde efter Bacon's Raad med ligesaa megen Held som Skarpsindighed undersøgt Naturen paa Erfaringens Wei, og var næsten kommen saavidt, at den ikke troede, Noget paa anden Maade kunde opfindes, eller selv Begreb derom erholdes. Foragtende derfor den Videnskab, som hæfter sig umiddelbar til Tingenes evige Grundformer, der eene ved Tænknings Kraft lade sig fatte, indskrænkede de sig til at ransage de Gienstande, der falde i Sandserne, sammenligne dem og bringe dem i et Slags System, og bestræbte sig for, ikke som Socrates at hente Philosophien ned fra Himlen, men saa at sige at opgrave den af Jorden. Formanden for denne Lære var Joh. Locke, en Mand af sund Dømmekraft og fin Forstand, men, fordi han ikke omfattede hele Philosophien, noget ubillig mod dens speculative Deel; og da han brugte et populært Foredrag, og derfor skiftet til at behage, har næsten ingen Philosoph havt et større Publicum eller flere Tilhængere. Den vanskelige Undersøgelse om Ideernes Oprindelse behandlede han derfor saaledes, at de, som ikke skuede længere ud, end til det

Mærmeffe, fandt sig tilfredsstillende og forlangte intet mere. Dog stødte han Theologerne for Hovedet, som hverken vilde taale, at han ganske forfastede medfødte Begreber, heller ikke kunde finde sig i, at han havde ytret Tvivl, om ikke materielle Ting kunde tillægges nogen Tænkeevne. En ganske anden Grundsatning fulgte siden efter G. Berkeley, der saaledes bestreed de Physiker, som udlede endog Tænkraften fra Materien, at han, i det han vilde bevise, at nogle Ting ere ulegemlige, med det samme ophævede Legemerne og den hele synlige Verden.

Dog — Lockes Mening fik ikke alene i denne Henseende Overhaand, men blev ogsaa lit efter lit overført paa andre Gjenstande, paa alle Sieleevner, Sindsbevægelser og Tilbøieligheder. Denne Philosopheremaade behagede stedse især den finere Verden mere og mere, da man var fied af de lange og unyttige Disputer, og derfor med Glæde tyede til Erfaringen som til en sikker Havn. Hiin abstraktere blev derfor indsluttet i Skolerne, og næsten udpebet, og naar den engang imellem fremdroges, skede dette ikke i anden Hensigt, end for at man desto mere skulde tage sig i Agt derfor som som noget Unyttigt eller i det mindste U hensigtsmæssigt. Denne Mening blev endeligen saa herskende, at ogsaa Theologerne tilsidst gif over til den, og begyndte nu, med Til sidesættelse af alle

de spidsfindige Undersøgelser, som hidtil havde sysselsat dem, at henføre alting til det Practiske, og af den hele Philosophies Omfang blot at udhæve det, som efter Tidernes Leilighed meest passede til Menneskenes Tarv. Saaledes blev da ogsaa Theologien populær. Hvad der var alt for vanskeligt at forstaae eller stødte Øret, blev deels forbigaaet, deels paatvunget en mildere Fortolkning. Med denne Philosophie forenede sig de skønne Videnskaber og den hele Philologie for at bevise, at Bibelen næsten intet indeholdt om de guddommelige Ting, uden den sunde Fornufts Sætninger i en mythisk eller historisk Indklædning, men at alt det øvrige var enten øst af andre Kilder, eller paadigtet de hellige Skribenter, hvilke, om de havde kjendt vor Maade at udtrykke sig paa, stærkelig vilde have yttret sig fuldkommen overensstemmende med de nyere Philosopher. Denne Forklaringsmaade gjorde da ikke blot Philosophien fri, men endog i en vis Henseende til Herre over Theologien. Men dette Herredømme kunde dog Mange ikke finde sig i, allermindst Mystikerne, som ikke vilde lade sig nsie med en saa mager Theologie, der neppe gif uden for den menneskelige Forstands Grændser. Disse bør man, efter Forfatterens Mening, indrømme dette, at Theologien blev af Ukyndige eller Uerfarne saaledes behandlet, at den tabte al Styrke og Kraft. I øvrigt havde hidtil Philosophien havt

den Nytte af Theologien, at den sidste forhindrede den første i at fordybe sig saa aldeles i det Sandfelige, Politiske og Oeconomiske, at det Himmelske ganske tabtes af Sigte.

Derefter kom Kant. I Begyndelsen syntes hans Philosophie paa ingen Maade at kunne forenes med Theologien, da han gav den menneskelige Forstand saa snævre Grændser, at han aldeles fradømte den al Evne til at kiende nogen oversandfelig Gienstand. For dog ikke ganske at ophæve den gamle Forbindelse, tog han Sagen paa en ganske besynderlig Maade. Han adskilte Moralen fra de øvrige Discipliner, som en Deel, der maatte udledes fra ganske egne Principer. Han forbandt den først, saa godt han kunde, med den saakaldte naturlige Religion, og søgte dernæst i en egen Bog at bevise, at hans Philosophie ikke alene ikke stred imod den herskende Religion, men ikke endog imod de Dogmer, som mange Theologer helere med Taushed ville gaae forbi end paatage sig at forsvare. Overhovedet viste han en særdeles Erbødighed for Bibelen, der synes at have været oprigtig. Derfor blev han nu høit anskreven hos Theologerne, der hyppigen vandede deres Grund af hans Kilder, endog i Prækener. Især blev den Kantiske Moral nu næsten heel og holden indlemmet i Theologien. Men paa ingen Deel af Theologien havde denne Philosophiens Revolution

faa megen Indflydelse som paa Læren om Guds Tilværelse og Sielens Udødelighed, der, da Haabet opgaves at vide noget herom, nu alene deduceredes af Moralen.

Uf denne Philosophie kunde Theologien vel høste nogle Fordele f. Ex. at den lærte at tvivle om mange Ting, der endnu ikke vare tilbørlig beviste, at Religionen blev nøiere forbunden med Moralen o. s. v.; men den skadede dog mere end gav nede, deels ved at fuldkaste endog de stærkeste Grunde, paa hvilke man hidtil havde bygget Overbevisningen om Guds Tilværelse, og at sætte istedet derfor en anden, i sig selv temmelig svag; deels ved at paansæde gamle Skribenter nye Begreber, og ved en usædvanlig Terminologie at forvirre det Hele. Uf den gamle Maade at philosophere eller tænke paa maatte intet blive staaende. De gamle for længst afdøde Philosopher og Theologer havde lige Skæbne. De maatte alle være Kantianer i Graven.

Men heller ikke dette System holdt sig længe, omendstiont det hedte, at Philosophiens Constitution nu var fuldendt. Snart opstode nye Partier, Fichtianer og Schellingianer, efter hvis Paastand Kant egentlig kun havde gjort Begyndelse til Philosophien som Videnskab.

Meest Anseelse har den Schellingiske Skole faaet. Formedelt dens affecterte Tvetydighed er

Det vanskeligt at fælde nogen Dom over den; dog tilkommer den Roes for at have tilbagefaldt Naturphilosophien fra Atomerne og det Livløse til Undersøgelse om Livet og de i Legemerne boende Kræfter. Og da de øvrige Kantianer saa godt som ikke havde berørt dette Fag, kan Schelling snarere synes at have stiftet en ny Skole end udvidet en ældre. Dertil var det og, efter Forfatterens Mening, at ønske, at han havde indskrænket sig, istedet for paa sin Maade at ville revolutionere ikke blot Theologien, men ogsaa Historie, Poesie, Lovkyndighed, og selv Medicin, sammensmelte Alexandrinske, Spinozistiske, Kantianske og Fichtiske Sætninger til et nyt System, skabe et nyt Orakelsprog, og, til Trods for al Dialectik, anrette en almindelig Forstyrrelse. Imidlertid, da ingen bedre Underrettet letteligen tager Keil af dette Væsens sande Bestaaffenhed, troer Forf. ikke, at denne Philosophies Forbund med den gamle Overtroe vil gjøre Protestantismen eller Oplysningen stor Skade.

Efter denne historiske Udsigt gaaer Forfatt. nu over til at fremsætte sin egen Mening om Philosophiens og Theologiens indbyrdes Forhold. All Philosophie gaaer ud paa, deels at forklare Tingenes Natur, deels at betrygge det menneskelige Selskab ved Moralitet; og da dette ikke kan skee uden en vis Kunst at ræsonnere, saa have Philosopherne

ogfaa opfundet denne, der i øvrigt ikke saa meget er egen for deres Videnskab, som fælles for alle. Vel veed Forfat., at Philosophiens Principer maa betragtes fra en høiere Standpunkt, og at de indeholde Kundskab om alle guddommelige og menneskelige Ting; men da vi dog meest standse ved det, der af Naturen udgjør ligesom Elementerne af al vor Kundskab, og det Stof, som Sandselighed og Erfaring tilbyde os, er langt fra at være udtømmet, saa troer han, at Philosopherne vilde gjøre vel i, først at bringe dette i Orden, forinden de gave sig af med Religionen. Thi Erfaring er dobbelt; en, som er nærværende og sikker; en anden, som er forbigangen og derfor undertiden tvivlsom. Med begge syffelsætter Forstanden sig; fejler den, kan den giendrives af den første; men den sidste, som er fraværende og maaskee aldrig kommer tilbage, har intet at forsvare sig med mod Beskyldninger. Nu er det bekiendt, at Religionen for det meste grunder sig paa Begivenheder, der blot beroe paa Oldtidens Vidnesbyrd, og at de Gienstande især ere blevne kaldte hellige, som baade vare for Menneskeheden meest vigtige, og tillige ifølge deres Natur snaarest vare udsatte for Vold og Forgribelse. Derfor bleve Kongers og Øvrigheders Rettigheder og den offentlige Religion satte i Sikkerhed endog imod Tænkefrihedens Fornærmelser. Det blev ikke forbudet at tvivle om Stjernernes Tilværelse, fordi

ingen Tankefrihed kan slutte deres Lyb, men vel at nægte Guddommen, fordi denne Bildfarelse ikke ved Sandferne giendrives. I det daglige Livs og Erfaringens Kreds bør derfor Prøve anstilles, hvad Philosophien formaaer, og hvorvidt den ved aprioriske Slutninger kan række, førend den foretager sig at bestemme noget om oversandsfelige Ting; thi viser det sig, at den ofte tager feil i hiin, hvor den kan overbevises om sin Bildfarelse, kan den heller ikke forlange megen Auctoritet i de sidste, om den end ikke blev overbevist.

Forfatteren priser derfor nogle gamle Philosophers, især, Socratikernes Heskedenhed, der, ueenige i Religionsbegreber, dog vare eenige i at anbefale Agtelse for Statsreligionerne, og, hvis de offentligent yttrede sig om sammes Beskaffenhed, meente, at denne snarere maatte bedømmes efter Statens Love og gammel Skik, end prøves efter Philosophiens Grundsetninger. Men der var især to Hovedklasser af Philosopher, den eene, som aldeles udelukte Guderne fra Deeltagelse i Verdens Bygning og Styrelse; den anden, som satte et aandeligt Væsen i Spidsen, og gav det flere Medhjelpere. Hine indlode sig næsten aldrig i Religions-sager, fordi de enten, som de joniske, troede, at man ikke burde gaae uden for den physiske Verden, eller, som Epicuræerne, ingen Nødvendighed fandt deri; disse derimod forklarede, enhver efter sin Theo-

rie, Gudernes Navne og Folkets Meninger ont dem, hvori de have Liighed med de nyere Theologer. Men deri var dog lige saa liden Eenighed som Stadighed.

Forfatteren vil ikke have Philosophien udrøst fra Theologiens Genemærker. Overimod troer han, at den Naturkundskab, der heet og holden bestaaer i Forsøg og Jagttagelser, gjerne kan undvære Begrebet om Gud for at gjøre Regnskab for Phænomenerne, da den for det meste indskrænker de sig til nærmeste Aarsager og Love; men at Naturphilosophien ikke kan lade sig nøie, med mindre den henfører alle Aarsagerne til een Grundaarsag, og finder Naturens øverste Lov i Guddommens Magt og Villie. Men da vi lit efter lit hæve os fra det Enkelte til det Hele, fra Mangfoldighed til Eenhed, maa vi vogte os for, at vi ikke ved igien at stige ned skulle forvilde os; hvilket især hænder dem, der ikke ved egne Kræfter ere komne til det Øverste, men af andre ere blevne satte paa Spidsen, hvorfra de see alt igjennem en Taage. Men de, som først have forskaffet sig en tydelig og nøiagtig Kundskab om Tingene, og derefter skue ned paa dem ligesom fra et meget høit Sted; de kunne ikke andet end med største Belyst betragte den sammenkiedede Række og skionne Orden.

Forfatteren søger nu at vise, at, hvad der er sagt om Physiken, ogsaa gielder om Theologien.

Thi ligesom hiin gaacr fra Synet af Phænomenerne til Undersøgelse om deres Aarsager, saaledes forfølger Theologien Menneskenes Meninger og Sæder og de Begivenheder, som have bestemt deres Stiæbne til enhver Tid, for saaledes at aabne Forsnyets Bog, og i Tingenes Gang at finde Traad, Hensigt og Orden; i hvilken Henseende det maa ansees som en Lykke, at de ældste historiske Mindemærker indeholde en Anvisning, Philosophien i Begyndelsen ikke var istand til at give.

Mange, endog meget berømte, Physikere flage over, at Philosophien har skadet Naturlæren meget derved, at den ved falske Sætninger har misledet Jagttagelsen. Kan man da undre sig over, at Theologerne, og deriblandt især Luther, have villet udelukke Philosophien fra de guddommelige Ting, som Physikerne ikke engang vilde taale i det menneskelige? Physikerne have Uret; thi naar det gjelder om at trænge i Naturens inderste Helligdomme, glippe Experimenterne snart, da disse blot kunne vise, hvad der umiddelbar følger paa, naar noget vist er givet, men ikke belære om Tingenes Grundaarsager, der blot ved Skarpsindighed i Tænkning kunne fremdrages. Selv det rigtige Blik paa de sandfælige Gienstande er Philosophiens Gave. Deri stiller sig just Philosophen fra den Hindviede, at hiin mærker og fatter Sand-

hedens Begyndelse, der fører paa den lige Bane, og tillader ikke Erfaringen at forvilde sig. Disse Regler kan Philosophien alene give.

Theologien burde efter Luthers Paastand ikke befatte sig med Philosophien. Da han ved denne Sætning ikke forledeedes til at foragte Philosophien, eller til at ophæve Fornuftens Brug i Religionen, men endog selv hyppigen brugte dens Former, saa bør man efter Forf. Mening ikke alene holde ham tilgode, at han foredrog Bibelens Auctoritet for de med hinanden ueenige Philosopher, men endog for saavidt anbefale vore Theologer hans Exempel, at de ikke sværge nogen philosophisk Sect, og ikke gjøre mere af Philosophernes Sætninger, end det tillades Physikerne, som det vel ikke er forbudet dertil at tage Hensyn, men som dog vel maae vogte sig for, ikke at lade sig saaledes blande og forvilde, at de siden troe deres forudfattede Meninger mere end Experimenterne selv.

Men samme Ret fordrer igien Philosophien baade af Theologer og Physikere, paa sin Side lige meget forpligtet til at vise Beskedenhed og tilstaae Meningsfrihed. Har den vel ofte feilet, saa maa man og betænke, hvor meget vanskeligere det er for den, at see Tingene fra den meest oplyste Standpunkt, end naar man nærved beskuer, og saa godt som rører ved dem. Men om endog af denne Aarsag noget fremstiller sig for Phi-

Iosophen i et falsk Lys, bedaarer ham med luftige
 Billeder og viser sig mindre klart i det Enkelte, vil
 han dog stedse bedre overskue det Hele, rigtigere
 indsee de gjensidige Proportioner og Forholde,
 og gjøre adskillige Opdagelser, om hvilke hidtil
 aldrig noget Menneſte; drømte. Han beholde ogsaa
 Ret til at gjøre Gissninger, og ikke enhver saadan
 forkastes, fordi den er mere end almindelig dristig,
 eller stöder an mod den herskende Mening. Thi
 ogsaa denne er ofte bedragende, og undertiden,
 hvorpaa det Copernicanske System er et talende
 Bevis, bliver det snart evident, og aftrvinger almin-
 deligt Bifald, som synes at være i den meest directe
 Modsigelse saavel med Sandserne som de gyldigste
 Vidnesbyrd. Philosophiens, det er Sandhedens,
 Studium kan saaledes, i hvor megen Frihed det
 end tilstaaes, aldrig skade de andre Videnskaber,
 eller navnlig Theologien, men maa tværtimod
 meget gavne dem alle.

---

2. Boni Doctoris Academici brevis delineatio.

Et Program af Prof. Joh. Georg Eck i Leipzig. 1806.

Forfatteren begynder med den Bemærkning, at den Ligegyldighed mod alle vigtige Anliggender, der characteriserer vor letsindige og sandselige Tidsalder, yttres sig ingensteds mere, end hvor der er Spørgsmaal om Lærere ved høiere og lavere Skoler. Imidlertid er dog i den fornuftige og tænksomme Mands Munde intet væsentligere end Ungdommens Undervisning, ingen Statsstienere nyttigere end de, der sysselsætte sig med samme. Men det er heller ikke nogen let Sag, som Lærer at tilfredsstille alle Fordringer, og hos den academiske Lærer især behøves, for med Held at gavne som saadan, ikke faa Egenstaber og Talenter. Hertil regner Forf. fortrinligen følgende:

1. En grundig og vel udfyret Lærdom, saadan, som Ernesti i sin Tale de doctrinæ accuratæ et promptæ laudibus (Opusc. p. 76 ed. Lugd. Bat. 1767) har fremstillet.
2. Adskillige udvortes Gaver, deels af Naturen skænkede, deels ved Glid erhvervede eller forbedrede s. Ex. en smuk Ansigt, en tydelig Stemme, et behageligt, levende og bestemt Foredrag.

3. Værdighed og Smag i Udfærd og i Tale, saa at Læreren omhyggeligen vogter sig for alt, hvad der er pedantisk, naragtigt, tvetydigt eller plump.
4. Ufortrøden Flid, og en Midfærdighed og Gavnelyst, som er uafhængig af tilfældige Opmuntringer.
5. Exemplarisk Tænke- og Handlemaade, der paa eengang vinder alles Agtelse og tiener de unge Studerende til et anskueligt Mønster. Longum iter est per præcepta, breve et efficax per exempla.

3. Letters written by the late Earl of Chatam to his nephew, Thomas Pitt, then at Cambridge. Lond. 1804. 8.

De Læreregler, Lord Chatam her giver sin unge Slægtning under hans Ophold ved Universitetet, ere af den ædleste Natur, og beregnede paa at frembringe en fuldkommen Character. Brevene ere 23. Til Prøve følgende Udtog af det tredie og fjerde Brev:

„ — — Der er især een Fare paa din Wei, og som maaskee er i din Alder vanskelig at undgaae, Hang til Fornøielse, eller Util-

bøielighed til stadig Arbeidsomhed og driftig
 Flid. Med de sidste kan du seire over Alt; men
 den første er vis paa at gjøre Enhver til Slave,
 der ikke kiæk modstaaer dens første Tillokkelser,
 inden han ved sinnaa Estergivenheder kommer
 under en uimodstaaelig Banes Nag. Vitanda
 est improba Desidia; denne Lære ønskede jeg,
 maatte være fæstet paa Gardinerne af din
 Seng og indgravet i Væggene i dit Værelse.
 Dersom du ikke staaer tidlig op, kan du aldrig
 vente at gjøre nogen Fremgang, der er værd
 at tale om; og en anden Regel er, at dersom
 du ikke ufravigeligen fastsætter dine Studere-
 timer, og aldrig ved noget deri lader dig for-
 styrre, ville dine Dage unyttigen glide igien-
 nem dine Hænder, uden Ære og i Grunden
 uden al Glæde for dig selv. Vær forsigtet
 om, at alt hvad du i disse første faa Aar af
 dit Liv undrager fra Fornøielse, Udspredelser
 eller Dorsthed, vil godtgjøres dig hundrede
 Fold ved Fornøielse, Ære og Fordeele igien-
 nem alle dine øvrige Dage. — — "

(Uddraget af Monthly Review. Vol. XLIV. p. 173 sqq.)

V. Befordringer og Afgang.

Under 12 Junii d. A. er Rector ved Kiøbenhavns Cathedralsskole, Magister Niels Lang Rissen, efter Ansøgning, i Raade entlediget fra det ham betroede Inspectorat i det pædagogiske Seminariums danske Klasse, og Professor Knud Lyne Rahbek bestikket til i hans Sted til at tiltræde bemeldte Inspectorat.

VI. Blandede Efterretninger.

Da i de senere Tider det Tilfælde (hvorpaa det første Exempel havde i Aaret 1790) var bleven mere og mere hyppigt, at juridiske Candidater, naar det af dem udarbejdede skriftlige Specimen var befundet antagelsesværdigt, da endnu i nogen Tid udsatte den mundtlige Examen, og adskilte denne fra den skriftlige ved et Mellemrum af eet, om ikke flere Kvartaler; men der, til at afhjælpe denne Misbrug, der blandt andet ogsaa blev til Skade for den fornødne Liighed i Examinandernes Vilkaar, alligevel ikke fandtes tilstrækkelig Hjælp i de gjældende Anordninger, saa har dette givet Anledning til, at Hs. Majestæt, paa Directionens derom gjorte allerunderdanigste Forestilling, under

8 Maj d. A., allernaadigst har befaleet, at Enhver, som herefter underkaster sig den juridiske Examen's skriftlige Deel, og, paa Grund af den skriftlige Prøves gode Udfald, antages til mundtlig Examen, skal være forpligtet til at underkaste sig denne i samme Examenstermin, i hvilken han aflagde skriftlig Prøve, uden at nogen Undtagelse herfra maa tillades; saa at den, der formedelt Sygdom eller af andre Aarsager er bleven hindret fra, i éen Examenstermin at underkaste sig skriftlig og mundtlig Prøve, skal være forbunden til, paa ny at udarbejde de anordnede skriftlige Specimina, førend han kan indstille sig til mundtlig Examen; dog saaledes, at denne Bestemmelse bliver uden tilbagevirkende Kraft i Henseende til de Candidater, der ved dens Publication allerede have forfattet det skriftlige Specimen.

Med samme allerhøjeste Resolution er det fastsat, at fornævnte Bestemmelse ogsaa skal følges i Henseende til de øvrige Embedsexamina.

Under 22 Mai d. A. har det behaget Hs. Majestæt at afgive følgende allerhøjeste Resolution, som igjennem det Kongl. Rentekammer er bleven Directionen communiceret:

Vi have ladet Os Forslaget fra Commissionen for Kiøbenhavns Universitets og Commu-

nitetets Jordegodfers bedre Indretning a) foredrage, og ville, i Overensstemmelse dermed, herved allernaadigst have bestemt: 1) At de Gaardfæstere paa Universitetets og Communitetets Godser, der have fæstet deres Gaarde førend den 19 Junii 1795, eller disse Gaardfæsteres Enker, forsaavidt disse sidste ikke have indladt sig i andet Ægteskab, skulle, naar de ikke, inden 2 Julii d. N., erklære sig villige til Arvefæsteskjøders Modtagelse paa Gaardene under de i den under 19 Junii 1795 approberede Plan bestemte Vilkaar, men derimod siden yttre Ønske om Arvefæste paa bemeldte deres Fæstegaarde, ikke allene strax fra Skjødets Dato erlægge den i Planen bestemte højeste Arvefæste-Afgift, beregnet til Kornvare, og disse at betales efter Middeltallet af 10 Aars Capitelstaxter, men ogsaa desuden een Gang for alle en Tiltrædelses Recognition, som fastsættes til 10 Rdlr. af hver Tønde boniteret Hartkorn eller 5 Tdr. Land til Taxten 24 for dem, der ansøge Arvefæste inden 2 Julii 1808, men 20 Rd. af hver Tønde slikt Hartkorn for dem, der ikke melde

- a) Om de til Universitetets og Communitetets Jordegodfers bedre Indretning i de seencere Tider foretagne Operationer og gjorte Foranstaltninger skal i et af de følgende Hæfter fuldstændigere Underretning vorde meddeelt.

sig før 2 Julii 1809, og saaledes fremdeles 10 Rd. pr. Td. boniteret Hartkorn mere for hvert Aar, Fæsteren længere forholder sin Erklæring om Arvefæstets Modtagelse; og 2) at enhver Gaard paa berørte Godser, som herefter bliver fæsteledig, skal under de i fornævnte Plan af 19 Juni 1795 bestemte Vilkaar og imod den deri fastsatte høieste aarlige Afgifts Erlæggelse fra Skjødets Dato opbydes ved offentlig Auction, før at overdrages i Arvefæste til den, der byder den høieste Kjøbesum eller Tiltrædelses-Recognition, hvilken da betales paa eengang, imod antagelig Sikkerhed, i taalelige Terminer.

C.

De lærde Skoler.

I. Offentlige Foranstaltninger.

1. Realisation af en Deel af Christiania Skolegods.

Efterat Christiania Cathedralskoles Reform var bestemt, blev det befundet hensigtsmæssigt til at forsøge Skolens Indtægter, at det sammes Lærere tillagte Jordegods Tid efter anden realiseredes; og da Lærerne havde erklæret sig villige til at afstaae det dem benificerede Gods, imod at dem, foruden den beregnede Indtægt af Landskylden, bevilgedes i Godtgjærelse for Byglerne $4\frac{1}{2}$ Rdlr. aarlig for

hvert benificeret Skp. Tunge, blev det ved allerhøieste Resolution af 6 Mai 1798, efter foregaaende Forestilling fra Commissionen fra Universitetet og de lærde Skoler, befalet, at det Lærerne ved Christiania Cathedralsskole beneficerede Gods maatte realiseres, dog med Undtagelse af Gaarden Sindsen i Aggers Sogn, skyldende 2 Skp. 6 Lpd., der var Rectoratet tillagt som Enkesæde, og herefter som hidindtil skulde beholde denne Bestemmelse. Ved samme allerh. Resolution blev det fastsat, at ved fornævnte Jordegodses Afhændelse følgende Regler skulde iagttages:

1. Kørend Gaardene fattes til offentlig Auction skulde de tilbydes Leilendingene; og naar disse vilde modtage dem for billige og passende Kjøbesummer, maatte de fortrinligen overlades til dem.

2. De Gaarde, for hvilke Besidderne ei vilde give saameget, at deres Bud bleve befundne antagelige i Forhold til Eiendommens Værdie, maatte bortselges ved Auction efterhaanden; dog saaledes, at dermed ei skede længere Ophold, end der udkrævedes, efter Omstændighederne for at afværge, at ikke Prijerne skulde falde, formedelst altformegit Jordegodses Afhændelse paa eengang.

3. Til desto mere Lettelse for Kjøberne tillodes det, at de $\frac{3}{4}$ Dele af Kjøbesummen maatte blive staaende paa første Prioritet i enhver af de Gaarde, som folgtes; og naar en Leilending selv

blev Riiber af sin Gaard, kunde han endog vente sig tilstaaet Dilation i 1 a 2 Aar med den ene $\frac{1}{4}$ Deels Afbetaling, saafremt han med Dyrigheds Attest beviste, at han var en flittig og vindskeblig Mand.

4. Alle Contracter om Salg skulde indgaaes under Forbeholdenhed af nærmere Kongl. Approbation; og Bedkommende skulde i at gjøre Forestilling herom lade følge Beneficarii Forflaring om, hvormeget han beviisligen havde havt i aarlig Indkomst af enhver Gaard, som afhændedes.

I øvrigt vilde Hs. Maiestet nærmere udnævne og bemyndige 2 eller flere kyndige, redelige og paalidelige Mænd, til at udføre Planen i Overensstemmelse med disse Forskrifter, hvorefter det kongl. danske Cancellie skulde indkomme med nærmere allerunderdånigst Indberetning.

Skolens Gods bestod da:

1. af Gaarde, som vare beneficerede dens Lærere med Bygsel og som ei vare udnævnte til Officeerboliger. Antallet af disse Gaarde var 179, Bygflen af dem 232 Skpd. 8 $\frac{1}{2}$ Lspd. Tunge, og Middel-Afgiften beløb imellem 1780 og 1799 1713 Rd. 30 β . aarlig, og fra 1800 til 1805 2013 Rd. 10 β . aarlig.

Disse Gaarde var det egentligen, som med mærkelig Fordeel for Skolen kunde sælges.

2. af Gaarde, som vare beneficerede med Bygsel, men ved Rescript af 2 Septbr. 1791 ere udnævnte til Boliger for Compagniechefer. Disse Gaarde vare i Tallet 15, og Bygflen af dem beløb til 18 Skpd. 13 $\frac{3}{4}$ Lpd. Tunge, (Afgiøten af dem for 1805 var 225 Rd. 30 β .).

3. af Gaarde, som ei vare beneficerede Skolens Lærere med Bygsel, og altsaa ikke vare Skolens Ejendom, men hvoraf den alene var berettiget til en aarlig Afgiøt.

Disses Antal er 50 (Afgiøten af dem for 1805 beløb til 175 Rd. 9 β .)

Hvorledes alt dette Gods, førend Realisatio-
nen begyndte, var fordeelt mellem Skolens Lærere,
og hvilke deres Indtægter deraf vare, foruden
Bygflerne, efter Middell Capitelstaxten saavel for
Aarene 1780 — 89 som for Aarene 1800 — 1805,
sees af højsøiede Tabel A.

I Sommeren 1799 begyndte Underhandlin-
gerne med Leilændingene. De foretoges af føl-
gende Commissarier: Stiftamtmand Kaas, Ge-
neralkrigscommissair P. Anker, Amtmand D.
Moltke, Amtmand Hoffgaard, Amtmand
Lange, Rector Treschow, Assessor Gram,
Kammerr. Schwabe og Kammerjunker Løwen-
skiold. De Herr. Candidati juris Jens Christian
Berg og J. Peter Debes vare Secretairer ved
Commissionen. Noгле af disse Commissarier reiste

i nogle, og andre i andre Districter om til de under No. 1 omtalte Gaarde, og tilbøde enhver Leilending den Gaard eller Gaardspart, han havde bygget, for en Priis, som de ansaae passende, saavel i Henseende til Gaardens dem bekjendte Godhed og Beliggenhed, som i Henseende til Leilendingens Alder og den Rettighed, han og Hustru, saalænge enhver af dem levede, havde til at bruge Gaarden mod en aarlig Afgiwt, som altid vilde være mærkelig mindre, end den Rente, de, ved at købe, kom til at betale af Kiobesummen.

Med Commissionen bleve af de under No. 1 ommeldte 179 Gaarde, hvis Skyld i alt var 232 Skpd. $8\frac{1}{2}$ Lspd. Tunge, 169, som skyldte 225 Skpr. $15\frac{2}{3}$ Lpd. Tunge, vurderede for 235,750 Rd., og 2, som ei vare skyldfatte, for 530 Rd.; de øvrige 8, hvoraf de 6 skyldte 6 Skpd., $12\frac{1}{2}$ Lspd., og 2de ikke vare skyldfatte, bleve ikke vurderede; nogle af dem, fordi de ikke kunde sælges, da de enten vare magestiftede eller perpetuerede mod aarlig Afgiwt, og andre, fordi Commissionen fandt, at de byggeslledige kunde ved Auction udbringes til meget mere end det, Leilendingene kunde taale at give for dem.

Efterat Commissionen havde endt sine Forretninger, og indberettet sammes Udfald, udgif den 5 Septbr. 1800 et allernaadigst Rescript, hvorved Kongen approberede de ved Commissionen afholdte

A.

Overfigt over Christiania Cathedralstoles beneficerede Gods, forens Realisationen begyndte.

	Nyfsgaarde.		Officerboliger.		Gaarde, som svare læs Landfald.		aaelig Indtaet deraf efter Mid= del-Capitelstare= ten for Maecne 1780 — 1799.		aaelig Indtaet deraf efter Mid= del-Capitelstare= ten for Maecne 1800 — 1805.		
	Antal	Gjeld. Rd. Rm.	Antal	Gjeld. Rd. R.	Antal	Gjeld. Rd. R.	Rd.	Gf.	Rd.	Gf.	
Sil huem bene- ficeret.											
Rectoratet	97	134	9	12	26	11	12	1148	67	1381	10
Conrectorat.	51	62	3	3	14½	4	15½	519	12	622	87
5 Rectie-Lærer.	18	24	2	1	6	2	19½	241	76	283	72
4 Rectie-Lærer.	13	11	1	1	3½	1	11	86	58	101	34
	179	232	15	18	50	20	18½	1996	21	2389	11

Forhandlinger og contraherede Kjøbslutninger, ved hvilke $116\frac{1}{4}$ Skolegaarde, af Skyld 143 Ekp. $10\frac{5}{12}$ Ekd. vare solgte for 140,420 Rd., saaledes at Kjøberne skulde betale Renter af Kjøbsummen fra 1 Jan. 1800. Ved dette Rescript bestemtes tillige, at den ved Resolution af 6 Mai 1798 foreskrevne Auction over de Skolejorder, paa hvilke Leilændingene ikke havde gjort antageligt Bud, maatte i Betragtning af Omstændighederne for det første beroe, og disse Leilændinge erholde deres tilbygsede Gaarde tilkjøbs for den af Commissionen satte Taxt, naar de til Kjøbsummen tøjede Renterne af samme fra 1 Januarii 1800, dog at dem i saa Fald godtgjordes, hvad de imidlertid havde betalt i Landskyld. Ved allernaadigst Resolution af 1 Mai 1805 blev denne Bestemmelse siden saaledes indskrænket, at dette Løfte alene skulde gjelde for de Leilændinge, som inden Udgangen af Maret 1805 forlangte deres Gaarde tilkjøbs, hvorimod de, som ikke inden Tid havde kjøbt deres tilbygsede Gaarde, skulde være pligtige at betale samme efter deres virkelige Værdi paa den Tid, Afhændelsen skeer.

Som Følge af disse Foranstaltninger vare indtil Midten af August 1806 Leilændingene solgte til Eiendom $127\frac{1}{2}$ Gaarde for den Sum 164,580 Rd. 24 β., hvoraf Renten, beregnet til 3½ pro Ct. udgjør 6,171 Rd. 73 β., istedet for at den

forrige aarlige Afgiøvt af de samme 127½ Gaarde: ifkun udgjorde 2,151 Rd. 25 β. Uføjte vare den gang endnu 51½ Gaard, af Skyld 63 Skpd. 4⅞ Skpd. Tunge, og vurderede for 74,285 Rd.

2. Skolebibliothekers Forbedring.

Ved det lærde Skolevæsens Reform maatte Skolebibliothekernes Tilstand fortjene en særdeles Opmærksomhed, da det især er disse Instituter, ved hvilke Lærernes Forberedelse og Fremgang i egne Studier skal befordres. De fleste af Skolernes Bogsamlinger befandtes, deels med Hensyn til Bøgenes Antal deels til deres Bestaaffenhed, at behøve et vist Forraad, af bedre Hielpemidler, der kunde tiene til Grundvold for hensigtsmæssige Skolebibliotheker. Til den Ende ere med Hs. Majest. allerhøieste Approbation endvidere (see disse Annaler første Aargang 2 B. 1 S. 158) indkøbte Bøger for 4534 Rd. 16 β., hvilke ere bleve fordeelte paa de lærde Skoler i Koeskilde, Frederiksborg, Helsingør, Nyborg, Nykøbing, Ribe, Colding, Fridericia, Aarhus, Horsens, Randers, Viborg, Aalborg, Tronhiem og Christiansand. Ved Bestemmelsen af, hvad og hvor meget for enhver Skole skulde anskaffes, er især blevet taget Hensyn paa 1) saadanne Bogsamlingers fælles Hovedsæd

meed; 2) enhver Skoles større eller mindre Trang; 3) Skolernes større eller mindre Bigtighed f. Ex. som Stiftsskoler eller eneste Skoler i Stiftet; 4) deres geographiske Beliggenhed, Nærhed eller Afstand fra Hovedstaden og lignende Localomstændigheder; 5) den Nødvendighed, ved Valget af de Skrifter, der især skulle tiene til Forberedelse ved Undervisningen, at sørge for, at ikke alle Lærere ved alle lærde Skoler i Landet hentede deres Ideer og Oplysninger fra de samme Kilder, og saaledes at forebygge Eensformighed i Synspunkter og Eensidighed i Læregienstandens Behandling.

II. Skolehøitider.

I. I Odense.

Hs. Majestæt Kongens Fødselsdag, den 29 Jan., blev i dette Aar, som sædvanligen, høitideligholdt paa Odense Gymnasium a). Til Solenniteten var indbudet af Hr. Rector Heiberg ved et trykt Program, under Titel: Undersøgelse om Sprogets høieste Grundlov, især med Hensyn

a) At denne Skolehøitid først i dette Hæfte omtales, dertil er Aarsagen, at Udgiveren ikke tidligere havde erhholdet de Meddelelser, hvoraf han nu gjør Brug.

paa det danske Sprog, 29 S. 8., en Materie, hvorom Forf. agter selv paa et andet Sted nærmere at forelægge Publicum sine Bemærkninger, og hvori Udgiv. derfor ikke vil foregribe ham ved nogen udførligere Anmeldelse af nærværende Underfølgelse. Talen holdtes af Hr. Overlærer R h o d e. Dens Hovedindhold var følgende b).

„Eldre Tænkere have maaskee havt Ret i at fordre fuldkommen Wiisdom hos Regent og Borgere, som Betingelse for at opnaae Borgerfamsfundets Diemeed, naar de derved vilde opstille det indtagende Fuldkommenheds Maal og Mønster, hvortil begge skulde stræbe. Imidlertid maae Fornuft, Erfaring og Historie forlængst have lært os, at bestandig Fremgang i hver sand Krafts og ægte Nydelses Forædling var den for Mennesket her opnaaelige Bestemmelse.

Det danske og norske Folk har, under Oplysningens Soel, i Fredens Skygge, ved en retfærdig og mild Regierings Beskyttelse alt længe gaaet frem til Borgerheld, og taknemmelig følt sin Lykke, og føler den endnu saa meget stærkere, jo sørgeligere Skjebne trykker mange andre Europas Folk — stærkest i Dag paa Fædrelandets dobbelte Fest. Det Spøgsmaale er billigt, hvad næst Forsynets udforskkelige Godhed, Aarsagen er til vor Lykke?

b) Meddeelt af Hr. Forfatteren.

ikke overmenneskelig Wiisdom, som hverken Kæ-
 gent eller Borgere tilegne sig — hellere Tændstykdel-
 sen af Fædrenelandets mangeaarige Skjtsaand;
 Foreeneren af Fyrste og Folk, i hvis Beskyttelse
 vor Monark fra først af søgte sin Ære — Fædre-
 n e l a n d s : K i æ r l i g h e d.

Denne Genius, som opflammer de rene Luer
 i Borgeres Hjerter, opliver ogsaa den Talende og
 giver ham Mod at forsøge et Udkast af nogle Træk,
 til et Grundrids af en sand Fædrenelands Ven.

1. Fædrenelands-Bennen føler for sit Bor-
 gersamfund inderlig Velvillie, levende Deeltagelse,
 om Hengivenhed. Hølelsen, grundet paa Fornuft
 og Frihed, forberedet og lettet ved naturligt Hang
 til Fødeegnen, ikke indskrænket til den vilkaarlige
 Medstammelse eller fælleds Sprog, heller ikke bun-
 det alene til Landets lykkelige Forfatning.

2. Tænk er. Med tidlig øvet Tænksomhed,
 understøttet af Videlyst, udvidet ved Erfaringer,
 indsamler Patrioten sig Kundskab om Fædrenelan-
 dets Forfatning, undersøger beskeden Aarsagerne
 til dets Stigen eller Fald, og bedømmer upartisk
 dets Tilstand. De fornemste Gjenstande for hans
 Tænkning ere: de naturlige Kilder til et Folks
 Velstand — Industrien, hvormed de benyttes —
 Sædeligheden, Nationernes Palladium — Yppig-
 hedens Aftagelse eller Stigen — Ungdommens
 Opdragelse, Nativitæts-Stjernen for den tilkom-

mende Slægt, Videnskaber og Konsters Forfatning, Lovgivningen og især Religionen, denne Virkerinde til alt Stort og Edelt.

3. H a n d l e r. I hensigtsret Forening med Flere, er Mennesket alvirkende. Statsforbindelsen begrundede den hensigtsrette Orden, og fordeelte Kræfterne til hver Enkelt's Arbejde for alle og omvendt. Patriotismens Bæsen blev det bedst mulige Brug af alle Kræfter til det Heles største Fordeel. I en patriotisk Stat kunde man for et Døgn bli glemme de forskellige Stænders Grændser, og betragte ædle Borgere af alle Klasser, besjælede af lige stærk Fuldkommenheds Følelse, fælleds arbejdende mod de store Maal, almindelig Velstand, Dplysning og Industrie. Ved nærmere Betragtning, blev man hver Borger's bestemte, ved Duelighed, Lyst og fornemmelig ved Selskabets Lær og ham anviste Bane vaer, og Patrioten, munter og ufortrøden fremstridende paa denne Bane, ikke aftrækket ved de Anstød, som menneskelige Forholos Indvikling eller Velvillies og Jvers Hindringer kunde lægge i Veien for hans Fod. Ved Forsigtighed, Modets Indskrænkning eller Dplivelse, mild Indledning og ufortrøden Udførelse vindes alt nærmere til Maalet, under Sandheds og Dyd's almægtige Beskyttelse.

Saaledes finner Patrioten i sin fulde Glands som Selskabets Formand og Bestyrer, med ædle

Laurbær som dets feirende Forsvarer, ærefrygtopvækkende som Sandheds og Dyds retsindige og livlige Talsmand mod Bildfarelser og Laster — værdig Gegekrone, naar han ved Hygæas Kunst redder Borgers Liv — Ophøier af Livets værdigste Fornøielser, som ædel Kunstner — Samfundets Belgjører, som uegennyttig Udfaster og Udfører af Planer til fordeelagtig Omtusning med andre Landes Rigdomme — værdig Selskabets Agtelse og Navn af nyttig Borger, som Pleier af de ædle Værter i Menneskehedens Have, hvorfra Fædrenelandet venter sig engang saa rige Frugter. Ja, i hver Livets Stilning, i Hytten som i Palladset, i de stille huuslige Kredse kan Fædrenelandskierlighed fæste Sæde til Overbevisning om, at Dyden ikke behøver Magt for at være skion, eller Ansæelse, for at blive nyttig.

I Henegnelsen vistes, at Tvillingrigets Lod vel ikke var at glimre med Erobringer, eller at foreskrive Europa vilkaarlige Love; men at dets Lod kan blive skionnere, at vise fiern og nær ved et lysende Exempel, at Kierlighed til Borgersamfund, urokkelig Hengivenhed til Konge og Kongeæt, ædel gavnrig Virksomhed i alle Folkeklasser befæster Throner, gjør Nationer ærede blandt Fremmede, frygtede af Fjender, lykkelige indvortes; at Historien har foreviget en Deel af vore prisværdige Forfædre, hvis Værestøtter vi betragte med Beun-

dring, Besvillie og Eignelyst, ligesom vi i taknemmeligt Minde gjemme vore endnu levende ædle Patrioters Fortjenester; at vi ikke ville dølge for os selv, hvor meget for os endnu maatte staae tilbage; men opmuntre hinanden til Iver og Varme, Troe paa Menneskeværd, til forsøget Nidkærhed i ædle Handlinger og hver Slags priselige Daad. Naar saa end Nationer trindt omkring os adsplittes, og Brudstykker af den ene tilhobetsies med den andens Levninger, saa skue vi det vel med rørt Deeltagelse og med Blikket stadigen opløstet til den altstyrende Haand, som midt af Forstyrrelse og Undergang formaaer at fremkalde nyt Liv og Fuldkommenhed; men trygt ville vi ogsaa overlade vor elskede Konge, hans hele Slægt, vort kiære Fædreland i den guddommelige Baretægt, forsikrede om deres urokkelige Lykke; thi den er da grundet paa Dyden, og Dydens Varighed er Evighed."

2. I Viborg.

(See foreg. Hæfte. S. 125 ff.)

Derefter besteg Rector Degen Cathedret. Det forekom ham med Rette at være en interessant Opgave: hvorfor dog saa mange vælge den videnskabelige Bane, uden at kiende, hvad de have at vente, være sig Behage.

ligt eller Ubehageligt paa deres lange Reise, og han benyttede denne Leilighed til dette Spørgsmaals nærmere Undersøgelse. Følgende var det væsentligste Indhold af denne Undersøelse:

At handle uden Hensigt, at overlade sig til Tilfældet, er ligesaa ufornuftigt som skadeligt. Hensigt er det som characteriserer den fornuftige Mands Handlemaade. Kun det Hensigtsløse skader.

Spørger man dem, som betræde Videnskaberne's Bane, hvad Hensigt de have dermed, hvilke Fuldkommenheder de ønske at erhverve, hvor og hvem de ville gavne, hvor megen Deel deres eget Valg havde deri, om de tilbørlig havde prøvet deres Anlæg og Kræfter, da ville vist nok de færreste være istand til at give tilfredsstillende Svar.

De første Skridt skee da gierne i Blinde. Som oftest aabner en bitter Erfaring dem Vinene over det Overilede i det Valg de gjorde, eller som andre, bedragne af falsk Haab, lod dem gjøre.

Men hvad skader det, vilde Noget maaskee sige, at det første Skridt skeer i Blinde, da den Vandrende dog lit efter lit nærmer sig Lyset, og hans Døie efterhaanden opklares? — Forgieves vilde man anføre den til Tonekunstens Harmonier, hvis Øre var døvt eller uskiftet. Det er at handle imod Naturen, at fordre af den, hvad den ikke uden usifommeligen og ufuldkommen kan frem-

bringe. Der gives Hoveder, af Naturen aldeles uskikkede til Videnskabernes Dyrkelse. Mod Naturens Bink at tvinge dem til Forsøg, der dog til sidst maatte mislykkes, vilde være at spille den Tid og de Kræfter, de i en anden Virkefreds med Held og til Gavn for Fædrelandet og dem selv funde have anvendt.

At Sielekræfterne overalt ere lige, og at den Forskiel, som viser sig i Anlægget, Evnerne og Fuldkommenhederne, ene og alene er en Folge af Organisationens, Himmelegnens, Fødemidlernes, Opdragelsens og Regieringsformens forskellige Besskaffenhed, er vel en berømt Philosophs *a)* Mening, men vil neppe finde Bisald hos dem, der af Naturens Betragtning og dens Analogie have uddraget sig den Grundregel: At Naturen i alle sine Værker elsker Forskielighed.

Dersom da Naturens Analogie og andre rimelige Grunde nøde os til at antage Sielekræfternes oprindelige og medfødte Forskiellighed, saa følger af Gradationen selv, at der blandt Menneskesielene, ogsaa i Henseende til Anlægget for videnskabelig Besskæftigelse, maae gives tvende Extremer; at Individierne ved den ene Grændselige de til en betydelig Grad selvelectriske Legemer,

a) Helvetius. De l'homme. Sect. 2. 3. 4.

ved den mindste Rivning ville sprude Funke, mens de ved den anden Brændse, lige Legemerne af den modsatte Art, ikke, end ikke ved den stærkeste Paavirkning, lade sig electrifere.

Begge disse Arter har Naturen selv tydelig nok anvist deres Bestemmelse. Men der gives Jæ divider af en Middelsklasse, som vel ogsaa er den talrigste. Skulle disse ifølge den Papiske Regel b): Drik dybt af den Castaliske Kilde, eller smag den aldrig! for stedse udelukkes fra de yndige Musers Omgang? Eller, bør man heller følge den Horaziske Grundsetning c): Man gaaer saavidt man kan, naar man ei kan gaae videre.

Unægteligt det Sidste. Ikke alle Feldtherrer vorde Casarer.

De udmærkede Individier af den høieste Klasse have atter af Naturen et indvortes Kald; ikke alene at de skulle begive sig paa Videnskaber.

b) Forfatteren sigter til Popes Essay on Criticism. v. 215 — 218.

A little learning is a dangerous thing:
 Drink deep or taste not the Pierian spring!
 There shallow draughts intoxicate the brain,
 And drinking largely sobers us again.

c) Epist. Lib. I Epist. I. V. 32.

nes Bane; men endog hvad de skulde vælge til Gienstande for deres Bestræbelser. De følge deres egen Wei; Forskrifter binde dem kun svagt; de arbejde i det Fag, for hvilket Naturenⁿ ligesom skabte dem, med ligesaa megen Lethed og Hurtighed, som med Kraft og Held. I langstrakte Baner bortfjerne de sig, lige Kometerne, fra det almindelige System; lige disse Himmellegerer, vise de sig og steldnere. Men Middelflassen er den, hvis Dannelse især. fordrer Opmærksomhed. At foreskrive denne Klasse's forskellige Individer den med det Heles Fuldkommenhed bedst overensstemmende Gang, kan i Videnskabernes Rige, lig den sande Regierings-Konst i det almindelige Menneske-Samfund, med Føie, formedelst sin Vanskelighed, kaldes en kongelig Konst.

Paa Videnskabernes vidtløftige Mark findes mange og forskjellige Strækninger, som alle bør bearbejdes; det bliver derfor høist vigtigt, at hver Arbeidsduelig anvises det Stykke, som bedst passer til Beskaffenheden af de Redskaber, hvormed Naturen udrustede ham. Enhver Afdeling i Videnskabernes store Rige udfordrer overveiende Uddannelse og Eyrke af enkelte Sjelekræfter, uden at derfor de øvriges virksomme Medhjelp bør savnes. Vigtigt for Staten og for Individet er derfor et vel overlagt Valg af den videnskabelige Bane, vigtig Anvisning til saadant Valg.

En Anviisning, som lettede Forældrene og Børnene selv Valget af de med deres Anlæg meest overensstemmende, altsaa med det Heles Vel bedst harmonerende, videnskabelige Beskæftigelser, forudsætter den store Kunst, i Spiren allerede at kjende Planten, altsaa, foruden den rene Upartiskhed ogsaa udbredt og dyb Indsigt i de forskjellige Sjæleevners Natur og Bekjendtskab med de Criterier, hvorved disse Evner allerede tidligt røbe sig, samt en nøiagtig Kundskab om de forskjellige Videnskabers Beskaffenhed og fortrinlige, særegne Forbindelse med visse Anlæg og Færdigheder fremfor med andre. Dette er ikke enhver's Sag, selv ikke den Lærdes. Unskeligt synes det altsaa for Statens, som for Videnskabernes Skyld, at have et eget, ved Regjeringens Auctoritet sanctioneret Institut, hvis Bestemmelse (det blev, deels at vaage over, at intet Individ fik Plads i en lærd Skole, om hvilket Institutets Medlemmer ei med en høj Grad af Sandsynlighed kunde forudsige, at Staten af samme, hvad Sjæleevnernes videnskabelige Uddannelse angik, kunde vente sig en nyttig Borger, en duelig Embedsmand; deels ogsaa, at bestemme den tiltrædende Yngling Omfanget af de videnskabelige Fag, hvortil han, i Følge Undersøgelser, anstillede efter en oplyst og paa Erfaringens Prøvesteen ægte befunden Philosophies Forskrifter, maatte findes at være bedst oplagt.

Muligheden af en saadan, om man saa tør kalde den, psychologisk Jury var ikke vanskelig at bevise, da Videnskaberne enkelte Dele tilhøbe ere Virkninger af de forskjellige Sjelekræfters Anvendelse; Frugter paa forskjellige, een Hovedstamme indpodede, Grene, og Nyttens af samme, saavel den negative som positive, er aabenbar. Med et saadant Institut kunde og et Slags Noviziat, eller Provetid forbindes. Forældrene vilde herved bedre betrygges, mod den Græmmelse, hvormed Børnernes spildte Ungdomstid alt for ofte revser deres velmeente, men ikke nøje nok drøftede Valg.

En anden Hovedsag, af ikke mindre Bigtighed end den foregaaende, var Besiddelsen af en fuldstændig ved de ypperste Mænd i hvert Fag forfattet og med Regjeringens Stempel hædret Studereplan; en Plan i Ordets egentligste og ædelste Forstand, der, ved at fastsætte Kundskabernes Rangfølge, ved at anvise de bedste Materialier, hvoraf Kundskaber af hvert Art kunde samles, ved at bestemme den rigtigste Orden, i hvilken de burde bruges, og den meest hensigtspassende Methode, at benytte dem, kunde og maatte forebygge al planløsh, for den valgte Hensigt tildeels skadelig, Lærning, og saaledes vorde den store Basis for al grundig Kundskab. En saadan videnskabelig Codex kunde, uden at tabe i Fuldkommenhed, hvert Decennium

eller Hvingvænnium, alt efter som nye Opdagelser i Videnskabernes Rige gjorde det fornødent, udvides og forbedres.

Vist nok have vi allerede i enkelte Skrifter, for enkelte Videnskaber, saakaldte Studere-Metoder og Anvisninger. Men om end ikke nogle af disse maatte afkræfte en Begynder ved deres uhyre Vidtløftighed, andre vorde ham uforstaaelige, altsaa mindre brugbare, ved deres skeletmassige Tørhed, bliver dog ved de fleste den Erindring at gjøre, at de, som forældede og til Tidernes Aand mindre passende, nødvendigen, i en ukyndig Unglings Haand, maae stifte mere Skade end Gavn. Dertil kommer, at der ved saadanne Anvisninger sjelden tages Hensyn til det videnskabelige Livs forskjellige Perioder.

Der gives ogsaa en vis Grændse, endog for den, der allerede kan kaldes lærd, end sige for Begynderen; overskrides den, udbreder man sig for vidt over, eller trænger man for dybt ind i enkelte Ting, vil Arbeidet vorde uendeligt og Begynderen, istedet for at faae en ordentlig og stadig Gang, forvirres og adspredes; han vil tilfidesætte det Væsentlige og for hans tilkommende Bestemmelse Uundværlige, for at hænge sig ved det Tilfældige og mindre Vigtige. Hans Forstand vil snart ligne en af hine Stater, hvor nogle Borgere bramme med uhyre Rigdomme, medens andre sucke i den dybeste Ar-

mod. Et saadant Onde vilde foromtalte Studeres plan forebygge.

Alf Videnskaberne selv have nogle en nærmere og mere umiddelbar Indflydelse paa Menneskets borgerlige og physiske Tilstand, paa det Heles, som paa Individets Belfærd. Disse saakaldte *practiske Videnskaber* nyde, i Forhold til deres Bigtighed for det Offentlige, et Fortrin, en Rang i Staten, som ikke kan tilstaaes de blot *speculative Kundskabsgrene*, ja! som ikke engang forundes de med hine *practiske Videnskaber* saa nøje forbundne *Hjælpe-Videnskaber*, fordi disse, som ikke *reen-practiske*, indeholde Meget, der blot vides, men ikke udoves, ikke anvendes. At det *Reen-theoretiske* maa skee er uundværligt for det *Practiske*, tages sjelden tilbørlig i Betragtning.

Statsvidenskaben, Lovkyndigheden, Krigerens Videnskab, Lægevidenskaben, Architecturen, ere *practiske Videnskaber*. De have et synligt og for det Offentliges Bedligholdelse og Belfærd høistvigtigt Formaal. Ogsaa stilles de Mænd, som deri udmærke sig, i Spidsen for de største Forretagender, medens den grublende Lærde, ube-kiendt og indsluttet i sig selv, ved Skinnet af sin natlige Lampe, af Oldtidens Ruiner, eller af den abstrakteste Philosophies og Mathematiks Dyb, fremdrager Skatte af Kundskaber, hvis Værd, maa skee først om Aarhundreder vil paastionnes.

Hans Lon er Glæden over Opdagelsen og nogle faa Kienders Bifald.

Unægteligt synes Staten og kun at vinde lidet derved, at flere af dens dueligste Medlemmer saaledes isolere sig, saaledes unddrage det Offentlige Frugterne af deres Virksomhed. Jo mere Alle virke for Alle, des uopløseligere sammenflettes Statens Baand; des større vorder dens Fasthed og Styrke.

Men saa hellige og ueftergivelige, som paa den ene Side Statens Fordringer ere til den, der vælger Videnskabernes Wei, at han af yderste Kræfter skal stræbe, engang paa en eller anden Maade at kunne gavne den, ved at erhverve sig fortrinlig Kundskab, Kærdighed og Duelighed i et eller andet practisk Fag; saa billigt er og paa den anden Side det Krav, Selskabet har til enhver Mand, det anseer for dannet, at han ved mange og forskellige Kundskaber af en letfatteligere og behageligere Art bør have gjort sig skikket til at vedligeholde og befordre en nyttig og tillige afvekslende Idée-Communication.

Denne Hensigts Opnaaelse forudsætter tvende Ting: Idæerne selv og Konsten at meddele dem. Ingen af Delene kan undværes i det dannede Selskab.

De her circulerende Idæer hentes, som bekiendt, fra Oldtiden og Nutiden, fra Naturens

og Konstens Frembringelser, fra Nationers og deres berømte Mænds Skiæbne, fra Landes og Stæders naturlige Bestaaffenhed og borgerlige Forfatning, fra de skionne Videnskaber; undertiden ogsaa fra Philosophien og selv, skiondt fioldnere, fra de alvorligere Fag. Dog især interesserer Alt, hvad som horer til de skionne Konster og Videnskaber, den dannede, af egne eller Embedsforretningers Byrde trætke, nu til behagelig Afvevling og Mandshvile trængende Statsborger. Men en stor Deel af det hidhorende i Konstens Berker, laanes af Grækerne og Romerne saavel historiske som mythologiske Fortællinger, og Meget saavel i de nyere, som ældre Digtere har Hentydning dertil. Kundskab om Oldtidens, især Grækerne og Romernes, Historie og Mythologie, om dens Skikke, om dens berømteste Statsmænd, Feldtherrer, Philosopher, Talere og Digtere, er derfor nu bleven en uomgiængelig Betingelse for hver den, der vil fremtræde som Medlem i det dannede Selskab. Det samme kan siges om Historien i Almindelighed, om Jordbeskrivelsen, om visse Dele af Naturhistorien og Phvsiken. Dog! ikke blot i Selskabet have disse Kundskaber deres Værd; ogsaa i Eensomheden ere de vore troe Ledfagere. De nære Unglingens, styrke Mandens og gvæge Oldingens Mand. De gavne vel ikke allevegne umiddelbar ved at give,

men dog middelbar ved at danne, d. e. de give vel ikke visse Fordele selv, men de øve de Færdigheder, mangfoldiggjøre de Midler og forædle de Kræfter, som udfordres til sammes Opnaaelse. Ogsaa de kunde, skiondt i en høiere Forstand, kaldes practiske.

Dog, hvor rigt end vor Kundskabs Forraad var, skulde vi uden Sprogkundskab og Sprogfærdighed kun lidet være istand til at gavne Andre. Ideernes Meddelelse skulde være høist ufuldkommen. Men denne Færdighed, som kun erhverves ved megen Læsning og et nøiagtigere Sprogstudium, forhøies ikke lidet, naar vi med Fædrene: Sprogets forbinde fremmede Sprogs Dykkelse. Aarsagen er haandgribelig. Hvert Sprog har sine besynderlige Udtryk, sin særdeles Ordsoining, sine egne Bendinger, sine Nuancer, dem andre Sprog ikke have. Mange flere Midler til at udtrykke sig godt maae derfor den have i sin Magt, som besidder Kundskab i flere Sprog. Ved Sprogkundskab, som ved en væsentlig Karakter, adskilles ogsaa det dannede Menneske fra det udannede. Wiseligen bød derfor Kongen, at tvende nyere Sprog, foruden de hidtil dyrkede ældre, skulde forbindes med Fædrenesprogets Studium, hvorpaa herefter mere Tid og større Flid skal anvendes, end de ældre Indretninger tillode det. Ei blot Grækenlands og Latiens,

men ogsaa Galliens og Germaniens litteraire Erfatte skulde aabnes for den videlystne Yngling.

De videnskabelige og lærde Kundskabers Værd og Nytte er saaledes indlysende. Maaſkee oprette vore Efterkommere engang egne lærde Skoler for dem, der af Natur og Tilbøielighed bestemme sig for et practisk Fag; egne for dem, hvis Mand fik det særdeles Kald at opløste sig til Speculationernes ætheriske Egne. I hine Skoler vilde Sagkundskaber og de dertil førende Hielpvidenskaber være Hovedsagen; de lærde Sprogskundskab, enkelte Digteres og Profasters Læsning, som Midler til Kulturens Vedligeholdelse og Befordring, vel bibeholdes, men kun tilstaaes en underordnet Rang. I disse vilde derimod de vorde Hovedgjenstandene, som høre til den dybere Sprogkundskab, til Oldsagernes vidtløftige og vanskelige Fag, til de abstrakte og idealiske Dele af Philosophien, kort sagt: Alt, hvad der hører til den egentlige, eller i en indskrænket Forstand, saa kaldte Lærdom *d)*

d) Om det er nyttigere, at øve sin Forstand paa Ord; eller, som Condillac med flere antage, paa Ting, vil Forf. her lade uafgjort, og maaſkee ved en anden Leilighed føre denne saare vigtige Materie paa Bane.

Disse Skoler modtog da kun saadanne Sub-
jecter, om hvilke der allerede tidligt lader sig for-
udsige, at de engang ville vandre en Newton's,
en Leibniz's, en Kants Bane, eller at de
ville fortsætte en Kres, en Winkelmann's,
en Zoega's, en Suhm's Undersøgelser, at
Ciceros og Demosthenes's Kunst, eller og
at en Pindars, en Milton's, en Klop-
stocks høie Flugt vil engang udmærke dem.

Taleren opfordrede derpaa Forsamlingen til
taknemmeligen at paastionne de velgjørende Foran-
staltninger til videnskabelig Cultur's Fremme, og
fluttede med Opmuntring til sine Medlærere og til
samtlige Skolens Lærlinge at gjøre hver for sig sit
yderste til at vise sig Musernes Tieneste og Regje-
ringens landsfaderlige Omhu værdige.

3. I Roeskilde.

(Efter Meddeelt).

Den 11 Mai d. N. indviedes den reformerede
latinste Skole i Roeskilde ved en Tale af Skolens
Rector, Hs. Høiærværdighed Hr. Doctor og Prof.
Tauber, og de nye Lærere indfattedes. Høitide-
ligheden forøgedes ved Overværelsen af Hs. Høiærværdighed
Hr. Biskop Balle, der samme Dag visi-
terede i Skolen.

Efterat Professor Tauber i Begyndelsen af sin Tale havde gjort opmærksom paa, hvad Skolen havde vundet ved den senere Reform: et anstændigere, lysere og mere oplivende Locale, i Sammenligning med den forrige mørke og skumle Bygning; endvidere den store Binding til almeennyttig og videnskabelig Forædling ved nye og flere Læreres Bestikkelse, ved de forrige Læregienstandes bedre Ordning og planrigtigere Fordeling, gik Taleren over til Hovedgienstanden for sin Tale: at betragte Skolereformen som en Høst efter Forgængernes Udsæd, eller egentligere som en Opfordring til taknemmelig Erkiendelse af Formændenes umiskjendelige Fortjenester af Skolevæsenet. Dette Emne opløstes aphoristisk, ved at fremsætte Talens Gienstande spørgsmaalvis, paa en Maade, at Svaret indhylledes under Spørgsmaalsformen.

Da Adjuncternes Bestallinger vare oplæste, vendte Taleren sig til dem med Lykønskning og passende Opmuntringer; hvorefter han opfastede det Spørgsmaal: Hvorledes skulle de ældre Lærere, som ere vedblevne, for at hædre og fremme den nylig indførte Skolereform, i venstabelig Forbindelse med de ny ansatte, værdigst og skionsomst sætte Priis paa Forgængeres umiskjendelige Fortjenester af Undervisningsfaget? Det vistes, at vi bør ligne dem i nidkiære Bestræbelser, og overgaae

Dem i Gavnighed, men derhos erkjende, at det er dem selv vi have at takke for, at vi have bragt det videre end de, da vi have deres Lærdom, deres grundige Indsigter, deres Erfaring, deres Forstands og Hjertes Indbøe, deres Kundskabs Skatte at aagre med. Uden hine vare vi aldrig blevne, hvad vi ere. Forgængerne have ej alene brudt Skoleageren for os, men endog bearbejdet og besaaet den. Dette Skionsomheds Sprog bør vi føre; som deres Arvinger bør vi taknemmeligen modtage, hvad de efterlode os. Deres Ufuldkommenheder vare overeensstemmende med Tidsalderens Cultur og Smag. Uden at være retfærdige mod vore Forgængere kunne vi ikke heller vente Retfærdighed af vor Efterfølgte. Hr. Professoren opfordrede i denne Anledning sine yngre Medlærere til, som saa mange agtværdige ældre Skolemænd, at tænke, virke og arbejde, ikke som den Giesyge for Penge, ikke som den Gresyge for Roes og Uindviedes Bisald, men som pligtsøende og ædel-tænkende Videnskabsmænd, som Ungdommens moralske Forældre, som trofaste Veiledere til Duellighed og Retfærdighed. Ved denne Tanke opmuntrede han sig selv til, uagtet en begyndende Alderdoms Svagheder, redelig at opoffre sine sidste Kræfter til saa skiont et Diemeds Fremme, i Forbindelse med saa agtværdige Medarbejdere.

Derefter henvendte Taleren sig til Skoleungdommen: „Til Eder,“ sagde han, „har jeg alene et Par Ord at tale af det Meget, jeg tiere har søgt at lægge Eder paa Hjertet, og dette Lidet vil jeg laane af den uforglemmelige Reiser Antonins Betragtninger over sig selv. Han berømmer de Belgierninger, hans Lærere have beviist ham; „den ene siger han, har jeg at takke „for min Lyst til Virksomhed, til Nøisomhed med „Lidet, til Anvendelse af mine egne Kræfter, naar „jeg endog frit kunde bruge Andres. Tak være „disse mine Velfærds Venner for min Grundsatning, „ikke at blande mig i fremmede Forretninger, og min Afstye for Angivere. En anden er „jeg takskyldig for Tølelsen af min Trang til moralisk Forbedring, for min Afholdenhed fra at „erhverve mig Lærdom og Indsigt til Pral og „offentlig Bram, for min Forsonlighed og Utilbøielighed til at laane Snakkere Dre. Andre af „mine Lærere have øvet mig i Characterfasthed, „vænnet mig til at beherske mig selv og læmpe mig „efter andre Mennesker.“ Welan, mine gode Unglinge! gaaer I hen og ligner ham deri, saa høste I af vor Skolereform de rigeste Velsignelser for Tiden og Ewigheden.“

Endeligen bevidnede Professorens dem sin Taksigelse, der havde hædret Dagens dobbelte Høitidelighed, og sluttede med det Ønske: at den Al-

gode maatte velsigne Enhvers Edesdaad, og lade alle priselige Foranstaltninger til Nationaloplysning og sand Forædlings Udbredelse lykkes.

Før Talen, og siden efter, da Hs. Høiærværdighed havde undersøgt Skoleungdommens Fremgang i Sprog og Videnskaber, bleve følgende Vers affiungne, forfattede af Hr. Smith, Adjunct ved Skolen:

Før Talen.

Mel. Hvad kan os komme til for Nød.

Alvidende! Din Faderhaand

Os alle huld beskytte!

O! styrk det Brodersamfunds Baand,
som os skal sammenknytte!

Skænk Lærer Kraft! og Lærling Lyst!

Nedsend Din Fred i Alles Bryst!

Den Fred, som Dyden giver.

Efter Talen.

Mel. Af Høiheden oprunden er.

Ledsag! o Fader! Store, Smaae,

som andagtsfulde for Dig staae,

ad Banen, de skal vandre!

Lad Unglingen med lys Forstand

og ædelt Hjerte vorde Mand
til Held for sig og Andre!

Lærer!

Lærling!

Tiden flyver;

Hellig Tver

Os opfylde!

Glid vi Gud og Verden skyld.

III. Presbevisninger, Befordringer og Afgang.

Den 1 Mai 1807 er Hans Christian Linderup
entlediget fra sit Embede som Overlærer og Regns-
kabsfører ved Kjøbenhavns Cathedralskole.

Den 5 Junii ere Underlærerne ved Nakskov
Skole, Peter Lyngbye og Andreas Ranne-
stad i Raade entledigede fra deres Embeder; Over-
læreren ved Middelskolen i Rønne, Johan Jacob
Stephansen beskiftet til Overlærer ved Middels-
skolen i Nakskov, og Cand. Theol. Balthasar Porth
Holst og Hans Andreas Bilking udnævnte til
Adjuncter ved denne Skole.

Den 12 Junii er Rector ved Cathedralsskolen i Ribe, Magister Lorenz Hansen forundt Titel af Professor og Rang med No. 13 i 6 Klasse, og Adjunct ved Viborg Cathedralsskole, Erik Thorup udnævnt til Overlærer.

Under samme Dato er Cand. Theol. Peter Georg Bohr beskikket til Adjunct ved Helsingøers lærde Skole.

IV. Skolekrifter.

Udsigt over de Taler, som ere holdte og de Programmer og Cantater, som ere udstædte ved de offentlige Examina i det Schouboeske Institut a).

1. Taler.

1794. Af Secretair Schouboe, hvori han søgte at vise: hvor nødvendig Taalmodighed og Menneskekundskab er for Ungdomslæreren.

a) Ved at meddele denne Notiz, har Bestyreren af det Schouboeske Institut tillige anmodet Udgiveren om, at fornøje Bevidnelsen af hans inderlige Tak til alle

1795. Af Candidat **W i e c k**, om de Fordele, Nutidens Underviisning frembyder fremfor den i de ældre Tider.
1796. Overlærer **M u n t h e**, om Lærlingens Pligter.
1797. Justitsraad **P r a m**, om de Belønninger, Videnskabernes Dyrkere kunne vente sig; trykt i Skandinavisk Museum, 1ste Deel.
1798. Overlærer **M u n t h e**, om Videnskabernes Værd.
1799. Pastor **P a l u d a n**, om den nuværende Opdragelses mange og vigtige Fordele.
1800. Etatsraad **F a l s e n**, om Urbanitet.
1801. Pastor **C l a u s e n**, om at den religiøse Opdragelse udgjør en vigtig Deel af Opdragelsen.
1802. Pastor **F a l l e s e n**, om den gode Unglings Character.
1803. Provst (nu Biskop) **B l o c h**, om Instituters og Opdragelses-Anstalters hensigtspassende Indretning til at danne de dem betroede Elever til deres Bestemmelse som Borgere og Embedsmænd.

de ærede Mænd, som ved deres Talenter have forskjønnet og hædret dets aarlige Skolefest.

1804. Pastor P a v e l s, om at de mistroffende Udfigter over det menneffelige Liv opklares ved de ffionne Udfigter over Menneffets Bestemmelfe.
1805. Pastor G u t f e l d, om hvorledes vi ffulle arbeide til Oplyffningens Fremme, hvis vi ville haabe at arbeide med Held.
1806. Doctor R o f o d, om Ynglingens Veiledning til det Studeringsffag, hvortil han, med Hensyn til Samfundets Vel, kan være bedff ffikket.

2. Programmer.

1801. Af Mag. E n g e l s t o f t, om den Priis, Oldtidens Skandināver ffatte paa Legemsffvelfer, meest med Hensyn til Nationalopdragelfen.
1802. Af S a m m e, om den Indffydelfe, Opdragelfen, ifær den offentlige, kan have paa at opvæffe Kiærlighed til Fædrelandet.
1803. Af S a m m e, om Dr. Rasmus E n v o l d s e n Brochmanns Rectorat ved Kiøbenhavns Universitet i Aarene 1658 og 1659.
1804. Af S a m m e, om Kiøbenhavns Stilling og Farer i Sommeren 1700.
1805. Af Pastor L a g e M ü l l e r, om Venffab.

1806. Af Samme, om Begrebet af Dyd og
Lyksalighed.

3. Cantater.

Saadanne have fra Aaret 1800 af været opførte ved den aarlige Præmieuddeling af Institutets egne Elever.

Digterne Sander, Haste, Gutfeld, Falsen, Schach Staffeldt og Paveis have successiv som Forfattere leveret Texten, hvortil Musikken er bleven componeret deels af Organist Hartmann, deels af Syngemesterne Zink den ældre og yngre. Udgiveren indskrænker sig til af disse forskjellige Digte alene at anføre følgende ved Hr. Soldindspecteur Haste:

Duet af tvende Ynglinge.

Den förste.

Hvi klang saa rört min Faders Stemme?
Hvi folded' han sin Haand til Bön?
Saa bad han: "Gud, mit Suk du gjemme!
"Velsign min Alders Haab, min Sön!"

Den anden.

Hvi steeg saa höit min Moders Hierte?
Hvi perled' Glædens milde Graad?

Hun sagde: "Jeg har glemt min Smerte:
"velsigne Gud, min Søn, din Daad!"

Begge.

Kom, Broder, vi vil enigt træde
ad Kundskabs Hædersbane hen!
Vor Stræben var de Godes Glæde,
og, o! hvor riigt belønner den!

Förste.

Saa taled' Fader: "Søn, du lære
"den Vises Vei til Brödres Gavn!
"En nyttig Viis er Jordens Ære,
"og Laurbær grønnes om hans Navn.

Anden.

Saa taled' Moder: "Søn, du tragte,
"at følge Dydens ædle Bud!
"da skal ei Jorden blot dig agte;
"da aabner dig sin Himmel Gud.

Begge.

I rene Hierter vi bevare
de Hiertets Ord, de taled' saa!
Os vogte Gud mod Ungdoms Fare!
I Dydens Kamp vi modigt staae;

Slutnings - Chor.

*Ophöiede Kundskab om Viisdom og Dyd,
 vi kappes, dig her at omfavne:
 du signe vor Ungdom med Hæder og Fryd,
 vor Manddom med Lykken, at gavne!
 Du löfte vort Hierte i Modgangens Stnnd,
 at selv giennem Taarer vi smile!
 Du styrke vort Haab, naar det rolige Blund
 i Graven os byder til Hvile!*

V. Blandede Efterretninger.

Den gamle hidtilværende Skolebygning i Helsingør, som er sammenbygget med Hospitalet der, og oprindeligen udgjør en Deel af et gammelt Kloster, var i flere Henseender lidet beqvem til sin Bestemmelse. Den nederste Etage, hvori Undervisning gaves, var hvælvet med lave Vinduer og dybtliggende Gulv, følgelig mørk og fugtig; den anden Etage, som brugtes til Værelser for Lærerne, var i Henseende til Høide og Lysning ikke meget bedre. Den vilde ei uden betydelige Bekostninger have kunnet indrettes til et passende Skolelocale. Da derfor en beqvem Leilighed tilbød sig til sammesteds at erholde en nybygget, Præsidenten i Helsingør Kammerherre Hauch tilhørende, Gaard, der strax

kunde tiltrædes, blev med allerhøieste Samtykke denne Gaard i Slutningen af forrige Aar kjøbt til Skolebygning for den Sum 11000 Rd.

Siden har hans Majestæt paa Directionens, efter foregaaende Correspondence med Hospitalets Direction, derom gjorde Forestilling allernaadigst tilladt: at Latinskolen i Helsingør maa for bestandig cedere Hospitalet sammesteds sin Ret til dens forrige med Hospitalet forbundne Skolebygning og alle deri værende Leiligheder til Anvendelse paa hvad Naade det selv bedst veed og kan, tilligemed den Rector forhen tillagte Have (dog med den Forbeholdenhed, at saalænge nuværende Rector Møller i sin Embedstid vil benytte den, dette bliver ham uformeent) mod en aarlig Godtgjørelse af 300 Rd. af Hospitalets Kasse, fra første Januar 1808 at regne.

Under 20 Marts d. N. har Hs. Majestæt allernaadigst tilladt, at den fra sit Embede, som Underlærer ved Cathedralsskolen i Aarhus, under 20 Decbr. 1805 i Naade entledigede Cand. Theol. Carl Jansen, maa, naar han blev kaldet til personel Capellan ved Budolphi Kirke a) i Aalborg, fremdeles beholde de ham af Aarhus Skoles Kasse

a) Dertil er han under 15 Mai d. N. confirmeret.

ved Resol. af 7 Novbr. f. N. tillagte Bartpenge, indtil han befordres til et bedre Levebrød.

Efter foregaaende Correspondence mellem det Kongl. danske Cancellie og Directionen for Universitetet og de lærde Skoler er den Aarhus Cathedralskole som Beneficiarius tilkommende Skistemurisdiction paa Skolens Gods bleven overdraget til vedkommende civile Overighed.

Med allernaadigst Resolution af 12 Junii d. N. er Assessor i Stiftsoverretten i Tronhiem, Prof. Krogh, tillagt Befaling at tiltræde Directionen for derværende Cathedralskole; (som hidtil har bestaaet af Stiftamtmanden og Biskoppen alene).

D.

Universiteter og Skoler i Almindelighed.

I. Ny Organisation af det offentlige Opdrags- gelsesvæsen i den italienske Republik (nu Kongeriget Italien).

Af Aarene 1802 og 1803 a).

Den italienske Republik.

Milano den 8 Sept. 1802. No. 1.

Regieringen proclamerer som Lov, følgende Decret af det lovgivende Corps, og befaler, at det

a) Uddraget af de originale Actstykker, nemlig Loven af 8 Septbr. 1802 (Legge relativo alla pubblica istruzione) og de derefter, affattede, og under 31

skal forsynes med Statsseglet, trykkes, publiceres og fuldbyrdes.

Melzi, Vicepræsident.

Det lovgivende Corps decreterer

Tit. I.

Almindelig Inddeling.

I.

Den offentlige Undervisning deeler sig i Henseende til det Deconomiske i den Nationale, Departementale og Communale; og i Henseende til det Scientifiske i den høie, mellemste og elementære.

2.

Den nationale Undervisning indbefatter (foruden Nationalinstituttet) Universiteterne, Akademierne for de skønne Konster og Specialskolerne. Disse Indretninger overtages af Nationen.

3.

Den departementale Undervisning indbefatter Lyceerne, og overtages af Departementerne.

Octbr. 1803 af Vicepræsidenten Melzi approberede, Planer for Studierne og Disciplinen ved National-Universiteterne (i Pavia og Bologna), (Piani di studi e di disciplina per le Università Nazionali). Den første (Loven) meddeles herved; de sidste (Planerne) skulle i næste Hæfte blive indrykkede.

4.

Den communale Undervisning indbefatter Gymnasierne og Elementarskolerne, og overtages af Communerne.

Tit. II.

Om Universiteterne.

5.

Der skulle være to generale Studier eller Universiteter i hele Republikken. Det ene i Pavia, det andet i Bologna. Systemet og Metoderne ved begge ere eensformige. Rettigheden at overdrage de academiske Grader af ethvert Slags tilhører disse udelukkende.

6.

Observatoriet i Brera hører til Universitetet i Pavia, og udgjør en Deel af dette Universitet.

7.

Undervisningen i Videnskaberne ved disse to Universiteter er deelt i tre Klasser, nemlig den physiske og mathematiske; den moralske og politiske; den litterære Klasse.

8.

Professorernes Antal bestaaer ordentligviis af 30 ved ethvert af de to Universiteter. Regjeringen bestemmer Professorernes Fordeling i de respective Klasser, og kan tilføie to andre Cathedre ved

Universt. og Skole-Annaler. 1807. 1 B.   Æ

ethvert af de to Universiteter, dersom Undervisningens Laro udkræver det.

9.

Professorernes aarlige Gage ved de to Universiteter er ikke mindre end 3000 Lirer, med et Tillæg af 400 Lirer til Huusleie for dem, som ikke have Bopæl i den Commune, hvor Universitetet har sit Sæde. Regieringen bestemmer de høiere Gager, i Forhold til Fortienester og efter Omstændigheder.

10.

Omkostningerne for de to Universiteter ere bestemte i hosføiede Tabel. Dertil anvendes de særskildte Fonds ved ethvert af forbemeldte Instituter.

Tit. III.

Om Academierne for de skjøne Konster og om Specialskolerne.

11.

Der skulle være to Academier for de skjøne Konster i Milano og Bologna. Disse henhøre under Nationalundervisningen.

12.

Regieringen udvælger Professorerne, og fordeeler iblandt dem Undervisningsgjenstandene.

13.

Totaliteten af Omkostningerne for de to Academies maa ej overgaae 50,000 Lirer, aarlig for ethvert af dem.

14.

I den angivne Sum ere indbegrebne bemeldte Instituters særegne Indtægter, med Undtagelse af de Præmier, som privat ere udsatte.

15.

I hele Republikken skulle der være 4 Specialskoler, den ene for Metallurgien, den anden for Hydrostatiken, den tredie for Sculpturen, den fjerde for Veterinærvidenskaben. Den første skal være i Departementet del Mella eller dell' Agogna efter Regjeringens nærmere Bestemmelse; den anden i Nedre-Po.; den tredie i Carrara; den fjerde i Modena.

16.

Den metallurgiske Skole skal have en Professor i Chemien, og en i Mineralogien. I den hydrostatiske Skole underviser en Professor i Hydrauliken, og en anden i Hydrometrien. I Skolen for Sculpturen er en Professor i Tegnekunsten og en i Architecturen. Ved Veterinærskolen er een Professor.

Tit. IV.

Om Lyceerne og Gymnasierne.

17.

Enhvert Departement kan have et Lyceum. Det maa have et saadant, naar der i dets District ikke er i det mindste et Gymnasium.

18.

General-Conseilet bestemmer Lyceets Fornødenhed og Sæde efter en Majoritet af $\frac{2}{3}$ af Stemmerne.

19.

Enhver Commune af første Klasse kan have et Gymnasium.

20.

Lyceernes og Gymnasiernes Formaal er den mellemste Undervisning, og der bibringes Forberedelseskundskaber i Videnskaberne, Litteraturen og de skønne Konster.

21.

Et i Lyceerne eller Gymnasierne afsluget Fundamental-Cursus giver Adgang til academiske Grader ligesaa fuldt, som om det var afsluget paa Universiteterne.

22.

I Lyceerne og Gymnasierne kan ogsaa gives Veiledning i de Materier, som høre til den høiere Undervisning, forsaavidt det Departements eller

Communes Fonds, hvor Lyceet eller Gymnasiet er, tillade paa egen Regning deraf at lønne Professorer, uden at tage Tilflugt til Paalæg.

23.

I saa Fald regnes ved academiske Graders Tildelelse to Aars Studium ved Lyceerne eller Gymnasierne kun for eet Aars Cursus i samme Studium ved Universiteterne.

24.

Flere Communer af første Klasse kunne foreene sig til at have et fælles Gymnasium, og underholde det paa fælles Bekostning.

25.

Communerne af den anden eller tredie Klasse tillades det at have et Gymnasium, naar det kan vedligeholdes af de Fonds, som ere givne ved private Foundationer; men de kunne ikke for den Sags Skyld paalægge nogen Afgift.

26.

Antallet af Professorerne ved Lyceerne maa ei være mindre end 6, ei større end 8; ved Gymnasierne ikke mindre end 4, ikke større end 6. Deres aarlige Løn maa ei overstige 3000 Lirer. Det ovennævnte Antal af Professorer kan forsøges, naar man, for at vedligeholde det, ei behøver at tage sin Tilflugt til Paalæg, eller Regjeringen dertil har givet en speciel Authorisation.

27.

De generale og communale Raad bestemme efter Omstændighederne Professorernes Antal og Lønning indenfor ovennævnte Grændser.

28.

Regieringen forskaffer Lyceerne og Gymnasierne det fornødne Locale, hvor der gives Nationaleiendomme.

Tit. V.

Om Landhuusholdningselskaberne og
de mechaniske Konster.

29.

Det tillades ethvert Departement at have et Landhuusholdningselskab, og et Selskab for Mechaniken, som skulle sysselsætte sig saavel med de Methoder, der tiene til at forædle Agerdyrknin- gen, og til at fremme Manufacturbæsenet, som med dertil analoge Gienstande af Statsoeconomi- en.

30.

Disse Selskaber foreslaae Regieringen Antallet af deres Lemmer, deres indvortes Organisa- tion, og Stedet, hvor de skulle have deres Sæde. Medlemmerne faae ingen Løn.

31.

De correspondere med hinanden, og med lignende fremmede Academier om Gienstandene, der

vedkomme deres Biemed; de holde bestemte Samlinger; de publicere deres Memoirer og Programmer, og udsætte Præmier.

32.

De almindelige Raad sættes istand til at understøtte dem med Forskud af de Fonds, som ere henlagte til den offentlige Undervisning.

33.

Regieringen authoriseres til at forskaffe disse Selskaber det fornødne Locale til deres Sammenkomster, ligesom og det Terrain, der udfordres til Forsøg i Landhuusholdningen, hvor der findes Nationaleiendomme.

34.

Den Sum af 20,000 Lirer kan Regieringen disponere over til at udsætte som Præmier for Opfindere af en eller anden nyttig Indretning i Agerdyrkningen eller Mechaniken. Nationalinstituttet spørges om sin Dom, og afgiver sin Kiendelse om Fortienstheden af en saadan Opfindelse.

Tit. VI.

Om Elementarskolerne.

35.

Regieringen forelægger inden to Uar det lovgivende Corps en Plan til en Elementarundervisning, eensdannet for hele Republikken.

36.

Nationalinstituttet og Universiteternes Professorene paalægges det at tilveiebringe Lærebøger, ved at udsætte Præmier for dem, der levere de bedste.

37.

Elementarskolerne skulle provisorisk vedblive, hvor de findes. Regieringen vaager over Lærernes Duelighed, over Underviisningens Materie og Form.

38.

Naar Communerne ere organiserede saaledes, som Loven af 24 Julii 1802 foreskriver, sørger Regieringen for, at der i enhver Commune er i det mindste een Skole, hvor der undervises i at læse, i at skrive, og i Begyndelsegrundene af Arithmetiken.

39.

Lærernes aarlige Løn bestemmes af Communalraadene.

40.

Communerne bestride Elementarskolernes Udgifter med Indtægterne af de particulære Fundationer, som dertil ere gjorte; og in subsidium med Productet af Communal-Paalæg.

Tit. VII.

Om Bibliothekerne, Museerne og andre videnskabelige Hielpemidler.

41.

Bedligeholdelsen af de to Universiteters videnskabelige Apparat, nemlig Bibliothekerne, Museerne, de physiske, anatomiske og naturhistoriske Kabinetter, de chemiske Laboratorier, Observatorier, ligesom ogsaa af de to National-Academier paaligger Nationen.

42.

Regieringen bestemmer de Fonds, hvoraf Udgifterne til enhver af disse Brene efter Omstændighederne skulle udredes paa det almindelige Udgiftsreglement for Nationalstudierne.

43.

De ordinære og ekstraordinære Udgifter til Lyceernes og Gymnasiernes videnskabelige Apparat hvile paa Departementerne eller Communerne.

44.

Departemental- og Communal-Raadene bestemme, paa Regieringens Approbation, fornævnte Udgifter.

Tit. VIII.

Om de academiske Grader,

45

Da Almeenvellet fordrer, at Undervisningen i de høiere Videnskaber, og Udvøvelsen af enhver

vigtigere Professur betroes til Personer af erkjendt Duelighed, saa er Opnaaelsen af Baccalaureigraden ved ethvert af de to National-Universiteter nødvendig, for at ansees duelig til at være Lærer i de Materier, som vedkomme den høiere Undervisning.

46.

Denne Regel er ej anvendelig for dem, der førend denne Lovs Udgivelse have opnaaet en academisk Grad ved hvilket som helst Universitet, eller allerede ere ansatte som Professorer ved et Universitet eller noget andet lignende Institut i de Lande, som Republiken (nu Kongeriget) indbefatter.

47.

I Tilfælde af en overordentlig Navnkundighed i en Videnskab eller Kunst, kan Regjeringen gjøre Undtagelse fra den 45 §. Forfærdt.

48

Baccalaureigraden og den dermed forbundne Approbation er nødvendig for at ansees habiliteret til academisk Foredrag i

1. Jurisprudentsen.
2. Notarialkonsten.
3. Medicinen.
4. Chirurgien.
5. Pharmacien.
6. Den borgerlige Architectur, Ingenieurkonsten, Hydrauliken og Landmaalingen.

49.

Baccalaureigrader og Approbationer gives af Professorerne i de respective Faculteter ved de Universiteter.

50.

Approbationen er forskjellig efter de forskjellige Faculteter, og efter de forskjellige Grader af Udvælsen i Faculteterne selv.

51.

Regieringen bestemmer Disciplinerne ved Examina, Formerne og Ceremonierne ved Baccalaureigradernes og Approbationernes Overdragelse, og Cursus af de Studier, som ere nødvendige for at erholde samme. Den bestemmer ogsaa, til Udvælsen i hvilke Faculteter Baccalaureigraden er nødvendig, og i hvilke Approbationen alene er tilstrækkelig.

52.

Baccalaureigraden og Approbationen gives gratis. Candidaterne have ingen andre Udgifter end til Ceremonien alene.

Tit. IX.

Om Maaden, hvorpaa Professorer og Lærere udvælges.

53.

Professorerne ved de to Universiteter og ved andre Instituter, som omtales i §. 2., skulle forste

Gang udvælges af Regieringen, og for Fremtiden paa følgende Maade:

1. Naar en Lærestoel er ledig ved et af de ovennævnte Instituter, forsamle Professorerne ved samme sig i Overværelse af Præfecten, og foreslaae ved absolut Stemme fleerhed tre Subjecter for at beklæde den, udvalgte iblandt Lyceernes og Gymnasiernes nærværende Professorer.

2. Denne Trias overleveres Nationalinstituttet, som reducerer den til en Duas med Rettighed til at indlemme en ny Candidat, endog en Udlænding, som er bekjendt for ikke almindelige Kundskaber, og saaledes kun at beholde een af de Proposerede tilbage.

3. Denne Duas forestilles Regieringen, som gjør det endelige Valg af en af de tvende Proposerede.

4. Professorerne ved Specialskolerne udvælges af Regieringen efter en dobbelt Liste, som forelægges af Nationalinstituttet.

54.

Professorerne ved Lyceerne og Gymnasierne blive udvalgte af Regieringen efter en dobbelt Liste, som i de respective Tilfælde forelægges af General- eller Communal-Raadene.

55.

§. 45, 46 og 47 ere tilfælles for Professorerne ved Lyceerne og Gymnasierne.

Lærerne ved Elementarskolerne udvælges af Communal-Raadene efter en dobbelt Liste, som forelægges af de respective Municipaliteter. Dette Valg maa approberes af Departementspræfecten, eller af Vicepræfecten i Districtet.

Professorerne ved Universiteterne, Lyceerne og Gymnasierne udvælges paa tre Aar, inden hvilket Tidrum de kunne afskediges af dem, som have valgt dem. Efter dette Triennium blive de uafsættelige, med mindre de ved nogen stor Forsømmelse skulde gjøre sig den offentlige Tillid uværdige. Over saadan Forsømmelse kiendes af en Commission, som Regieringen nedsætter, efter at den Anklagede er hørt, for at han kan anføre Grunde til sit Forsvar.

Tit. X.

Om Professorernes Gageforbedring
og Pension.

Professorerne ved de to Universiteter og ved de andre National-Instituter, som i §. 2 ere omtalte, erholde hvert femte Aar et Tillæg af 500 Lirer til deres aarlige Gage.

59.

Professorene ved Lyceerne og Gymnasierne erholde hvert tiende Aar en Trediedeels Forhøielse i deres oprindelige Gage.

60.

Alle de ovennævnte Professorer og Lærerne ved Elementærskolerne have, efter tyve Aars Tjeneste, Ret til, om de ønske det, at erholde Pension med det Halve af deres Gage. Efter fem og tyve Aar tilstaaes dem som Pension $\frac{2}{3}$ Dele af deres Gage, og efter tredive Aars Tjeneste den hele.

61.

Uaffætteligheds- og Pensions-Rettighed beregnes for første Gang de udvalgte Professorer tilgode fra den Tid, da de først ere blevne ansatte i noget Universitets eller anden Høiskoles Tjeneste i noget af de Lande, som udgøre en Deel af Republikken.

62.

For Fremtiden skal i Henseende til Pensions-Rettighed tre Aars Tjeneste ved et Lycee eller Gymnasium alene gielde lige med to Aars Tjeneste ved et af de to Universiteter for de Professorer som fra Lyceerne og Gymnasierne forfremmes til Nationaluniversiteterne.

63.

De Fonds, som ere henlagte til at forsøge Professorernes Gager ved disse Instituter og til at

pensionere dem, udredes af Nationen efter vedføjede Label. Departementerne og Communerne besrider Professorernes Bagetillæg og Pensioner ved deres respective Lyceer og Gymnasier, saavel som Lærernes ved Elementarskolerne.

Tit. XI.

Almindelige Bestemmelser.

64.

Vedligeholdelsen af de Bygninger, som høre til disse Nationalindretninger, paaligger Nationen. Lyceernes, Gymnasiernes eller Agerdyrknings- og de mechaniske Konsters Selskabs Localer vedligeholdes af Departementerne, om de endog ere givne af Nationen. Communerne paaligger det at vedligeholde de til Elementar-Undervisningen bestemte Bygninger.

65.

Gaver og testamentariske Dispositioner af hvilket som helst Slags til den offentlige Undervisnings Fremme autoriseres, og Giverens Navn tilligemed Gavens Sum indgraves i Marmor til bestandig Erindring paa det Institut, til hvilket den er skienket.

66.

De offentlige Undervisningsinstituter, og de Videnskabers, eller Konst-Academier, som ere i Re-

publikken, forblive i Besiddelse af de Capitaler, som udgjøre deres particulære Fonds, og af Dispositionen over de dertil svarende Renter.

67.

I de Departementer, hvor Nationen er Debitor af de Capitaler, som udgjøre de respective høiere eller lavere Undervisningsanstalters Fonds, udreder Regieringen disse Instituters Udgifter og bærer de Byrder, der heste ved deres Foundationer, dog inden for Grændserne af fornævnte Capitalers Renter, saalænge Capitalerne ikke ere restituerede.

68.

De nærværende Professorer, som den offentlige Undervisning bliver betroet efter den nye Organisation, faae en Gage, ikke mindre end den, de ere i Besiddelse af. De, som ikke blive ansatte, faae, naar de have tient i 10 Aar, en Pension paa Livstid, som svarer til Trediedelen af deres nærværende Gage. Have de tient i 20 Aar, bliver Pensionen saa stor som den halve Gage, og have de tient i 30 Aar, faae de den hele Gage i Pension. Disse Pensioner paaligge Nationen, Departementerne eller Communerne, efter de respective Instituters Natur, hvorved de fornævnte Professorer tiente.

69.

De Departementerne eller Communerne tilhørende Fonds og videnskabelige Apparater, som

ifølge denne Lov blive henlagte til hvilketsomhelst National-Institut, forblive de respective Departementers eller Communer's Eiendom.

70.

En Commission af tre Individuer, valgte af Regieringen imellem National-Institutets Medlemmer, paaligger det at fremme, alt det, som den troer nyttigt til Studiernes Fremgang, og ved Slutningen af hvert Aar at fremlægge en Oversigt over den almindelige Tilstand af Undervisningen i Republikken.

71.

Denne Commission fornyes hvert tredje Aar, og dens Medlemmer kunne ei paa ny udvælges førend efter 3 Aar.

72.

De Lemmer, som udgjøre Commissionen, ere fritagne fra den Forpligtelse at oplæse Afhandlinger i Institutet.

T a b e l

over Nationens Udgifter til den offentlige Undervisning.

Til Professorernes Gage, Lønninger for Custodes og Betienterne, til Vedligeholdelsen af de videnskabelige Kabinetter, de botaniske haver og Observatorierne ved de to Universiteter i Pavia og Bologna	Lir. 400,000
Til Professorernes Pensioner og deres successive Gageforbedringer	90,000
Til de to Academier for de skønne Konster i Bologna og Milano, i alt	100,000
Til de fire Specialskoler, den i Metallurgien, Hydrostatiken, Sculpturen og Veterinærvidenskaben	36,000
Til extraordinære Gratificationer, samt Maskiner og Instrumenter til de videnskabelige Kabinetter	20,000
Til Præmier for nye Opfindelser i Landvæsenet og Mechaniken	20,000
<hr/>	
I alt Lir. 666,000	

II. Blandede Efterretninger.

I. Østerrigste Monarkie.

Prag.

Forflag til en Badeanstalt og Svømmeskole for den studerende Ungdom i Prag; ved Prof. Meinert a).

(Af der Böhmishe Wandersmann 3 B. 4 St. 28 Julii 1802).

Det Forbud, at bade sig b) i den aabne Flod bliver saa almindeligen overtraadt, og denne Over-

Y 2

a) Her indrykket formedelst Anvendeligheden paa andre Byer, hvor der ere Universiteter og lærde Skoler. Om der hidtil, uden for Franckerig, er ved offentlige Anstalter sørget for denne Del af de Studerendes physiske Uddannelse paa andre Høiskoler end Universiteterne i Landshut og Dorpat, er Udgiis. ubeskiendt. I Aaret 1804 var Prof. Meinerts Forflag ikke heller endnu realiseret i Prag.

b) Næsten i alle Disciplinar-Reglemententer for Universiteter og Skoler fra det 16de og 17de Aarhundrede findes man dette Forbud. Saaledes f. E. i Scholæ Flensburg. Administratio, Rectore P. Sperling. Witteb. 1589. 8. „æstivo tempore... rivos, stagna, mare piscandi, natandi aut lavandi gratiâ non intranto.“

træbelse koster saa hyppigen unge Studerende Livet, at det er en Gienstand, som fortjener Opmærksomhed, hvi Badeloven ikke kan overholdes, og paa hvilken rigtigere Maade dens Hensigt, at forebygge Ulykke, kunde opnaaes.

At søge Aarsagen til hiin hyppige Overtrædelse enten i deres Forsømmelse, hvis Pligt det er at haandhæve Loven, eller i deres Ulydighed og sædelige Fordærvelse, som den forbinder, er rigtig nok den beqvemteste Wei; men dette er ikke desto mindre at gjøre baade Ungdommen og dens Lærere aabenbar Uret, og ved lys Dag at tillukke Dinene for den Bane til et almeeennyttigt Maal, som Naturen selv anviser.

Efter Forf. Overbevisning kommer i Grund den intet andet her i Betragtning end:

1. De Studerendes Trang, som sidde flere Timer om Dagen i Bærelser, der ofte ere udsatte for Middagsfolens Straaler, og opfyldte med skadelige Uddunstninger, til den Afkjøling og Forfriskning, som deres ungdommelige Blod fordrer, og som Legemet's Badning i koldt Vand forskaffer.

2. Trangen til Bevægelse og legemlig Anstrængelse, som aldrig hurtigere og behageligere bliver tilfredsstillet, end ved Badning i fri Luft, og som stærkest maa minde de unge Mennesker, hvis Hovedbestiæftigelse fra det 10de til det 24de Aar — altsaa just i den Alder, da ved regel-

mæssige Legemsøvelser Grunden skulde lægges, ikke blot til Lykke men ogsaa til Brugbarhed i Livet — gaaer ud paa en vis, ofte kun alt for dyrebøbt, Aandsdannelse.

3. Selskabeligheds-Dristen, som forsøder Ungdommen enhver Fornøielse i den Grad, i hvilken flere tage Deel i den, og i hvilken Summen af de Indtryk, som sætte enhver Enkelt's Aand i Virksomhed, ved fælleds Bidrag bliver formeret.

4. Mangel paa Leilighed til at rense sig ved Bade hjemme.

5. Det i sig selv Uskyldige i at tilfredsstille denne Trang, i hvor betænkelige end Følgerne under visse Omstændigheder kunde blive.

Man kan antage, at, saa mange og saa skarpe Forbud der end maatte udstædes mod Badning, ville dog de anførte Aarsager til bestandig Overtrædelse deraf saa vist vedblive evig at virke, som de ere grundede i Menneskets legemlige og aandelige Besskaffenhed, og tildeels ere de indre Betingelser for hans Udvikling. Heraf følger da:

For det Første: at Straffens Skærpselse; hvorpaa mangen En kunde falde, for at afskrække fra Badelovens Overtrædelse, er intet hensigtsmæssigt Middel til at forebygge samme. Den vilde ikke have anden Virkning, end at Ungdommen opsogte hemmelige, d. e. mere afsidesliggende Badepladse, og altsaa blev udsat for endnu større Fare.

Sæt endogsaa, at det lykkedes ved en ligesaa kostbar som mageløs Opsigt at komme efter enhver saadan Forseelse, vilde da vel den haarde Straf blive fuldbyrdet? eller burde den fuldbyrdes? Skulde man f. Ex. bortjage af Skolen en flittig, talentfuld og forresten veldannet Yngling, for at have overtraadt Badeloven. Men skeete det — saa meget desværre! thi nu var maaskee Videnskaberne for stedse berøvet en haabefuld Dyrker, Menneskeheden en Talsmand for Sandheden, Staten et nyttigt Medlem, og Uretfærdigheden blev saa meget større, som Straffens Forholdsmæssighed til Forseelsen aldrig vilde kunne indrømmes.

For det Andet: Loven kan kun sikkes Virksomhed ved en ordentlig Badeanstalt. Det, som dertil udfordres, er: 1) Et frit Bad i Moldau. 2) En Bademester, som er en øvet Svømmer, og tillige en Mand af ubesmattet Rygte. 3) En Badeanordning, hvorved blev udvirket, at kun Studerende af een og samme Anstalt paa samme Tid, aldrig færre end 7, ingen ganske nøgen, eller længere end en halv Time, og alle i det mindste to Gange om Ugen, kunde betjene sig af Badet.

Med Tilværelsen af en saadan Anstalt, hvortil ikkun Grundlinierne her lade sig udkaste, bortfaldt Tilbøieligheden til at overtræde Loven; Ynglingen fandt, uden Fare for sit Liv, uden Skade for sin sædelige Dannelse, den for ham nødvendige

Kenselse og Forfriskning, og der blev maaskee slet intet tilbage, som han med Vilighed kunde ønske?

Lad os, for at erfare dette, kaste et dybere Blik i hans Jnderste, og lad os opløse det, som virker deri som dunkel Følelse, til tydelige Begreber, og fremsætte dem som saadanne!

„Siden J dog eengang ville forbarme Eder over vores saa længe forglemte eller misdannede Legeme,“ kunde han sige, „hvorfør beslutte J Eder ikke til at gaae et Skridt videre og giøre en Lov overflødig, som er i Modsigelse med min Bestemmelse og med Begrebet om en fuldkommen Opdragelse? Jeg skal ikke bade mig i aabne Floeder, saalænge mit Legeme er let og smidigt, saa skal jeg heller aldrig lære at svømme? Hvilken Fordring! Skabereren har udvidet Søer og Strømme paa Jorden; og J ville heller mit hele Liv igiennem see mig bæve for dette uprovede, og just derfor frygtelige, Element, end vugge og tumle mig omkring i det, med den glase Følelse af min Sikkerhed? Skabereren har indvævet saa uendelige Kræfter i mit forstige Legeme; og J tillade mig ikke, ved Dvælse at uddanne dem til Færdigheder, men ville, at jeg skal begrabe mit Pund, uden at bruge det —“ fordi Svømmen er en farlig Legemsøvelse? O tilstaaer mig, at det var flogere, at beregne den Fare, hvormed Vandet saa ofte, saa uundgaaelig, saa overraskende

truer Ikke svømmere, og ved at lære at svømme at forekomme den Nødvendighed at drukne c)!

„Efterseer alle Landes Dodelister — hvor uhyre er deres Antal, som have maattet tilfætte Livet ikke formedelst Vandet, men formedelst deres Mangel af Færdighed i at behandle det!“

„Kaster derimod en god Svømmer, endog i Søve, i Vandet, hvor det er dybest; J ville ikke kunne drukne ham. Hvilket misundelsesværdigt Fortrin har han ikke for de øvrige Mennesker, der synke under som Blyklodse d). Seer ham, o seer ham, hvorledes han, hvilende i sig selv, glider hen over de evige Afgrunde, og er som hiemme i den bestandig „aabne Grav“, som J kalde det? J ubeskrivelige forskiellige Feier og Stillinger svømmer han paa Brystet, paa Ryggen, paa Siden, sidder i Vandet, træder det, gaaer og hænger i det, dreier sig hurtig omkring, dukker, roer frem under Vandet, springer ned fra en Høide, og raaber til Vandene: „ogsaa J tilhøre Jorden, og

c) Fors. kunde have tilføjet, at som Undervisningsgjenstand betragtet er blandt alle mulige Legemsøvelser denne den allermindest farlige. Værtingen kan hverken brække Arme eller Been, hverken forvride Haand eller Fod, neppe faae en tænkelig Blesure.

d) Wedog's Handbuch über die frühere Erziehung. Leipz. 1795. S. 134 — 139.

jeg er Ederes Herre!" — J lære mig saa meget, som jeg ugierne lærer; hvorfor nægte J mig, at erhverve mig en Konst, hvis Fornsielse opfylder mit hele Væsen, hvis Diemed og Rytte jeg saa tydelig indseer? Denne Fornsielse er jo Naturens Stemme, som man ikke bør undertrykke, og Opdragelse er dog ikke den Konst: at martre Barnet. Ak, en saadan Opdragelse maatte forstyrre sig selv, og var det et Under, at Unglingen, som J ikke unde at være ung, paa en frøgtelig Maade lærte at gjøre sig gammel, og i Umaadelighedens Huler at holde sig skadesløs for de forbudne Legemsøvelser e)? Det kolde Vand opfrisker og styrker Legemets Fibrer; men først Svømmen sætter Musklerne i en levende Virksomhed, og forstørret derved deres Hurtighedskraft. Hvo behøver denne Styrkning mere end jeg, hvis Lod det blev, at tilkiøbe sig Lyksaligheden af en hoiere Dannelselse paa sit legemlige Velbefindendes Bekostning, som tidlig nok i beklumret Stueluft vil tabe Sandhedens blomstrende Farve og det muntre Blik paa Livet? O denne sørgelige Fremtid, o disse Aar, fulde af Lidelser! hvor ofte ville de ikke af den for stedse

e) Fortreffelig sagt! Legemsøvelser ere tillige et moralisk Præservativ, hvis Værd ei engang af af dem, der have været deres varmeste Forsvarere, tilfrækkeligen er indseet.

henslæne Ungdom fordre de Legemsøvelser, denne er bleven dem skyldig! Ak, og at dette kun var den eneste, den største Gæld! men er ikke Legemet Sielens Værktøi? bliver Konstnerens Haand ikke uduelig, naar den lader Værktøiet ruste? Vil jeg ikke engang, maaskee uden selv at vide det, savne det Bidrag til mine Sielekræfters Styrkning, som ogsaa denne Green af Legemsøvelser skulde have afgivet; og med hvor liden Umage skulde jeg have lært den? Og sæt at alt dette lod sig forvinde, eller lod sig udlede af andre Kilder — ak! En Følelse, den meest lykkelige, der kan oplive Menneskets Bryst — en Følelse, som i et Diebligs Lid forener Saligheden af mere end eet Liv, vil blive mig evig ubekendt — den Glæde, at springe efter et i Vandet forulykket Medmenneske, med den Behændighed, som er Frugten af Øvelse, imellem Helgerne at række ham Frelsens venlige Haand, og at see den, som i Dødens Svælg tabte sin Besværlighed, at vaagne op i sin Families Arme! Ak, naar jeg saae min Landsherre, min Fader synke under i Strømmen for mine Dine; jeg kunde kun styrte mig i hans Grav, men ikke redde ham; thi for at giøre dette, maatte jeg være øvet i at svømme, og det har jeg aldrig lært."

... Saa vægtige ere de Grunde, der tale for Nytten eller bedre Nødvendigheden af en ordent-

lig Svømmeanstalts Indretning for den studerende
Ungdom i Prag f).

---

f) Udgiveren, der allerede for 7 Aar siden offentliggjorde opmærksom paa Bigtigheden af ordentlige Svømmeskoleers Indretning (der kan være yderlig simpel, uden derfor at blive mindre hensigtsmæssig) i alle Byer, kan ikke lade denne Leilighed gaae ubenyttet forbi, til i denne Henseende at fornye sin Opfordring, og forene den med saa mange patriotiske og fornuftige Mænds oftere igientagne Ønsker. Det er hans Mening, at Svømmeskoler ikke alene overalt burde indrettes, og sættes i Forbindelse med alle baa- de lærde og ulærde Skoler, men at Deeltagelsen i denne Undervisning endog skulde være en almindelig Forpligtelse, og gaae ved Siden af den: at lære at læse og skrive. Naar engang overalt de fornødne Anstalter vare giorte, saa kunde det endog, med ligesaa stor Nytte som Foie, gøres til Betingelse, at intet ungt Mandfolk kunde tages til Confirmation, med mindre han (ligesom med Vaccinations- Attester paa adskillige Steder er indført) oedtgjorde, at han havde lært at svømme, med Undtagelse alene for dem, som formedelst Legemsfeil eller locale Omstændigheder maatte være fritagne. Naar man betænker denne Qvelses Almeennyttighed i Fred og i Krig, dens Sundhed, dens Letthed at lære, og dens ringe Farlighed, saa synes det næsten ikke muligt, at der om Uskeligheden af dens almindelige Indførelse

2. Italien.

Hetrurien.

Dronningen af Hetrurien har ved et Decret af 20 Febr. oprettet et Lyceum. Indledningen til Decretet, som siger om Toscana det, som kun kan siges om saa Lande med lige Sandhed, lyder saaledes: „Vi have taget i Overveielse, at Toscana er det lykkelige Land, hvor man efter Marhundredes Barbarie igien saae Videnskaber og Konster opleve; at dets Jordbund har i Mængde frembragt de største Mænd i enhver Green af den menneskelige Kundskab, og at Toskanerne stedse har udmerket sig fremfor andre Nationer ved deres besynderlige Kierlighed til Sielsuddannelse og ved deres Begjærlighed til al Slags Konstflid; — at, dersom nogenstunde et Tidrum findes i Hetruriens Histo-

som Undervisningsgjenstand for den studerende og ustuderende Ungdom kunde være to Meninger. — Det er nu tre Aar, siden et Privilegium erhvervedes for Oprettelse af Svømmeskoler i Kiøbenhavn og dens Omegn; men endnu sees intet videre Skridt at være gjort til denne Mangels Afhjælpning. I Provindserne hersker endnu den samme Fordom og Ligegyldighed i denne Henseende. Ved den lærde Skole i Frederiksborg faae nu — det første Exempel i sit Slags hos os — Disciplene Undervisning i Svømmen af Læren Hr. G o o s.

rie, som ei har udmærket sig ved raske Fremfærdt i Videnskaberne og de frie Konster, der ere at ansee som Grundstenen for Folkenes Lyksalighed, og som de skønneste Juveler, der pryde Regentens Diadem, maa dette alene tilskrives særdeles Omstændigheder, som ei tillade, at opmuntre og understøtte Mænd, begavede med Talenter, saaledes, at de kunde sættes istand til at udvikle disse og give dem Glæde &c." Det kongl. physiske Museum (der, som bekiendt, er meget rigt paa fortræffelige Præparater) bliver herpaa bestemt for den offentlige Undervisning. Ved Lyceet oprettes Lærestole for Astronomie, Physik, Chemie, sammenlignende Anatomie, Mineralogie, Zoologie og Botanik. Kursus begynde i Decbr., vare indtil Enden af August næste Aar, i det første Aar undtagen, da alle Kursus begynde med Lyceets Aabning.

(Af Allg. Zeit. No. 95. April 1807).

Neapel.

Med den nye Indretning af Universitetet i Neapel faaer det juridiske Facultet Forrang for det theologiske.

(Af Neue Leipz. Lit. Zeit. Jan. 1807. Intell. Bl. No. 5).

---

3. T y d s k l a n d.

W ü r t e m b e r g.

I det Württembergſke er det forbudet enhver Embedsmand at antage Doctortitelen af noget andet Univerſitet end et indenlandſk.

(Af Neue Leipz. Litt. Zeit. Jan. 1807. Intell. Bl. No. 2).

G r i p s w a l d e i S v e n ſ k p o m m e r n.

Den 21 Octbr. høitideligholdtes for ſiette Gang det herværende Univerſitets halvtredſindstyveaarige Jubilæum ved et latinſk Program og tvende Taler. I den ene anſtillede den nuværende Rector, Hr. Juſtitsraad Gutjahr en Sammenligning mellem de characteriſtiſke Træk i den nærværende academiſke Aand og den tidligere Sæcularhøitidelighed g) i den anden omhandlede Hr. Profeſſor Canzler den henſigtsmæssige Indretning af Høitideligheden i Anledning af Univerſitets-Jubilæet.

(Af Neue Leipz. Lit. Zeit. Nov. 1806. Intell. Bl. No. 53).

---

g) Denne Tale er nu udfommen paa 17 S. i 4to. (See Neue Leipz. Lit. Zeit. Febr. 1807. Intell. Bl. No. 9).

Leipzig.

I Winterhalvaaret fra 16 Octbr. 1805 til 23de April 1806 bleve 82 nyligen ankomne Studerende indskrevne, og i Sommerhalvaaret fra 23 April til 16 Octbr. 1806, 138. Ved Aarets Ende vare 1 Prinds, 6 Grever og 45 Adelsmænd iblandt de academiske Borgere.

To nye nyudnævnte overordentlige Professorer (Schast og Schwagrichen, denne i Botaniken og hiin i Philosophien) holdte deres Tiltrædelsestaler. To Magistre (Schäfer og Lux) habiliterede sig.

Den juridiske Doctorværdighed erholdt 2; den medicinske 3; den philosophiske 10.

(Af Neue Leipzig Lit. Zeitung. Febr. 1807. No. 25).

Skolevæsenet i det Bergiske, som hidtil stod under Greve von Bork (en Protestant), er nu, efterat denne er bleven befordret til Siegburg som Landraad med Statsraads-Titel, overdraget den hidtilværende Hofraad Hartung (en Catholic).

(Af Hall. Allg. Lit. Zeit. Octbr. 1806. No. 138).

Skolen i Kloster Berge er strax efterat de Franske havde indtaget Magdeburg igien bleven aabnet, og gaaer uforstyrret frem.

(Neue Leipz. Lit. Zeit. Jan. 1807. Intell. Bl. No. 5).

---

4. Polen.

I Lyceet i Warschau er den Forandring gjort, at Undervisningen ikke længere gives i det tydske men i det polske Sprog. Det tydske behandles ligesom andre fremmede Sprog.

(Hall. Allg. Litt. Zeit. Mart. 1807. Int. Bl. No. 18).

---

5. Schweiz.

Det under 20 Mart. sluttede Reglement for Academiet i Bern (28 S. i 4) er nu nyligen udkommet paa Tryk. Formerne ere næsten aldeles de samme som ved de tydske Academier; Professorerne bliver det paalagt som Pligt, hvert Halvaar at annelde to Collegier, og ogsaa virkeligen at holde dem, naar de til hvert af dem blot har treende Tilhørere. Ligesom det for den dogmatiske Theologie er bestemt, at Forelæsning-

gerne maae grunde sig paa den helvetiske Confession, saaledes skal der ogsaa læses over Naturretten, den almindelige Statsret og den almindelige Criminelret ikke efter nogen Haandbog, heller ikke efter egne Hæfter, med mindre de i Forveien ere forelagte Curatelet til Gjennemsyn og af det antagne. Akademiet indeles i det nedre og øvre; dette er sammensat af det theologiske, juridiske og medicinske Facultet; men hvorfor hiint, hvori der læses over Forberedelsesvidenskabene, hedder det philologiske Facultet, i hvilket da Mathematick, Naturhistorie, Historie, Moral o. s. v. komme tilsyne, kan man egentligen ikke indsee. Blandt Straffene, som deels staae under Prorectorens deels under Curatelets Competence, ere: Huusarrest, den sorte Table, Carcer og Relegation.

(Af Allg. Zeit. Mai 1807. No. 142).

6. F r a n k e r i g.

Franske Retskoler.

Indretningen af de nyoprettede franske Retskoler er saa ganske forskiellig fra den af vores tydske Universiteters, at det maaskee vil interessere man-

Universit. og Skole = Annaler. 1807. 1 B. 3

gen læser, at lære at kiende Grundtrækkene i den, for at kunne anstille en Sammenligning mellem begge Slags Instituter.

For hele Frankrig ere 12 Retskoler: i Paris, Dijon, Grenoble, Aix, Toulouse, Poitiers, Rennes, Caen, Brüssel, Koblenz og Straßburg. Det af enhver udstædte Diplom berettiger til juridisk Praxis i hele Riget. Enhver har 5 ordentlige og to overordentlige Professorer. Disse sidste paaligger det, i de ordentlige Professorers Forsald at læse for disse. Desuden er ved enhver Skole ansat en Generalsecretær, som tillige er Modtager. Regjeringen udnævner en Director blandt de ordentlige Professorer. Gjenstandene, over hvilke der læses, ere følgende: romersk Ret efter Institutionernes Orden; fransk Ret, over hvilken der aarligen gives et elementarisk Cursus, og desuden et toaarigt grundigt Cursus, saaledes, at Professoren i den franske Civilret hvert Aar begynder dette grundige Cursus, medens en anden fortsætter med den sidste Halvdeel af sit; fransk Statsret, Forvaltningsret, Criminallovgivning, Civilprocedure. Alle disse Collegier holdes offentlig, ethvert 3 Gange om Ugen. Privatforelæsninger ere lidet brugelige; dog pleie vel de overordentlige Professorer at anstille Repetitoria.

Forelæsningshonorarium betales ikke; men enhver Candidat maa i Begyndelsen af ethvert Trimester indskrive sig i et af Præsidenten for den øverste Instants parapheret Register, og derfor erlægge 15 Franke. Det sædvanlige Cursus for at erholde Licentiatværdigheden er 3 Aar. For at erholde Doctorværdigheden maa man have studeret i 4 Aar. Dog er et eetaarigt Cursus tilstrækkeligt for dem, som kun attraae de nedre Poster i det juridiske Fag (Procuraturer, Huisfierspladse &c.). Men hvo som vil være Advocat eller Dommer, maa være Licentiat, hvilket har den nødvendige Folge, at alle, som ville høste Fordeel af deres Studier, maae promovere. Doctorværdigheden udfordres kun til at beklæde en Professur ved en Retskole. Flere Prøver og en Disputats over en af Candidaten skreven Dissertats gaaer iforveien for Promotionen. Alle Forelæsninger holdes i det franske Sprog, men Prøverne over den romerske Ret i det Latinske. Forelæsningerne begynde aarlig for Wintercursus'et den 1ste Novbr., for Sommercursus'et den 1ste April.

Ved Slutningen af ethvert Fierdingaar øves Candidaterne ved en almindelig Argumentation i Foredraget. De Gebyhrer, som en Candidat har at erlægge ved Licentiatværdighedens Modtagelse, beløbe sig til 500 Franke; derimod maa han, blot ved at fremlægge sit Diplom, udøve Praxis i

ethvert Tribunals Jurisdiction. Ved enhver Rets- skole er et academisk Senat (Conseil de discipline et d'enseignement), som foruden Skolens Director, som har Sæde og Stemme deri, bestaaer af 12 af Keiseren udnævnte Jurister. Præsidenten i dette, som aarligen udvalges af Medlemmerne, har Værespladsen ved Skolens offentlige Forhandlinger (han er doyen d'honneur). Dette Raads Competence bliver imidlertid først endeligen reguleret ved Organisationen af Université impériale de France. Skolens oeconomiske Anliggender besyres af et Forvaltningsraad, som bestaaer af Departementspræfecten, doyen d'honneur, Skolens Director, Byens Maire, et Lem af Senatet og en af Skolens Professorer. Regieringen udbetaler enhver ordentlig Professor af Statens Casse en fast Gage af 3000, de overordentlige Professorer af 1000 og Generalsecretæren af 2000 Francs. Desforuden erholde de en ubestemt Løn, som aarligen bestemmes af Stordommeren i Forhold til Skolens Indtægt og udbetales af denne.

Naar en ordentlig Professur bliver ledig, er ingen af de overordentlige Professorer forlods berettiget at tiltræde denne, men der aabnes et Concur, der staaer aabent for alle Doctorer i Lovkyndigheden. Professorerne ere Dommere. Af de til Concur admitterede Competenter fore-

staaer nu Skolen een; en anden foreslaaes af General-Inspectorerne over Rets-skolerne, hvoraf der ere fem, som aarligen reise omkring til dem og gjøre Indberetning til Regjeringen om deres Tilstand. Keiseren udnævner en af begge Candidater. Rets-skolerne staae i Henseende til Alt, hvad det Deconomiske angaaer, under Generaldirectøren for den offentlige Undervisning (Statsraad Fourcroy); men hvad Læresystemet og Inddelingen af Cursus angaaer, umiddelbar under General-Inspectorerne og middelbar under Stordommeren, Justitsministeren.

(Af Allg. Zeit. Mai 1807. No. 133).

Den 26 November blev Lyceet i Napoleon-Wille aabnet af Statsraad og Departementspræfect von Morbihan, og ved Taler af Underpræfecten Le Bure og af Proviforen.

(Af Neue Leipz Lit. Zeit. Jan. 1807. Int. Bl. No. 5).

---

7. Engelland.

Fra dette Aars Begyndelse er i Oxford en ny Review udkommen, som af de derværende Lærde,

som rose sig af deres Ophold ved det første Univer-
sitet i Verden, er blevet anmeldt med megen
Pomp. Enhver Bog, som udkommer i det britti-
ske Rige, skal i det mindste 3 Maaneder efter at
den er udfkommen, her bedømmes upartisk, og de
bedømmede Bærker systematisk ordnes.

(Af Neue Leipz. Lit. Zeit. Febr. 1807. Int. Bl. No. 7).

---

8. Amerika.

I Louisiana blive, siden det er kommet til de for-
enede Stater i Nordamerika, Konster og Videnska-
ber stedse mere indførte. I forskellige Steder ere
allerede Skoler oprettede. Indbyggerne i Ny-
Orleans have bedet Congressen om en Understøt-
telse til et Collegiums Oprettelse. Det skal opbyg-
ges 2 Mile fra Byen, for mindre at være udsat
for den gule Feber, som grasserer i Høsten.

I St. Louis udkommer et Ugeblad under Titel
af Correspondenten i Missouri, men som indeholder
mange Gasconader.

(Af Neue Leipz. Lit. Zeit. Febr. 1807. Int. Bl. No. 9).

III. Blandede Optegnelser.

Lord Molesworth, som var engelsk Minister ved det danske Hof, lod i næstforrige Aarhundrede udgaae en Afhandling om Danmark, under Titel: Account of Denmark. Han yttrede deri nogle alt for frie Tanker om den uindskrænkede Regjeringsmaade. Da Kongen af Danmark desaaarsag blev fortrydelig, befalede han sin Minister at besvære sig herover hos Kong Wilhelm den Tredie af England. — Naa, hvad vil J da, jeg skal gjøre? spurgte Kong Wilhelm. — Dersom Eders Majestæt, svarede den danske Minister, havde sliq en Forbrydelse at besvære sig over for Kongen, min Herre, da skulde Auctoren have undgielddet det med sit Hoveds Korliis. — Det hverken maa eller kan jeg gjøre, svarede Kongen; men isald J vil have det, saa vil jeg lade Molesworth indrykke i det andet Oplag af sit Skrift, de Ord, J behager nu at sige mig,

---

Endnu for nogle og 30 Aar siden var Fanatismen saa stor i nogle Egne af Skotland, at da Wilson, Forfatter af et vittigt Digt, kaldet Clyde, blev indsat som Skolelærer i Greenock, maatte han skriftligen forpligte sig til at afsværge „the profane and unprofitable art of poëmmaking.“ (Af Slott's Minstrelsy of the Schottish Barder, London 1804. Vol. 3).

Paa samme Tid, som Georg den Anden skienkede en Samling af Bøger til Universitetet i Cambridge, sendte han et Regiment til Oxford. Dette gav Anledning til følgende Epigram a):

"Our Royal Master saw, with heedful eyes,
The wants of his two Universities:
Troops he to Oxford sent, as knowing why,
That learned body wanted loyalty b).
But books to Cambridge gave, as well discerning

That this right loyal body wanted learning."

Da disse Vers engang med en triumpherende Mine citeredes af Dr. Johnson, bleve de extempore besvarede af Sir William Browne, en Læge, med disse Linier, som Doctoren tilstod at være det lykkeligste Impromptu, han nogensinde havde hørt:

The King to Oxford sent his troop of horse,
For Tories own no argument but Force;
With equal care, to Cambridge books he sent
For Whigs allow no force but argument.

Trykfeil i 1ste Hæfte 1807.

G. 124 Tabel II. Opkomster, læs: Opkomst.

---

a) Hvis Forfatter skal være Thomas Barton, Præst til Basingstoke, see Monthly Review for August 1803 Art. I.

b) Det er bekiendt, at Universitetet i Oxford var altid stuartisk stundet, og gik endog under de forskjellige Prætendent-Forsøg meget vidt i Uforsigtighed.

